LEON TROÇKİ

sürekli devrim

KÖZ YAYINLARI

SÜREKLİ DEVRİM

Leon TROÇKİ

Çeviren : A. MUHİTTİN

BERLİN'DE RUSÇA YAYIMLANAN BİRİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Bu kitap, üç Rus Devriminin tarihine sıkıca bağlı bir konu üzerinedir. Fakat konunun önemi yalnızca bununla da sınırlı kalmamaktadır. Bu konu, Sovyetler Birliği Komünist Partisi içindeki mücadelenin son yıllarında büyük bir rol oynamıştır; daha sonra Komünist Enternasyonal'e aktarılmış, Çin Devrimi'nin gelişiminde tayin edici bir rol oynamış ve Doğu ülkelerindeki devrimci mücadelelere bağlı sorunlara ilişkin çok önemli kararlarda belirleyici olmuştur. Konu, Leninizmin epigonlarının([1]J (Zinoviev, Stalin, Bukharin, vs.) öğretisine göre Troçkizm' günahının merkezini oluşturan sürekli devrim teorisidir.

Sürekii devrim sorunu, uzun bir aradan sonra ve ilk bakışta oldukça beklenmedik bir biçimde 1924 yılında bir kez daha ortaya atıldı, Bunun için hiçbir politik neden yoktu ortada; uzak geçmişti ait görüş ayrılıkları ile ilgili bir meseleydi bu. Ancak ortada önemli psikolojik dürtüler vardı. Bana savaş açan, 'eski Bolşevikler' adlı grup, bana karşı kendisini 'Bolşevik Eski Muhafızlar' diye ileri sürerek işe başladı. Fakat önlerindeki büyük engel 1917 yılı

idi. Daha önceki İdeolojik mücadele ve hazırlığın tarihi ne denli önemli olursa olsun, herşeye rağmen bütün bu hazırlık dönemi, yalnızca bir bütün olarak parti acısından değil fakat aynı zamanda tek tek bireyler açısından da en büyük ve kesin sınavını Ekim Devrimi'nde verdi, Epigonlardan bir teki bile bu sınavdan geçemedi. İstisnasız hepsi, Şubat 1917 Devrimi sırasında demokratik Solcu'ların vüiger tavrını takındılar. İçlerinden bir tanesi bile, işçilerin iktidar mücadelesi sloganını atmadı. Hepsi de, sosyalist devrim yolunu saçma ya da -daha kötüsü-Troçkizm' olarak kabul ettiler. Lenin'in ülkeye dönüşüne ve ünlü Nisan Tezleri'nin yayımlanmasına kadar partiyi bu hava içinde yönettiler. Epeydir Lenin'e karşı dolaysız bir mücadele vermeye başlamış olan Kamenev, bundan sonra açıkça Bolşevizmin

demokratik bir kanadını oluşturmaya girişti. Daha sonra, Lenin ile birlikte ülkeye dönmüş olan Zinoviev de ona katıldı. Sosyal-yurtsever tavrından ötürü durumu ciddi bir biçimde tehlikeye giren Stalin ise kenara çekildi. Partinin, Mart ayının çok önemli haftalarında yazmış oiduğu kepaze yazıları ve yaptığı konuşmaları unutmasını bekledi ve yavaş yavaş Lenin'e yaklaştı. Bu nedenden ötürü şu soru kendiliğinden ortaya çıkıyor: içlerinden bir teki bile en önemli ve en kritik bir dönemde partinin bağımsız teorik ve pratik deneylerini uygulama yeteneğinde gösterememesi ne rağmen, bu önde gelen 'eski Bolşevikler' Leninizm'den ne kazanmış olabilirlerdi? Dikkatler ne pahasına otursa olsun bu noktadan uzaklaştırılarak başka bir sorun üzerine çekilmeliydi. Bunun için, ateşin sürekli devrim üzerinde yoğunlaştırılmasına karar verildi. Tabii, hasımlarım, suni bir mücadele ekseni yaratırken, farkında olmadan kendilerinin de bu eksen etrafında dönmek ve ters çevirme yöntemi ile kendilerine yeni bir dünya görüşü yaratmak zorunda kalacaklarım göremiyorlardı.

Sürekli devrim teorisi, ana çizgileriyle, daha 1905 yılının Önemli olaylarından önce tarafımızdan formüle edil! mişti. Rusya burjuva devrimine yaklaşıyordu. Rus Sosyal Demokratlan (o zamanlar kendimize Sosyal Demokrat diyorduk) saflarındaki hiç kimsenin, bir burjuva devrimine, yani kapitalist toplumun üretici güçlerinin gelişmesi ile serflik dönemine ve Orta Çağlara ait, gününü doldurmuş sınıf ve devlet ilişkileri arasındaki çelişkilerin doğurduğu bir devrime yaklaştığımızdan şüphesi yoktu. Narodnikler ve anarşistlere karşı mücadelede, yaklaşmakta olan devrimin burjuva karakteri üzerindeki Marksist tahlillere birçok konuşma ve makale ile katkıda bulundum o günlerde.

Ancak, devrimin burjuva karakteri, demokratik devrimin görevlerini hangi sınıfların çözeceği ve bu sınıfların karşılıklı ilişkilerinin ne olacağı sorusuna önceden cevap veremezdi. Temel stratejik sorunlar da işte tam bu noktadan kaynaklanıyordu.

Plekhanov,/Axelrod, Zasuliç,-Martov ve onları izleyen tüm Rus Menşevikleri, burjuva devriminde öncü rolün, iktidarın doğa! sahipleri olarak liberal burjuvaziye ait olduğu noktasından kalkıyorlardı. Bu şemada proletarya partisine, demokratik cephenin Sol Kanadı rolünü aynama görevi veriliyordu. Sosyal Demokratlar gericiliğe karşı liberal burjuvaziyi desteklemeli ve aynı zamanda liberal burjuvaziye karşı proletaryanın çıkarlarını savunmalıydılar. Başka bir deyişle, Menşevlklerln burjuva devrimlnden anladıkları, esas olarak bir Liberal-anayasal reformdu.

Lenin ise soruna büsbütün değişik bir açıdan bakıyordu. Lenin için, burjuva toplumunun üretici güçlerinin sertlik zincirlerinden kurtuluşunun anlamı, ilk olarak ve herşeyden önce, tarım sorununun, toprak sahibi sınıfın kesinkes yok edilişi ve toprak mülkiyetinin devrimci yeniden-dağılımı şeklindeki radikal bir çözümü idi. Monarşinin yıkılışı, bununla yakından bağıntılıydı. Lenin nüfusun ezici bir çoğunluğunun hayati çıkarlarım etkileyen ve aynı zamanda kapitalist pazarın temel sorununu teşkil eden tarım sorununu gerçek devrimci bir yüreklilikle ete alıyordu. İşçinin karşısına bir düşman olarak çıkan liberal burjuvazi büyük toprak mülkiyetine sayısız bağlarla sıkıca bağlı olduğundan, köylülüğün gerçek demokratik kurtuluşu ancak işçilerin ve köylülerin devrimci işbirliği ile gerçekleşebil İrdi, Lenin'e göre, onların eski topluma karşı ortak başkaIdırışlorı, zafere ulaştığı takdirde, 'proletarya ve köylülüğün demokratik dıktatörJüğü'nün kurulamasına yol açmalıydı.

Bu formül şimdi Komünist Enternasyonal içinde, son çeyrek yüzyılın canlı tarihsel deneylerinin hiçbir tahliline girişilmeksizin, bir çeşit tarih-üstü dogma olarak tekrarlanıyor- sanki bizler 1905 Devrimini, 1917 Şubat Devrimini ve son olarak da Ekim Devrimini hiç İzlememiş, onlara hiç katılmamışız gibi. Ancak, böylesine bir tahlil bugün her zamankinden daha gerekli, çünkü tarihte 'proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü' gibi bir rejim hiç yer almamıştır.

Bu, 1905'de Lenin için henüz sınıf mücadelesinin gerçek gerişimi tarafından doğrulanması gereken bir stratejik hipotez idi. Proletarya ve

köylülüğün demokratik diktatörlüğü formülü, büyük ölçüde, kasıtlı bir cebirsel karakter taşımaktaydı. Lenin, düşünülen bu demokratik diktatörlüğün iki unsurunun, yani proletarya ve köylülüğün arasmdaki politik ilişkilerin ne olacağı sorusunu bu kertede çözümlemiyordu. O, devrimde köylülüğün bağımsız bir parti tarafından temsil edilebileceği olasılığını dışlamıyordu -yalnızca burjuvazi ile iigili olarak değil fakat aynı zamanda proletarya açısından da, çifte anlamda bağımsız ve aynı zamanda liberal burjuvaziye karşı mücadelede proletarya partisi ile ittifak içinde demokratik devrim] gerçekleştirebilecek bir partiydi bu. Hatta Lenin - birazdan göreceğimiz gibi- devrimci köylülüğün partisinin, demokratik diktatörlük hükümeti içinde çoğunluğu oluşturabileceği olasılığını bile kabul ediyordu.

Tarım devriminin, burjuva devrimimizin kaderi açısından belirleyici bir öneme sahip olduğu sorununda ben, en azından 1902 sonbaharından, yani ülke dışına ilk kaçışımdan itibaren Lenin'in bir talebesi idim. Tarım devriminin ve sonuç olarak genel demokratik devrimin, ancak, liberal burjuvaziye karşı mücadelede işçilerin ve köylülerin birleşik gücü ile gerçekleşebileceği, benim için, son yıllarda ortaya atılan anlamsız masalların tersine, bütün şüphelerin ötesindeydi. Ancak, 'proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü' formülüne karşı çıktım, çünkü bu formülün eksikliğini, gerçek diktatörlüğün hangi sınıfın elinde bulunacağı sorusunu cevapsız bırakmasında görüyordum, Çok büyük toplumsal ve devrimci ağırlığına rağmen köylülüğün gerçekten bağımsız bir parti yaratamayacağını ve hele hele devrimci iktidarı böylesine bir partinin eline hiç veremeyeceğini göstermeye çalıştım. Köylülük nasıl 16, yüzyıldaki Alman Reformasyonundan hatta daha da öncesinden başlayarak bütün eski devrimlerde giriştiği ayaklanmalarında şehir burjuvazisi kesimlerinden birini desteklemiş ve sık sık da bunların zaferini sağlamışsa, bizim gecikmiş burjuva devrimimizde de, mücadelesinin doruğunda, proletaryaya destek verebilir ve onun iktidara gelmesine yardımcı olabilirdi. Bundan, ancak proletaryanın, milyonlarca köylünün yardımı ile devrimci diktatörlüğü

kendi ellerinde toplayabilmesi halinde burjuva devrimimizin kendi görevlerini radikal bir biçimde çözebileceği sonucunu çıkardım.

Bu diktatörlüğün toplumsal içeriği ne olacaktı? Her-şeyden önce, tarım devrimini ve Devletin demokratik yeniden-inşosını sonuna dek götürmek zorundaydı. Başka bir deyişle, proletaryanın diktatörlüğü, tarihsel açıdan geçikmiş burjuva devriminin görevlerinin çözülmesinin bir aracı olacaktı. Ama iş burada kalamazdı. İktidarı eline geçirdikten sonra proletarya, genel olarak özel mülkiyet ilişkilerinin üzerine daha da sıkıca yürümek yani sosyalist uygulamalar yoluna girmek zorunda kalacaktı.

«Fakat Rusya'nın sosyalist devrim için olgunlaştığına gerçekten inanıyor musunuz?» diye defalarca itiraz ediyorlardı Stalinler, Rikov'lar ve bütün diğer Molotov'iar 1905 ve 1917 orasındaki dönemlerde. Buna daima şu cevabı verdim: Hayır, inanmıyorum. Ancak bir bütün olarak dünya ekonomisi ve en başta da Avrupa ekonomisi, sosyalist devrim için tam anlamıyla olgunlaşmıştır. Rusya'da proletarya diktatörlüğünün sosyalizme doğru yönelip yönelemeyeceği, yönelecekse bunu hangi tempoda ve hangi aşamalardan geçerek yapacağı, Avrupa ve dünya kapitalizminin kaderine bağlı olacaktı.

İlk kez 1905 yılının ilk aylarında ortaya atıldığında, sürekli devrim teorisinin temel çizgileri bunlardı. O zamandan bu yana üç devrim oldu. Rus proletaryası, dev köylü ayaklanması dalgası üzerinde iktidara yükseldi. Proletarya diktatörlüğü dünyanın çok daha gelişmiş ülkelerinden önce Rusya'da bir olgu haline geldi. 1924'de, yani, sürekli devrim teorisinin tarihsel öngörüsünün olağanüstü bir kuvvetle doğrulan ışının üzerinden henüz yedi yıl geçmişken, epigonlar benim bile artık tamamen unutmuş olduğum eski yazılarımdan tek tek cümleler ve sert polemikse! cevaplar çekip çıkararak bu teoriye karşı çılgınca bir saldırıya geçtiler.

Burada ilk Rus devriminin. Avrupa'daki burjuva devrimler! dalgasından yarım yüzyıl ve ünlü Paris Komünü ayaklanmasından da otuzbeş yıl sonra patlak verdiğini hatırlatmak yerinde olacak. Avrupa'nın devrime

alışkanlığını kaybedecek kadar zamanı olmuştu. Rusya ise böyle bir süre yaşamadı. Devrimin tüm sorunları ilk kez gündeme geliyordu. O günlerde, gelecekteki devrimin Önümüze ne kadar bilinmez ve tahmini boyutlar çıkaracağını anlamak çok güç değildi. Bütün grupların ortaya attığı formüllerin her biri kendine göre geçici hipotezlerdi. 1905'de yapılan tahlil ve çözümlemeleri, şimdi, olayın kendisinden sonra, sanki dün yapıtmış gibi ele alabilmesi için insanın tarihsel ön-görüşten büsbütün yoksun olması ve onun yöntemlerini hiçbir şekilde anlayamaması gerekir. Sık sık kendi kendime ve arkadaşlarıma şunu söylemişimdir: 1905'deki öngörülerimin, bugün herşey olup bittikten sonra ortaya çıkarılması pek güç olmayan, bir çok yalnışlıklar içerdiğinden şüphe etmiyorum. Ancak beni eleştirenler daha iyisini ve ötesini görebildiler mi? Eski çalışmalarımı uzun bir süreden beri yeniden okumamış olduğumdan, onlarda, gerçekte olduğundan daha ciddi ve önemli hatalar bulunduğunu kabul etmeye hazırdım. 1928'de Alma-Ata'ya sürgün edilerek politik hayattan çekilmek zorunda bırakılışım sonucunda doğan boş vakit, bana, sürekli devrim sorunları üzerindeki eski yazılarımı, elde kalem okuma fırsatını verdiğinde buna daha da inandım. Okuyucunun da. bunu izleyen sayfaları okuduğunda buna tamamen inanacağını ümit ederim.

Yine de bu önsözün sinirlen içinde, sürekli devrim teorisini oluşturan unsurları ve ona karşı yöneltilen en önemli itirazları mümkün olan açıklıkta sunmak gerekmektedir. Tartışma öylesine genişletildi ve derinleştirildi ki, özünde, dünya devrimci hareketinin en önemli sorunlarının tümünü içerir oldu şimdi. Marx'ın bu kavrama verdiği anlamda sürekli devrim, sınıf yönetiminin hiçbir biçimiyle uzlaşmayan, demokratik aşamada durmayan. sosyalist uygulamalara geçen ve dışardan yöneltilen gericiliğe karşı savaş açan bir devrim demektir: yani her yeni aşaması bir öncekinden köklenen ve ancak sınıflı toplum un tümüyle yok edilmesi ile tamamlanabilecek bir devrim.

Sürekli devrim teorisi etrafında yaratılan kaosu dağıtabilmek için, bu teoride bir araya gelen üç düşünce çizgisini ayırd etmek gerekmektedir.

Birincisi, bu teori demokratik devrimden sosyalist devrime geçiş sorununu kapsamaktadır. Bu özünde teorinin tarihsel kökenidir.

Sürekli devrim kavramı ilk önce, ondokuzuncu yüzyıl ortalarının büyük Komünistleri, Marx ve arkadaşları tarafından, bildiğimiz gibi tüm sorunların «akılcı» veya demokratik bir devletin kurulmasıyle, reformist veya evrimci uygulamalarla barışçı yoldan çözümlenebileceğini iddia eden demokratik ideolojiye karşı ileri sürüldü. Marx 1848 burjuva devrimini doğrudan doğruya proleter devriminin başlangıcı *olarak* kabul etti, Marx «yanılmıştı.» Ancak onun yanılgısı yöntemsel değil, olaylara ilişkindi sadece. 1848 Devrimi sosyalist devrime dönüşmedi. Ama demokrasiye ulaşamamasının nedeni de tam bu idi. 1918 Alman Devrimi'ne gelince, bu, burjuva devriminin demokratik tamamlanışı değildi. Sosyal Demokratlar tarafından boynu vurulan bir proleter devrimi idi; daha doğrusu proletaryaya karşı zaferinden sonra sahte-demokratik biçimlerini korumak zorunda kalan bir burjuva karşı-devrimi idi.

Vülger «Marksizm», her burjuva toplumunun er geç demokratik bir rejime ulaşacağı, ve bundan sonra demokrasi şortları altında proletaryanın sosyalizm için giderek örgütleneceği ve eğitileceği şeklinde bir tarihsel gelişme modeli çizmiştir. Sosyalizme geçiş, çeşitli şekillerde anlaşılmaktadır: müseccel reformistler, bu geçişi, demokrasinin reformist bir tarzda, sosyalist bir icerlikle dolduruluşu şeklinde düşünmektedirler (Jaurès); biçimsel devrimci-fer ise sosyalizme geçişte devrimci şiddetin uygulanma zorunluluğunu kabul etmektedirler IGuesde). Ancak birin-; çiler de, İkinciler de demokrasi ve sosyalizmi, bütün halklar ve ülkeler için, toplumsal gelişim içinde yalnızca çok değişik değil fakat aynı zamanda birbirinden çok geniş bir zaman aralığı ile ayrılmış iki ayrı aşama olarak kabul etmektedirler. Bu görüş, 1905 döneminde İkinci Enternasyonalin Sol Kanadında bulunan Rus Marksistleri arasında da hakimdi. Rus Marksizminin babası Plekhanov, proletarya diktatörlüğünün, o günün Rusya'sı için bir hayal olduğunu söylüyordu. Aynı görüş yalnızca

Menşevikler tarafından değil fakat aynı zamanda önde gelen Bolşeviklerin büyük bir çoğunluğu tarafından, zamanında kararlı devrimci-demoknatiar olan ama yalnız 1905'cfe değil 1917'nin başında bile sosyalist devrimi uzak bir geleceğin belirsiz müziği olarak gören şimdiki parti liderlerinin istisnasız hepsi tarafından da savunulmaktaydı,

İlk formülasyonu 1905'de yapılan sürekli devrim teorisi bu görüşlere ve tavırlara karşı savaş ilan etti. Geri kalmış burjuva uluslarının demokratik görevlerinin, çağımızda proletarya diktatörlüğüne yol açtığını ve proletarya diktatörlüğünün sosyalist görevleri gündeme getirdiğini gösterdi. Teorinin ana fikri burada yatmaktaydı. Geleneksel görüş proletarya diktatörlüğünün uzun bir demokrasi döneminden sonra gelebileceğini ileri sürerken sürekli devrim teorisi, geri kalmış ülkeler için demokrasi yolunun proletarya diktatörlüğünden geçtiği gerçeğini ortaya çıkardı. Yani demokrasi yıllar boyunca kendine yeterli *bir* halde kalan *bir rejim değil, ama* sosyalist devrimin doğrudan başlangıcı idi. Bunlar birbirine kırılmaz bir zincir ile bağlıydı. Böylece, demokratik devrim ile toplumun sosyalist yeniden inşası arasında sürekli bir devrimci gelişme çizgisi kurutuyordu.

«Sürekli» teorisinin İkinci yanı, sosyalist devrimin kendisi ile ilgilidir. Tüm toplumsal ilişkiler çok uzun bir süre ve sürekli ic mücadeleler içinde, dönüşüm geçirirler. Toplum deri değiştirmeye devam eder. Değişimin tıer aşaması dolaysız olarak bir öncekinden köklenir. Bu süreç zorunlu olarak politik bir nitelik taşır, yani, değişim halinde olan toplumun içindeki çeşitli grupların çatışmaları ile gelişir, iç ve dış savaşlar yerlerini «barışçı» reform dönemlerine bırakır, Ekonomi, teknik, bilim, aile, ahlak ve günlük hayattaki devrimler, karmaşık karşılıklı etkiler içinde gelişir ve toplumun dengeye ulaşmasına engel olur. Sosyalist devrimin sürekli niteliği burada yatmaktadır.

Sürekli devrim teorisinin üçüncü yanını oluşturan, sosyalist devrimin uluslararası niteliği, insanlığın bugünkü iktisadi durumundan ve toplumsal yapısından kaynaklanmaktadır. Enternasyonalizm soyut bir ilke değil, fakat, dünya ekonomisinin karakterinin, dünya üretici güçlerinin gelişiminin ve

sınıf mücadelesinin dünya ölçüsünde yaygınlaşmasının teorik ve politik yansımasıdır. Sosyalist devrim ulusal sınırlar içinde başlar -fakat bu sınırlar içinde tamamlanamaz. Proleter devriminin, Sovyetler Birliği deneyiminin de gösterdiği gibi uzun bir süre için dahi olsa, ulusal sınırlar içinde kalması ancak geçici bir durum olabilir. Tecrit edilmiş bir proletarya diktatörlüğünde, ulaşılan başarıların yanısıra kaçınılmaz olarak ic ve dış çelişkiler de gelişir, Tecrit edilmişlik durumunun devam etmesi halinde proleter devleti en sonunda bu çelişkilerin kurbanı olur. Buradan tak kurtuluş yolu, gelişmiş ülkelerin proletaryalarının iktidarı ellerine geçirmesidir, Bu açıdan bakıldığında ulusal devrim kendi kendine yeterli bir bütün değildir; o, uluslararası zincirin yalnızca bir halkasıdır. Geçici alçalış ve yükselişlerine rağmen uluslararası devrim sürekli bir süreç oluşturur.

Epigonların saldırıları, her zaman aynı açıklıkta olmasa da, sürekli devrim teorisinin bu üç yönünün hepsine karşı yöneltilmiştir. Bunlar, bir bütünün birbirinden ayrılmaz üç parçasını oluşturduklarına göre bundan başkasını da yapabilirler miydi? Epigonlar, demokratik ve sosyalist diktatörlükleri mekanik bir biçimde ayırıyorlar. Ulusal sosyalist devrimi, uluslararası devrimden ayınyorlar. Esas o-larak iktidarın ulusal sınırlar içinde ele geçirilişini, devrimin ilk eylemi olarak değil fakat son eylemi olarak kabul e-diyorlar; bunu, ulusal sosyalist toplumun kuruluşuna yönelen reformlar donemi izliyor. 1905’de, proletaryanın Rusya’da Batı Avrupa ülkelerinden daha önce iktidarı ele geçirebileceği fikrini düşünmüyorlardı bile. 1917’de Rusya’da kendi kendine yeterli demokratik devrim vaazları verdiler ve proletarya diktatörlüğüne burun kıvırdılar. 1925-27 de Çin’de, ulusal burjuvazinin yönetimi altındaki bir ulusal devrim yolunu izlediler. Daha sonra Çin için, proletarya diktatörlüğü sloganına karşı işçilerin ve köylülerin demokratik diktatörlüğü sloganını ortaya attılar. Sovyetler Birliğinde tecrit edilmiş ve kendine yeterli sosyalist bir toplum kurmanın mümkün olduğunu ilan ettiler. Onlar için dünya devrimi, zafer için zorunlu bir şart olmak yerine yalnızca arzu edilebilir bir durum haline geldi. Epigonlar Marksizmin bu köklü tahribine, sürekli devrim teorisine karşı sürekli bir mücadele süreci içinde ulaştılar.

Tarihi anıların suni bir biçimde yeniden canlandırılması ve uzak geçmişin tahrifatıyla başlayan mücadele, devrimin yönetici kesiminin dünya görüşünün tümüyle değişmesine yol açtı. Değerlerin bu alabora edilişinin, gittikçe daha tutuculaşan, ulusal düzen kurmaya çalışan ve kendisine ayrıcalıklı durumlar sağlamış olan muzaffer devrimin artık sosyalizmin barışçı yoldan inşası için yeterli olduğunun benimsenmesini İsteyen Sovyet bürokrasisinin toplumsal İhtiyaçlarının baskısı altında gerçekleştirildiğini detaiarca açıkladık. Burada bu konuya yeniden dönmek istemiyoruz. Bürokrasi, maddi ve ideolojik durumunun ulusal sosyalizm teorisi ile yakından bağıntılı olduğunu çok iyi biliyor, burada bunu belirtmek yeterli, Stalinist hükümet aygıtının, önceden göremediği çelişkilerin baskısı altında, tüm ‘hızıyla sola kaymakta ve daha dün kendisine akıl hocalığı eden Sağ Kanadına ağır darbeler indirmekte olmasına rağmen, ya da bu yüzden, bu durum tam bu sıralarda kendisini her zamankinden daha çok açığa vurmaktadır. Bürokrasinin şimdilerde büyük bir telaşla sloganlarını ve tahlillerini ödünç almakta olduğu Marksist Muhalefet’e karşı düşmanlığından hiç birşey kaybetmediğini bitiyoruz. Sürekli devrim teorisinin mahkum edilmesi ve tek ülkede sosyalizm teorisinin yalnızca dolaylı bir biçimde de olsa benimsenmesi, sanayileşme, vs. davasını desteklemek amacıyla partiye yeniden kabul edilmeleri sorununu ortaya atan Muhalefetçilerden İstenmektedir. Bununla Stalinist bürokrasi, sola dönüşünün yalnızca taktik bir nitelik taşıdığını, bunun, ulusal-reformist stratejik temellerinin korunması ile yan yana yürüdüğünü açığa vurmakta. Bunun ne anlama geldiğini açıklamak gereksiz; savaşta olduğu gibi politikada da taktikler, uzun vadede, stratejiye tabidir.

Sorun çoktan beri, “Troçkizme” karşı mücadelenin öznel alanı dışına taştı. Giderek genişleyerek, bugün devrimci dünya görüşünün hemen her sorununu kapsar hale geldi. Ya sürekli devrim ya tek ülkede sosyalizm -bu seçenek aynı zamanda, Sovyetler Birliği’nin iç sorunlarını, Doğu’da devrim olasılıklarına bakış tarzlarını ve nihayet bir bütün olarak Komünist Enternasyonal’in kaderini içine almaktadır.

Bu kitap bu sorunu, bütün bu yanlarıyla İncelemiyor, diğer çalışmalarda zaten söylenmiş olanları tekrarlamaya gerek yok. Komünist Enternasyonal Program Taslağının Eleştirisinde, ulusal sosyalizmin iktisadi ve siyasi geçersizliğini teorik olarak açığa vurmaya çalışmıştımi [2]). Komintern teorisyenleri bununla ilgili bir tek söz etmediler. Aslında yapabilecekleri tek şey de buydu. Bu kitapta her-şeyden önce. 1905 yılında Rus devriminin iç sorunları ile ilgili olarak formüllendirildiği biçimiyle sürekli devrim teorisini yeniden kuracağım. Tavrımın Lenin'inkinden gerçekte nerede ayrıldığını ve her karar anında Lenin'in tavrı ile nasıl ve neden birleştiğini göstereceğim. Son olarak, bu sorunun geri kalmış ülkelerin proletaryaları için, ve dolayısıyla bir bütün olarak Komünist Enternasyonal için son derece büyük bir öneme sahip olduğunu göstermeye çalışacağım.

Sürekli devrim teorisine epigonlar tarafından hangi suçlamalar yöneltilmekte? Eleştirmenlerimin sayısız çelişkilerini bir yana bırakacak olursak, bütün bu gerçekten sonsuz makale yığını şu önermelere indirgenebilir;

1. Troçki, burjuva devrimi ile sosyalist devrim arasındaki ayrılığı göz önünde tutmadı. Daha 1905 yılında Rus proletaryasının dolaysız olarak bir sosyalist devrimin görevleriyle karşı karşıya bulunduğunu ileri sürdü.

2. Troçki, tarım sorununu tümüyle unuttu. Onun için köylülük yoktu. Devrimi, proletarya ve Çarlık arasındaki tek bir kavgaymışçasına tanımladı.

3. Troçki, dünya burjuvazisinin, Rusya'daki proletarya diktatörlüğünün varlığına belirli bir süre için dahi olsa tahammül edebileceğine inanmadı ve Batı proletaryası çok kısa bir süre içinde iktidarı eline geçirip yardımımıza yetişmediği takdirde yenilginin kaçınılmaz olduğunu kabul etti. Böyiece Troçki, Batı Avrupa proletaryasının kendi burjuvazisi üzerindeki baskısını önemsemedi.

4. Troçki, genel olarak Rus proletaryasının gücüne, onun bağımsız olarak sosyalizmi kurma yeteneğine inanmaz; ve bundan ötürüdür ki tüm umutlarını uluslararası devrime bağlamıştır ve halâ da bağlamaktadır.

Bu motifler yalnızca Zinoviev, Stalin, ve diğerlerinin sayısız yazı ve konuşmalarında değil, aynı zamanda Sov-yetier Birliği Komünist Partisinin ve Komünist Enternasyonalin en yetkili kararlarında do formüle edilmektedir. Buna rağmen, insan bunların bir bilgisizlik ve namussuzluk bileşimi üzerine temellendirilmiş olduğunu söylemekten kendini alamıyor.

Eleştirmenlerin ilk iki iddiası, daha sonra da gösterileceği gibi, kökünden yanlıştır. Hayır, ben tamamen devrimin burjuva demokratik karakterinden hareket ettim ve tarım bunalımının derinliğinin geri Rusya'da proletaryayı iktidara getirebileceği sonucuna ulaştım. Evet, 1905 Devrimi başında savunduğum görüş tam bu idi. Devrimin «sürekli» olarak tanımlanmasıyla anlatılan fikir tam bu idi: burjuva aşamadan sosyalist aşamaya doğrudan doğruya gecen kesintisiz bir devrim. Aynı fikri dile getirmek için Lenin, daha sonraları burjuva devriminin gelişerek sosyalist devrime dönüşmesi şeklindeki çok güzel deyimi kuHandr. «Dönüşme» kavramını Stalin, olayın kendisinden sonra (1924'de), otokrasi düzeninden sosyalist düzene dolaysız bir sıçrayış olarak sunduğu sürekli devrime karşı Heri sürdü. Bu talihsiz «teorisyen»ln düşünme zahmetini dahi göstermediği bir soru vardı: Eğer bütün kastedilen yalnızca bir sıçrama idiyse, devrimin sürekliliğinin, yani, kesintisiz gelişiminin anlamı ne olabilirdi?

Üçüncü suçlamaya gelince, bu epigonların, proletaryanın «akıllıca» örgütlenmiş baskısının yardımıyle emperyalist burjuvaziyi sınırsız bir süre için tarafsızlaştırma ola sılığına karşı duydukları kısa- ömürlü inancın bir ürünü idi. 1924-27 yılları arasında Stalin'in başlıca düşüncesiydi bu. Anglo-Rus Komitesi bunun meyvesi oldu. Purcell. Ra-dic. Lafollette ve Çan Kay-şek'in yardımı ile dünya burjuvazisinin elini ayağını bağlama olasılığına inananların düştükleri hayal kırıklığı, yakın bir savaş tehlikesinin şiddetli korku nöbetlerine yol açtı. Komintern hâlâ bu dönemden çıkmış değil.

Sürekli devrim teorisine yöneltilen dördüncü itiraz, kısaca, Stalin'in ilk kez 1924 yılında Sovyet bürokrasisi için imal ettiği tek ülkede sosyalizm teorisinin bakış açısını 1905'de benim savunmadığımı söylemek oluyor. Bu suçlama tam bir tarihi garabet, insan gerçekten benim muhaliflerimin, tabii 1905 yılında politik olarak düşünebildikleri kadarıyla, o sıralarda Rusya'nın bağımsız bir sosyalist devrim için olgunlaşmış olduğu fikrinde olduklarına inanabilir. Aslında 1905-17 dönemi boyunca yorulmaksızın beni hayalcilikle suçladılar, çünkü ben Rus proletaryasının Batı Avrupa proletaryasından Önce iktidara gelebileceği olasılığına yer veriyordum. Kamenev ve Rykov 1S17 Nisa n'mda Lenin'i hayalcilikle suçladılar ve böylece Lenin'e, Rusya'nın sırası gelmeden önce sosyalist devrimin iik önce İngiltere ve diğer gelişmiş ülkelerde başarıya ulaşmış olması gerektiğini basit bir dille açıklamış oldular. Aynı görüş, 4 Nisan 1917"ye kadar Stalin tarafından da savunulmaktaydı. Stalin demokratik diktatörlüğe karşı Leninist proletarya diktatörlüğü formülünü ancak yavaş yavaş ve güçlükle benimsedi. 1924 baharında Stalin hâlâ kendisinden önce başkalarının söylemiş olduğu şeyleri tekrarlıyordu: tek başına alınırsa, sosyalist bir toplum' kurulabilmesi için olgunlaşmamıştır. Rusya 1924 güzünde Stalin, sürekli devrim teorisine karşı mücadelesi sırasında, ilk kez, Rusya'da tecrit edilmiş bir sosyalizmin kurulma olasılığını keşfetti. Ancak bundan sonradır ki Kızıl Profesörler Sta-lin için, Troçki'yi, 1905'de -ne feci!- Rusya'nın sosyalizme ancak Batı proletaryasının yardımı ile ulaşabileceğine i-nanmakla suçlayan alıntılar toplamaya başladılar.

Eğer bir insan, çeyrek yüzyıllık bir dönemin ideolojik mücadele tarihini alıp küçük parçalar halinde yırtsa ve sonra bunları iyice karıştırıp kör bir adama bunların tümünü yeniden birbirine yapıştırmasını söylese, epigonların okuyucu ve dinleyicilerine sunduklarından daha büyük bir teorik ve tarihsel anlamsızlık yığını oluşturmuş olmaz.

Dünün sorunlarının bugünkülerle bağıntısını aydınlatabilmek için, çok genel alarak da olsa, Komintern liderliğinin. yani Stalin ve Bukharin'in, Çin'e yaptıklarını hatırlamak gerekir.

Çin’in bir ulusal kurtuluş devrimi ile karşı karşıya olduğu gerekçesi ile, 1924’de öncülük Çin burjuvazisine bırakıldı. Ulusal burjuvazinin partisi Kuomintang, resmen öncü parti olarak tanındı. Rus Menşevikleri bile 1905 yılında Kadetlerle (liberal burjuvazinin partisi) ilişkilerinde bu kadar ileriye gitmemişlerdi,

Ancak Komintern liderliği bununla kalmadı. Çin Komünist Partisi’ni Kuomintang’a katılmaya ve onun disiplinine boyun eğmeye zorladı. Çin Komünistleri, Stalin’ln çektiği özel telgraflar ile. köylü hareketini gemlemeye mecbur edildiler. Stalin’in 1927 Nisanının başında, yani’ Şanghay’daki karşı-devrime i darbeden birkaç gün önce Muhaleftçilere karşı «güvenilebilir bir müttefik» diye Savunduğu Çan Kay-şek’i ürkütmemek amacıyla, ayaklanma halindeki işçiler ve köylülerin kendi sovyetlerini kurmaları yasaklandı.

Komünist Partisi’nin burjuva liderliğine resmen tabi kılınması ve yine resmen sovyetlerin kurulmasının yasaklanması (Stalin ve Bukharin, Kuomintang’ın sovyetlerin «ye rine geçeceğini» düşünmüşlerdi], Marksizme ihanetin, 1905-1917 yılları arasındo Menşeviklerin yaptıklarından çok daha büyük ve çok daha apaçık bir örneğidir.

Çan Kay-şek’in 1927 Nisan’ındaki darbesinden sonra. Wang Çing-wei’nin liderliğindeki bir eol Kanat, geçici olarak Kuomingian’dan ayrıldı. Wang Çing-wei derhal Pravda* da güvenilebilir bir müttefik ilan edildi. Aslında Wang Cing-wei’nin Çon Kay-şek ile ilişkisi, Kerenski’nin Milyukov ile ilişkisinin benzeri idi, bir farkla ki, Çin’de Milyukov ve Kornilov Çan Kay-şek’in kişiliğinde birleşmişlerdi.

1927 Nisan’ından sonra Çin Partisi’ne «Sol» Kuomin-tang’a girmesi ve Çin Kerenski’sine karşı savaş ilan etmek yerine onun disiplinine tabi olması emredildi. «Güvenilir» Wang Çing-wei Komünist Partisi’ni ve onunla birlikte işçi ve köylü hareketini, Stalin’in daha önceleri yine güvenilir bii müttefik ilan ettiği Çang Kay-şek’den geri kalmayan bir zalimlikle ezdi.

Menşevik’ler 1905 sırasında ve daha sonraları Miiyu-kov’u desteklemelerine rağmen yine de liberal partiye katılmamışlardı; 1917’de de Kerenski ile el ele yürümüş olmalarına rağmen kendi örgütlerini korumuşlardı, Stalin’in Çin’deki politikası ise, Menşevizmin bile kötü bir karikatürü idi. Mücadelelerin tarihinin ilk ve en önemli faslının sunduğu görünüm budur.

Kaçınılmaz ilk ürünler -işçi ve köylü hareketinin tam bir alçalışı. Komünist Partisi’nin demoralizasyonu ve parçalanışı- toplanmaya başlanınca, Komintern liderliği «Sola dönlı emrini verdi ve işçi ve köylülerin ivedi olarak silahlı ayaklanmaya geçirilmelerini istedi. Ezilmiş ve sakatlanmış olan genç Komünist Partisi daha düne kadar Çang Kay-şek ve Wang Çing-wei arabasının yedek tekerleği olarak hizmete koşuluydu ve dolayısıyla en ufak bağımsız politika deneyinden yoksundu. Ve şimdi bu partiye birden bire-daha düne kadar Komintern’in Kuomintang bay* rağı altında tutmaya çalıştığı- işçileri ve köylüleri, bu arada iktidarı ve orduyu avucunun içine toplama zamanım bulmuş olan aynı Kuomintang’a karşı silahlı bir ayaklanmaya geçirmesi emrediliyordu. 24 saat içinde Kanton’da hayali bir Sovyet kuruldu. Sovyetler Birliği Komünist Par-tisi’nin Onbeşinci Kongresi’nin açılışına denk düşürülen bir ayaklanma. Çin’li ileri işçilerin kahramanlığının yanısıra Komintern liderliğinin de caniliğini sergiledi. Kanton ayaklanmasını daha da büyük maceralar izledi. Komintern’ in Çin stratejisinin ikinci faslı da böyleydi. Bu. Bolşeviz-mtn en kötü karikatürü olarak nitelenebilir.

Liberal- oportünist ve maceracı fasıllar, Çin Komünist Partisi’ne. doğru bir politika izlenmeye boşlansa bile etkisinden ancak yıllar sonra kurtulabileceği ağır bir darbe indirdi.

Komintern’in Altıncı Kongresinde bütün bu çalışmaların muhasebesi yapıldı. Kongre bu çalışmaların tümünü itirazsız onayladı. Kongre zaten bu amaçla toplanmış olduğundan sonuç şaşırtıcı değildi. Kongre, gelecek için, «proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü» sloganını ortaya attı. Bu diktatörlük. Sağ veya Sol Kuomintang diktatörlüğünden, ya da

proletarya diktatörlüğünden hangi bakımlardan ayrılmaktaydı -Çin Komünistlerine bu açıklanmadı. Açıklamak da mümkün değildi.

, Altıncı Kongre demokratik diktatörlük sloganını ilan ederken oynı zamanda demokratik sloganları da (kurucu meclis, genel oy, konuşma ve basın özgürlüğü, vs.) mahkum ediyor ve böylece askeri oligarşinin diktatörlüğü karşısında Cin Komünist Partisi'ni tamamen silahsızlandırmış oluyordu. Uzun yıllar boyunca Rus Bolşevikleri İşçileri ve köylüleri demokratik sloganlar etrafında seferber etmişlerdi. 1917'de demokratik sloganlar büyük bir rol oynamıştı. Partimiz, biçimsel demokrasi, yani burjuva de-mokrasi kuramlarından ve sloganlarından, gerçek Sovyet demokrasisi, yani proleter demokrasisi lehine ancak Sovyet iktidarı gerçekten bir varlık haline geldikten ve Kurucu Meclis İle politik çatışmaya girdikten sonra, uzlaşmaz bir biçimde ve tüm halkın gözleri önünde vazgeçti.

Komintem'in Altıncı Kongresi İse Stalin ve Bukharin'in liderliği altında bütün bunları ters yüz etti. Bir yandan partiye «proleter» değil «demokratik» diktatörlük sloganını salık verirken, diğer yandan da bu diktatörlüğün kurulmasında demokratik sloganların kullanılmasını yasakladı. Çin Komünist Partisi yalnızca silahsızlandırılmamış, aynı zamanda çtrıl çıplak da bırakılmıştı. Parti'yi avutabilmek amacıyla da en sonunda, karşı devrimin sınırsız bir hakimiyet kazandığı dönemde, devrimci ayaklanma dönemi boyunca yasaklanmış olan sovyetler sloganının kullanılmasına izin verildi. Rus halk şarkılarının kahramanlarından biri cenazelerde düğün şarkıları, düğünlerde ise cenaze marşları mırıldanır. Her seferinde de iyi bir sopa yer. A-ma iş sadece Komintern liderliğinin oportünist stratejilerine atılan dayakla kalsa iyi. Ortaya çok daha ciddi meseleler çıkmaktadır. Burada söz konusu olan proletaryanın kaderidir. Komintem'in taktikleri sayesinde Çin devrimi bilinçsizce, ama daha çok da örgütlü bir biçimde sabote edildi. Sabotörler girişimlerinin başarıya ulaşacağından emindiler, çünkü 1924-27 döneminin Sağ Menşevik politikası Komintern tarafından Bolşevizmin tüm otoritesi ile örtülmüş ve

baskı cihazı aracılığıyla Sovyet iktidarı tarafından Sol Muhlafetin eleştirilerinden korunmuştu.

Sonuç olarak, Stalinist stratejinin, başından sonuna kadar sürekli devrim& karşı mücadele bayrağı altında yürütülmüş olan, bitmiş bir deneyi ile karşı karşıyayız. Bundan ötürü, Çin Komünist Partisi'ni ulusal-burjuva Kuomin-tang'a bağımlı kılan başlıca Stalinist teorisyenin Martinov olması çok doğaldır. Bu aynı Martinov 1905'den ta 1923'e kadar, yani tarihi misyonunu Bolşevizmin saflaan arasında devam ettirmeye başladığı yıla kadar, sürekli devrim teorisinin en önde gelen Menşevik eleştirmeni idi.

Bu eserin ortaya çıkışıyla ilgili esas olgular birinci bölümde efe alınmıştır. Alma Ata'da, pek de acele etmeden, epiganlara karşı teorik bir polemik hazırlıyordum. Sürekli devrim teorisi bu kitabın büyük bir bölümünü kapsayacaktı. Çalışmalarım sırasında, Radek'den, sürekli devrimin Lenin'in stratejik çizgisine ters düştüğünü göstermeye çalışan bir el yazması aldım. Radek, bu beklenmeyen çıkışı yapmak zorundaydı, çünkü kendisi de gırtlağına kadar Stalin'in Çin politikasına batmıştı: Radek (Zlnoviev ile birlikte), yalnızca Çang Kay-şek'in darbesinden önce değil fakat ondan sonra bile. Komünist Partisi-nin Kuomintang'a tabi olmasını savunmuştu.

Proletaryanın böylesine burjuvaziye bağımlı kılınmasına bir temel sağlayabilmek için Radek, doğal olanak, köylülük ile ittifakın zorunluluğuna ve benim bu zorunluluğu «önemsemeylşlme» değiniyordu. Stalin'in ardından o da, Bolşevik lafazanlıklarla Menşevizmi savunuyordu. Stalin gibi *o da,* Çin proletaryasının köyiü kitlelerinin başında İktidar için bağımsız mücadele yolundan saptırıldığı gerçeğini, proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü formülü ile kapamağa çalışıyordu. Bu ideolojik sahtekarlığı sergilediğimde, Radek'te, benim oportünizme karşı mücadelemin aslında sürekli devrim teorisiyle Leninizm arasındaki çelişkiden kaynaklandığını ve bu çelişkiyi de Lenin'den yaptığım alıntılarla gizlemeye çalıştığımı kanıtlama ihtiyacı belirdi. Kendi günahlarını savunurken bir a-vukat edasıyla konuşan Radek, konuşmasını bir savcının sürekli devrime yönelttiği suçlamaya çevirdi. Bu ise, onun teslim oluşuna

giden yolda bir köprüden başka bir şey değildi. Böyle düşünmem için yeterince neden var çünkü yıllar Önce sürekli devrimi savunan bir broşür yazmayı tasarlamıştı Radek. Yine de Radek'i defterden silmekte acele etmedim. Samimiyetle ve kesin bir biçimde, ama aynı zamanda gerileyişini de örtbas etmeden cevap vermeye çalıştım makalesine. Radek'e cevabımı, bir kaç açıklayıcı not ve düzeltmenin dışında, hiç değiştirmeden yayımlıyorum.

Radek'in makalesi basında çıkmadı ve sanırım çıkmayacak da, çünkü 1928'de yazılan biçimiyle Stalinist sansürden geçmesi mümkün değildi. Bugün bu makalenin yayımlanması Radek'in kendisi için bile bir felaket olacaktır, çünkü bu, altıncı katın penceresinden kendini aşağı atan bir adamın «evrimini» hatırlatan ideolojik evrimini sergilemektedir onun.

Bu çalışmanın ortaya çıkış koşulları, neden Radek'in bu kitapto, belki de hakkı olmadan, büyük bir yer işgal ettiğini yeterince açıklamaktadır. Radek, sürekli devrim teorisine karşı, yeni olan bir tek şey söylememiştir. O, ancak epigonların epigonu olarak çıkmıştır ortaya. Bu yüzden, okura Radek'te yalnız Radek'i değil, ama Marksizmin reddedilmesi karşılığında bir üyelik kartı aldığı belli bir şirketin bir temsilcisini görmesini salık veririm. Radek şahsen kendi payına çok fazla eleştiri düştüğü duygusuna kapılırsa, bunları istediği gibi başka adreslere postalayabilir. Bu, şirketin özel sorunudur, Benim, buna kendi açımdan bir itirazım olamaz.

Alman Komünist Partisi içinde çeşitli gruplar, liderlik yeteneklerini sürekli devrime karşı verdikleri mücadele ile göstermeye çalışarak iktidara gelmişler ya da bunun için çalışmışlardır. Ama Mas!ow, Thalheimer ve ötekilerden kaynaklanan bu edebiyat öyle *acınacak* bir düzeyde ki, ciddi bir cevap için bir neden dahi olamıyor. Ttıealmann' lor. Remmele'ler ve tayinle iş başına gelmiş öteki liderlerse, sorunu daha da düşük bir düzeye indirmişlerdir. Bütün bu eleştirmenler, sorunun eşiğine bile yaklaşamadıklarını göstermeyi başarmışlardır ancak. Bu yüzden onları orada, eşiğin dışında bırakıyorum. Maslow, Thalheimer ve diğerlerinin teorik eleştirilerine ilgi duyanlar, bu kitabı okuduktan sonra, bu yazarların

cehaletinden ve sahtekârlığından emin olmak için onların yazılarına dönebilirler. Bu, okura sunduğum kitabın, denebilirse, bir yan ürünü olacaktır.

L. TROÇKİ

Büyükada, 30 Kasım 1929

ALMANCA BASKYA ÖNSÖZ

Bu kitabın Almanca çevirisinin baskıya girmek üzere olduğu şu günlerde, dünya işçi sınıfının bütün düşünen kesimleri ve bir bakıma tüm «medeni# insanlık, yıkılmış olan Çarlığın hemen bütün bölgelerinde yer almakta olan iktisadi dönüşümü ve bunun yankılarım özel bir ilgi ile izlemektedir. Bu bağlamda en büyük dikkati, köylü mülklerinin kolektifleştirilmesi sorunu çekmektedir. Buna şaşmamak gerekir: bu alanda geçmişten kopuş özellikle şiddetli bir nitelik almaktadır. Ancak, sosyalist devrim hakkında genel bir anlayış olmadan koltektifleştirmenin doğru bir değerlendirilmesinin yapılması düşünülemez. Ve burada, çok daha yüksek bir düzeyde. Marksist teori alanında hiçbirşeyin pratik eylem üzerinde İfadesini bulmaktan geri kalmadığına bir kez daha tanık olmaktayız, Eğer tüm yanlarıyla açığa çıkartılmışlarsa en uzak ve insana en «soyut» gelen tartışmalar bile er geç kaçınılmaz olarak pratikte yansıyacaktır: ve pratik tek bir teorik hatayı dahi cezasız bırakmaz.

Köylü mülklerinin kolektifleştirilmesi, toplumun sosyalist dönüşümünün en zorunlu ve en köklü yanıdır elbet. Ancak, kolektifleştirmenin çapı ve hızı yalnızca hükümetlerin arzusu ile değil fakat, son tahlilde, iktisadi etkenler tarafından belirlenir: ülkenin iktisadi düzeyi ile, sanayi ile tarım arasındaki karşılıklı ilişkiler ile, ve en sonunda tarımın kendisinin teknik kaynakları ile.

Saniyleşme. tüm modern kültürün itici gücüdür ve bu nedenden ötürü de sosyalizmi mümkün kılan tek temeldir. Sovyetler Biriiği'nin içinde bulunduğu şartlar altında sanayileşme, herşeyden önce, yönetici sınıf olarak proletaryanın dayandığı temellerin sağlamlaştırılması anlamına gelmektedir. Bunun yanısıra sanayileşme, tarımın kolektifleştirilmesinin maddi ve teknik öncüllerini yaratır. Bu iki sürecin temposu birbirine bağlıdır. Bunların mümkün olan *en* yüksek tempoya ulaşmaları proletaryanın çıkarınadır

çünkü. kurulmakta olan yeni toplum dış tehlikelerden ancak bu şekilde korunabilir, ve aynı zamanda emekçi kitlelerin maddi yaşam düzeylerinin sistemli olarak yükseltilmesi i-çin bir kaynak yaratılmış olur.

Ancak ulaşılabilecek olan tempolar, ülkenin genel maddi ve kültürel düzeyi ile, kentle köy arasındaki ilişkiler ile. ve bugünlerini yarın için ancak belirli bir noktaya kadar feda edebilecek olan kitlelerin en acil ihtiyaçları ile Sınırlanmıştır, Optimum tempolar, yani en iyi ve en avantajlı tempolar, yalnızca belirli bir anda sanayi ite kolektifleştirme alanlarında *en* hızlı büyümeyi gerçekleştirecek olanlar değil, fakat aynı zamanda toplumsal rejimin zorunlu dengesini koruyacak, yani herşeyden önce işçi ve köylüler arasındaki ittifakı güçlendirecek, böylece gelecekteki başarıların temelini hazırlayacak olanlardır.

Bu açıdan, parti ve devlet liderliğinin planlama aracılığı ile iktisadi gelişmeyi yönetmekte kullandığı tarihi ölçüt belirleyici bir önem taşımaktadır. Burada, mümkün o-lan iki esas seçenek vardır.- a) dünya proleter devriminin gelecekteki zaferierine kadar, tek ülkede proletarya diktatörlüğünün iktisaden güçlenmesine yönelik, yukarıda ö-zetlenmiş olan yol (Rusya'daki Sol Muhalefetin bakış açısı); b) tecrit edilmiş bir üikede bir ulusal sosyalist toplum kurmaya ve bunu «mümkün olan en kısa zamanda» gerçekleştirmeye yönelik yol (şimdiki resmi tez).

Bunlar tamamen ayrı ve son tahlilde, birbirine tümüyle zıt iki sosyalizm anlayışıdır. Buradan da, temelde ayrılan strateji VB taktik çizgiler kaynaklanmaktadır.

Tek ülkede sosyalizmin kurulması sorunu üzerinde, bu önsözün sınırları içinde etraflıca duramayız. Bu konuyu birçok makalede, özellikle Komintern Program Taslağı'nın Eleştirisinde inceledik. Burada kendimizi sorunun temel unsurlarının eleştirisi ile sınırlayacağız. İlk önce, tek ülkede sosyalizm teorisinin ilk kez Stalin tarafından 1924'ün sonbaharında, yalnızca Marksizmin ve Lenin okulunun tüm gelenekleri ile değil, aynı zamanda Stalin'in kendisi-' nln aynı yılın baharında yazmış oldukları ile de

tam bir çelişki içinde formüle edilmiş olduğunu hatırlatalım. Soruna ilke açısından yaklaşacak olursak, sosyalist kuruluş meselesinde Stalin İst «okulsun Marksizmden uzaklaşması örneğin Alman Sosyal Demokratlarının 1914 güzünde, yani Stalinist sapmadan tam on yıl önce, savaş ve yurtseverlik meselelerinde Marksizmden uzaklaşmalarından daha az önemli ve şiddetli değildir. Bu karşılaştırma hiç de rastlansa! değildir, Tıpkı Alman Sosyal Demokrasisi'nin «hatası» gibi Stalin'in «hatası» da, ulusal sosyalizmdir.

Marksizm kendisine kalkış noktası alarak aldığı dünya ekonomisine, ulusal parçaların basit bir toplamı olarak değil, iş-bölümünün uluslararası bir nitelik kazanması ve dünya pazarının doğması ile ortaya çıkmış olan ve çağımızda ulusal pazarlan boyunduruğu altında tutan, dev ve bağımsız bir gerçeklik olarak bakar. Kapitalist toplumun üretici güçlerinin gelişimi çoktan beri ulusal sınırların dışına taşmış durumdadır. Emperyalist savaş [1914-1918) bu gerçeğin bir ifadesidir. Üretim tekniği açısından sosyalist toplum, kapitalizmden daha yüksek bir düzeyi temsil etmelidir. Ulusal olarak tecrit edilmiş sosyalist bir toplum kurmayı amaçlamak, geçmişteki tüm başarılara rağmen, üretici güçleri kapitalizme göre dahi geriye itmek olur. Dünya bütünlüğünün bir parçasını oluşturan ülke: gelişiminin coğrafi kültürel ve tarihsel şartlarını göz önünde bulundurmadan ulusal çerçeve içinde ekonominin tüm dallarını birblrlerlyle kapalı bir oransallık içine sokmaya çalışmak,' gerici bir ütopya peşinde koşmaktan başka bir şey değildir. Bu teorinin çığırtkanları ve destekçileri, her-şeye rağmen uluslararası devrimci mücadeleye kanlıyorlarsa (ne kadar başarılı oldukları ayrı bir sorun) bunun nedeni, ümitsiz eklektikler olarak, soyut bir enternasyonalizmi gerici ulusal sosyalizm ütopyası ile mekanik bir biçimde birleştirmeleridir, Bu eklektisizim, Komıntern'in Altıncı Kongresi'nde kabul edilen program ile taçlandınlmış-trr.

Ufusal sosyalist anlayışın altında yatan temel teorik hatalardan birini gösterebilmek için, Stalin'in geçenlerde Amerikan Komünizminin(*) iç

sorunları ile ilgili bir konuşmasını aktaralım. «Amerikan kapitalizminin özgül niteliklerini ihmal etmek,» diyor Stalin, Amerikan fransiyoniarın-dan birine karşı, «yaniış olur. Komünist Partisi, çalışmalarında bunları hesaba katmalıdır. Ancak Komünist Partisi' nin eylemlerini bu özgül yanlar üzerinde temellendirmesi daha da yanlıştır, zira Amerikan Komünist Partisi de dahil her komünist partisinin, eylemlerini üzerinde inşa edeceği temel, kapitalizmin her ülkedeki özgül nitelikleri değil, bütün ülkeler için aynı olan genel nitelikleri olmalıdır. Komünist Partilerinin enternasyonalizmi tamamen buna dayan-

i*) Stalin bu söylevi 6 mart 1922'de verdi; ilk kez 1930 başında, bu konuşmanın bir geçit «programutik- önem kazanmasına yol açan şartlar altında yayınlandı — L.T. [Konuşma The Communist'de (ABD) yayınlandı. BKZ. W,Z. Foster, History of the C.P.U.S.A, 1952, S. 273 Konuşma Stalin'in toplu eserleri içine alınmamıştır.!

maktodır.Ûzgül nitelikler yoinızco genel niteliklerin tamam* layıcısıılır.» (Bolşevik, No. 1, 1930,s.8 italikler benim.)

Bu satırlar hiç bir kuşkuya yer bırakmayacak kadar açıktır. Stolin, enternasyonalizme ekonomik bir gerekçe sağlama kılıfı altında, ulusal sosyalizme gerekçeler hazırlamaya çalışmaktadır. Dünya ekonomisinin, bir ve aynı tipteki ulusal parçaların basit bir toplamı olduğu doğru değildir. Özgül niteliklerin, yüzdeki sivilceler gibi, «genel niteliklerin yalnızca birer tamamlayıcısı olduğu» da doğru değildir. Gerçekte, ulusal özellikler, dünya sürecinin temel çizgilerinin özgün (orijinal) bir bileşimini temsil ederler. Bu özgünlük, uzunca bir süre devrimci strateji açısından belirleyici bir öneme sahip olabilir Geri bir ülkenin proletaryasının ileri ülkelerin proletaryalarından yıllarca önce ikti-daro geldiğini hatırlamak yeter. Sadece bu tarihi ders bile, Komünist Partilerinin faaliyetlerini, Stalin'in istediği gibi, bir takım «genel nitelikler» üzerinde, yani soyut bir ulusal kapitalizm tipi üzerinde temellendirmenin son derece yanlış olduğunu göstermektedir. «Komünist Partilerinin enternasyonalizminin buna dayandığını» iddia etmek son derece yanlıştır. Gerçekte enternasyonalizm, çoktan gününü

doldurmuş ve üretici güçlerin gelişmesini frenlemeye başlamış olan ulusal devletin çözümsüzlüğüne dayanmaktadır. Dünya ekonomisinin bir parçası olarak alınmadığı takdirde ulusal kapitalizmin, bırakın dönüşüme uğratılmasını anlaşılması bile mümkün değildir.

Çeşitli ülkelerin ekonomik özellikleri, ve farklılıkları hiç de önemsiz değildir. Bunu görmek için, İngiltere ile Hindistan'ı, ABD ile Brezilya'yı karşılaştırmak yeteri id ir. Bununla birlikte, ulusal ekonominin özgül çizgileri, dünya ekonomisi denen ve son tahlilde Komünist partilerin enternasyonalizminin tek dayanağı olan daha yüksek bir gerçekliğin parçalarıdırlar (bu parçalar ne kadar büyük

olurlarsa olsunlar, bu bir şeyi değiştirmez) ve bu bütünle giderek ortan bir oranda kaynaşmaktadırlar.

Stalin'in, ulusal özellikleri, genel tipin basit bir «tamamlayıcısı» olarak nitelemesi, kendisinin kapitalizmin eşit6iz gelişim yasasını anlayışı (daha doğrusu, anlaya-mayışt) ile açık ve pek de rastlansal olmayan bir çelişki içindedir. Bilindiği gibi, Stalin bu yasayı, yasaların en temellisi, en önemlisi ve en evrenseli olarak nitelendirmişti. Stalin, boş bir soyutlama haline getirdiği eşitsiz gelişme yasasının yardımıyla varlığın bütün muammalarını çözmeye çalışmaktadır. Ama şaşırtıcı olan şey, ulusal özelliğin, tarihsel gelişmenin en genel ürününden, denebilirse özet sonucundan başka bir şey olmadığını görememesidir, Bunun için, bu eşitsizliği doğru anlamak, bütün boyutları İçinde ele almak ve bunun yanısıra da ıkapitalizm-önoesi geçmişe uygulamak gerekmektedir. Üretici güçlerin daha hızlı ya da daha yavaş bir gelişimi; tarihsel dönemlerin genişleyen ya da tersine, daralan karakteri - örneğin, Orta Çağ, lonca sistemi, aydınlanma çağının mutlakiyeti, parlamenterizm; ekonominin çeşitli dallarının. çeşitli sınıfların, çeşitli toplumsal kurumların, çeşitli kültür alanlarının eşitsiz gelişmeleri— işte, ulusal «özelliklerin» temelinde bütün bunlar yatmaktadr.. Bir u-lusol toplum tipinin özgüllüğü, onun oluşumundaki eşitsizliğin kristalleşmesinden başka bir şey değildir.

Ekim Devrimi, tarihsel sürecin eşitsizliğinin en büyük tezahürü oldu. Sürekli devrim teorisi, Ekim Devrimi' ni önceden haber veriyordu; bu yüzden bu teori, soyut biçimiyle değil, ama Rusya'nın toplumsal ve politik özelliği içindeki maddi kristalleşmesiyle eşitsiz gelişim yasasına dayanıyordu.

Stalin'in eşitsiz gelişme yasasına ilgi duymasının nedeni, geri bir ülke proletaryasının iktidarı ele geçireceğini vaktinde haber vermek değil, ama 1924'te, yani Devrim'den yedi yıl sonra iktidarı eline geçirmiş olan proletaryaya bir ulusal sosyalist toplum kurma görevini yüklemektir. Ancak, eşitsiz gelişme yasasının uygulanmasının mümkün olmadığı yer de işte tam burasıdır, çünkü bu yasa ne dünya ekonomisinin yasalarının yerini tutabilir ne de onları yokedebilir; tam tarsine, kendisi onlara tabidir.

Stalin, eşitsiz gelişme yasasını bir fetiş haline getirerek, bu yasanın, bütün ülkelere değil, sadece Rusya'ya özgü, benzersiz, Mesiyanik ([3]) bir olgu olarak sunduğu ulusal sosyalizm için yeterli bir temel olduğunu ileri sürüyor. Stalin'e göre, kendine yeterli bir sosyalist toplumu yalnızca Rusya'da kurmak mümkündür. Sadece bunu İleri sürmekle bile. Stalin, Rusya'nın ulusal özelliklerini sadece bütün kapitalist uluslarda ortak olan «genel» niteliklerin değil, ama bir bütün olarak dünya ekonomisinin de üstüne çıkarıyor. İşte Stalin'in bütün düşüncesindeki vahim hata da burada başlıyor. S.S.C.B.'nin kendine Özgülüğü öylesine güçlüdür ki, insanlığın geri kalanının ne olduğuna hiç bakmadan, kendi sınırları içinde kendi sosyalizmini kurmayı mümkün kılmaktadır. Mesiyanik mührün bağışlanmadığı öteki ülkelere gelince, bunların özellikleri, tıpkı yüzdeki sivilceler gibi, genel niteliklerin birer «tamamlayıcısıdır», o kadar. «Komünist partilerin,» der Stalin, «eylemlerini bu özgül çizgilere dayandırmaları doğru olmaz.» Bu ilke. Amerikan, Ingiliz, Afrika ve Sırp: K. P. ieri için geçerlidir — ama eylemlerini «genel niteliklere» değil, sadece «özelliklere» dayandıran Rus K.P. si için geçerli değildir. İşte Komintern'in bütünüyle ikici (düalist) stratejisi de buradan kaynaklanmaktadr, S.S.C.B.

«sınıfları ortadan kaldırır» ve sosyalizmi kurarken bütün öteki ülkelerin proletaryaları, hangi ulusal şartlar altında olurlarsa olsunlar, düzenli, takvime bağlı (1 Ağustos, 6 Mart, vb.) bir hareket koymakla yükümlü kılınıyorlar. Bu ikicilik, Komintern programının bütününe hakimdir ve onu herhangi bir ilkeli ciddiyetten yoksun bırakmaktadır.

Eğer İngiltere ve Hindistan'ı kapitalist tipin İki kutuplaşmış, zıt biçimi olarak alırsak. İngiliz ve Hint proletaryalarının enternasyonalizminin, şartların, görevlerin ve yöntemlerin özdeşliğine değil, bu iki ülkenin bölünmez karşılıklı bağımlılıklarına dayandığını söylememiz gerekecektir. Hindistan'daki kurtuluş hareketinin önşartı, İngiltere'de bir devrimci hareketin varolmasıdır; bunun tersi de doğrudur. Ne Hindistan'da, ne de İngiltere'de bağımsız bir sosyalist toplum kurulabilir. Her ikisi de, daha yüksek bir bütünün içine, parçalar olarak girmek zorunda kalacaklardır. Marksist enternasyonalizmin sarsılmaz temeli. buna ve yalnız buna dayanmaktadır.

Geçenlerde. S Mart 1930 tarihli Pravda'da, Stalin'in talihsiz teorisi bir kez daha ar2i endam etti; buna göre, sosyalizm, «bir sosyal-ekonomik formasyon olarak,» yani belirli bir üretim ilişkileri sistemi olarak, «S.S.C.B.'nln ulusal çerçevesi içinde# bütünüyle gerçekleştirilebilir. «Sosyalizmin nihai zaferinin.» kapitalist kuşatmanın girişebileceği bir müdahaleye karşı bir garanti olarak alınması da yine bir başka garipliktir; sosyalizmin böyle bir nihai zaferi için, «aslında proleter devriminin birkaç ileri ülkede zafere ulaşması gerekmektedir,» Böylesine çürük bir skolastisizmin Lenin'in partisinin merkez organının sayfalarında bilgiç bir havayla ortaya sürütebilmesi için teorik düşüncenin ne kadar koyu bir karanlığa gömülmesi gerekmiştir! Bir an için, sosyalizmin, S.S.C.B.'nin tecrit edilmiş çerçevesi içinde, tamamlanmış bir sosyal sistem olarak gerçekleştirilebileceğini kabul edelim; böyle bir şey, «nihai zaferin» ta kendisi olacaktı, — çünkü böyle bir durumda muhtemel bir müdahaleden nasıl sözed ilebil ir? Sosyalist düzen, teknolojinin, kültürün ve nüfusun dayanışma gücünün çok yüksek düzeylere eriştiğini varsayar, bunu

gerektirir. Sosyalizmin kuruluşu tamamlandığı sırada S.S.C.B. tahminen 200 - 250 milyonluk bir nüfusa sahip olacağına göre, şu soruyu soruyoruz: Böyle bir durumda hangi müdaheleden sözedilebi-lir? Böylesi şartlarda hangi kapitalist ülke, ya da ülkeler koalisyonu, müdahaleyi düşünmeye cesaret edebilir? Düşünülebilecek tek müdahale, S.S.C.B'nin kendisinden gelebilir, Ama buna da ihtiyaç kalacak mıdır? Pek değil. Geri bir ülkenin, birkaç Beş Yıllık Plan ile kendi gücüne dayanarak dev bir sosyalist toplum kurabileceğinin kanıtlanması, dünya kapitalizmi için öldürücü bir darbe olacak ve dünya proleter devriminin maliyetini sıfıra değilse bile asgariye indirecektir. Tüm Stalinist görüşün gerçekte Komünist Enternasyonalin tasfiyesine yol açmasının nedeni de budur. Gerçekten de, eğer sosyalizmin kadBri, düşünülebilecek en yüksek otorite tarafından, S.S.C.B.'nin Devlet Planlama Konseyi tarafından tayin edilecekse, Komintern' nin tarihsel anlamı ne olabilir ki? Bu şartlarda, meşhur nSovyetler Biriiği'nin Dostları» ile birlikte Komintern'in de görevi, sosyalizmin kuruluşunu dış müdahaleden korumak, yani özünde sınır bekçiliği rolünü oynamak olacaktır.

Değinilen makale, Stalinist görüşün doğruluğunu en yeni ve en taze ekonomik savlarla kanıtlamaya çabalıyor: «…Tam şu sıralarda.» diyor Pravda, «sosyalist tipte üretim ilişkilerinin yalnız sanayide değil, ama deviet çiftliklerinin büyümesi ile, koilektif çiftlik hareketindeki, nitel ve nicel açıdan dev gelişmeler ile. ve kulakların kolektifleşti rme temeli üzerinde bir sınıf olarak yokedilmeleri ile tarımda da gittikçe daha derinlere kök saldığı şu sıralarda, özünde 'Ekim Devriminin meşruluğunun Menşevik inkarı' (Stolin) demek olan Troçkist-Zinovievist yenilgi teorisinin acıklı iflası her zamankinden daha açık olarak görülmektedir.» (Pravda. 8 Mart. 1930)

Bunlar gerçekten dikkate değer satırlar, hem de tam bir kafa karışıklığını örtmeye yarayan cilalı üslubundan Ö-türü değil sadece. Stalln'le birlikte Pravda'nın yazarı da, «Troçkici» görüşü, «Ekim devriminin meşruluğunu inkâr et. meksle suçluyor. Ama bu satırların yazarı da. Ekim Devri-ml'nin kaçınılmazlığını, devrimden onüç yıl önce, tam da bu görüşe, yani sürekli devrim teorisine dayanarak haber vermişti. Peki ya Stalin? O. Şubat

Devrimi’ninin ertesinde. yani Ekim Devrim i’nin yedi sekiz ay öncesine kadar bile, vülger bir’devrimci demokrat olarak boy gösteriyordu ortalıkta. Stalin’in demokrat tavrını bırakıp sessizce ve ihtiyatlı bir biçimde sosyalist çizgiye kayabilmesi için. Lenin’ in Peirograd’a gelmesi (3 Nisan 1917) ve kibirli «Eski Bol-şevikler»e (Lenin onları böyle alaya alıyordu o sıralar) karşı amansız bir mücadele vermesi gerekmiştir. Ne olursa olsun, Stalin’in bu hiçbir zaman tamamlanmamış olan içsel «dönüşümü», benim, Batı’da proleter devrimi başlamadan önce Rusya’da işçi sınıfının iktidarı ele geçirmesinin «meşruluğunu» kanıtlamamdan ancak 12 yıl sonra başlayabilmişti.

Ancak, Ekim Devrimi’ne ilişkin teorik tahminlerimi geliştirirken, hiçbir zaman, Rus proletaryasının, devlet iktidarını eline geçirmekle, Çarlığı dünya ekonomisinin yörüngesinden çıkarabileceğine inanmadım. Biz Marksistler, devlet iktidarınının rolünü ve anlamını biliriz. Biz onu, burjuva devletinin Sosyal Demokrat uşaklarının yaptığı gibi, ekonomik süreçlerin edilgin (pasif) bir yansıması oiarak almayız, iktidar, onu elinde tutan sınıfa bağlı olarak ilerici ya da gerici dev bir öneme sahiptir. Ama yine de üstyapılar düzeyinin bir aracıdır, devlet, iktidarın Çarlığın ve burjuvazinin elinden proletaryanın eline geçmesi, dünya ekonomisinin ne yasalarını ne de süreçlerini ortadan kal- .

dırır, Hiç kuşkusuz, Ekim Devriminden sonra belli bir süre, Sovyetler Birliği ile dünya pazarı arasındaki bağlar zayıflamıştı. Ama diyalektik sürecin içinde sadece kısa süreli bir evre olan bir olguyu genelleştirmek, korkunç bir hata olur. Uluslararası işbölümü ve modern üretici güçlerin u-I usla rüştü niteliği. Sovyetler Birliği için hâlâ önemini korumaktadır ve Sovyet ekonomisinin gelişmesine bağlı olarak da bunların önemi on katına, yüz katına çıkacaktır.

Kapitalizmle bütünleşmiş her geri ülke, öteki kapitalist ülkelere, artan ya da azalan çeşitli bağımlılık evrelerinden geçmiştir; ama kapitalist gelişimin genel eğilimi, dünya ölçüsündeki bağların son derece artması yönündedir ve bu da kendisini, elbet sermaye ihracı da dahil olmak üzere, dış ticaret

hacminin gittikçe büyümesinde göstermektedir. Doğal olarak, İngiltere'nin Hindistan'a bağımlılığı. Hindistan'ın İngiltere'ye bağımlılığından nitel olarak farklıdır. Ama bu farklılık, temelde, bu ülkelerin üretici güçlerinin gelişme düzeyleri arasındaki farklılık ile belirlenir, yoksa bu ülkelerin ekonomik kendine yeterlilik dereceleri ile değil. Hindistan bir sömürgedir, İngiltere ise bir metropol. Ne var ki, eğer bugün İngiltere bir ekonomik abluka altına alınacak olsa, aynı türden bir abluka altındaki bir Hindistan'dan çok daha çabuk çöker. Bu da, dünya ekonomisinin gerçekliğinin inandırıcı örneklerinden biridir işte.

Kapitalist gelişme —tahlilin içinde bir evre olarak bütün önemlerini koruyan Kapttal'in ikinci cildindeki soyut formüllerde değil, oma tarihsel gerçeklikte— ancak temelini sistemli bir biçimde genişleterek varolabilmiştir ve ancak böyle varolabilir. Gelişme süreci içinde ve bunun sonucunda da kendi iç çelişkileri ile mücadele içinde, her ulusal kapitalizm, durmadan artan bir oranda, «dış pazar' ın kaynaklarına, yani dünya ekonomisinin kaynaklarına yönelir, Kapitalizmin sürekli iç bunalımlarından doğan, kontrolü olanaksız yayılma, kapitalizm için yıkıcı bir güç haline geldiği zamana kadar, ilerici bir güç niteliği taşır.

Ama Ekim Devrimi, kapitalizmin İç çelişkilerinin de ötesinde ve en azından bunlar kadar derin olmak üzere, bir bütün olarak kapitalizm ile kapitalizm-öncesi üretim biçimleri arasındaki çelişkileri de devralmıştı eski Rusya'dan. Bu çelişkiler, bugün de olduğu gibi, maddi bir niteliğe sahiptiler, yani kent ile köy arasındaki maddi ilişkilerde cisimlenmekte, sanayiin çeşitli dalları arasındaki ve bir bütün olarak ulusal ekonomideki belirli oranlarda ve oransızlıklarda ortaya çıkmaktaydılar, vb. Bu çelişkilerin köklerinden bazıları, doğrudan doğruya ülkenin coğrafi ve demografik şartlarında yatmaktaydılar, yani şu ya da bu doğal kaynağın bolluğu ya da yokluğu, nüfusun tarihsel olarak gerçekleşmiş dağılımı, vb. tarafından beslenmekteydiler. Sovyet ekonomisinin gücü, üretim araçlarının ulusallaştırılmasında ve bunların planlı yönetiminde yatmaktadır. Sovyet ekonomisinin zayıflığı ise. geçmişten devralınan geriliğin yanısıra, bugünkü devrim sonrası tecrit edilmişliğinde, yani dünya ekonomisinin kaynaklarına

ulaşamamasında yatmaktadır; Sovyet ekonomisi, bu kaynaklara, bırakın sosyalist bir temeli, kapitalist bir temel üzerinde biie, yani, geri ülkeler için çok önemli bir rol oynayan uluslararası krediler ve genel olarak ufinansmcn» biçiminde bile erişe-memektedir. Bu arada, Sovyetler Birliği'nin kapitalist ve kapitalizm-öncesi geçmişinin çelişkileri, sadece kendiliklerinden yok olmamakla kalmamakta, tam tersine, gerileme ve tahribat yıllarından çıkılmasıyla yeniden belirgin haİB gelmektedirler; bu çelişkiler, Sovyet ekonomisinin büyümesiyle canlanmakta ve şiddetlenmekte ve aşılabilmek, hatta hafifletilmek için bile, her adımda, dünya pazarının kaynaklarına ulaşılmasını gerekli kılmaktadırlar.

Ekim Devrimi'yle yeni bir hayata açılan çok geniş topraklar üzerinde şu sıralarda nelerin olup bittiğini an-layabllmek için, son zamanlardaki ekonomik başarılar ile yeniden canlanan eski çelişkilere bir yenisinin eklenmiş olduğunu açıkça hesaba katmak gerekir. Bu yeni ve son derece güçlü çelişki. Sovyet sanayiinin, eşi görülmedik gelişme tempolarına ulaşma olanağını veren yoğunlaşmış (temerküz etmiş] niteliği ile Sovyet ekonomisinin, dünya ekonomisinin kaynaklarından normal bir biçimde yararlanmasını olanaksızlaştıran tecrit edilmişliği arasındaki çelişkidir. Eski çelişkilerin üzerine binen bu yeni çelişki, çok büyük başarıların yanıbaşmda amansız güçlüklerin de doğmasına yolaçmaktadır. Bunlar en dolaysız ve uğursuz ifadelerini, emekçi kitlelerin hayat şartlarının ekonominin genel yükselişine ayok uyduramayıp, tam tersine bugünkü besin kıtlığının bir sonucu olarak daha da kötüleşmesinde bulmaktadır. Sovyet ekonomisinin keskin bunalımları, kapitalizm tarafından yaratılan üretici güçlerin u-lusal pazarlara uyumlu olmadığının ve ancak uluslararası düzeyde sosyalist bir tarza düzenlenebileceğinin ve uyum içine sokulabileceğinin bir hatırlatıl işidir. Başka bir deyişle, Sovyet ekonomisinin bunalımları, sadece büyümenin ortaya çıkardığı bir dert, bir tür çocukluk hastalığı değil, cok daha ciddi bir olgudur: dünya pazarının vurduğu gemlerdir bunlar, Lenin'in deyişiyle, «bağımlı olduğumuz, mahkum olduğumuz ve kaçıp kurtulamayacağımız» şeydir. (On-birinci Parti Kongresindeki Konuşma, 27 Mart 1922).

Ama bütün bunlardan, iğrenç bir f¡listenizin kokan bir sonuca, Ekim Devrimi'nin tarihsel «meşruluğunun» inkarına vardığımız sanılmasın, iktidarın uluslararası proletarya tarafından ele geçirilişi, tek ve eşzamanlı bir eylem olamaz. Politik üstyapının —ve devrim de «üstyapının bir parçasıdır— kendi diyalektiği vardır; ve bu diyalektik dünya ekonomisinin süreçlerine zorlayıcı bir biçimde müdahale eder, ama onun derinlere kök salmış yasalarını ortadan kaldıramaz. Ekim Devrimi, dünya devriminin kaçınılmaz bir biçimde on yıllara yayılan ilk **aşaması** olarak nmeşrudur». Birinci ve İkinci aşamalar arasındaki aralık, beklediğimizden daha uzun sürmüştür. Ama yine de bir aralıktır bu ve asla ulusal bir sosyalist toplumun kurulmasına ayrılmış kendine yeterli bir çağ haline gelmemiştir.

¡ki ayrı devrimin anlayışından, (Sovyetlerin) ekonomik sorunları karşısında izlenecek iki ayrı çizgi çıkar. İlk hızlı ekonomik başarılar, böyle birşeyi hiç beklemeyen Stalin'I heyecanlandırmış 1924 güzünde onun, tecrit edilmiş bir u-lusal ekonominin önündeki pratik olasılıkların en yüksek noktası olarak tek ülkede sosyalizm teorisini yaratmasına neden olmuştur. Bukharin'in, dış ticaret tekeli yoluyla kendimizi dünya ekonomisinin etkisinden koruyarak, «kaplumbağa hızıyla da olsa» sosyalizmi kurma durumuna gelebileceğimizi ileri sünen ünlü formülünü ortaya atması da tam bu döneme rastlar. Bu Merkezcilerin (Stalin) Sağcılar (Bukharin) ile kurduğu blokun ortak formülüydü. Stalin, daha o zamandan, sanayileşme hızının bizim kendi «iç meselemiz» olduğu ve dünya ekonomisi ile hiçbir ilişkisi bulunmadığı yolundaki görüşünü bıkmadan usanmadan savunuyordu. Böyle bir ulusal kibir çok uzun süremezdi elbet, çünkü İlk ve kısa süreli ekonomik canlanış evresini yansıtıyordu, oysa bu ekonomik canlanış da zorunlu olarak dünya pazarına bağımlılığımızı yeniden ortaya çıkarıyordu. Uluslararası bağımlılığın İlk şokları, böyle birşeyi beklemeyen ulusal sosyalistler arasında telaş yarattı ve bir süre sonra paniğe dönüştü. Mümkün olan en hızlı sanayileşme ve kolektifleştirme tempolarına erişerek, hızla ekonomik bağımsızlık kazanmalıyız! — ulusal sosyalizmin ekonomik politikasında son iki yıl içinde meydana gelen değişiklik budur.

Emeklemenin ve pintiliğin yerini tümüyle maceracılık atmıştır. Ama her ikisinin de altında yatan teorik temel aynıdır —ulusal sosyalizm düşüncesi.

Temel güçlükler, yukarda da gösterilmiş olduğu gibi, nesnel durumdan, öncelikle de Sovyetler Birllğl'nin tecrit edilmişliğinden kaynaklanmaktadır. Burada, bu nesnel durumun ne dereceye kadar önderliğin öznel yanlışlıklarının (1923'te Almanya'da, 1924'te Bulgaristan ve Estonya'da, 1926'da İngiltere ve Polonya'da. 1925-27'de de Çin'de izlenen yanlış politikalar; bugün yürürlükte olan «Üçüncü Dönemsin yanlış stratejisi, vb.) sonucu olduğu meselesi üze rinde durmayacağız. Ama SSCB'deki en şiddetli sarsıntılar, iş başındaki önderliğin, zorunluluğu bir üstünlük olarak almaya ve işçi devletinin politik tecriti üzerinde ekonomik olarak tecrit edilmiş bir sosyalist toplum programı inşa etmeye çabalamasından kaynaklanmaktadır. Bu tutum, kapitalizm öncesi bir üretim araç ve gereçleri temeli üzerinde, bütün köylü mülklerinin sosyalist kolektifleştirilmesi girişimine yol açmıştır — ise. proletarya ve köylülük arasındaki işbirliği olasılığını paramparça edebilecek, son derece tehlikeli bir maceradır,

İlginç olan şu ki. bu durumun bütün keskinliği ile gözler önüne serildiği bir sırada, dünün «kaplumboğa hızı»nın teorisyeni Bukharin, bugün yürürlükteki «dörtnala» sanayileşme ve koilektifleşmeye dokunaklı bir ilahi bestelemiştir. Ama korkarız, önümüzdeki günlerde bu ilahi de en büyük sapma olarak nitelenecektir. Çünkü daha şimdiden ortalıkta yeni melodiler dolaşmaya başlamışta. Ekonomik gerçeğin direnci karşısında Stalin gerilemek zorunda kalmıştır. Şimdi tehlike, paniğin yol açtığı maceracı saldırının panik içinde bir gerilemeye dönüşme olasılığıdır. Bu tür dalgalanmalar, ulusal sosyalizmin zorunlu, doğal bir sonucudur.

Tecrit edilmiş bir işçi devletinin gerçekçi programında, bırakın «en kısa zamanda» bir ulusal sosyalist toplum kurmayı, dünya ekonomisinden «bağımsızlaşma» diye bir şey olamaz. Hedef, soyut maksimum hıza değil, optimum tempoya, en uygun tempoya, yani hem ülke içindeki hem de dünyadaki ekonomik şartlardan çıkan, proletaryanın durumunu güçlendiren, gelecekteki uluslararası sosyalist toplumun ulusal öğelerini hazırlayan, ve

hepsinden önemlisi, proletaryanın hayat Standard lan nı sistemli olarak yükselten ve kırsal kesimdeki sömürücü olmayan kitleler ile ittifakını güçlendiren bir tempoya ulaşmaktır. Bu yöneliş, bütün hazırlık dönemi boyunca, yani ileri ülkelerdeki başarılı devrim Sovyetler Birliğini bugünkü tecrit edilmiş durumundan kurtarana kadar, yürürlükte olmalıdır.

Burada açıklanan düşüncelerin bir bölümü, yazarın başka çalışmalarında, özellikle «Komintern'in Program Taslağının Eleştirisinde, daha ayrıntılı olarak geliştirilmiştir. Yakın bir gelecekte, özel olarak SSCB'nin ekonomik gelişiminin bugünkü aşamasının değerlendirilmesine ayrıtmış bir broşür yayımlayabileceğim! umuyorum. Sürekti devrim sorununun bugün nasıl ortaya konulduğu ile daha yakından tanışmak isteyen okuru bu çalışmalara yöneltmek zorundayım. Ama yukarda ortaya konulan düşünceler, umarım, son yıllarda ilkeler üzerinde sürdürülen mücadelenin bütün önemini açığa çıkarmaktadır; bu mücadele bugün de iki karşıt teori biçiminde sürüdürülmektedir: tek ülkede sosyalizm'e karşı sürekli devrim. Burda yabancı okura, büyük ölçüde Rus marksistlerinin devrim öncesi tahminlerinin ve teorik tartışmalarının eleştirel bir yeniden-üretimi olan bu kitabı sunmamızı mazur gösteren şey de, sadece sorunun bu güncel önemidir. Bizi ilgilendiren sorunların başka bir biçim içinde sergilenmesi mümkündü elbet, Ama bu biçim asla yazar tarafından yaratılmış değildir, onun kendi arzusu ile seçilmiş değildir. Kısmen muarızların iradesi, kısmen de bizzat politik gelişimin seyri tarafından zorlanmıştır bu. Bilimlerin en soyutlu matematiğin doğruları bile, kendi keşiflerinin tarihiyle bağlantılı olarak incelenirse iyi anlaşılabilir. Bu, marksist politikanın çok daha somut yani, tarihsel olarak belirlenmiş doğruları içir büsbütün geçerlidir. Devrim öncesi Rusya'nın şartlarında devrime ilişkin tahminlerin kökenleri ve gelişim tarihi, fca-nımco, okuyucuyu, dünya proletaryasının devrimci görevlerinin özüne, bu politik fikirlerin, kendilerine hayat vermiş olan mücadele şartların kopuk bir ¡skolastik ve akademik sunuluşundan çok daha fazla ve çok daha somut bir biçimde yaklaştıracaktır.

29 Man 1930

1

Troçki, «epigon» sözünü, ardına takıldığı kişinin düşüncesini benimseyen, ardına takıldığı kişi değişince de yenisinin düşüncesini benimseyen, kötü taktikçiler anlamında kullanılıyor,

2

Bu yazı. «The Thlrd International After Lenin» tLe-nin'den Sonra Üçüncü Enternasyonal) adlı kitapta bulunmaktadır. Pathfınder Press, New York.

3

Kurtuluşu, tanrının göndereceği bir Mesih'ten bekleyen dinsel inançlara ilişkin. - Ç.

BÖLÜM 1

BU ÇALIŞMANIN ZORLANMIŞ NİTELİĞİ VE AMACI

Merkez-Sağ blokun liderliği altındaki partide duyulan teori İhtiyacı, altı yıl boyunca anti-Troçkizm ile karşılanmaya çalışıldı; bu piyasada sınırsız miktarlarda ve serbestçe bulundurulabilen tek maldır. Stalin'in teori ile uğraşmaya başlaması, sürekli devrime karşı yazdığı ölümsüz makaleler ile. 1924 yılma rastlar. Moiotav dahi, bu cephenin bir lideri olarak vaftiz edildi. Tahrifat tam yol ilerlemektedir. Birkaç gün önce. Lenin'in 1917 yazılarının Almanca-da yayımlanacağını bildiren bir ilana rastladım. Bu. ileri Alman İşçi sınıfı için paha biçilmez bir armağandır. Ancak yine de, metinlerde ve özellikle notlarda ne denli tahrifatlar yapılacağını kestirebiliriz, Derlemede ilk sıranın Lenin'in New York'dcki Kollantay'a yazmış olduğu mektuplara verildiğine işaret etmek yeter. Niçin? Çünkü bu mektuplarda Lenin, organik Menşevizmlne o günlerde bir de isterik bir aşırı-solculuk aşısı yapmış olan Kollantay'ın kendisine yolladığı tamamen yanlış bilgilere dayanarak beni sertçe eleştirmektedir. Rusça baskıda, epigonlar, müphem bir biçimde de olsa, Lenin'in olaylardan yanlış bir biçimde haberdar edilmiş olduğunu belirtmek zorunda kalmışlar. Almanca baskıda bu kaçamak kayıtın dahi bulunmayacağı tahmin edilebilir, Ayrıca, Lenin'in Kollantay'a yazdığı bu mektuplarda, o sıralarda Kollantay ile sıkı bir dayanışma içinde bulunan Bukharin hakkında da şiddetli suçlamalar bulunduğunu da ekleyebiliriz burada. Mektupların bu yanı, en azından şimdilik, gizli tutuluyor. Bukharin'e karşı kampanya başlatıldığında açıklanacaktır. Bunun için çak beklemek zorunda kalmayacağız. ([1]) Öte yandan Lenin'e ait birçok değerli doküman, makale, konuşma, not da, Stalin ve şürakâstna karşı yöneltildikleri ve «Troçkizm» masalını yıktıkları için saklı tutuluyorlar. Üç Rus devriminin tarihi kadar parti tarihine de ait, dokunulmadık tecavüz

edilmedik, tek bir şey bırakılmadı: teori, olgular, gelenekler, Lenin'in mirası; bütün bunlar, Lenin'in hastalığından sonra keşfedilen ve ilk önce Troçki'ye karşı kişisel bir mücadele olarak örgütlenen, daha sonra da Marksizme karşı mücadeleye dönüştürülen, «Troçkizm»e karşı mücadele uğruna kurban edildiler.

Uzun süredir sönümlenmiş olan tartışmaları gereksiz bir biçimde yeniden canlandırma gibi gözüken bir olayın genellikle günün bazı billnçdışı toplumsal gereklerini, yani kendi İçinde eski tartışmaların gelişim çizgisini izlemeyen bir ihtiyacı karşıladığı bir kez daha doğrulanmıştır. «Eski Troçkizrme karşı açılan kampanya aslında, yeni bürokrasi ¡cin gittikçe sıkıntı verici ve dayanılmaz bir hâl alan Ekim geleneklerine karşı başlatılan bir kampanyaydı. Böy-lece Troçklzme karşı verilen mücadele giderek, geniş proleter olmayan kitleler ve aynı zamanda kısmen proleter çevreler olmayan kitleler ve aynı zamanda kısmen proleter çevreler arasındaki teorik ve politik reaksiyon'-un ifadesi ve bu reaksiyonun parti içindeki yansıması haline geldi. Özellikle, sürekli devrimin, Lenin'in «müjik ile İttifak» tavrıyla karikatürize edilmiş ve tarihsel olarak çarptırılmış bir biçimde zıtlaştırılması, 1923 yılında hızlandırıldı. Bu mücadele, toplumsal, siyasi ve parti reaksiyonu dönemi , ile birlikte, onun en canlı ifadesi olarak, bürokratın ve küçük mülk sahibinin «sürekli» alt-üst oluşları içeren dünya devrimine karşı organik antagonizmaları olarak ve küçük burjuvazinin ve memurların sükûnet ve düzen özlemi olarak ortaya çıktı ve gelişti. Sürekli devrime karşı yöneltilen şiddetli saldırılar giderek tek ülkede sosyalizm teorisi, yani, ulusal sosyalizmin bu en son biçimi için temel hazırladı. Tabii, «Troçkizrme karşı mücadelenin bu yeni toplumsal kökenleri, kendi başlarına, sürekli devrim teorisinin doğruluğu ya da yanlışlığı kahhın-da hic bir şey söylemiyor. Yine de, bu gizli kökler ortaya çıkarılmazsa, tartışma yalnızca kısır bir akademik nitelik taşıyacaktır.

Son yıllarda, kendimi yeni sorunlardan uzaklaştırarak, 1905 Devrimi döneminin benim geçmişimle ilgili ve zorlama bir biçimde bana karşı kullanılan sorunları üzerinde çalışma fırsatı bulamadım. Eski görüş

ayrılıklarını ve özellikle benim eski hatalarımı, içinde geliştikleri ortamın çerçevesinde, tahlil etmek —öyle bir tahlil ki, bu tartışma ve hataları sadece yeni kuşaklara değil, politik olarak ikinci çocukluk dönemlerini yaşamaya başlamış olan eskilere de kavratsın— sadece bu biie koca bir cildi doldurmaya yetecektir. Sürekli olarak gündeme çok önemli yeni sorunların geldiği bir dönemde, kendimin ve başkalarının vaktini bu meseleye harcamak bana büyük bir budalalık gibi geliyordu. Alman devriminin görevleri, Ingiltere'nin geleceği sorunu, Amerika ile Avrupa arasındaki ilişkiler sorunu, İngiliz proletaryasının grev hareketlerini yarattığı sorunlar. Çin devriminin görevleri ve son olarak da bizim kendi İçse! iktisadi ve sosyo-politik çelişkilerimiz ve görevlerimiz— sanırım bütün bunlar, sürekli devrim üzerindeki tarih3eI-poiemik çalışmamı sürekli olarak ertelemem için yeterli bir nedendi. Ne var ki, toplumsal bilinin boşluklara tahammülü yoktur. Son yıllarda bu teorik boşluk, yukarda da söylediğim gibi, anti-Troçkizm safsataları ile dolduruldu. Epigonlar, parti içindeki reaksiyonun filozofları ve simsarları, daha da alçaldılar, kalın kafalı Menşevik Martinov'un okulunda çalışmaya başladılar, Lenin'i ayaklar altına aldılar, bataklıkların içinde debelenip durdular ve bütün bunların da Troçkizm'e karşı mücadele olduğunu ileri sürdüler. Bütün bu yıllar içinde, utanılmadan, yüksek sesle sözedilebilecek kadar ciddi ya da önemli tek bir eser veremediler; geçerliliğini koruyan tek bir politik tahmin, doğrulanan tek bir öngörü, bizi ideolojik bakımdan geride bırakan, aşan tek bir bağımsız slogan atamadılar ortaya. Etrafa bir yığın saçmalık ve süprüntü yaymaktan başka bir şey yapamadılar.

Stalin'in Leninizmln Sorunlan kitabı da. işte bu ideolojik süprüntünün sistemleştirilmesinden, dar kafalılığın resmi bir talimnamesinden, bir bayağılıklar antolojisinden başka bir şey değildir (mümkün olan en ılımlı sıfatları bulmak için elimden geleni yapıyorum). Zinoviev'in yazdığı Leninizm ise… Zinovievist Leninizm'dir, başka hiçbir şey değil. Zinoviev, Luther'in ilkesine göre hareket ediyor. Şu farkla ki, Luther: «İşte hurdayım; başka yerde de olamam» derken, Zinoviev: «buradayım, oma başka yerde de olabilirim» diyor. Epigonizmin bu iki teorik ürünü de aynı ölçüde

çekilmez; ancak aralarında bir fark var: Zinoviev'in Leninizm'ini okurken insan kendini gevşek pamuk ipliğiyle boğulur gibi hissederken. Stalin'in Sorunlar[1]! ince doğranmış domuz kılı duygusunu uyandırıyor. Bu iki kitap da, her biri kendi açısından, ideolojik reaksiyon döneminin en iyi örneğidirler.

Bütün sorunları, sağdan ya da soldan, aşağıdan ya da yukardan, arkadan ya da önden, şu veya bu biçimde, Troçkizm'e dahil eden ve ona uyduran epigonlar, en sonunda, her dünya olayını, dolaylı yada dolaysız. Troçki'-nin 1905'de sürekli devrimi nasıl gördüğüne bağlamanın yolunu da buldular. Tahrifatlarla ağzına kadar doldurulmuş

Troçkizm masalı, bir yere kadar çağdaş tarihin bir etmeni haline geldi. Ve son yılların merkez-sağ çizgisi her kıtada tarihsel boyutlara sahip iflaslara sürüklenirken, bugün Komintern deki merkezci İdeolojiye karşı mücadele de. 1905'ı'n başlarından kaynaklanan eski görüş ayrılıklarının ve geleceğe ilişkin tahminlerin bir değerlendirilmesi yapılmadığı sürece olanaksızlaşmış, en azından çok güç-leşmiştir.

Epigonların karalamalarının polemiksel auto-da-fe'si([2]) gerçekleştirilmeden, Parti cihazı mümeyizleri ([3]} acımasız bir teorik mahkumiyete uğratılmadan, parti içinde Marksist, ve dolayısıyla Leninist düşüncenin yeniden canlandırılması sözkonusu olamaz. Böyle bir kitap yazmak gerçekten zor değildir. Bunun için bütün veriler elimizdedir. Ama böyle bir kitap yazmanın bir zorluğu da vardır, çünkü bunu yapabilmek için insanın, büyük hicivci Saltikov'un deyimi ile, «ağır havalı ABC» bölgesine girmesi ve güç nefes alınan bu atmosfer içinde belli bir süre durması gerekmektedir. Herşeye rağmen bu iş kesinlikle ertetene-miyecek bir hâle gelmiştir, çünkü Dağu'yla, yani insanlığın büyük çoğunluğu ile İlgili sorumlarda izlenen oportünist çizgi, tastamam sürekli devrime karşı mücadele temeli üzerinde kurulmaktadır.

Tam da dinlenme sıralarında okuduğum Rus klasiklerini bir kenara bırakarak (dalgıçlar bile, temiz hava almak için ara sıra su yüzüne çıkmak zorundadırlar) Zinoviev ve Stalin'e karşı teorik polemik yazmak gibi hiç de cazip olmayan bir işe gireceğim sırada, hiç beklemediğim bir anda, Radek'in, sürekli devrim teorisi ile Lenin'in bu konu üzerindeki görüşlerinin «daha derin» bir karşılaştırması amacı ile yazılmış bir makalesi çıktı ortaya. İlk önce kaderin bana bahşetmiş olduğu yumuşak pamuk ipliği ve düzgün kesilmiş domuz kılı karışımından uzaklaşmamak için Radek'in çalışmasını bir kenara bırakmak istedim. Ancak arkadaşlardan gelen birçok mektupta Radek'in kitabını daha dikkatli okumam isteniyordu, ve ben de şu sonuca ulaştım: emirlerle değil fakat bağımsız bir biçimde düşünebilen, ve dikkatli bir biçimde Marksizmi inceleyen daha dar bir çevre için Radek'in kitabı, resmi edebiyattan daha tehlikeli idi, tıpkı politikada oportünizmin,gizlendikçe ve Kişisel şöhret altına sığındıkça daha tehlikeli olması gibi. Radek benim en yakın politik arkadaşlarımdan biridir. Bunu, son dönemin birçok olayı da göstermiştir. Ancak son aylarda birçok yoldaş. Muhalefetin en aşırı Sol Kanadından Sağ Kanadına kadar kaymış olan Radek'in evrimini kuşkuyla izledi. Radek'in yakın arkadaşları olan hepimiz, önün, olağanüstü bir tepkisellik ve etki-lenebilirlik ile bütünleşmiş parlak politik ve edebi yeteneklerinin, ortak çalışma içinde eşsiz bir girişim ve eleştiri kaynağı oluşturan, ancak yalnız kalma halinde tamamen farklı ürünler yaratan nitelikler olduğunu biliriz. Radek'in son çalışması — bundan önceki bir dizi hareketi ile bağlantılı olarak Radek'in pusulasım kaybettiği, veya bu pusmanın sürekli bir manyetik müdahale altında olduğu izlenimini yaratmaktadır. Radek'in kitabı, hiçbir anlamda geçmiş olaylar ile İlgili değil. Hayır, bu, tüm teorik mitolojisi ile, resmi çizgiye verilmiş olan, yeterince düşünülmemiş ama bundan ötürü de daha az tehlikeli olmayan bir destektir.

«Troçkizrme karşı bugün verilmekte olan mücadelenin yukarıda açıklanan politik işlevi, hiç kuşkusuz ideolojik ve politik gericiliğe karşı Marksist payanda olarak biçimlenen Muhalefet içinde eleştiriye, özellikle Lenin ile benim aramdaki eski görüş ayrılıklarının eleştirisine izin verilmeyeceği

anlamına gelmez. Tam tersine böylesine bir açıklayıcı çalışma sadece verimli olacaktır. Ancak bura

da, ne olursa olsun, tarihsel perspektifin titiz bir biçimdt korunması, orjinal kaynakların ciddi bir şekilde gözden geçirilmesi ve geçmiş ayrılıkların bugünkü mücadelenin ışığ altında aydınlatılması zorunludur. Radek'de bunların izine bile rastlanmarnaktadır. Sanki ne yaptığından habersizmiş gibi, yalnızca tek yanlı olarak seçilmiş alıntılar kullanmakla kalmayıp, aynı zamanda bunların resmi yorumlarından da faydalanarak, «Troçkizme» karşı mücadele ile aynı çizgiye düşmektedir. Görünüşte resmi kampanyadan ayrıldığı yerde de bunu öylesine belirsiz bir biçimde yapmaktadır ki, bu kampanyaya «tarafsız» bir gözlemcinin iki katlı desteğini sağlamış olmaktadır. Bütün ideolojik geri kayışlarda olduğu gibi Radek'in kitabında da, politik zekası ve edebi yeteneklerinden tek bir belirtiye rastla nmarnaktadır. Bu kitap, perspektifi bulunmayan, derinliği olmayan, tamamen alıntılar düzeyinde ve dolayısıyla yavan bir çalışmadır.

Bunu hangi politik gerekler ortaya çıkarmıştı? Radek ile Muhalefet'in büyük çoğunluğu arasında ortaya çıkan, Çin Devrimi sorunlarına değgin görüş ayrılıkları. Çin üzerindeki görüş ayrılıklarının «günümüzle ilgili olmadığı» yolunda birtakım itirazların ortaya çıktığı doğrudur (Preobra-jenski). Ancak bu tip itirazlar ciddiye alınamaz. Bolşeviz-mln bütünü. 1905 deneylerinin eleştirisi ve özümlenmesi için gelişti ve gerçek biçimini aldı; ve bu, Bolşeviklerin ilk kuşağı için 1905 Devrimi henüz tazeliğini yitirmemiş-ken ve mevcut tek deneyken gerçekleşti. Başka nasıl olabilirdi? Ve bugün de, proleter devrimcilerinin yeni kuşağı, halâ kanla yıkanmakta olan Çin Devriminin taze, henüz kabuk bağlamamış deneylerinden değil de hangi olaydan dersİBr çıkarabilir? Çin Devriminin sorunlarını, bunları daha sonra boş bir vakitte ve «sakince» incelemek için «erteleyebilecek» olanlar, ancak hayatla ilişkisi bulunmayan bilgiçlerdir. Ama Bolşevik - Leninistler için durum hiç de böyle değildir, zira Doğu ülkelerindeki devrimler hiçbir şekilde gündemden düşmemekte ve ne zaman düşeceklerini de kimse bilmemektedir,

Çin Devriminin sorunları karşısında hatalı bir tavır takınan Radek, Lenin'le aramdaki eski görüş ayrılıklarını tek yanlı ve çarpıtılmış bir biçimde sunarak geçmişteki bu tavrını, haklı çıkarmaya çalışıyor, işte Radek'in silahlarını başka bir ordunun silahlığından sağlamak ve pusulası olmadığı haide yabancı denizlere girmek zorunda kaldığı yer de burasıdır.

Radek arkadaşımdır; ancak gerçeği herzaman daha çok sevdim. Radek'i çürütebilmek için, devrim sorunları üzerindeki daha yoğun çalışmalarımı bir kez daha bir kenara bırakmak zorunda kalıyorum. Savsakianamayacak kadar önemli sorunlar birdenbire ve can alıcı bir biçimde ortaya çıktılar. Burada aşmam gereken üç yönlü bir güçlük var: Radek'in çalışmasındaki hataların çokluğu ve çeşitliliği; Radek'i çürütecek olan, yirmiüc yıla (1905-28) ait yazıların ve tarihsel olguların bolluğu; ve üçüncü olarak, bu kitap için harcamak durumunda olduğum vaktin kısalığı. zira SSCB'nin iktisadi sorunları gittikçe ciddiyet kazanmakta ve öne çıkmaktadır.

Bu çalışmanın niteliğini bütün bu şartlar belirlemektedir. Kitap, meseleyi tümüyle halletmemektedir. Söylenmeyen birçok şey kalıyor geriye — kısmen, kitabın başka çalışmaların, özellikle Komünist Enternasyonalin Program Taslağı'nın Eleştirisi'nin bir devamı olmasından Ötürü. Bu sorun üzerinde toplamış olduğum yığınla belge, kullanılmadan kalmak zorunda— bunlar, epigonlara karşı, yani, gericilik döneminin resmi ideolojisine karşı yazmayı tasarladığım kitabın askıdan inmesini bekliyorlar.

Radek'in sürekli devrim üzerindeki çalışması üç sonuca dayanıyor:

«Parti İçindeki yeni kesim (Muhalefet), proleter devrl-minin gelişimini müttefikinden —köylülükten— koparacak eğilimlerin doğması tehlikesi İle karşı karşıyadır.»

İnsan ilk önce, partinin «yeni» kesimi ile Jigili bu sonucun. 1928 yılının ikinci yarısında yeni bir sonuç gibi ileri sürülmesinden ötürü hayrete düşüyor. Bunun 1923 güzünden beri sürekli olarak tekrar edildiğini duyduk. Ama Radek, başlıca resmi tezi savunmaya başlamasını nasıl açıklayabilir?

Yine hiç de yeni olmayan bir şekilde: Sürekli devrim teorisini tekrardan ele alıyor. Radek 1924-25 yılları arasında birçok kez, sürekli devrim teorisi ile Le-nin'in proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü sloganının, tarihsel düzeyde —yani, üç devrimlmizin deneylerinin ışığı altında— alındığında, hiçbir şekilde birblr-rine ters düşen şeyler olmadığını, tersine özünde aynı şeyler olduğunu ispat eden bir broşür yazmayı amaçlamıştı. Şimdi ise, sorunu derinlemesine «yeniden» inceledikten sonra — arkadaşlarından birine böyle yazıyor— sürekli devrim teorisinin partinin «yeni» kesimini, tastamam köylülükten kopma tehlikesiyle yüz yüze bıraktığı sonucuna varıyor.

Fakat Radekin sorunu «derinlemesine incelemesi» nasıl olmuştur? Bu nokta üzerinde bize bazı bilgiler veriyor:

«Troçki'nin 1905'de Marx'ın Fransa'da İç Savaş'tna yazmış olduğu önsözde ve 1905'de kaleme aldığı Bizim Devrimimiz'de ileri sürdüğü formülasyonlar elimizde bulunmamakta.»

Tarihler doğru değil, fakat burada bunun üzerinde durmaya gerek yok. Esas nokta, devrimin gelişimi üzerindeki görüşlerimi aşağı yukarı sistematik bir biçimde sunduğum çalışmanın, daha genişçe bir makale olan Sonuçlar ve Olasılıklar olduğudur (Sürekli Devrimin türkçe basımı içinde, Petersburg, 1906, s. 197-306 tçn). Radek'in değindiği ama ne yazık ki Kamenev gibi yorumladığı, Rosa Lüksem-burg ve Tyszko'nun Polonya'da çıkardıkları yayın organında basılan makalenin (1909) bütünsellik ve kapsayıcılık iddiası yoktur. Teorik olarak bu çalışma yukarda değinilen Bizim Devrimimiz adlı kitaba dayandırılmıştır. Hiç kimse bugün bu kitabı okumak zorunda değil. O zamandan bu yana öylesine büyük olaylar yaşandı ve bizler bu olaylardan öylesine çok şey öğrendik ki, doğrusunu söylemek gerekirse, eplgonların, yeni tarihsel sorunları, bizlerce yürütülen devrimlerin yaşayan deneylerinin ışığı altında değil de, bizim gelecekteki devrimler hakkında o zamanlar yürüttüğümüz tahminlerle ilgili alıntıların ışığı altında ele almaları bende tiksinti uyandırıyor. Tabii bununla. Radek'i, sorunu aynı zamanda tarihsel-edebi açıdan da ele alma hakkından mahrum

etmek amacını gütmüyorum, Ancak, bu doğru düzgün yapılmalıdır. Radek ise sürekli devrim teorisinin aşağı yu kan çeyrek asırlık kaderini aydınlatma çabasına giriyor, ve bu arada bu teoriyi ortaya koyduğum dokümanların da «elinde bulunmadığını» söylüyor!

Tam bu noktada, eski yazılarını okudukça da daha İyi farkettiğim gibi, Lenin'in benim yukarda adı geçen temel çalışmamı hiçbir zaman okumamış olduğunu belirtmek isterim. Bunun nedeni, muhtemelen, sadece 1906'da yayımlanan Bizim Devrimimiz'in kısa zamanda toplatılmış olması ve hepimizin aceleyle ülke dışına kaçmış olmamız değil. fakat aynı zamanda, bu kitabın üçte birini eski makalelerin teşkil etmesidir. Daha son ra lan da birçok yoldaşın, bütünüyle eski yazıların bir derlemesi olmasından ötürü bu kitabı okumadıklarını duydum. Ne olursa olsun, Lenin'in sürekli devrime karşı yapmış oiduğu birkaç dağınık değinme, tamamen, Parvus'un 9 Ocaktan Önce adlı broşürüme yazdığı önsöze, Parvus'un bütünüyle benim bilgim dışındaki Çar'a Hayır! sloganına; ve Lenin'in Bukharin ve diğerleri ile arasındaki tartışmalara dayalıdır. Lenin

Sonuçlar ve Olasılıklar'dan sadece değinip geçmek için bile ne bir alıntı yapmış ne de bu kitabı tahlil etmiştir, ve Lenin'in sürekli devrime karşı ileri sürdüğü ve benimle hiçbir ilgisi bulunmayan birkaç iitraz, bu kitabı okumadığını kesinlikle İspat etmektedir. {*]

(*) Aslında Lenin 1909 yılında Martinov'a karşı yazdığı bir polemikte benim Sonuçlar ve Olasılıklar' kitabımdan bir alıntı yapmaktadır. Ama Lenin'in bunları bir ikinci elden, yani Martov'un kendisinden aldığını anlamak zor değil. Bana karşı yöneltmiş olduğu, açıkça yanlış anlamalara dayalı eleştirileri, ancak böyle açıklanabilir,

1919 yılında Devlet Yayınevi Sonuçlar ve Olasılıklar'ı bir broşür halinde bastı. Lenin'in bütün eserlerinin baskısına, sürekli devrim teorisinin özellikle «şimdi». E-kim Devriminden sonra, önem kazandığını belirten notun konulması da aşağı yukan aynı tarihe rastlar. Lenin 1919'da Sonuçlar ve Olasılıkları okudu mu, yoksa şöyle bir göz mü attı? Bu konuda kesin

birşey söyleyemem. Ben o sıralarda sürekli olarak seyahat ediyor, Moskova'da çok kısa süreler halinde kalabiliyordum, ve *o* sıralarda —iç savaşın en kızgın zamanlarında— Lenin ile bir araya geldiğimizde fraksiyonel teorik hatıralarımızdan bahsetmek aklımızdan geçmiyordu. Ancak, tam o sıralarda A. A. Joffe'nin, sürekli devrim teorisi hakkında Lenin ile bir konuşması oldu. Joffe bu konuşmayı bana, ölümünden önce yazmış olduğu'bir veda mektubunda iletmişti. (Bkz, Hayatım, Köz Yayınları, İstanbul 1070, s, 62 - ç.n.) A.A. Joffe'nin dediklerinden, Lenin'in ilk kez 1910'da Sonuçlar ve Olasılıklar'dan haberdar olduğunu ve içerdiği tarihsel öngörünün doğruluğunu kabul ettiğini çıkarabilir miyiz? Bu konuda ancak psikolojik tahminler sürebilirim ileri. Bu tahminlerin inandırma gücü, tartışılan sorunun özünün değerlendirilmesine bağlıdır. Lenin'in benim öngörümü doğru bulduğunu aktaran A.A. Joff. sözleri, Lenin sonrası dönemin teorik margarini ile beslenen bir insana anlaşılmaz gelmeli. Öte yandan, Lenin'in düşüncelerinin devrimin gelişimi ile bağıntılı olarak izlediği evrim hakkında kafa yoran bir kimse, Lenin'in 1910'da sürekli devrim teorisini yeniden değerlendirmek zorunda kaldığını —bunu yapmamış olamazdı— ve bu de-

Bununla birlikte, Lenin'in «Leninizrminin tamamen bundan ibaret olduğunu sanmak cüretkârlık olur. Ama Radek böyle diişünüyora benzer. Her ne olursa olsun, Radek'in burada inceleyeceğim makalesi, yalnızca benim temel kitaplarımın «elinde bulunmadığını» göstermekle kalmıyor, aynı zamanda bunları hiçbir zaman okumamış olduğunu belli ediyor. Okumuşsa, çok önceleri. Ekim Dev-rimi'nden önce okumuştur. Ama ne olursa olsun, aklında f.ızla birşey kalmamış bunlardan.

Ama mesele burada bitmiyor. 1905 ya da 1909'da insanların birbirleriyle, güncel konulara değgin tek tek makaleler üzerinde, hatta bir makalenin tek *bir* cümlesi üze-ğerlendirmenin. Ekim Devriminden önce çeşitli zamanlarda, benim tavrımı bir bütün olarak bir kez bile incelemeden, *tek* tek alıntılara dayandırarak yazmış olduğu birbirini tutmayan, ve genellikle çelişkili makalelerinden farklı olduğunu anlayacaktır.

1919’da Lenin’in benim öngörümü doğru bulması için, benim tavrımı kendisininki ile karşılaştırmasına gerek yoktu. Her iki tavn da tarihsel gelişimleri içinde ele almak yeterli idi. Lenin’in «demokratik diktatörlük» formülüne her zaman vermiş olduğu ve kuramsal bir formülden ziyade sınıf ilişkileri içindeki gerçek değişikliklerin tahlilinden çıkan somut içeriği, bir kez daha tekrar etmenin gereği yok, ne de bu taktik ve örgütsel içeriğin, devrimci gerçekliğin klasik bir örneği olarak tarihin kayıtlarına geçmiş olduğunu. Taktik açıdatı ya da örgütsel olarak Lenin’le çelişkili tavır aldığım hemen her durumda, en azından en önemli durumların hepsinde o haklıydı. Yalnızca tarihsel anılar sorunu olduğu sürece, eski tarihsel öngörülerimi savunmak gibi bir işle uğraşmamamın nedeni tamamen budur. Ancak epigonların sürekli devrim teorisini eleştirmelerinin yalnızca bütün Enternasyonal içindeki teorik gericiliği beslemekle kalmayıp, Çin Devriminin sabote edilmesinde bir araç haline dönüştürüldüğü anda bu soruna tekrardan dönmek zorunda kaldım. — L.T.

rinde polemiğe girmeleri, onlaşılabilr ve hatta kaçınılmaz birşeydi — özellikle bölünmelerin olduğu bir dönemde. Ancak, bugün, bu dev tarihsel dönemi yeniden gözden geçirmek isteyen devrimci Marksistin kendisine şu soruyu kesinlikle sorması gerekir; *Tartışılmakta* olan formüller pratikte nasıl bir işlerlik kazandılar? Eylem İçinde na-stl yorumlandılar ve nasıl eyleme dönüştürüldüler? Hangi taktikler uygulandı? Eğer Radek İlk Devrimimiz’in (Toplu Eserier’imin II. Cildi) sadece iki kitabına şöyle bir göz gezdirme zahmetine girişseydl, bu kitabını yazmaya teşebbüs edemezdi, en azmdan, o çok kapsamlı iddialarının büyük bir bölümünden vazgeçerdi. Hiç değilse bunu yapmasını beklerdim.

Radek bu iki kitaptan, ilk önce, benim politik çalışmalarım içinde, sürekli devrimin asla devrimin demokratik aşamasını ya da herhangi bir aşamasını atlamak demek olmadığını öğrenebilirdi. 1905 yılı *boyunca* Rusya’da hiçbir göçmenle ilişkim olmadan illegal olarak yaşamış olmama rağmen, devrimin çeşitli aşamalarının görevlerini tıpkı Lenin gibi formüle etmiş olduğumu anlayabilirdi; 1905’de Bolşeviklerin merkez vavın organında köylülere yapılmış olan çağrıların belli başlılarının benim tarafımdan kaleme almış

olunduğunu öğrenebilirdi; Lenin tarafından çıkarılan Novaya Zhtzn'de (Yeni Hayat), benim sürekli devrim hak-kmdö Naçato (Başlangıç) da yazdığım bir makalenin kesinlikle savunulmuş olduğunu: Lenin'in Mtwnyn yhbn'inin, *ve^ zaman* zaman Lenin'in kendisinin, q sıralar raportörü bulunduğum Temsilciler Sovyeti'nin benim *tarafımdan* yç-zılon politik kararlarını desteklemiş ve savunmuş olduklarını: Araiık yenilgisinden sonra hapishanede, *en* önemli stratejik sorunun, proleterya hareketinin köylülerin tarım devrimi ile bütünleştirilmesi olduğunu gösteren bir broşür yazmış olduğumu; Lenin'in bu broşürü Bolşevik yayınevi Novaya Volna'do i Yeni Dalga) bastırdığını ve Rmınynnts

aracılığı ile t^eni bütün kalbiyle desteklediğini bildirmiş oi-duğunu; Lenin'in 1907'deki Londra Kongre'sinde yaptığı konuşmada, benim köylûlülTve liberal~5iıriûvozi üzerindeki görüşlerim acısından Bolşevizm ile «rinyanışmna ir.indfi.hu-lunduğumu bildirmiş olduğunu öğrenebilirdi. Radek için bunların hiçbiri yoktur; açık ki bunlar da «elinde bulunmamakta.»

Peki, Radek'in Lenin'in yazıları karşısındaki tutumu nasıldır? Bundan çok farklı değil. Radek yalnızca Lenin'in bana karşı yönelttiği fakat çoğu kez başkalarım hedef alan (örneğin, Bukharin ve Radek'in; Radek'in kendisi de bunu açıkça belirtiyor) alıntılan almakla yetiniyor Radek bana karşı, yeni tek bir alıntı yapamıyor; sadece, bugünlerde hemen her SSCB vatandaşının «elinde bulunan» hazır alıntıları kullanıyor. Radek bunlara yalnızca, Lenin'in anarşistlere ve Sosyalist-Devrimcilere karşı yazmış olduğu. burjuva cumhuriyeti ile sosyalizm arasındaki farkı açıklayan temel gerçeklerin sergilendiği yazılardan yaptığı birkaç alıntıyı eklemiştir, ve böylece Radek, sanki bunların bana karşı yöneltilmiş olduğunu göstermeye çalışıyor. İnanılmaz birşey, ama gerçekten böyle!

Radek, Lenin'in büyük bir ihtiyatla ve çok tedbirli bir biçimde fakat kesin bir vurgulama ile, devrimin temel sorunları üzerinde benim Bolşevizm ile dayanışma içinde olduğumu kabul eden bütün eski açıklamalarım tamamen «..^.flöz ardı ediyor. Burada bir an için bile unutulmaması gereken nokta,

Lenin’in bu açıklamayı, benim Bolşevik fraksiyona henüz katılmamış olduğum ve Lenin’in de benim uzlaşmacılığıma — zaman zaman birkaç itiraz yönelttiği sürekli devrime karşı değil, fakat uzlaşmacılığıma. Menşeviklerin sola kayabilecekleri umuduma acımasızca saldırmakta olduğu bir dönemde yapmış olduğudur. Lenin, «uzlaşmacı» Troçki’ye indirilen tek tek polemiksel darbele-

rin nadldiğinden» çok, uzlaşmacılığa karşı mücadele İle ilgilenmekteydi.

1924’de. Zinoviev’in Ekim 1917’deki tutumunu bana karşı savunan Stalin şöyle yazıyordu:

«Yoldaş Troçki Lenin’in (Zinoviev hakkında ki — L.T.) mektuplarını, bunların önemini ve amacını anlayamıyor. I enin zaman zaman kasten ileri fırlar, işlenmesi muhtemel hataları gösterir, ve partiyi bu hatalardan haberdar etmek ve onlara karşı korumak amacıyla bunları daha gerçekleşmeden eleştirirdi. Hatta bazen, aynı pedagojik amaç İçin, «önemsiz birşeyi» büyütür ve «pireyi deve yapardı»… Fakat Lenin’in bu mektuplarından [ve böyle birçok mektup yazmıştır) «trajik» görüş ayrılıkları var olduğunu çıkarmak ve bunları ortalığa yaymak, Lenin’in mektuplarını anlamamak, Lenin’i bilmemek demektir.» (J, Staiin, Troçkizm mi, Leninizm mi?, 1924).

Düşünce burada kaba bir biçimde formüle ediliyor —«üslup insanın kendisi demektir»— ama özü doğrudur, hiç de «piresye benzemeyen Ekim dönemi tartışmaları için pek geçerli olmasa bile… Fakat eğer Lenin, kendi fraksiyonunun en yakın üyeleri ile ilgili olarak spedago-jik» abartmalar ve önleyici polemikler yapıyor idiyse, aynı şeyi çok daha geniş ölçüde, o sıralarda Bolşevik fraksiyonun dışında bulunan ve uzlaşmacılık vaaz eden biriyle ilgili olarak da yapmış olmalıydı. Bu gerekli düzeltici katsayıyı eski alıntılara ilave etmeyi Radek hiçbir zaman akıl edemedi.

1905 Yılı adlı kitabıma 1922’de yazdığım önsözde, Rusya’da proletarya diktatörlüğünün gelişmiş ülkelerden önce kurulabilmesinin olasılığı ve

olanağı üzerindeki tahminimin 12 yıl sonra doğrulanmış olduğunu söylemiştim. Radek, hiç de ilgi çekici olmayan örnekler kullanarak, benim bu öngörüyü Lenin'in stratejik çizgisine karşı öne

sürmüş olduğum şeklinde göstermeye çalışıyor meseleyi. Ancak bu önsözde, sürekli devrim öngörüsünü Bolşeviz-min stratejik çizgisi ile çakışan temel özellikler açısından ele almış olduğum açıkça görülebilir. Bir dipnotta partinin 1917 başındaki «yeniden şekillendirilmesi»nden bahsederken. Lenin'in partinin önceden izlemiş olduğu yolu «yanlış» bulmuş olduğunu değil. Lenin'in Rusya'ya gelerek —gecikmiş olmakla birlikte çok şükür devrimin başarısını sağlayacak bir biçimde— partiye, Stalin'lerin, Kamenev'-ierin, Rikov'ların, Molotov'ların ve diğerlerin halâ sarılmaya devam ettikleri hayatını doldurmuş «demokratik diktatörlük» sloganını terketmeyi öğretmesini kastediyordum. Eğer Kamenev'ler «yeniden şekillendirme»ye değinilmesi-ne sinirleniyorlarsa bu anlaşılır birşevdir, zira bu onlara karşı yürütülmüştü. Ama Radek? O buna ancak 1928'de, yani kendisinin, Çin Komünisti Partisi'nin zorunlu «yeniden şekillendirilmesi»ne karşı çıkmaya başlamasından sonra sinirlenir oldu,

Radek'e, (meşum önsözü ile birlikte) 1905 Yılı ve Ekim Devrimi adlı kitaplarımın henüz~LenIn" sağ~iken, iki devrim **hakkTTrddlü~temer** tarih kitapları olarak okunduğunu hatırlatmak isterim. O sıralarda bu kitapların, Rusça'da olduğu kadar birçok yabancı dilde de sayısız baskıları yapılmışlı. Hiç kimse de, kitaplarımda iki çizginin karşı karşıya getirildiğini söylememişti bana, çünkü o sıralarda, epigoniarın revizyonist saflara katılmalarından önce, doğru dürüst düşünebilen tek bir parti üyesi bile Ekim deneyini eski sözlere bağımlı kılmıyor, tersine hepsi eski sözleri Ekim Devrimi'nin ışığı altında inceliyordu.

Radek'in, buna bağlı olarak, hoşgörülmesi olanaksız bir biçimde istismar ettiği bir konu daha var: Troçki —diyor— kendisine karşı Lenin'in haklı olduğunu kabul etmiştir. Tabii ettim. Ve bu tavrımda hiç bir diplomasi a-

maçı da yoktur. Lenin'in izlemiş olduğu tüm tarihsr yi, tüm teorik tavrını, stratejisini, partiyi kuruşum nerek bunu söylemekteyim. Ancak bu durum ileri ı polemiksel alıntıların tek tek hepsi için geçerli değ bet —üstelik, bu alıntılar, bugün Leninizme c amaçlar için istismar edilmektedir. 1926'da, Zinot blok kurulduğu dönemde, Radek, Zinoviev'in. beni şımda kendisinin hatalı olduğunu bir ölçüde gizi mek amacıyla, benim Lenin karşısında hatalı olduğu lirten bir açıklama yapmamı istediğine dair uyarmış Tabii bunu çok iyi anlamıştım. Ve, Komünist Enter nal Yürütme Komitesi'nin Yedinci Oturumunda Le partisinin haklılığının tarihsel olduğunu, fakat bunı bir şekilde, Lenin'den çekip çıkardıkları alıntılarla ierini gizlemeye çalışan şimdiki eleştirmenlerimin h anlamına gelmediğini söylememin nedeni de budur.

Sürekli devrim teorisi ile iigili olarak teorinin, £ ğe ilişkin bir tahmin sorunu olduğu müddetçe kaç; olan hatalarından söz ettim, yalnızca K.E.Y.K.'nin V Oturumunda Bukharin çok haklı olarak Troçki'nin, şünü bütünüyle redetmediğine dikkat çekmişti. «Ha başka bir yerde, üc devrimin deneylerini ve bı Komintern'in özellikle Doğu'da bundan sonra izle[1] çizgiye uygulanışlarını göstermeye çalışacağım bir h işleyeceğim. Ancak yanlış anlamalara meydan t mek için burada kısaca belirtmek İsterim: Bütün ha na rağmen sürekli devrim teorisi, en eski yazılarım zellikle Sonuçlar ve Olasılıklarda (1905] sunuiduğı liyle bile, yalnızca şimdiki Stalinizmin ve Bukharii geçmişi ele alma mantığına değil fakat aynı zamane dek'in son kitabına oranla da Marksist anlayışa çok uygundur ve bu yüzden Lenin'in ve Bolşevik si'nin tarihsel çizgisine de çok daha yakındır.

Bununla, benim devrim anlayışımın bütün yazılarımda tek ve aynı çizgiyi izlemiş olduğunu söylemiyorum. Eski yazılardan alıntılar derlemekle uğraşmadım -bunu yapmaya ancak parti gericiliğinin ve epigonizmin ortaya çıktığı bir dönemde mecbur kaldım- fakat, iyi veya kötü, hayatın gerçek sürecini tahlil etmeye çalıştım. Devrimci yazarlık hayatımın 12 yılı (1905-17) boyunca zaman zaman, mücadele içinde kaçınılmaz olan epizodik ([4])

koşulların, hatta episodik polemik abartmalarının, strate[ik çizgiye ters düşen bir tarzda öne fırladığı da olmuştur. Örneğin, köylülüğün bir bütün olarak toplumsal bir kesim olarak gelecekteki devrimci rolü üzerinde şüpheler izhar ettiğim, ve buna bağlı olarak, özellikle emperyalist savaş döneminde, terimi şüpheli gördüğümden gelecekteki Rus devriminin «ulusa!» diye nitelenmesini reddettiğim makaleler bulunabilir. Ancak burada unutulmaması gereken nokta, köylülük içindeki süreç de dahil almak üzere, bizi ilgilendiren tarihi sürecin, bugünkü tamamlanmış haliyle, bizim için, henüz gelişmekte olduğu o günlere göre çok daha açık seçik olduğudur. Ayrıca, Lenin'in -kendisi köylülük sorununun dev tarihsel önemini bir an bile unutmamış ve hepimiz bunu ondan öğrenmiş izdir- Şubat Dev-rimlnden sonra dahi, köylülüğü burjuvaziden koparıp proletaryanın ardına takmayı başarıp başaramayacağımız hakkında şüpheler taşıdığını da belirtmeliyim. Keskin eleştirmenlerime genel bir kuralı hatırlatayım: bir insan için, bir başkasının çeyrek asır boyunca yazmış olduğu gazete makalelerinden bir saat içinde o kişinin biçimsel çelişkilerini bulup çıkarmak, insanın kendisini, bir yıl için bile olsa temel stratejik çizginin doğrultusunda tutmasından çok daha kolaydır.

Bu giriş satırları içinde değinilecek son bir görüş daha kalıyor: sürekli devrim teorisi doğru olsaydı -diyor Radek- Troçki bu temel üzerinde geniş bir hizip kurmuş olurdu. Ama bu gerçekleşmedi. Buradan da… teorinin yanlış olduğu sonucu çıkar.

Genel bir önerme olarak alındığında, Radek'in bu savı, diyalektikten belirsiz bir iz bile taşımıyor. Meseleye böyle yaklaşılırsa. Muhalefetin Çin Devrimi konusunda izlediği tutumun, Marx'ın İngiliz olaylarındaki tavrının yanlış olduğu; Komintern'fn, Amerika'daki, Avusturya'daki ve -eğer isterseniz- tüm ülkelerdeki reformistler karşısındaki tavrının yanlış olduğu sonucuna ulaşılır.

Genel 'torihsel-felsefi' biçimiyle değil de, tartışılmakta olan soruna uygulanışı ile ele alınırsa, Radek'in bu savı, Radek'in kendisini vuracaktır.

Eğer ben, sürekli devrim çizgisinin Bolşevizmin stratejik çizgisine ters düştüğü, o-nunia çeliştiği, ve giderek ondan ayrıldığı görüşünde olsaydım, ya da daha önemlisi olaylar bunun böyle olduğunu gösterseydi, Radek'in bu savında belirli bir anlam payı bulunabilirdi. Ancak o zaman İki ayrı fraksiyon söz konusu olabilirdi. Ama Radek'in ispat etmeye çalıştığı da işte tam bu oluyor. Ben ise, bunun tersine, soruna mal edilen bütün yanlış anlamlara ve uğramış olduğu bütün fraksi-yoncu polemik abartmalarına rağmen, temel stratejik çizginin bir ve aynı olduğunu gösteriyorum. O halde, niçin ikinci bir fraksiyon kurulmuş olsundu ki? Gerçekte ise, benim, birinci devrim sırasında Bol çeviklerle yanyana çalışmış ve daha sonra bu ortak çalışmayı uluslararası basında, Menşevik döneklerin eleştirilerine karşı savunmuş olduğum görülmüştür. 1917 Devriminde ise, bugün gericilik dalgasının yükseltmiş olduğu ve tek silahları sürekli devrimin kötülenmesi olan 'eski Bolşevikler'in demokratik oportünizmine karşı Lenin ile birlikte mücadele ettim.

Son olarak, sürekli devrim görüşü üzerinde bir grup kurmaya hiçbir zaman çalışmadım. Benim parti-içi görüşlerim uzlaşmacı bir nitelikteydi ve kimi zamanlar kurmak zorunda kalmış olduğum grupların temeli de bu İdi. Benim uzlaşmacılığım bir çeşit sosyal-devrimci kadercilikten kaynaklanmaktaydı. Sınıf mücadelesinin mantığının, her iki fraksiyonu da aynı devrimci çizgiyi izlemek zorunda bırakacağına İnanıyordum. Lenin'in politikasının büyük tarihse) önemi, onun uzlaşmaz ideolojik sınırlar çizme ve eğer gerekirse gerçek devrimci partinin özünü sağlamlaştırma ve çelikleştirme amacıyla ayrılma politikası, o sıralarda benim için henüz daha açıklık kazanmamıştı. 1911'de Lenin bu konu hakkında şunları yazmıştı:

«Uzlaşmacılık, 1908-11 karşı-devrimci döneminde, Rus Sosyal Demokrat Partisi'nin önüne çıkarılan tarihsel görevin özüne ayrılmaz bir biçimde bağlı olan görüşlerin, özlemlerin ve ruhsal durumların toplamıdır. Bu dönem sırasında, birkaç Sosyal Demokratın, oldukça değişik temellerden kalkarak uzlaşmacılığa düşmelerinin nedeni budur. Troçki, uzlaşmacılığı herkesden daha tutarlı bir biçimde dile getirmiştir. Bu eğilime teorik bir temel kazandırmaya çalışan tek insan od ur.» (XI, kısım 2, sayfa 371).

Her ne pahasına olursa olsun birliği sağlamaya çabalarken, ister istemez Menşevizm içindeki merkezci eğilimleri idealize ettim. Üç kez tekrarlamış olduğum epizodik girişimlerime rağmen, Menşevikierle hiçbir ortak işe giremedim, ve giremezdim de. Ama aynı zamanda uzlaşmacı tavrım beni Bolşevizm ile daha keskin uzlaşmazlıklara düşürdü, zira Lenin, Menşeviklerin tersine, uzlaşmacılığı amansızca redediyordu, ve başka türlü de yapamazdı. Uzlaşmacılık temeli üzerinde herhangi bir fraksiyonun kurulamayacağı çok açıktı.

Bundan şu dersler çıkar: Vülger uzlaşmacılık amaçlarıyla bir politik çizgiden ayrılmak ya da onu zayıflatmak,

hoşgörülmesi mümkün olmayan vahim bir hatadır sola doğru zigzaglar çizen bir merkezciliği idealize etmek yanlıştır. Merkezcileri kendimize çekebilmek amacıyla gerçek devrimci hemfikirler ile olan görüş ayniıklarını abartmak ve şişirmek yanlıştır. Bunlar, Troçki'nin gerçek hatalarından çıkan gerçek derslerdir. Bu dersler çok önemlidir. Bunlar bugün bütün ağırlıklarını korumaktadırlar, ve bunlar üzerinde kafa yorması gereken kişi de Radek'den başkası değildir.

Kendine özgü ideolojik sinizmi ile Stalin bir zamanlar şöyle demiştir:

«Troçki, Lenin'in hayatının sonuna kadar sürekli devrim teorisine karşı mücadele ettiğini bilmiyor olamaz. A-ma bu Troçki'yl kaygılandırmıyor.» (Pravda, No. 262,12 Kasım, 1926).

Bu, gerçeğin kaba ve sadakatsiz, yani tamamen Stalinist bir karikatürüdür. Yabancı Komünistlerle yaptığı yazışmalardan birinde Lenin, Komünistler arasındaki görüş ayrılıklarının. Sosyal Demokratlarla olan görüş ayrılıklarından daha değişik birşey olduğunu anlatmıştır. Böyleşine görüş ayrılıklarından, diye yazmıştı, geçmişte Bolşevizm de geçmişti. Ama «… iktidarı ele geçirdiği ve Sovyet Cumhuriyetini kurduğu anda. Bolşevizm birliğini ispat etmiş ve kendisine en yakın sosyalist düşünce akımlarının en iyi* lerini kendisine çekmişti….» (XVI, sayfa 333).

Bu satırları yazarken Lenin'in aklından geçen en yakın sosyalist düşünce akımları hangileri idi? Martinov veya Kuusinen mi? Yoksa Cachin, Thaelmann ve Smeral mı? Acaba bunlar ona «en yakın akımların en iyileri* olarak mı gözüküyordu? Köylü sorunu da dahil olmak üzere bütün temel sorunlarda temsil ettiğim eğilimin dışında, Bol-şevizme daha yakın olan hangi eğilim vardı? Rosa Lük-semburg bile ilk başta, Bolşevik hükümetin tarım politika-

sına itiraz etmişti. Ama ben. bu politikadan hiçbir şekilde kuşku duymuyordum. Lenin, elinde kalem, tarım kanununun taslağını hazırlarken aynı masada ben de vardım. Ve birbirimize ilettiğimiz görüşlerin sayısı bir düzine kısa mülâhazadan öteye geçmiyordu, şöyle ki: Atılacak olan adım çelişkili, fakat tarihsel olarak tamamen kaçınılmaz idi; proletarya diktatörlüğü rejimi altında ve dünya devrimi düzeyinde, çelişkiler belirli bir düzene girecekti -yalnızca zamana ihtiyacımız vardı. Eğer, köylü sorunu üzerinde, sürekli devrim teorisi ile Lenin'in diyalektiği arasında temel bir antagonizma bulunmaktaysa, Radek, benim, devrimin gelişimi boyunca temel görüşlerimi değiştirmememe rağmen, 1917'de köylü sorunu üzerinde, o zamanki Bolşevik liderliğin çoğunluğunun düştüğü gibi, herhangi bir tereddüte düşmemiş olmamı nasıl açıklayacaktır? Radek, Şubat Devriminden sonra, anti-Troçkizmin şimdiki teoris-yenleri ve politikacılarının -Zinoviev, Kcmenev. Stalin, Rykov, Molotov, vs- istisnasız hepsi tarafından proleter değil de vülger-demokratik bir çizgi izlemiş olduğunu nasıl açıklayacaktır? Ve bir kere daha: Bolşevizm ile ona en yakın olan Marksist akımların en iyi unsurlarının birleşmesinden bahsederken Lenin neyi ve kimi kasdetmek-tedir? Ve Lenin'in eski görüş ayrılıklarının bilançosunu yapmış olduğu bu değerlendirme, onun blrbiriyle uzlaşmaz iki stratejik çizgi görmediğini ortaya çıkarmaz mı?

Bu açıdan daha da dikkati çeken. Lenin'in 1 |14) Kasım 1917'de, ([5]) Petrograd Komitesi'nin oturumunda yapmış olduğu konuşmadır. Burada,

Menşevikierle ve Sosyal-Dev-rimcilerle bir anlaşma yapılıp yapıiamıyacağı tartışılmakta idi. Bir koalisyonun kurulmasını destekleyenler orada bile

-tabii çok ürkekçe- imalı bir biçimde «Troçkizmse çatmaya çalıştılar. Lenin bunlara ne cevap verdi?

«Anlaşma mı? Bundan ciddi bir şekilde söz dahi edemem. Troçki çok önceleri bu birliğin imkansız olduğunu söyledi. Troçki bunu aniamıştı-ve o zamandan beri ondan daha iyi bir Bolşevik yoktur!»

Lenin'in gözünde beni Bolşevizmden ayıran sürekli devrim değil, uzlaşmacılığım idi. «En iyi Bolşevik» olabilmem için, gördüğümüz gibi, Menşevizm İle herhangi bir anlaşmanın imkansızlığını anlamam yetiyordu

Ama Radek'in sürekli devrim sorunu üzerindeki tavır değişikliğinin apansız niteliği nasıl açıklanabilir? Sanırım bunu açıklayacak unsurlardan biri var elimde. Makalesinden öğrendiğimize göre, Radek 1916'da «sürekli devrim» ile hemfikirdi; ama onun hemfikir olduğu görüş, bu teorinin Bukharin tarafından yapılmış yorumu idi. yani, Rusya'da burjuva devrimi (yalnızca burjuvazinin devrimci rolü değ», ve hatta yalnızca demokratik diktatörlük sloganının tarihsel rolü değil, fakat bizatihi burjuva devrimi) tamamlanmıştı ve bundan ötürü de proletarya, iktidarı tamamen sosyalist bayrak altında ele geçirmeliydi. Radek de Bukharin gibi, benim o zamanki tavrımı hatalı bir biçimde yorumlamıştı; yoksa aynı zamanda hem benimle hem de Bukharin ile ittifak halinde olduğunu açıklaya-mazdı. Bu aynı zamanda neden Lenin'in, işbirliği yapmakta olduğu Bukharin ve Radek ile, onları Troçki diye adlandırarak, polemiğe girdiğini de göstermektedir. (Radek bunu / Lenin'in, kendisine ve Bukharin'e karşı yaptığı e-leştiriieri Troçki'ye karşı yapılmış gibi göstermesini-çn./ makalesinde kabul etmiştir.) Aynı şekilde, Bukharin'in yandaşı ve büyük bir maharette Marksizm kılığında öne sürdüğü tarihsel şemaların yorulmaz mimarı M. N. Pokrovs-ki'nin, Paris'de kendisiyle yaptığım konuşmalar sırasında, beni, bu sorun üzerindeki müphem, kuşku uyandıran «da-

yonışmassı ile telaşlandırdığını hatırlıyorum. Politikada Pokrovski bir anti-Kadet idi ve öyle kaldı, Bolşevlzmin bundan ibaret olduğuna içtenlikle inanıyordu.

1924-25 yıllarında görünüşe göre Radek benimki ile bir tuttuğu Buhkharin'in 1916'daki tavrının ideolojik anıları ile yaşıyordu hâlâ. Bu umutsuz, iflah olmaz tavırdan haklı olarak hayal kırıklığına uğrayan Radek, bu gibi durumlarda sık sık rastlanıldığı gibi -Lenin'in yazılarını çarçabuk gözden geçirdikten sonra- 180 derecelik bir dönüş kaydetti. Bu pekala mümkündür, çünkü ttpikdir. Aynı şekilde, 1923-25'de kendisini tersyüz eden yani aşırı-sol bir tavırdan oportünizme atlayan Bukharin de, «Troçkizm» diye adlandırdığı kendi ideolojik geçmişini sürekli olarak bana mâl etmektedir. Bana karşı başlatılan kampanyanın ilk dönemlerinde, arasıra kendimi Bukharin'in yazılarım okumaya zorladığım sıralarda, sık sık kendime şöyle soruyordum: Bütün bunları nereden çıkarıyor -fakat çok geçmeden, onun kendi hatıra defterlerine göz gezdirmekte olduğunu anladım. Ve şimdi Radek'in, sürekli devrimin Paul'u olmaktan onun Saul'u olmaya geçişinin altında da aynı psikolojik temelin yatıp yatmadığını düşünüyorum. Bu hipotezin üzerinde İsrar etmek istemem. Ama başka bir açıklama da bulamıyorum.

Her ne ise, Fransızların dediği gibi: şarap bardağa konulmuştur ve artık içilmelidir. Eski sözler diyarına uzunca bir seyahat yapmak zorunda bırakıldık. Bu sözlerin, a-lıntıların sayısını mümkün olduğunca az tuttum. Ama yine de çok geniş bir yer kapladılar. Umarım bu eski sözlerin arasında gezinirken bugünün yakın sorunlarına bağlanan ipuçlarını bulmaya uğraşmış oluşum, beni mazur gösterecektir.

SÜREKLİ DEVRİM PROLETARYANIN YAPACAĞI BİR nSIÇRAMA» DEĞİL, PROLETARYANIN ÖNDERLİĞİ ALTINDA ULUSUN YENİDEN KURULMASIDIR

Radek şöyle yazıyor:

«‘Sürekli devrim’ teorisi ve taktiği (dikkat: aynı zamanda taktiği de.-L. T.) diye adlandırılan düşünce zincirini Lenin’in teorisinden ayıran esas nitelik, burjuva devrimi aşaması ile sosyalist devrim aşamasını birbirine karıştırmaktan kaynaklanmaktadır.»

Bu temel suçlamaya bağlı olarak, veya bunun sonucu olarak, bundan daha az önemli olmayan başka suçlamalar da var: Troçki, «Rusya’nın şartları altında, demokratik devrimden kaynaklanmayan bir sosyalist devrimin mümkün olmadığını» anlamadı; ve buradan da, «demokratik diktatörlük aşamasının atlanması» hatası doğdu. Troçki köylülüğün rolünü «inkar» etti ki, «Troçki’nin ve Menşeviklerin görüşlerinin ortaklığı» da burada yatmaktadır. Daha önce de söylendiği gibi, bütün bunlar, benim Çin Devrimi’nin temel sorunlan üzerindeki tavrımın yanlışlığını ayrıntılı deliller göstererek, ispat etmek amacı ile ileri sürülmektedir.

Muhakkak ki, işin salt edebi biçimi sözkonusu olduğu sürece Radek şurada burada Lenin’e başvurabilir. Ve bunu yapıyor da; alıntıların bu kesimi hemen herkesin

telinde» mevcut. Ancak, şimdi göstereceğim gibi, Lenin’in benimle ilgili bu iddiaları tamamen epizodik bir niteliktedir ve yanlıştır, yani hiçbir şekilde benim gerçek tavnmın, hatta 1905’deki tavrımın bile ne olduğunu ortaya koymamaktadır. Lenin’in kendi yazılarında, benim devrimin temel sorunları hakkında kİ tutumum üzerine oldukça değişik, bunlara tamamen zıt ve çok daha iyi temellendirilmiş görüşler bulunmaktadır. Radek, Lenin’in bu çeşitli ve birbiri ile açıkça çelişkili görüşlerini bütünleştirme ve bu pole-miksel çelişkileri, benim gerçek görüşlerimle karşılaştırarak açıklama çabasına bile girişmemiştir. ([6])

1906 yılında Lenin, Kautski’nin Rus Devriminin itici güçleri hak kında ki bir makalesini kendi yazdığı bir önsözle yayınladı. Bundan hiç haberim olmaksızın ben de hapishanedeyken Kautski’nin bu makalesini çevirmiş, bir önsöz yazmış ve bunu Parti’nin Savunulması adlı kitabıma dahil etmiştim.

Hem Lenin. hem de ben, Kautski'nin tahlilleri ile tam bir görüş birliği içinde olduğumuzu açıklamıştık. Plekhanov'un «Devrimimiz bur|uva mı, yoksa sosyalist midir?» sorusuna Kautski, devrimin artık burjuva olarak kabul edilemeyeceği, fakat daha sosyalist de olmadığı, yani, birinden diğerine geçiş niteliği gösterdiği cevabını vermişti. Bununla ilgili olarak Lenin, önsözünde şunları yazmıştı:

«Genel niteliği ile bizim devrimimiz burjuva mı, sosyalist midir? Bu eskimiş bir şemadır, diyor Kautski. Sorunun konuş biçimi bu değildir, bu Marksist bir yol değildir. Rusya'daki devrim burjuva değildir, zira burjuvazi, Rusya'daki mevcut devrimci hareketin itici güçlerinden biri değildir. Ama, Rusya'daki devrim sosyalist de değildir.» (VIII, 82). (*)

Ama Lenin'in bu önsözden önce ve sonra yazmış olduğu birçok makalesinde Rus Devrimini kesin olarak burjuva diye adlandırdığı da görülmektedir. Bu bir çelişki midir? Eğer Lenin'in yazıları, «Troçkizımin şimdiki eleştirmenlerinin yöntemleri ile ele alınırsa, hiç güçlük çekmeden bu çeşit yüzlerce çelişki bulunabilir, ama bunlar Lenin'in anlayışının temel bütünlüğünü hiç bir biçimde sarsmayan, bu çeşitli dönemlerdeki sorunlara değişik şekilde yaklaşma yöntemini bilen ciddi ve dikkatli bir okuyucu için çok açıktır.

Öte yandan ben, en acil tarihsel görevleri açısından devrimin burjuva nitelikte olduğunu hiçbir zaman inkar etmedim; fakat itici güçleri ve perspektifi açısından devrimin burjuva olmadığını ileri sürdüm. O sıralar (1905- 06)

sürekli devrim üzerine yazmış olduğum temel kitabım şu cümlelerle başlamaktadır;

«Rus Devrimi Sosyal Demokratların dışında herkesi habersiz yakaladı. Marksizm çok önceleri, kapitalist gelişim İle fosilleşmiş mutlakıyet güçteri arasındaki çatışmanın sonucu olarak patlayacak olan Rus Devriminin kaçınılmazlığını göstermişti…. Bunu burjuva devrimi diye adlandırırken

Marksizm, devrimin acil nesnel görevlerinin «bir bütün olarak burjuva toplumunun gelişimi için normal şartlar»ın yaratılması olduğuna işaret etmekteydi. Marksizm doğruluğunu ispat etmiştir, ve bunun artık tartışma veya kanıtlanmaya gereği kalmamıştır. Markslstler şimdi daha değişik bir görevle karşı karşıyadırlar: içsel [7] işlerliğini tahlil ederek gelişmekte olan devrimin «olasılıkları»™ keşfetmek.,.. Tüm kendi özel tarihsel ve toplumsa! gelişiminin sonucu olarak Rus Devrimi'nm oldukça özel bir niteliği vardır ve bu da önümüze oldukça yeni tarihsel olasılıklar (prospekt) çıkarmaktadır.» (Sürekli Devrim, İçinde, «Sonuçlar ve Olasılıklar» makalesi, s. 207).

«Burjuva devrimi şeklindeki genel sosyolojik terim hiçbir şekilde, belirli bir burjuva devriminin işlerliklerinin ortaya attığı politik-taktik sorunları, çelişkileri ve zorlukları çözemez.» (İbid., s. 245).

*

- Görüldüğü gibi, gündemdeki devrimin burjuva niteli-I ğini inkar etmedim, ve demokrasi ve sosyalizmi birbirine J karıştırmadım. Ama, ülkemizde burjuva devriminin stnıf diyalektiğinin proletaryayı İktidara getireceğini ve proletar*

• yanın diktatörlüğü olmaksızın demokratik görevlerin dahi halledilemeyeceğini göstermeye çalıştım.

Aynı makalede (1906) şunları yazmıştım ;

«Kapitalizmin gelişimi ile proletarya da gelişmekte ve güçlenmektedir. Bu anlamda, kapitalizmin gelişimi aynı zamanda proletaryanın da diktatörlüğe doğru gelişimi de-‘ mektir. Ancak, iktidarın işçi sınıfının eline hangi gün ve

Isaat geçeceği dolaysız bir biçimde üretici güçlerin ulaşmış oldukları düzey tarafından değil fakat sınıf mücadelesi içindeki ilişkiler, uluslararası durum

ve son olarak, bir İ dizi öznel şart: işçilerin gelenekleri, insiyatifi, dövüşmeye İlkarartılıkları tarafından belirlenecektir.

«Ekonomik olarak geri bir ülkenin işçilerinin, ileri ül-kelerdekilerine nazaran daha önce iktidara gelmesi mümkündür… Proletarya diktatörlüğünün bir noktada ülkenin teknik gelişimi ve kaynaklarına bağlı olduğunu düşünmek, saçmalık haline getirilmiş «ekonomik» materyalizmin önyargısıdır. Bunun Marksizm ile hiçbir ilgisi yoktur.

«Bizim görüşümüze göre Rus Devrimi, burjuva liberalizminin politikacıları bütün güçleri ile yönetme fırsatı bulamadan önce iktidarın işçilerin eline geçmesine olanak sağayacak şartlar yaratacaktır -ve devrimin zaferi için de İşçiler iktidarı ele geçirmelidirler.» (ibid., s. 240).

Bu satırlar, yalnızca 1905-06 yıllarında değil, fakat Lenin'in henüz ülkeye dönmediği 1917 Mart'ında düzenlenen Bolşevik konferansında hakim olan ve en net ifadesini Nisan koferansında Rykov'un konuşmasında bulan vülger «Marksizrme karşı bir polemik içermektedir. Ko-mintern'in Altıncı Kongresinde, bu sahte-Marksızm yani, skolastislzm tarafından iğfal edilmiş fllisten «sağduyu», Kuusinen ve birçok diğer kişinin konuşmalarının «bilimsel» temelini oluşturdu. Ve düşünün, Ekim Devriminden tam on yıl sonra i

Buraya «Sonuçlar ve Olasılıktanım tüm düşünce zincirini aktaramayacağım ipin, Naçalo (1905) da yazmış olduğum makalelerden birinden kısa bir alıntı daha yapmak zorundayım :

«Liberal burjuvazimiz, henüz devrim doruğuna ulaşmadan önce bile karşı-devrimci bir güç olarak belirmeye başladı. Bütün kritik anlarda aydın demokratlarımız yalnızca acizliklerini açığa vuruyorlar. Bir bütün olarak köylülük isyan için zorunlu bir güç teşkil etmekte. O, devrimin hizmetine ancak devlet İktidarını eline geçirecek bir güç tarafından koşulabilir. İşçi sınıfının devrimdeki öncü durumu, onunla devrimci kırsal kesim arasında kurulmuş olan dolaysız bağıntılar, orduyu kendi etkisi altına alan çekim

gücü -bütün bunlar onu kaçınılmaz olarak iktidara itmektedir. Devrimin tam zaferi proletaryanın zaferi demektir. Bu da, devrimin daha sonraki kesintisiz niteliği demektir.» (Bizim Devrimimiz, s. 172).

Bunun sonucu olarak, proletarya diktatörlüğü olasılığı burada -Radek'in tüm yazdıklarının tersine- tamamen burjuva-demokratik devriminin içinden çıkıp gelişmektedir.

Devrimin sürekli (kesintisiz) olarak adlandırılmasının nedeni de budur. Ama, proletaryanın diktatörlüğü, Radek'in düşündüğü gibi, demokratik devrimin tamamlanmasından sonra kurulmaz. Eğer durum böyle olsaydı bu (proletarya diktatörlüğünün kurulması-çn.) Rusya için imkansız bir-şey olurdu, çünkü eğer köylülüğün sorunları bir önceki aşamada çözülecek olsaydı geri bir ülkenin sayıca az proletaryası iktidara gelemezdi. Hayır, tarım devriminin görevlerini çözecek başka hiçbir güç ve yol olmadığından, burjuva devrimi temeli üzerinde proletarya diktatörlüğü mümkün ve hatta kaçınılmaz bir hale geldi. Ama, demokratik devrimin gelişerek sosyalist devrime dönüşmesi olasılığını açan da bundan başka birşey değildir zaten.

«Proletaryanın temsilcilerinin, güçsüz tutsaklar olarak değil, fakat yönetici güç oiarak hükümete girmeleri bile azami ve asgari programlar arasındaki smır çizgisini silmektedir; yani, kolektivizmi gündeme getirmektedir. Proletaryanın ileriye yönelik bu hareketinde yükseleceği nokta, güçler ilişkisinden kaynaklanacaktır, ama bu hiçbir zaman proletarya partisinin önceki amaçlarına tabi olmayacaktır.

«Bu nedenden ötürü burjuva devriminde proletarya diktatörlüğünün herhangi bir özel biçiminden, demokratik proletarya diktatörlüğünden (veya proletarya ve köylülüğün diktatörlüğünden) söz edilemez. İşçi sınıfı, demokratik programın sınırlarının ötesine geçmeden diktatörlüğünün demokratik, niteliğini koruyamaz…

«Bir kere iktidarı ele geçirdiğinde proletarya, onun için sonuna dek dövüşecektir. İktidarın korunması ve sağlamlaştırılması mücadelesinde

silahlardan birisi, özellikle kırsal kesimde ajitasyon ve örgütlenme iken, diğeri de kollektivizm politikası olacaktır. Kollektivizm yalnızca, iktidardaki partinin kendisini içinde bulduğu durumdan İleriye doğru kaçınılmaz bir çıkış yolu olmakla kalmayacak, fakat aynı zamanda proletaryanın desteği ile bu durumun korunmasının bir aracı olacaktır.» (‘Sonuçlar ve Olasılıklar’, s. 259).

Devam edelim ■.

«Kapitalist burjuvazinin yönetimi için gereken şartların, muzaffer sans-culottes’un terörist diktatörlüğü tarafından hazırlanmış olduğu, klasik bir devrim örneği biliyoruz (diye yazmıştım 1908’de, Menşevik Çerevanin’e karşı). O dönemlerde şehir nüfusunun büyük çoğunluğunu, zanaatkar ve esnaf türünden küçük burjuvalar oluşturmaktaydı, Bu kitle, Jakobinler’in liderliği altındaydı. Halbuki bugün Rusya’da, şehir nüfusunun büyük çoğunluğunu sanayi proletaryası oluşturmaktadır. Tek başına bu kıyaslama bile, «burjuva» devriminin zaferinin ancak proletaryanın devrimci iktidarı ele geçirmesiyle mümkün olacağı bir tarihsel durumun olabilirliğini göstermektedir. Bundan ötürü devrim artık burjuva olmaktan çıkmakta mıdır? Hem evet, hem hayır. Bu, biçimsel tanımlamaya değil fakat olayların daha sonraki gelişimine bağlıdır. Eğer proletarya, kendisinin kurtarmış olduğu köylülüğün de içinde yer aldığı bir burjuva sınıflan koalisyonu tarafından iktidardan düşürülürse, devrim sınırlı burjuva niteliğini korumuş olacaktır. Ama proletarya, Rus devriminin ulusal çerçevesini parçalayabilmek amacıyla politik iktidarının tüm araçlarını seferber edebileceğini gösterir ve bunu başarırsa, o zaman bu devrim dünya sosyalist tufanının başlangıcı haline gelebilir. Rus devrimi hangi aşamaya ulaşacaktır? sorusu, doğal olarak ancak şartlı bir cevaba imkan verir. Sadece tek bir şeyden şüphe edilemez: Rus devriminin burjuva olarak nitelenmesi, tek başına, onun iç gelişiminin niteliği hakkında hiçbir şey anlatmamakta

ve hiç bir şekilde, proletaryanın kendi taktiklerini, kendisini devlet yönetiminin hukuki mirasçısı olarak gören burjuva demokrasisine

uydurması gerektiğini göstermemektedir.» (L. Troçki, 1905 Yılı, sayfa, 263.)

Aynı makaleden:

«Kendisine hayat veren acil görevler açısından bir buriuva devrimi olan bizim devrimimiz, sanayi nüfusu içindeki şiddetli sınıf farklılaşmasının bir sonucu olarak, toplumsal ağırlığını ve politik deneyimini halk kitlelerinin devrimci enerjisi ile birleştirerek kendisini bu halk kitlelerinin başına geçirebilecek hiç bir burjuva sınıfına sahip değildir. Kendi gücünden başka birşeyi olmayan ezilen işçi ve köylü kitleleri, zaferleri için gereken politik ve örgütsel dayanakları, amansız çatışmalar ve acı yenilgiler okulunda yaratma görevini kendi üstüne almalıdır. Onlar için başka çıkar yol yoktur.» (L. Troçki, 1905 Yılı,s. 267-8).

En şiddetli saldırılara hedef olan bir konuda -köylülük sorunu- Sonuçlar ve Olasılıklardan bir aimtı daha yapmak gerekmektedir. «Proletaryanın iktidarı ve Köylülük» adlı özel bir bölümde şunlar söylenmekteydi:

«Proletarya, iktidarını perçinlemek İçin, devrimin tabanını genişletmek zorundadır. Emekçi kitlelerin birçok kesimi, özellikle kırsal kesimler (ancak devrimin öncüsü kent proletaryası, devletin başına geçtikten sonra) devrime çekilecek ve politik olarak örgütleneceklerdir. Ondan sonra, devlet kaynaklarından yararlanılarak bu kesimler arasında devrimci ajitasyon ve örgütleme çalışmaları yürütülecektir. Yasama gücünün kendisi, kitlelerin devrimcileştirilmelerinde önemli bir araç haline gelecektir…

«Köylülüğün hatta bir bütün olarak, bir estate olarak köylülüğün en temel devrimci çıkarları, devrimin kaderine, yani proletaryanın kaderine bağlıdır.

«İktidardaki proletarya köylülüğün önünde, onu Özgürlüğüne kavuşturmuş bir sınıf olarak bulunacaktır. Proletaryanın hakimiyeti, yalnızca demokratik eşitlik, serbest öz-yönetim, vergilendirmenin tüm yükünün zengin sınıflara aktarılması, mevcut düzenli ordunun silahlanmış halkın içinde eritilmesi ve kiliseye vergi ödeme zorunluluğunun kaldırılması anlamına değil, aynı

zamanda toprak İlişkilerinde köylülük tarafından gerçekleştirilen tüm devrimci değişikliklerin (mülksüzleştirmeler) tanınması anlamına gelecektir. Proletarya bu değişiklikleri, bundan sonra tarımda alınacak devlet tedbirlerinin çıkış noktası yapacaktır. Bu şartlar altında, Rus köylülüğü, devrimin ilk ve en güç döneminde, her ne olursa olsun proleter rejimin («İşçi demokrasisi»nin) ayakta kalmasını isteyecektir, tıpkı Fransız köylülüğünün, yeni mülk sahiplerine, işletmelerinin ordu gücüyle korunacağını bildiren Napolyon Bonaparte'ın askeri rejimini desteklediği gibi….

«Fakat köylülüğün proletaryayı bir kenara iterek o-nun yerine geçmesi mümkün değil midir? Bu imkansızdır. Bütün tarihsel deneyler bu varsayımın karşısındadır. Tarihsel deneyler, köylülüğün bağımsız bir politik rol oynamaktan tamamen aciz olduğunu göstermektedir.» (249-50).

Bunlar 1929'da ya da 1924'de değil 1905'de yazılmıştı. Bu. «köylülüğün inkar» edilmesi mi demek oluyor acaba?. Tarım sorununun «atlanması» bunun neresinde? Daha dikkatli olmanın zamanı gelmedi mi arkadaşlar?

Şimdi, Stalin'in bu konuda nasıl «dikkatli» olduğunu görelim. 1917 Şubat Devrimi hakkında New York'da yazmış olduğum vo tüm ana ilkeleri açısından Lenin'in Cenevre yazıları ile tam bir uyum içinde olan makalelerime değinerek, parti reaksiyonunun bu teorisyeni şunları yazıyor :

«…Troçki'nin mektupları, ne ruhu he de sonuçları açısından, Lenin'in mektuplarına «hiç mi hiç benzememektedir,» zira bu mektuplar tamamen ve bütünüyle Troçki'-nin anti-Bolşevlk «Çar'a hayır, yaşasın işçi hükümeti» sloganını, yani köylülük olmaksızın bir devrim anlamına gelen sloganını yansıtmaktadır.» (Bütün Sendikaların Merkez Komiteleri Birliği'ndeki Parti grubuna Hitabı, 19 Kasım, 1924.)

Bu sözlerde «anti-Bolşevik slogan» (sözde Troçki'nln sloganı): «Çar'a ha yır-yaşasın işçi hükümetine yapılan vurgulama dikkate değer. Stalin'e göre Bolşevik slogan: «İşçi hükümetine hayır, yaşasın Çar» olmalıdır, Troçki'nin

bu sözde «slogan»ından daha sonra bahsedeceğiz. Fakat daha önce, çağdaş düşüncenin sözde ustalarından birine, belki de daha cahil olan ama tüm teorik dürüstlüğü ebediyen bir yana bırakmış birine -Lunaçarski'ye kulak verelim:

«1905 de Lev Davidoviç Troçki, proletarya yalnız kalmalıdır (!) ve burjuvaziyi desteklememelidlr, biçiminde düşünmekteydi: zira bu oportünizm olurdu; zira, nasıl olsa proletarya için devrimi tek başına sürdümek cok güç olacaktı, çünkü o sıralarda proletarya nüfusun yalnızca yüzde yedisini, sekizini oluşturmaktaydı ve bu kadar küçük bir kadroyla zafere ulaşılamazdı, Böylece Lev Davidoviç proletaryanın Rusya'da devrimi sürekli kılmasına, yani, bu yangının kızgın kıvılcımları tüm dünya baruthanelerini patlatana dek, alınabilecek en büyük sonuçlar için savaşmasına karar verdi.» (Vlast Sovyetov/Sovyetlerin İktidarı/ No L, 1927, Ekim Devriminin karakterizasyonu üzerine, A. Lunaçarski, s. 10),

Kızgın kıvılcımlar tüm dünya baruthanelerini patlatana dek «proletarya yalnız kalmalıdır»,… Kendi küçük kafaIarı(*) tehdit altında olmasına rağmen şimdilik henüz daha «yalnız» kalmamış olan bazı Halk Komiserleri ne de güzel yazıyorlar. Ama Lunaçarski'ye fazla yüklenmek istemeyiz: herkesten yeteneğine göre. Onun bu şapşalca saçmalıkları, son tahlilde, başka birçoklarınınkinden anlamsız değildir.

Ama. Troçki'ye göre, proletarya nasıl «yalnız kalmalı» dır? Struve'a karşı yazdığım (1906) bir broşürden bir alıntı daha yapalım. Geçerken hatırlatalım, o sıralarda Luna-çarski bu çalışmayı göklere çıkarmıştı. Temsilciler Sov-yeti hakkındaki bölümde, burjuva partileri uyanmakta o-lan kitlelerin uzaklarında, «tamamen kenarlarda kalmakta» iken, «politik hayatın İşçi Sovyetleri etrafında yoğunlaştığı» belirtilmişti, «kentsel küçük burjuva kitlelerinin Sovyetlere karşı tavrı (1905'de), çok bilinçli olmasa bile açıkça destekler nitelikte idi. Tüm ezilenler ve haksızlığa uğrayanlar onu koruyorlardı. Sovyetin gördüğü ilgi şehir sınırlarının çok ötesine taşmıştı, Adaletsizliğin pençesi altındaki köylülerden «dilekçeler» gelmekte, köylüler hakkında karar tasarıları yağmakta, ve köy

topluluklarından temsilciler akın etmekteydi. Ulusun, sahte demokratik u-lusun değil fakat gerçek ulusun düşüncelerinin ve sempatisinin toplanmış olduğu yer burasıydı, tam burası». (Bizim Devrimimiz, s. 199).

Tüm bu alıntılarda -bunların sayısı kolayca iki. üç. on katma çıkarılabilir- sürekli devrim, şehir ve köylerin tüm ezilen kitlelerini sovyetlerde örgütlenmiş proletaryanın etrafında kaynaştıran bir devrim olarak anlatılmıştır: proletaryayı iktidara yükselten, ve böylece giderek sosyalist devrime dönüşen bir demokratik devrim olasılığını yaratan ulusal bir devrim.

(*> Buse ad a «kıvılcım» aynı zamanda «küçük kafalar» anlamına da gelmektedir, ting, Çn.)

BÖLÜM 2

SÜREKLİ DEVRİM PROLETARYANIN YALNIZ BAŞINA GERÇEKLEŞTİRECEĞİ BİR SIÇRAMA DEĞİLDİR; TERSİNE, TÜM ULUSUN PROLETARYANIN ÖNDERLİĞİ ALTINDA YENİDEN İNŞASIDIR.

1905'den başlayarak, sürekli devrim perspektifini böyle anlamış ve böyle yorum lamışımdır.

Radek, Parvus'un bir Çarlık Hükümetinden bir Sosyal Demokrat hükümete «sıçranma sı» hakkında ki teraneleri tekrarlarken - Parvus'un 1905 Rus Devrimi üzerindeki görüşleri, aynı olmamakla birlikte benimkine çok yakındı-yine yanılmaktadır. Aslında Radek, makalesinin başka bir kısmında, çok belirsiz olmakla birlikte doğru bir şekilde belirttiği gibi, benim devrim konusundaki görüşlerimin aslında Parvus'unki(erden farklı olduğunu söylerken kendi tezini çürütmüş olmaktadır Parvus, Rusya'da bir işçi hükümetinin sosyalist devrim doğrultusunda ilerleyebileceği, yani, demokratik görevleri yerine getirme süreci içinde giderek sosyalist diktatörlüğe dönüşebileceği görüşünde değildi. Radek'in kendisinin de aktardığı 1905 makalesiyle de kanıtlandığı gibi, Parvus, işçi hükümetinin görevlerini, demokratik görevler ile sınırlandırmaktaydı. O zaman sosyalizme sıçrama bunun neresinde? O sıralarda Parvus'un düşündüğü, devrimden sonra «Avusturalya» tipinde bir işçi rejiminin kurulması idi. Parvus, Ekim Devriminden sonra da Rusya ve Avusturalya'yı ycmyana koymuştu, o sıralarda artık sosyal reformizmin aşırı sağına çoktan geçmiş durumdaydı. Bukharin bununla ilgili olarak, Parvus'un devrimden sonra, sürekli devrime ilişkin eski görüşlerini örtmek Gmacıyla Avusturalya'yı «icat ettiğini iddia etmişti, Ama durum böyle değildir. 1905'de de Parvus, proletaryanın iktidarı ele geçirmesiyle izlenmesi gereken yolu sosyalizme değil demokrasiye yönelik görmekteydi, yani, proletaryaya yalnızca, Ekim

Devriminden sonraki iik sekiz, on ay boyunca oynamış olduğu rolü yüklemekteydi. Daha sonrası için Parvus daha o zaman Avus-turalya demokrasisi örneğini, yani aslında işçi partisinin hükümet ettiği fakat yönetmediği, ve reformist taleplerini yalnızca burjuvazinin programına bir ek olarak yürüttüğü bir rejimi salık vermekteydi. Tarihin cilvesine bakın ki, 1323-28 yılları arasındaki Merkez-Sağ bloğunun temel çizgisi de. proletarya diktatörlüğünü Avıısturalya tipinde bir işçi demokrasisine doğru, yani, Parvus'un öngördüğü türden bir rejime doğru kaydırmak doğrultusundaydı. Bundan yirmi, otuz yıl önceki Rus kücük-burjuva «sosyalistleri» nin, devamlı olarak.Rus basınında Avusturaiya'yı yüksek gümrük duvarları çekerek kendisini dış dünyaya kapayan, ^sosyalist» yasalar çıkaran ve boyiece tek ülkede sosyalizmi inşa edsn bir işçi-köyiü ülkesi olarak tanıttıkları hatırlanacak olursa, bu durum iyice açıklık kazanır, Radek, benim demokrasinin üzerinden nasıl fantastik bir sıçrayış yaptığım hakkındaki masalları tekrarlamak yerine, sorunun bu yanını öne çıkarsaydı, işin doğrusunu yapmış durdu.

[1]

Bu tahmin şu sıralarda doğrulanmış durumda — L.T.

[2]

Engizisyon devrinde ateşe atma cezası.

[3]

İngilizceye çevrilemeyen Rusça bir kelime; ekzekutor. Mümeyiz (usher) anlamında - (İng çevirenin notu.) [4]

Epizodik-, bir süreç içinde geçici, kısmi, sınırlı, tekil olaylara ilişkin. - çn.

[5]

Bilindiği gibi, bu tarihi oturumun büyük bir cilt oluşturan tutanakları, Stalin'in özel bir emri ile Jübile Def-teri'nden çıkarıldı ve bugüne kadar partiden gizlendi. - L.T.

6

Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesinin Sekizinci Oturumunda Bukharin aynı alıntıyı yaptığında, -Ama Lenin aynı zamanda bunun tam tersi şeyler de söylemiştir», dediğimi hatırlıyorum. Kısa bir şaşkınlık anından sonra Bukharin: «Biliyorum, biliyorum, ama ben senin istediklerini değil, kendi istediklerimi kullanırım» diye cevap vermişti. İşte size, bu teorisyenin kafa yapısı! - L.T.

7

Kautski'nin, «Rus Devriminin İtici Güçleri ve Muhtemel Sonuçlarıma önsöz, Aralık 1900 4. basım, XI, 372.

BÖLÜM 3

«DEMOKRATİK DİKTATÖRLÜK »ÜN ÜÇ ÖĞESİ: SINIFLAR, GÖREVLER VE POLİTİK DEVİNİMİN YASALARI

«Sürekli» ile Leninist bakış açıları arasındaki ayrılık, politik olarak, köylülüğe yaslanan proletarya diktatörlüğü sloganının, proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü sloganına karşı sürülmesi biçiminde açığa vurdu kendisini. Tartışma, burjuva-demokratik aşamanın atlanıp atlanılmayacağı ve işçiler ile köylüler arasındaki bir ittifakın gerekli olup olmadığı üzerine değil, proletarya ve köylülüğün demokratik devrimdeki işbirliğinin politik de* vinimi üzerineydi.

Radek'in. ancak «Marksizm ve Leninizmin karmaşık yöntemini iyice öğrenememiş» insanların demokratik diktatörlüğün parti-politik ifadeleri sorununu ortaya atabilecekleri, buna karşılık Lenin'in tüm sorunu, nesnel tarihsel görevler etrafında iki sınıfın işbirliğine indirgediği yolundaki iddiası, bir hafiflik değilse bile küstahlıktır. Hayır, mesele böyle değildir.

Eğer sözkonusu meselede kendimizi devrimin öznel

etkenlerinden yani partiler ve onların programlarından

(proletarya ve köylülüğün işbirliğinin politik ve örgütsel

biçimdir bu) soyutlarsak, o zaman tüm görüş ayrılıkları

da ortadan kalkar, hem yalnızca devrimci kanadın iki

*

nüansı olan Lenin ile benim aramdaki ayrılık değil, ama daha kötüsü, Bolşevizm ile Menşevizm arasındaki görüş ayrılıkları, ve nihayet, 1905 Rus Devrimi ile, 1848 Devrimler! ve hatta proletaryadan söz edilebildiği oranda 1789 Devrimi arasındaki ayrılıklar da ortadan kalkar. Bütün burjuva devrimleri ezilen şehir ve köy kitlelerinin işbirliğine dayandırılmıştır. Devrimlere az veya çok oranda ulusal bir nitelik kazandıran, yani tüm halka yayan da bundan başka birşey değildir.

Aramızdaki, teorik olduğu kadar politik anlaşmazlık da. işçi ve köylülerin işbirliğinin kendisi üzerinde değil, fakat bu işbirliğinin programı, bunun parti biçimleri ve politik yöntemleri hakkındaydı. Eski devrimlerde işçiler ve köytüier, liberal burjuvazinin veya onun küçük-burjuva demokratik kanadının liderliği altında «işbirliği» yapmışlardı. Komünist Enternasyonal, Çin işçileri ve köylülerini ulusal liberal Çan Kay-Şek'in ve daha sonra «demokrat» Wang Cing-wei'nin liderliğine bağımlı kılmak için elinden gelen herşeyi yaparak eski devrimlerin deneyini yeni bir tarihsel ortamda tekrarlamıştır. Lenin'in ortaya attığı sorun, liberal burjuvaziye karşı uzlaşmaz bir işçi-köylü ittifakıydı. Böylesine bir ittifak daha önceleri tarihte yer almamıştır. Bu, yöntem açısından, şehir ve köylerin eziien sınıflarının işbirliğinde yeni bir deney meselesiydi. Böy-lece, işbirliğinin politik biçimleri sorunu yeni bir biçimde ileri sürülmekteydi. Radek bunu kolayca atlamıştır. Bizi, yalnızca sürekli devrim formülünden değil, ama aynı zamanda Lenin'in «demokratik diktatörlük» formülünden de geriye, boş bir tarihsel soyutlamaya sürüklemesinin nedeni budur.

Evet, birkaç yı) süreyle Lenin, proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğünün parti-politik ve devlet örgütlenmesinin ne tip birşey olacağı sorununda önceden hüküm vermeyi reddetmiş ve esas sorun olarak, liberal burjuvazi iie koalisyona karşı bu iki sınıfın işbirliğini ön plana çıkarmıştı. Lenin şunu demişti: Belirli bir tarihsel aşamada, tüm nesnel durumun kaçınılmaz bir gereği olarak, demokratik devrimin görevlerinin çözümü için işçi sınıfının köylülük ile devrimci ittifakı doğar. Köylülük bağımsız bir parti yaratabilecek ve bunu gerçekleştirebilecek midir? Bu parti, diktatörlük hükümetinin azınlığını mı, çoğunluğunu mu oluşturacaktır? Proleter

temsilcilerinin devrimci hükümet içindeki özgül ağırlıkları ne olacaktır? Bu sorulardan hiçbirine önsel, bir cevap verilemez. «Deney gösterecektir!» İşçi ve köylü ittifakının politik devinimi sorununu yarı-acık bıraktığı sürece- hiçbir şekilde Radek'in yavan soyutlaması haline de dönüşmeden- demokratik diktatörlük formülü, belirli bir noktaya kadar, cebirsel bir formül olarak kalmıştır, ki bu hali ilerde birbirine tamamen zıt politik yorumlara yol açmıştır.

Ayrıca, Lenin'in kendisi hiçbir zaman, sorunun, diktatörlüğün sınıf temeli ve nesnel tarihsel hedefleri ile sınırlı olduğu görüşünü savunmamıştır. Öznel etkenin -hedefler, bilinçli yöntem, parti- önemini Lenin çok iyi anlamış ve hepimize de öğretmişti. Ve işte bu yüzden Lenin, sloganı hakkında yaptığı açıklamalarda tarihte işçiler ve köylüler arasında kurulan ilk bağımsız ittifakın hangi politik biçimler alabileceği sorunu hakkında yaklaşık, varsayımsal bir ön-hüküm verilebileceğini redetmemiştir. Ancak, Lenin'in bu soruna değişik dönemlerdeki yaklaşımları aynı değildir. Lenin'in düşüncesi dogmatik bir biçimde değil fakat tarihsel olarak alınmalıdır. Lenin Sina dağlarından hazır emirler getirmemiştir, fakat fikirleri ve sloganları işleyerek gerçekliğe uymalarını sağlamış bunlara somutluk ve kesinlik kazandırmış ve bunlan değişik dönemlerde değişik içeriklerle doldurmuştur. Ancak, sorunun daha sonraları hayati bir öneme sahip olan ve 1917 yılının başında

Bolşevik parti'sini bir bölünmenin eşiğine getiren bu yanı, Radek tarafından hiç mi hiç incelenmemiştir. Radek en kolayını yapmış sorunu görmezlikten gelmiştir.

Ancak, iki sınıfın ittifakının muhtemel parti- politik i-fadesi ve hükümet biçimini aynı şekilde nitelememiş olduğu bir gerçektir. Bununla birlikte partiyi bu varsayımsal yorumlarla bağlamaktan da kaçınmıştır. Bu ihtiyatlı- Jığın nedenleri nedir? Nedenler, bu cebirsel formülün çok büyük önem taşıyan, fakat politik açıdan belirsiz olan bir nicelik içermesinde aranmalıdır: köylülük.

Lenin’in demokratik diktatörlük yorumlarından yalnızca birkaç örnek vermek istiyorum; ancak unutulmaması gereken şey, Lenin’in bu sorun üzerindeki görüşlerinin evriminin geniş bir sergilenişinin ayrı bir çalışma gerektirdiğidir.

Proletarya ve köylülüğün diktatörlüğün temelini oluşturacağı fikrini geliştirirken Lenin 1905 Mart’ında şunları

yazmıştı:

«Mümkün ve istenen devrimci - demokratik dikta-törlüğün toplumsal, temelinin böyle bir bileşimi, hiç şüp-. hesiz yansımasını devrimci hükümetin bileşiminde bula-. çaktır. BÖylesIne bir bileşim ile, devrimci demokrasinin en I çeşitli, en farklı temsilcilerinin böylesine bir hükümete

Ikatılmaları veya hatta hakim olmalan kaçınılmaz olacaktır.» (VI. 132, Altını ben çizdim). (*)

Bu sözlerle Lenin yalnızca diktatörlüğün sınıf temelini göstermekle kalmamakta, aynı zamanda, küçük-burju-va demokrasisinin temsilcilerinin muhtemel bir çoğunluğuna değinerek bu diktatörlüğün özgül hükümet biçimini de çizmektedir.

«Sosyal Demokrasi ve Devrimci Geçici Hükümet», Selected Works, c. 3, s. 35.

1907’de Lenin şunları yazdı:

«Muzaffer olabilmek için, siz bayların sözünü etmekte olduğunuz «köylü tarım devrimi»nin, bir bütün olarak, bir köylü devrimi olarak, tüm devletin merkezi güeünü e-line geçirmesi gerekmektedir.» (IX, 539). (1)

Bu formül daha da ileriye gider. Bu, devrimci iktidarın dolaysız olarak köylülüğün eline geçmesi şeklinde anlaşılabilir. Ancak, bu formül aynı zamanda, gelişim süreci i-çinde kazanmış olduğu çok daha geniş kapsamlı

yorum ile, köylü devriminin «aracısı» olarak proletaryayı iktidara getiren Ekim Devrimi'ni de kapsamaktadır. Proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü formülü üzerine yapılabilecek yorumlar işte bu kadar çok ve değişiktir, Bir noktaya kadar bu formülün gücünün de bu cebirsel nitelikte yattığını kabul edebiliriz, ancak bunun tehlikeleri de yine burada yatmaktadır, ve bu tehlikeler Şubat devriminden sonra ve Çin'i felakete sürükleyen olaylar sırasında aramızda oldukça net bir biçimde ortaya çıkmıştır. Temmuz 1905'de Lenin şunları yazmıştı:

«İktidarın parti tarafından ele geçirmesinden kimse i söz etmiyor -biz yalnızca devrime katılmaktan, mümkün-\ se yönetici olarak katılmaktan söz ediyoruz..» (VI. 22$) {“)

Aralık 1906'da Lenin, iktidarın parti tarafından ele geçirilmesi sorunu üzerinde Kautski ile görüş birliğine varmanın mümkün olduğunu düşündü :

«Kautski, «devrim süreci içinde zaferin Sosyal Demokrat Parti'nin payına düşmesini» yalnızca «çok muhtemel» olarak görmekle kalmıyor, fakat aynı zamanda «zafer önceden reddedildiği takdirde bir insan başarılı bir bi; çimde savaşamayacağı için, taraftarların, zaferin kesinliğine inandırmanın» Sosyal Demokratların görevi olduğunu söylemektedir.» (VIII, 58) {*)

Lenin'in bu kendi iki değişik yorumu arasındaki mesafe, Lenin ile benim formülosyonlarımız arastndakinden daha az değildir. Bunun ilerde daha da açık bir biçimde göreceğiz. Burada şu soruyu sormak isteriz: Lenin'deki bu çelişkilerin anlamı nedir? Bunlar, devrimin politik formülündeki hep aynı «büyük bilinmeyendi yansıtmaktadır: köylülük. Radikal düşünürlerin zaman zaman köylülüğü Rus tarihinin sfenksi olarak göstermeleri boşuna değildir. Devrimci diktatörlüğün niteliği sorunu -Radek istese de İstemese de- ayrılmaz bir biçimde, liberal burjuvaziye düsman ve proletaryadan hnğımRiz'hjr devrimci köylü* partisinin olasılıöı sorunu ile baâmtılırır. Bş son sorunun hayati önemini anlamak zor değildin Eğer köylülük, de-

mokratik devrim döneminde, kendi bağımsız partisini kuıg-bftsaydı, defhokTâtik diktatörlük eh aercek ve dolaysız anlamda kurulabilir, ve jroleter azınlığın devrimci hüküme-te katılımı sorunu yine önemli olur, ama ikinci plana düşerdi. Oysa ortada kalan durumundan ve toplumsal bileşimin heterojenliğinden ötürü köylülüğün ne bağımsız bir politikası ne de bağımsız bir partisi olabileceği, fakat devrimci dönemde, burjuvazinin politikası ile proletaryanın politikası arasında bir secim yapmak zorunda kalacaâı ol

«ihmali», ya da «önemsiz görülmesi» yoktur. Tarım, so-runun bütün toplumurThayatı açısından sahip olduğu belirleyici önem ve köylü devriminin korkunç derinliği ve her-şeyi silip süpüren vavaınlıöı olmaksızın. Rusya'da prole-tarya diktatörlüğünün sözü bile edilemezdi. Ancak tarım

devriminin proletarya diktatörlüğü için gerekli şartları

yaratmış olması da köylülüğün kendi tarihsel sorunlarını kendi gücü ile ve kendi önderliği altında çözemeyecek olmasınaan aoamustur. Burjuva ülkelerindeki, hatta geri ülkelerdeki mevcut şartlar altında, bu ülkelerin kapitalist sanayi dönemine girmeleri ve demiryolu ve telgraf ağları iie~bir bütün yaratmaları -bu yalnızca Rusya için deöil. av-nı zamanda Çin ve Hindistan için de aecerlidir- oranında. köylülüğün yöneticilik veya hatta bağımsız bir politik rol oynama yeteneği eski burjuva devrimler! dönemindekinden bile daha da kaybolur. Sürekli devrim teorisinin efPcnemTi özelliklerinden ' birini teşkil eden bu fikri sürekli ve İsrarlı bir biçimde vurgulamam aynı zamanda benim köylülüğü inkar ettiğim şeklinde oldukça yetersiz ve özünde tamamen yanlış bir suçlamanın doğmasına neden oldu.

Bir köylü partisi sorunu üzerinde Lenin'in görüşleri neydi? Bu soruyu cevaplandmabilmek için, Lenin'in Rus devrimi hakkindaki görüşlerinin 1905-17 döneminde geçirdiği evrimi incelemek gerekir. Kendimi burada iki alıntı ile sınırlayacağım :

1907’de Lenin şunları yazmıştı:

«Küçük burjuvazinin politik birliğinin gerçekleşmesindeki nesnel güçlükler böyle bir partinin kurulmasına engel olabilir ve köylü demokrasinin uzun bir süre için şimdiki delikdeşik, şekilsiz, yumuşak. Trudovik- biçimden bir kit- [2] le olarak kalmasına yol açabilir…b (VIII, 494). O

1909’da ise Lenin, aynı konu üzerinde daha değişik bir biçimde düşünmektedir:

tt «Devrimci diktatörlük gibi çok yüksek bir gelişme /düzeyine ulaşmış olan devrimin, daha sıkıca biçimlenmiş ive daha güçlü bir devrimci köyiü partisi yaratacağından en küçük şüphe duyulamaz. Meseleyi başka türlü düşünmek, yetişkin bir insanın belirli ana organlarının büyüklüğünün. biçiminin ve gelişim derecesinin bir çocuğunki gibi kalabileceğini kabul etmek anlamına gelir.» (XI, Kısım 1, 230). ([3] [4])

Bu varsayım doğrulanmış mıdır? Hayır. Ancak, Lenin’I tarih tarafından tamamen doğrulamana dek devrimci hükümet sorununa cebirsel bir cevap vermeye yönelten de /tam bu idi. Şüphesiz, Lenin hiçbir zaman için bu varsayım-/sal formülü gerçeğin üzerine çıkarmadı. Proletaryanın bağımsız politik partisi için mücadele onun hayatının özünü oluşturuyordu. Buna karşılık tarihsiz epigonlar ise, bir köylü partisinin kurulmasının peşinde koşarak Çinli işçileri Kuomintong’a teslim ettiler, «İşçi-Köylü Partisi» adına) Hindistan’da komünizmi boğdular. Köylü Enternasyonali gibi tehlikeli bir hayal. Emperyalizme Karşı Birlik maska-‘ ralığı yarattılar, vs.

Yürürlükteki resmi düşünce, Len.n’in yukarıda belirtilen, kısmen dışsal ve zahiri, kısmen gerçek olan, fakat her zaman İçin sorunun içinden kaynaklanan, çelişkilerini irdelmek için hiçbir çaba göstermemektedir. Şimdilerde aramızda eski gerici profesörlerden, daha sağiam bir belkemiğine sahip olmakla değil fakat daha köklü bir cehalet içinde bulunmakla ayrılan bir çeşit özel «Kızıl» profesörler türü doğduğundan beri Lenin’in tüm celişki.leri budanmakta ve temizlenmek te, yani düşüncesinin

tüm dinamiği ortadan kaldırılmaktadır; Standard alıntılar ayrı ayrı sicimlere dizilmekte, ve «mevcut anın» gereklerine göre şu ya da bu «dizi® dolaşıma sokulmaktadır.

Şu nokta bir an bile akıldan çıkarılmamalı: politik açıdan «bakir» bir ülkedeki devrimin sorunları ancak geniş bir tarihsel aralıktan sonra, Avrupa'daki ve tüm dünyadaki uzun bir gericilik döneminden sonra keskinleşmişti ve aradan böylesine uzun bir süre geçtiği için de birçok bilinmez içermekteydi. İşçi ve köylülerin demokratik diktatörlüğü formülü ile Lenin, Rusya'nın toplumsal şartlarının özelliğini dile getirmiştir. Bu formülü değişik biçimlerde yorumlamış, ancak Rus devriminin özel şartlarını sonuna dek incelemeden redetmemiştir onu. Bu ö-zeilik neredediir?

Bütün diğer sorunların dayandığı temel olarak tarım sorununun ve genel olarak da köylü sorununun dev rolü, Narodnik ideolojileri ile, «anti-kapitalist» gelenekleri ile ve devrimci heyecanları ile çok sayıda köylü aydının ve köylülere sempati besleyen insanın bulunması -bütün bunlar, eğer herhangi bir yerde anti- burjuva devrimci köylü partisi kurmak mümkünse bunun en önce ve en kesin anlamıyla Rusya'da gerçekleşebileceğini, göstermekteydi.

Ve aslında böyle bir köylü partisi, veya bir işçi ve köylü partisi -liberal veya proleter partilerden ayrı olarak-kurmak için Rusya'da gerek illegal, gerek parlamenter, gerekse bu ikisinin karışımı, bütün politik yollar denenmiştir: Zemlya İ Vofya (Toprak ve Özgürlük), Narodnaya Volya (Halkın iradesi), Cherny Peredel {Kara Dağıtım), legal Narodnlçestvo {Popülistler), «Sosyalist - Devrimciler», «Halkçı Sosyalistleri», «Trudovikieru, «Sol Sosyalist-Devrimciler», vs., vs. Yarım yüzyıl boyunca, proletarya partisinin karşısında bağımsız bir durumu olan -«anti-ka-pitaiist» bir köylü partisinin yaratılabilmesi için, denebilirse, devasa bir la bora tu vara sahiptik. En yüksek noktaya, 1917'de bir süre için gerçekten köylülüğün büyük bir çoğunluğunun partisi olan S. R. Partisi ulaştı. Ama ne oldu? Bu parti gelmiş olduğu bu yeri yalnızca köylülüğe İhanet etmek için kullandı ve liberal

burjuvazinin safına atiadı. S. R.‘ier itilâf devletinin emperyalistleri ile koalisyona girdiler ve birlikte Rus proletaryasına karşı silahlı mücadele verdiler.

Bu gerçekten klâsik deney, köylülüğe dayalı küçük-burjuva partilerinin, ikindi sorunların gündemde bulunduğu tekdüze tarih dönemlerinde hâlâ bağımsız bir politika güdebilir gibi gözüktüklerini; ancak, toplumdaki devrimci bunalım esas mülkiyet sorunlarını gündeme getirdiğinde, küçük-burjuva «köylü*» partisinin otomatikmcın proletaryaya karşı burjuvazinin elinde bir araç haline geldiğini göstermektedir.

Eğer Lenin’ie aramdaki eski görüş ayrılıkları şuradan buradan rasigele toplanmış alıntılar düzeyinde değil de doğru tarihsel perspektifleri içinde incelenirse, o zaman, anlaşmazlığın, en azından benim açımdan, demokratik görevlerin çözümü için proletaryanın köylülük ile ittifak yapıp yapmaması gerekliliği üzerinde değil, fakat, proletarya ile köylülüğün devrimci işbirliğinin ne çeşit bir parti-poiitik ve devlet biçimi alacağı ve bunun, devrimin gelişimi üzerinde hangi sonuçlar doğurabileceği üzerinde olduğu açıkça ortaya çıkar. Tabii bu tartışma içindeki kendi tavrımdan söz ediyorum, yoksa Bukharin ve Radek[1] in o sıralardaki tavırlarından değil; bunu kendilerinin ce-vapiand.rması gerekir.

«Sürekli devrim» formülünün Lenin’in formülüne ne

kadar yakın olduğu grafiksel olarak aşağıdaki karşılaştırma ils gösterilebilir. 1305 yazında, yani, Ekim genel grevi ve Aralık Moskova ayaklanmasından önce, Lassalle’in konuşmalarına yazdığım bir önsözde şöyle demiştim:

«Zamanında burjuvazinin yapmış olduğu gibi, poletar-yanm da görevini köylülük ve şehir küçük burjuvazisinden aldığı destekle yerine getireceği çok açıktır. Proletarya kırsal kesime öncülük eder, onu harekete çeker, planlarının başarısında ona pey ayırır. Ancak proletarya, kaçınılmaz oicırak, öncülük durumunu korur. Bu. «proletarya ve köylülüğün diktatörlüğü»

değil, köylülük tarafından desteklenen proletarya diktatörlüğüdür.» {*; (L. Troçki, 1535 Yılı, s. 2S1),

Şimdi, 1905'de yazıian ve 1909'da Polonya'da yazmış olduğum makalemde aktardığım btı sözleri, Lenin'in yine 1909'da, Rosa Lüksemburg'un baskısı ile, eski Bolşevik formül yerine «köylülük tarafından desteklenen proletaryanın diktatörlüğü» formülünü kabul eden parti konferansından sonra yazmış olduğu şu sözler ile karşılaştırın. Tavrında radikal bir değişiklik olduğunu söyle-yon Menşevikiere Lenin şöyle cevap veriyordu:

«…Bolşeviklerin kendileri için seçtikleri formülde:

£*) Yüzlerce diğeri gibi bu alıntı da. ta 1905 Devrimi-nin eşiğinde bile, yani, Maslov, Thalheimer, Thaelmann, Remmele, Cachin, Monmousseau, Bela Kun, Pepper, Kuusi-nen ve diğer Marksist sosyologların bana köylülüğün önemini anlatmalarından çok daha önce, köylülüğün varlığından ve tarım sorununun öneminden haberdar olduğumu göstermektedir.

ardına taktığı köylülüğe önderlik eden proletarya; yazılıdır.» {**]

«Bütün bu formülasyonların amacının aynı olduğu a-çık değil midir? Bu fikrin, kesinlikle proletarya ve köylülüğün diktatörlüğünü ifade ettiği - köylülük tarafından desteklenen proletarya «formülüımün, proletarya ve köylülüğün diktatörlüğünün sınırlan içinde kaldığı açık değil midir?» (XI, Kısım 1, s. 219, 224 Altını ben çizdim). ([5] [6])

Böylece Lenin, «cebirsel» formüle, bağımsız bir köylü partisi ve dahası onun devrimci hükümet içindeki bakim rolü fikrini dışarda bırakan bir yapı kazandırmaktadır: proletarya köylülüğe önderlik eder, proletarya köylülük tarafından desteklenir, bunun sonucunda devrimci iktidar proletarya partisinin elinde toplanır. Ama bu da sürekli devrim teorisinin odak noktasından başka bir şey değildir zaten.

Bugün, yani, tarihsel sınav verildikten sonra, diktatörlük sorunu üzerindeki eski görüş ayrılıkları hakkında en fazla şunlar söylenebilir:

Lenin, herzaman proletaryanın öncü rolünden hareket ederek, işçi ve köylülerin devrimci demokratik işbirliği gereğini vurgular ve geliştirirken - ve bunu hepimize öğretirken- ben, değişmez bir biçimde bu işbirliğinden hareket e-derek, yalnızca cephe içinde değil fakat aynı zamanda bu cephenin başına geçecek hükümet içinde de proletaryanın önderliği gereğini vurguladım. Bunun dışında bir ayrılık yoktur.

Yukarda söylenilenlerle ilgili olarak iki alıntı yapalım: biri, Stalin ve Zinoviev'in Lenin'le benim görüşlerimiz a-rasındaki antagonizmoyı *kanıtlamak* için kullandıkları «Sonuçlar ve Olasılıklardan, diğeri ise, Radek'in aynı a-maçla kullandığı, Lenin'in bana karşı bir polemiğinden.

İşte İlk alıntı:

«Proletaryanın bir hükümete katılması da, bu hükümet içinde ancak hakim ve yönetici bir katılma olarak nesnel bakımdan olanaklı ve İlkeler açısından de kabul edilebilir sayılır. Tabii, böyle bir hükümet, proletarya ve köylülüğün diktatörlüğü olarak proletarya, köylülük ve aydınların diktatörlüğü olarak, işçi sınıfı ile küçük burjuvazinin koalisyon hükümeti olarak adlandırılabilir; ancak her durumda şu soruyu sormak gerekir: hükümet içinde, ve dolayısıyla ülke içinde hegemonya kimin elinde olacak. Biz, işçi hükümetinden sözetmekfe, hegemonyanın işe i sınıfına ait olması gerektiğini belirtmiş olmaktayız» (Sürekli Devrim s. 248.)

Zinoviev (1925'de!) feryat ediyor, çünkü ben (1905'de!) köylülük ile entelicensiyayı aynı kaba koymuşum!.. Zino-viev'in yukardaki satırlardan anladığı yalnızca budur. En-tel içen siyaya yapılan değinmeler, entelicensiyanın bugünkünden tamamen değişik bir politik rol oynadığı o dönemin şartlarından kaynaklanmaktaydı. O sıralarda yalnızca aydın örgütleri köylülük adına konuşmaktaydılar: Sosyalist - Devrimciler partilerini resmi olarak, proletarya, köylülük ve enteiicensiya üçlüsü üzerine

kurmuşlardı; Men-şevikler ise, o sıralarda da yazmış olduğum gibi, burjuva demokrasisinin yeşermekte olduğunu ispat etmek amacıyla önlerine çıkan her radikai aydının eteklerine yapışıyorlardı. O günlerde defalarca, entelektüellerin «bağımsız» bir toplumsal grup olarak tamamen iktidarsız olduklarını, ve devrimci köylülüğün tayin edici önemini vurgulamıştım.

Ama biz, burada, hiç de savunmak niyetinde olmadığım bir polemik İfadesini tartışıyor değiliz. Bu alıntının a-na fikri şudur: demokratik diktatörlüğün Leninist içeriğini tamamen kabul etmekte ve yalnızca bunun politik mekanizması hakkında daha açık bir tanım getirmekteydim, yani proletaryayı küçük-burjuva çoğunluğu arasında bir tutsak haline getirecek türden bir koalisyonun amaclana-mayacağını belirtmekteydim.

Şimdi de Radek'in kendisinin de belirttiği gibi Lenin' in 1916'da «biçimsel olarak Troçki'ye fakat gerçekte Bukharin, Pyatakov, bu satırların yazan {yani, Radek) ve diğer birkaç yoldaşa karşı» yazmış olduğu makalesini inceleyelim. Radek'in yukardaki itirafı çok önemlidir; Lenin'in bu polemiği yalnızca görünüşte bana yönelttiğini o zamanlar da biliyordum, çünkü aşağıda göstereceğim gibi, eleştirisinin içeriği gerçekte benimle ilgili değildi. Bu makalede «köylülüğü inkâr etmek»le suçlanmaktayım kİ, bu suçlama sonraları epigoniarın ve onların çömezlerinin temel silahı haline geldi. Radek'in deyimi ile bu makalenin «özü» şu pasajdadır:

«Eğer proletarya, toprak ağalarının mülklerini kamulaştırmak ve monarşiyi yıkmak için kırsal bölgelerin proleter olmayan kesimlerini arkasından sürükleyebilirse, bunun «ulusal burjuva devrimbnin tamamlanması olacağını ve Rusya'da proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörfüğü'nün alacağı biçimin bu olacağını Troçki hesaba katmamıştır.» (XIII. 214.) ([7])

Lenin'in, bu köylülüğün «inkar» edilmesi suçlamasını yolladığı «gerçek adressin ben değil, devrimin demokratik aşamasını gerçekten atlayan Bukharin ve Radek olduğu, yalnızca bütün yukarda söylenmiş olanlardan değil, fakat aynı zamanda Radek'in kendisinin aktardığı ve haklı ola*rak*

makalenin «özü» diye nitelediği yukordaki alıntıdan da bellidir. Gerçekten de Lenin, makalemde, ancak proletaryanın bağımsız ve kararlı politikasının «toprak ağalarının mülklerini kamulaştırmak ve monarşiyi yıkmak için kırsal bölgelerin proleter olmayan kesimlerini arkasında toplayabileceği» vs. şeklindeki İfadeyi tümüyle aktarmış ve şunları eklemiştir: «…proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğünün alacağı şeklin bu olacağını Troçki hesaba katmamıştır.» Başka bir deyişle Lenin burada, Troçki'nin aslında Bolşevik formülün {işçiler ve köylüler arasında kurulacak olan işbirliği ve bu işbirliğinin demokratik görevleri) tüm gerçek içeriğini kabul ettiğini doğrulamakta ve denebilirse gelgelemekte. fakat onun, demokratik diktatörlüğün, yani ulusal devrimin tamamlanmasının bu olduğunu hesaba katmadığını söylemektedir. Demek ki bu görünüşte «keskin» poJemiksel makaledeki tartışma devrimin ikinci aşamasının programı ve sınıfsal itici güçleri hakkında değil fakat tamamen bu güçlerin karşılıklı politik ilişkileri, diktatörlüğün politik ve parti karakteri hakkındadır. Kısmen o dönemlerde henüz süreçlerin belirli bir netliğe ulaşmamış olması ve kısmen de çeşitli fraksiyonların abartmalarının bir sonucu olarak polemiksel yanlış anlamalar o günlerde anlaşılabilir ve kaçınılmaz iken, Radek'in bugün, tüm olaylar yaşandıktan sonra, soruna böyiesine bir karışıklık sokmaya çalışması tamamen anlaşılmaz bir çabadır.

Lenin ile aramdaki polemik, özünde, köylülüğün devrim sırasında bağımsız bir rol oynayıp oynayamayacağı (ve bu bağımsızlığın derecesi), özellikle bağımsız bir köylü partisinin kurulup kurulamayacağı üzerineydi. Bu polemikte ben Lenin'i köylülüğün bağımsız rolünü abartmakla suçluyordum; Lenin de beni, köylülüğün devrimci rolünü yeterince göz önüne almamakla. Polemiğin mantığı gereği buraya dayanılıyordu. Ama bugün, yirmi yıl sonra.

herhangi birinin çıkıp da. bu eski sözleri kullanması ve yaşanmış olan büyük devrimci deneyimin ışığı altında eski görüş ayrılıklarının gerçek eksenini ve bu ayrılıkların lafzi değil fakat gerçek boyutlarını sergilemek yerine, sarfedilmlş sözleri o dönemin parti ilişkilerinin bütünlüğünden

koparacak her polemikse! abartmaya veya tekil hataya mutlak bir anlam kazandırmaya çalışması, utanılacak bir davranış değil midir?

Alıntıları sınırlı tutmak zorunda olduğumdan, burada. Lenin'in 1905 sonunda yazdığı fakat İlk kez 1926 yılında Lenin Derlemesi'nin beşinci cildinde (sayfa 451 }([8]) yayınlanan, devrimin aşamaları hakkindaki özet tezlerine değinmekle yetineceğim. Radek de dahi) olmak üzere tüm Muhalefetçilerin, bu tezlerin yayınlanmasını sevinçle karşılamış olduklarını hatırlatmak isterim, zira bu tezleri ile Lenin. Stalinist kanunlara göre «Troçkizm» suçu işlemekteydi. Komünist Enternasyonalin Onbirinci Kongresinin Yedinci Oturumunda Troçkizm! mahkum etmek için alınmış olan kararın en önemli noktaları, açıkça ve bilinçli bir biçimde Lenin'in temel tezlerine karşı yöneltilmişti. Sta-linistler bu yayın karşısında öfkeyle dişlerini gıcırdatmalardı. Derleme'nin bu cildinin yayımcısı olan Kamenev bana, eğer aramızda bir bloğun kurulması söz konusu olmasaydı hiçbir şekilde bu dokümanın yayımlanmasına müsaade etmeyeceğini kendi mahcup «iyi niyetliliğiyle» hiç uyuşmayan bir açıklıkla söylemişti. Son olarak Kost-rezvva'nın Bolşevik dergisinde yayınlanan bir makalesinde, bu tezler, bir bütün olarak köylülüğe ve Özellikle orta köylülüğe karşı tavrından ötürü Lenin'i Troçkizm ile suçlanmaktan kurtarmak amacıyla kasdi bir biçimde tahrif edilmiştir.

Buna ek olanak Lenin'in aramızdaki görüş ayrılıklarını değerlendiren 1909 tarihli bir makalesinden bir alıntı yapıyorum :

«Bu konu hakkında Troçki Yoldaş'ın kendisi de, demokratik nüfus kesimlerinin temsilcilerinin işçi hükümetinde yer almalarını, yani, proletarya ve köylülüğün temsilcilerinden oluşan bir hükümeti kabul etmektedir. Proletaryanın devrimci hükümete katılmasının hangi şartlar altında mümkün olacağı ayrı bir sorundur, ve bu sorun üzerinde Bolşevikler yalnızca Troçki ile değil fakat aynı zamanda Polonyalı Sosyal Demokratlar ile de aynı görüştedir. Ancak, devrimci sınıfların diktatörlüğü sorunu, şu veya bu devrimci hükümet içindeki «çoğunluk» sorununa, veya Sosyal

Demokratların şu veya bu hükümete katılmalarını mümkün kılan şartlar sorununa indirgenemez.» (XI, Kasım 1, sayfa 229, Altım ben çizdim.) {*)

Lenin'den yapılan bu alıntıda. Troçki'nin proletarya ve köylülüğün temsilcilerinden oluşan bir hükümeti kabul ettiği ve bu yüzden köylülüğü «görmemiş» olmadığı bir kez daha doğrulanmaktadır. Lenin daha da öteye, diktatörlük sorununun, hükümet içindeki çoğunluk sorununa indirge-nemsyeceğini vurgulamaktadır. Bu hiç tartışılama-yacak bir doğrudur. Burada üzerinde durulan, herşeyden önce, proletarya ve köylülüğün ortak mücadelesi ve bunun sonucu olarak proleter öncüsünün liberal veya ulusal burjuvaziye karşı köylülük üzerinde nüfuz kazanmak İçin verdiği mücadeledir. Ancak işçilerin ve köylülerin devrimci diktatörlüğü sorunu, hükümet içindeki şu veya bu çoğunluk sorununa indirgenememekle birlikte, yine de devrimin zafere ulaşması ile bu sorun, kaçınılmaz bir biçimde belirleyici sorun olarak ortaya çıkar. Gördüğümüz gibi Lenin [bütün ihtimalleri göz önüne alarak) ihtiyatlı bir kayit koyar, zira olaylar partinin devrimci hükümete katılma noktasına kadar ulaştığında, bu katılımın şartları ü-zerinde Troçki ve Polonya'lı Sosyal Demokratlar ile görüş ayrılıkları doğabilir. Dolayısıyla bu muhtemel bir görüş aynlığıdır, ve Lenin'in, proletaryanın temsilcilerinin demokratik hükümete bir azınlık olarak katılmalarını teorik açıdan mümkün görmesi halinde ortaya çıkabilecektir. Ancak olaylar aramızda bu türden bir ayrılık yaratmadı. 1917 Kasım'mda partinin yüksek kademeleri arasında, Sosya-list-Devrimciler ve Menşevikler ile bir koalisyon hükümetinin kurulup kurulmaması sorunu üzerinde şiddetli bir mücadele patladı. Sovyetler temeli üzerinde kurulacak bir koalisyona ilkese) olarak herhangi bir itirazda bulunmayan Lenin, bu koalisyonda Bolşevik çoğunluğun korunmasını SBri bir biçimde savundu. Bu tartışmalar içinde Lenin ile omuz omuza mücadele verdik.

Şimdi de Radek'i dinleyelim. Tüm. proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü sorununu neye indirgiyor?

Şöyle soruyor: «Eski 1905 Bolşevik teorisinin doğruluğu nasıl ortaya çıkmıştır? Petrograd İşçilerinin ve köylülerinin (Petrograd birliği askerleri)

Çarlığı devirmek için (1917’de -L. T.) ortak mücadele vermeleri ile. Nihayet, 1905 formülü esas olarak belirli bir somut politik kuruluşu değil, yalnızca sınıflar arası ilişkileri Öngörmekteydi.»

Bir dakika, lütfen! Eski Leninist formülü «cebirsel» diye tanımlarken, onun Radek’in düşüncesizce yaptığı gibi içi boş bir klişeye indirgenebileceğin! kastetmedim. «Temel nokta gerçekleşmiştir: proletarya ve köylülük Çarlığı birlikte devirmişlerdir.» Ama bu temel nokta, istisnasız bütün muzaffer ya da yarı-muzaffer devrim terde gerçekleşmiştir. Çarlar, feodal ağalar ve rahipler her zaman ve her yerde, proleterlerin ya da proleterlerin öncü ataları, plebler ve köylülerin yumrukları ile hırpalanmışlardır. Bu daha 16.

yüzyılda Almanya’da (hatta çok daha önceleri de) böyiey-di. Çin’de de «militaristler»! altedenler İşçiler ve köylülerdi. Bunun demokratik diktatörlük iie ne ilgisi var? Böyle-sine bir diktatörlük eski devrimlerin hiçbirinde ortaya çıkmadı, ne de Çin devrimi sırasında. Neden çıkmadı? Çünkü, devrimin kaba işlerini gerçekleştiren işçi ve köylülerin sırtında burjuvazi oturmaktaydı. Radek kendisini «politik kurumlar»dan öylesine soyutlamıştır ki, bir devrimin «en temel nokta»sını, yani, devrime kimin önderlik ettiğini ve İktidarı ele geçirdiğini unutmuştur. Devrim bir iktidar mücadelesidir. Sınıfların çıplak ellerle değil fakat «politik kuruluşlar» (partiler, vs) aracılığı ile verdikleri bir politik mücadeledir.

«Marksizm-Leninizm yönteminjnln karmaşıklığını tü-muylu öğrenememiş insanlar» diye biz günahkârlara çıkışan Radek’in sergilediği anlayış şöyle: «Herşey, işçilerin ve köylülerin ortak hükümetiyle sonuçlanmalıdır; ve hatta bazıları bunun, işçi ve köylü partilerinin bir koalisyon hükümeti olması gerektiğini düşünmektedir.»

Bu «bazıları» ne kadar da kaz kafalı! Ya Radek’in kendisi ne düşünüyor acaba? Muzaffer bir devrimin, devrimci sınıflar arasındaki belirli bir ilişkiyi yansıtmak ve ona damgasını vurmak zorunda kalmayacağım mı düşünüyor yoksa? Radek «sosyolojik» sorunu öylesine derinleştirmiştir ki, geriye sözsel bir kabuktan başka birşey kalmamıştır.

İşçiler ve köylüler arasındaki işbirliğinin bunun politik biçimleri sorunundan soyutlanamayacağı en iyi biçimde, yine Radek'in Mart 1927'de Komünist Akademi'de yaptığı konuşmada sarfettiği sözlerden anlaşılabilir:

«Bir sene kadar önce Pravda'da yazmış olduğum bir makalede bu (Kanton) hükümeti, köylülerin ve İşçilerin hükümeti diye tanımlamıştım. Yayımcılardan bir yoldaş bunun bir yanlışlık olduğunu söylemiş ve bunu işçi-köylü hükümeti diye değiştirmişti. Buna itiraz etmedim ve işçi-köylü hükümeti olarak kalmasına müsaade ettim.»

BÖylece Mart 1927'de (1905'de değil) Radek, işçi ve köylü hükümetine karşı bir köylü ve İşçi hükümeti olabileceği görüşünü savunmuş oluyordu. Bunu Pravda yayımcısı kavrayamamıştı. Yemin ederim, ben de anlayamadım. Işçi-Köylü hükümetinin ne olduğunu iyi biliriz. Ama buna karşıt olarak bir köylü-işçi hükümeti ne ola? Lütfen bize, sıfatlardaki bu esrarengiz yer değişikliğinin anlamını a-çıklayınız. işte burada sorunun can damarını yakalıyoruz. 1926'da Radek, Çang Kay-şek'in Kanton hükümetinin bir köylü ve işçi hükümeti olduğuna inanıyordu. 1927'de aynı formülü yineledi. Gerçekte ise bu hükümetin, işçilerin ve köylülerin devrimci mücadelesini sömüren ve daha sonra onları kan ile boğan bir burjuva hükmeti olduğu açığa çıktı. Bu hata nasıl açıklanabilir? Bu Radek için basit bir değerlendirme hatası mı idi? Uzaktan yanlış değerlendirmek kolaydır. O halde neden, «Anlayamamışım, görememişim. bir hata yapmışım» demiyor? Fakat hayır, bu istihbarat yoksunluğunun doğurduğu olgusal bir hata değil, tersine, bugün iyice açığa çıkmış olduğu gibi derin bir ilkesel hataydı. Işçi-köylü hükümetine karşı olarak bir köylü-işçi hükümeti, Kuomintang'dan başka birşey değildir. Bunun başka hiçbir anlamı olamaz. Köylülük eğer proletaryayı takip etmezse, burjuvazinin peşine takılır. Bu soruna, «çifte-sınıflı. işçi-köylü-partisi» tezini ortaya atan Stalinist anlayışa karşı yaptığım eleştiride yeterli açıklığı kazandırdığımı tahmin ediyorum (bu Stalinist tez için bkz. Komünist Enternasyonal Program Taslağı). İşçi-köylü hükümetinin tersine Kanton «Köylü-işçi hükümeti» aynı zamanda, bugünkü Çin politika dilinde, proletarya diktatörlüğüne karşı «demokratik diktatörlüksün en anlaşılır ifadesidir; bir

başka deyişle, Komünist Enternasyonal'in «Troçkist» diye tanımladığı Bolşevik politikasına karşı Stalinist Kuomintang politikasının somutlanışıdır.

BÖLÜM 4

SÜREKLİ DEVRİM TEORİSİ PRATİKTE NASIL BİR GÖRÜNÜM KAZANDI?

Teorimize karşı yaptığı eleştiriye Radek aynı zamanda bir de «bundan çıkan taktik» diye bir bölüm eklemiş, Bu çok önemli bir ilavedir. «Troçkizrmin bu konudaki resmi Stalinist eleştirisi şimdiye kadar yalnızca teori alanında olmuştu… Ama Radek için bu yeterli değildir, O, Çin'de izlenen belirli bir (Bolşevik) taktik çizgiye karşı mücadele vermektedir. Bu çizgiyi, sürekli devrim teorisi diye tanımlayarak gözden düşürmeye çalışmaktadır, ve bunun için de, geçmişte bu teoriden yanlış bir taktik çizgi doğmuş olduğunu göstermek, ya da bunu sanki bir başkası göstermiş gibi davranmak zorundadır. Burada Radek, oku* yuculanm açıkça aldatmaktadır. Kendisi devrimin tarihinden haberdar olmamış, onun İçinde hiçbir zaman yer almamış olabilir. Ama, sorunu dokümanlar aracılığıyla incelemek için en küçük bir çaba sarfetmemiş olduğu da çok açık. Buna rağmen, bu dokümanların en önemlileri benim Toplu Eserlerimin ikinci cildinde bulunabilirdi. Okuma bilen herkes bunlara göz gezdirebilir. Ve bu yüzden, Radek'i, 1905 yılında Rusya'da illegal olarak bulunmama ve 1906 yılını hapishanede geçirmeme rağmen ilk devrimin hemen

her, aşaması boyunca, devrimin güçlerinin değerlendirilmesi ve bunların görevleri sorunları üzerinde Lenin ile tam bir dayanışma içinde bulunmuş olduğumdan haberdar etmek isterim. Burada kendimi en az sayıdaki delil ve dokümantasyon ile sınırlı tutmak zorundayım.

1905 yılının Şubat ayında yani ilk Bolşevik Kongresinden iki veya üç ay önce yazmış olduğum ve Mart ayında yayımlanan bir makalemde şöyle demiştim:

«Halkla Çar arasındaki, zaferden başka bir düşüncesi olmayan şiddetli mücadele; bu mücadelenin en yüksek noktası olarak tüm ulusun ayaklanması; halkın çağdışı düşmana karşı zaferinin devrimci doruğu olarak geçici hükümet; Çarcı gericiliğin silahsızlandırılması ve halkın geçici hükümet tarafından silahlandırılması; genel, e-şit, dolaysız ve gizli oy temeline dayalı kurucu meclisin toplanması - bunlar devrimin nesnel olarak belirlenen a-şomalarıdır.» (Toplu Eserler, Cilt 11, Kısım 1, sayfa 323).

Benim temel sorunlar üzerinde Bolşevikter ile tam bir dayanışma içinde bulunduğumu anlayabilmek için, bu satırlan 1905 yılnın Mayıs ayında toplanmış olan Bolşevik Kongresinin kararlan ile karşılaştırmak yeterlidir.

Hepsi bu değil. Bu makale ile uyum içinde, o sıralarda illegal olarak çalışmaya başlamış olan geçici hükümet üzerindeki tezleri Petersburg'da Krassin ile anlaşarak formüle ettim. Krassin bunları Bolşevik Kongresinde savundu. Lenin'in aşağıdaki sözleri, kendisinin bu tezleri ne denli onayladığım gösterir:

«Yoldaş Krassin'in görüşlerini bütünüyle paylaşıyorum. Bir yazar olarak, sorunun edebi formülasyonuna büyük önem vermem doğaldır. Mücadelenin omacının önemi. Yoldaş Krassin tarafından çok doğru bir biçimde gösterilmiştir ve ben tamamen onun yanındayım. Bir insanın ele geçirmek için savaştığı şeyi bilmeden mücadele vermesi imkânsızdır…» (VI, 180) {*)

Krassin'in bu geniş tebliğinin büyük bir kısmı Kongre kararları içine alınmıştır. Bu tebliğin benim tarafımdan yazıldığı Krassin'in bana göndermiş olduğu ve holen elimde bulunan bir not ile kanıtlanmaktadır. Parti tarihindeki bu olayın tümü, Kamenev ve diğerlerince çok iyi bilinir.

Köylülük sorunu, köylülüğü işçi sovyetlerlne yaklaştırmak, Köylü Birlikleri ile yakın işbirliği kurmak sorunu, Petersburg Sovyetini hergün biraz daha fazla ilgilendiriyordu. Acaba Radek'in Sovyet'in liderliğinin bana

bırakılmış olduğundan haberi var mı? işte o sıralarda devrimin taktık görevleri hakkında yazmış olduğum yüzlerce for-mülasyondan bir tanesi:

«Proletarya, şehir kitlelerinin savaşçı eylemlerini yöneten ve ordu ve köylülükle savaşçı ittifakı gündeme getiren, şehir çapında «Sovyetler kurmaktadır.» (Naçalo, sayı 4, Kasım 17).

İtiraf ederim ki, otokrasiden Sosyalizme bir ‘sıçrama’-dan söz etmediğimi ispat eden alıntılar yapmak çok sıkıcı ve hatta utandırıcı oluyor. Ancak yapılacak başka birşey yok. Örneğin, Şubat 1906’da. Kurucu Meclisin görevleri üzerine, Radek’in bugünlerde, Stalin’i İzleyerek dünün oportünist politikasının izlerini aşın-so! bir süpürge ile temizlemek amacıyla yapmaya çalıştığı gibi. Kurucu Meclisi Sovyetlerin karşısına hiç de dikmeden, şunları yazmıştım :

(*} R. S. D. t P Üçüncü Kongresindeki Konuşma. Rusça Toplu Eserler, 4. basım, c. VIII, s. 366. Lenin bu konuşmasında Krassin’e, onun parti içindeki ismi (Zimin) ile hitap etmiştir. (Troçki’nin ilk Bolşevik Kongresi diye adlandırdığı bu kongre tarihe RSDİP’nin Üçüncü kongresi olarak geçmiştir -t.ç.n.)

«Özgürlüğe kavuşan halk kendi gücüyle Kurucu Meclis’] kuracaktır. Kurucu Meclis’in görevleri çok büyük ola> cak. Devleti demokratik ilkeler, yani, halkın mutlaK hükümranlığı ilkeleri üzerine yeniden inşa edecektir. Görevi, halk milisini örgütlemek, geniş tarım (toprak) reformunu uygulamak ve sekiz saatlik işgünü ve kademeli vergilendirme sistemini getirmek olacaktır. (Topiu Eserler, cilt 11, Kısım 1. sayfa 349).

Ve işte 1905’de, bir aiitasyon broşüründe sosyalizme «doğrudan doğruya» geçilmesi sorunu üzerine yazdıklarım;

«Rusya’da hemen sosyalizme geçilmesi düşünülebilir mi? Hayır, kırsal bölgelerimiz çok cahil ve bilinçsizdir. Köylüler arasında bugün bile çok az sayıda gerçek sosyalist vardır. Iik Önce, kitleleri karanlık içinde tutan otokrasiyi devirmeliyiz. Kır yoksulları tüm vergilendirmelerden

kurtarılmalı; kademeli vergilendirme, genel zorunlu eğirim uygulanmalı; son olarak, kır proletarya ve yarı proletaryası şehir proletaryası ile tek bir sosyal demokrat ordu halinde bütünleştlrilmelidlr. Büyük sosyalist devrimi ancak bu ordu gerçekleştirebilir.» (Toplu Eserler, Cilt 11, Kısım 1, sayfa 228),

«Kesintisiz devrim düşüncesi sosyalist basında ilk kez formüle edildiğinde (artan toplumsal çatışmalar kitlelerin yeni kesimlerinin ayaklanmaları, proletaryanın yönetici sınıfların ekonomik ve politik ayrıcalıklarına karşı yönelttiği bitmez tükenmez saldırılar ile birlikte, mutlakiyet ve feodalizmin yok edilmesini sosyalist devrime bağlayan düşünce) istisnasız tüm «ilerici» basınımızdan öfkeli feryatlar yükseldi.» (Sürekli Devrim İçinde s. 259.)

İlk önce, bu satırların içerdiği kesintisiz devrim tanımına dikkat çekmek isterim: bu tanım, ortaçağ kalıntılarının yok edilmesini, keskinleşmekte olan bir dizi toplumsal çatışmanın aracılığı ile sosyalist devrime bağlamaktadır. O halde sıçrama bunun neresinde? Demokratik aşama nasıl atlanmaktadır? Ve herşeyln ötesinde, 1917'de olan da bu değil miydi?

Yeri gelmişken belirtelim. 1905 yılında «ilerici» basının kesintisiz devrim için bastığı yaygaralar, çeyrek yüzyıllık bir gecikme ite sorunla uğraşmaya başlayan bugünkü şarlatan kalemşörlerin pek de ilerici olmayan feryatları ile hiçbir biçimde kıyaslanamaz.

Sürekli devrim sorunu üzerindeki düşüncelerimi yazmaya başladığımda, o sıralarda Bolşeviklerin öncü gazetesi olan ve Lenin'in ihtiyatlı editörlüğü ile yayımlanan Novaya Zhizn'in tavrı ne olmuştu? Bu nokta hiç de önemsiz değildir, çünkü, «Radikal» burjuva gazetesi Naşa Zhizn'de çıkan ve Lenin'in «daha akılcı» görüşlerini Troçki'nin «sürekli devriminin» karşısına dikmeye çalışan bir makaleye, Bolşevik Novaya Zhizn'in (27 Kasım 1905'de) verdiği cevap şöyle;

«Bu temelsiz varsayım tamamen saçmadır. Yoldaş Troçki, proleter devriminin, ilk aşamada durmayıp, sömürücüleri bir kenara iterek yoluna

devam edebileceğini söylemiştir; Lenin ise politik devrimin yalnızca ilk adım olduğuna işaret etmiştir. **Naşa** Zhizn yayımcısı bunlar arasında bir çelişki bulmak istiyor… Bütün yanlış anlamalar ilk olarak, sosyal devrim adının bile **Naşa** Zhizn'de uyandırdığı ürküntüden; ikinci olarak bu gazetenin Sosyal Demokratlar arasında keskin ve çarpıcı görüş ayrılıkları keşfetmek arzusundan: ve üçüncü olarak da Yoldaş Troçki'nin kullandığı «tek bir darbede» sözünden kaynaklanmaktadır. Naçalo'nun 10. sayısında Yoldaş Troçki bu fikri oldukça açık bir biçimde ortaya seriyor:

(¡Devrimin tam zaferi, proletaryanın zaferidir», diye yazıyor Yoldaş Troçki. «Ama bu zafer aynı zamanda devrimin gelecekteki kesintisizliği de demektir. Proletarya temel demokratik görevleri gerçekleştirir ve politik yönetimini güçlendirme yolundaki mücadelesinin iç mantığı, belirli bir onda, onun önüne tümüyle sosyalist nitelikte olan sorunlar çıkarır. (Sosyal Demokratların) asgari ve azami programları arasında devrimci bir süreklilik kurulmuştur. Bu, tek bir «darbe», ya da tek bir gün veya ay sorunu değil, fakat bütün bir tarihsel dönem meselesidir. Bunun süresini önceden belirlemeye çalışmak saçmalık otur.»

Tek başına bu alıntı, bir anlamda bu broşürün amacı için yeterlidir, Epigontarın daha sonraları yöneltmiş oldukları eleştirileri, Lenin'in yönettiği Novaya Zhizn' in aktarmış olduğu yukardaki makalemden daha açık, daha kesin ve yadsınamayacak bir biçimde çürütecek başka birşey olabilir mi? Makalemde muzaffer proletaryanın, demokratik görevleri çözümleme süreci içinde, durumunun mantığı gereği belirli bir aşamada kaçınılmaz olarak tümüyle sosyalist nitelikteki sorunlarla karşı karşıya geleceği anlatı i maktadır. Proletarya diktatörlüğünün kaçınılmaz bir sonucu olan asgari ve azami programlar arasındaki süreklilik de işte tam bu noktada yatmaktadır. Bu tek bir darbe değildir, bir sıçrama değildir - o zamanlar küçük burjuva kampındaki eleştirmenlerime böyle açıklıyordum bunu - tersine, bu bütün bir tarihsel dönemdir. Ve Lenin'in Novaya Zhizn'i bu görüş ile tam uyum içindedir. Daha da önemlisi, umarım, bu görüş, gerçek gelişim süreci içinde ve 1917'de kesin olarak doğrulanmıştır.

Naşa Zhizn'in küçük buriuva demokratlarının yanışı ra, ' 1905'de ve özellikte 1906' da devrimin yenilgisinden sonra, demokrasiden sosyalizme yapılacak dev «sıçramandan söz edenler esas olarak Menşevikler idi. Menşevikler arasında, bu alanda kendilerini gösterenler özellikle Martinov ve rahmetli Yordanski idi. İkisi de daha sonraları sadık Staiinistler olmuşlardır. «Sosyalizme sıçnama»yı bana yüklemeye çalışan Menşevik yazarlara karşı 1906'da yazdığım özel bir makalede, bu düşüncenin yalnızca yanlışlığını değil, fakat aynı zamanda saçmalığını da ayrıntılı olarak ve herkesin anlayabileceği bir dille anlatmıştım. Bu makaleyi bugün, epigonların eleştirilerine karşı hemen hiç değiştirmeden yeniden yayımlayabilirim. Ama belki, makalenin aşağıdaki şekilde sonuçlandığını söylemek de yeterli olabilir:

«Eleştirmenim Yordanski'yi temin ederim ki politik bir engeli bir gazete makalesinde atlamanın, aynı şeyi pratikte yapmaktan çok farklı olduğunu iyi anladım.» (Toplu Eserler, Cilt 11, Kısım 1, sayfa 454.}

Umarım bu yeter. Eğer yetmezse devam edebilirim, böylece Radek gibi eleştirmenler, yargılarını şövalyece i-leri sürebilmek için gerekli maateryalin «ellerinde bulun-mamasj»ndan yakınmaktan kurtulurlar.

1906'da hapishanede yazmış olduğum ve biter bitmez Lenin tarafından yayımlanan Bizim Taktiklerimiz adlı broşürüm şöyle sonuçlanıyor;

«Proletarya, köylü ayaklanmalarını desteğine alacak ve politik hayatın merkezleri olan şehirlerde de başlatmış olduğu davayı zafere kadar götürecektir. Köylülüğün temel güçlerinin desteğini kazandığında ve onu yönettiğinde proletarya yalnızca gericiliğe nihai öldürücü darbeyi vurmakla kalmayacak, fakat aynı zamanda devrimin zaferini sağlama alacaktır.» (Toplu Eserler, Cilt 11, Kısım 1, sayfa 448),

Köylülük böyle mi ihmal edilir? Bu makalede aynı zamanda şu fikir de işlenmişti;

«Devrimin karşı durulmaz gelişimi üzerine geliştirilen taktiklerimiz, elbette, devrimci hareketin kaçınılmaz veya mümkün veya hatta muhtemel evre ve aşamalarını ihmal etmemelidir.» (Toplu Eşerler,Cilt 11, Kısım 1, sayfa 436.)

Fantastik bir sıçramaya mı benziyor bu?

İlk Sovyetln Dersleri (1906) adlı makalemde, devrimin gelecekteki gelişim olasılıkları (ya da, gerçekte ortaya çıktığı şekliyle, yeni devrim) için şu tabloyu çizmiştim :

«Tarih kendini yinelemez -ve yeni Sovyet, elli günün (1905 Kasım'ından Aralık ayına kadar) olaylarını bir kez daha yaşamak zorunda kalmayacak; bunun yerine, eylem programını tamamen bu dönemden çıkarabilecek. Bu program yeterince açıktır. Ordu, köylülük ve şehir küçük burjuvazisinin en alt halk kesimleri ile devrimci işbirliği. O-tokrasinin lağvedilmesi. Örgütsel yapısının parçalanması: kısmen ordunun yeniden örgütlenmesi, kısmen de lağvedilmesi; bürokratik polis örgütünün dağıtılması. Sekiz saatlik işgünü. Halkın, ve hepsinden önce proletaryanın, silahlandırılması. Sovyetlerin, devrimci şehir öz-yönetimlnm organları haline dönüştürülmesi. Kırsal bölgelerde, tarım devriminin organları olarak köylü temsilcileri (köylü komiteleri) Sovyetlerinin kurulması. Kurucu Meclis seçimlerinin örgütlenmesi ve halkın temsilcileri için belirli bir eylem programı temeli üzerinde seçim mücadelesi.» (Toplu Eserler, Cilt 11, Kısım 1, sayfa 206).

Bütün bunlar, tarım devriminin atlanması, veya bir bütün olarak köylülük sorununun ihmal edilmesi mi demek oluyor? Bütün bunlar, benim devrimin demokratik görevlerini görememiş olduğumu mu kanıtlıyor? Hayır. Öyleyse Radek'in çizmiş olduğu politik tablonun ortaya koyduğu nedir? Hiçbir şey.

Radek büyük bir cömertlikle, fakat aynı zamanda çok belirsiz bir biçimde, benim 1905 yılında işlemiş olduğum ve kendisinin çarpıtarak vermeye çalıştığı çizgi ile Menşevik-lerin tavrı arasında bir farklılık olduğunu belirtiyor, ve bunu Menşeviklerin eleştirilerinin dörtte üçünü tekrarlayarak

yaptığının farkında olmuyor; Troçki'nin yöntemleri, hiç şüphesiz, Menşeviklerinkinin aynı olmasına rağmen diyor Radek cizvitçe bir tavırla, yine de amacı onlarınkinden değişikti. Bu öznel formülasyonu ile Radek soruna kendi yaklaşımını geçersiz kılmış oluyor. Lassalle bile sonucun araca bağımlı olduğunu ve son tahlilde onun tarafından belirlendiğini biliyordu. Bu konu hakkında bir oyun bile yazmıştı (Franz Von Sickingen). Fakat benim araçlarımı M en çeviklerinki ile bir ve aynı kılan şey nedir? Köylülüğe karşı tavır. Delil olarak Radek, Lenin'in yukarda alıntı yaptığımız 1916 makalesinden üç satır gösteriyor, ve arada TroçkİʻnIn ismini kullanmasına rağmen Lenin'in aslında Bukharin ve kendisini kastettiğini de belirtiyor. Lenin'den aktardığı ve, yukarda da gördüğümüz gibi. Lenin'in makalesinin içeriğinin bütünü tarafından çürütülen alıntının yanısıra Radek Troçki'nin kendisine de atıf yapıyor. Menşevik anlayışın kofluğunu göstererek, 1916 tarihli makalemde şu soruyu sormuştum: Yönetici güç libero! burjuvazi olmayacaksa kim olacaktır? Bir kere herşeyden önce siz Menşevikler hiçbir şekilde köylülüğün bağımsız bir rol oynayabileceğine İnanmıyorsunuz. Vei böylece Radek beni suçüstü yakaladığım düşünüyor: Troçki köylülüğünün rolü hakkında Menşevikler ile «uzlaşıyor». Menşevikler, köylülükle kurulması şüpheli ve güvenilmez ittifak adına liberal burjuvazinin «itilmesi»ne müsaade e-dilemiyeceğini savunuyorlardı. Menşeviklerin «yöntem»i buydu; benimki ise, liberal burjuvazinin bir kenara itilerek devrimci köylülüğün liderliği için mücadele edilmesinden oluşuyordu. Bu temel konu üzerinde Lenin'le aramda hiçbir görüş ayrılığı yoktur. Menşeviklere karşı verdiğim mücadele sırasında onlara: « Siz hiçbir şekilde köylülüğe yö-netci rol yüklemeyi düşünmüyorsunuz» dediğimde bu, Radek'in ima etmeye çalıştığı gibi, Menşeviklerin yöntemleri ile görüş birliğinde olmak değil, fakat başka bir seçeneğin açıkça ileri sürülmesi idi: ya liberal plütokrasinin diktatörlüğü, ya da proletarya diktatörlüğü.

Menşeviklere karşı 1916 yılında ileri sürmüş olduğum ve Radek'in şimdi haince bana karşı kullanmaya çalıştığı

bu tamamen doğru savı, bundan dokuz yıl önce, 1907 Londra Konferansında, proleter olmayan partilere karşı alınacak tavır konusunda Bolşeviklerin tezlerini savunurken de kullanmıştım. Devrimin ilk yıllarında, Bolşeviklerin çeşitli sınıf ve partilere karşı tavrı olarak antolojilere ve ders kitaplarına alınan bu konuşmamın ana kısmını buraya aktarıyorum. Sürekli devrim teorisinin kısa ve özlü bir formülasyonunu içeren bu konuşmamda şunları söylemiştim:

«Menşevik yoldaşlara göre, kendi görüşleri son derece çok boyutludur. Bu arkadaşlar, sık sık benim Rus devriminin gelişimi hakkindaki görüşlerimin aşırı basit olduğunu söyleyerek beni suçlamaktadırlar. Ve buna rağmen, çok boyutluluğun biçimlerinden biri olan, aşın şekilsizliğine rağmen -ve belki de bu şekilsizliğinden ötürü- Menşevik-ierin görüşleri, Bay Milyukov'un bile anlayabileceği çok basit bir model durumuna düşmektedir.

«İkinci Duma Seçimlerinin Sonucu Ne Oldu? adlı son sıralarda yayımlanmış olan bir kitaba yazdığı sonsözde Kadet Patisinin ideolojik lideri şunları yazıyor: «Kelimenin dar anlamıyla sol gruplarla, yani, sosyalist ve devrimci gruplarla bir anlaşmaya varmak daha güç olacaktır. Ama burada bile, aramızda anlaşmayı belirli bir oranda kolaylaştıracak, kesin olumlu nedenler olmasa bile, bazı Çok olumsuz nedenler bulunmaktadır. Onların amacı bizi eleştirmek ve gözden düşürmektir; tek bu nedenden ötürü bile var olmamız ve hareket etmemiz gerekmektedir. Bildiğimiz gibi, sosyalistlere göre, sadece Rusya'da değil fakat bütün şu sıralarda yer almakta olan devrim sosyalist değil fakat bir burjuva devrimidir. Burjuva demokrasisi tarafından gerçekleştirilecek bir devrimdir bu. Bu demokrasiyi aşmak…bütün dünyada hiçbir sosyalistin hazır olmadığı birşeydir, ve eğer ülke onları Duma'ya bu kadar çok sayıda yollamışsa, bunu kesinlikle sosyalizmi hemen kursunlar veya «burjuva» reformları aracılığı ile hazırlasınlar diye yapmamıştır… Onları yıpratacak olan parlamenterlik görevini, kendileri yükienmektense, bize bırakmaları kendileri için çok daha avantajlıdır.»

«Gördüğümüz gibi Milyukov bizi sorunun can evine getirmekte. Yukarda yapılan alıntı Menşeviklerin devrim ve burjuva ve sosyalist demokrasiler arasındaki ilişki konusundaki görüşlerinin bütün önemli unsurlarını sergilemektedir.

«‘Yer almakta olan devrim sosyalist değil burjuva dev-rimidir’ -bu ilk ve en önemli noktadır. Burjuva devrimi ‘burjuva demokrasisi tarafından gerçekleştirilmelidir’ - bu da ikinci nokta. Sosyalist demokrasi burjuva reformlarını yürütemez, onun rolü tümüyle muhalefet ile sınırlı kalır: ‘Eleştir ve gözden düşür’. Bu üçüncü nokta. Ve son olarak -dördüncü nokta- sosyalistlerin muhalefette kalabilmeleri için,’ bizim (yani, burjuva demokrasisinin) var olması ve hareket etmesi gerekmektedir.”

«Fakat eğer ‘biz’ var olmazsak ne olur? Ve eğer, burjuva devriminin önünde yürüyebilecek bir burjuva demokrasisi yoksa ne olacaktır? O zaman icat edilmelidir. Men-şevizmin vardığı sonuç tam budur. Kendi hayalinden, nitelikleri ve tarihi ile birlikte bir burjuva demokrasisi yaratır.

«Materyalistler olarak İlk önce, burjuva demokrasisinin toplumsal temeli sorununu ele almalıyız: hangi kesimler veya sınıflar üzerinde yükselebilir o?

«Devrimci bir güç olma açısından büyük burjuvazi bir kenara bırakılabilir, - hepimiz bu konuda anlaşıyoruz. En geniş anlamıyla bir ulusal devrim olan Büyük Fransiz Devrimi zamanında bile bazı Lyon’lu sanayiciler karşı-dev-rlmci bir rol oynamışlardı. Öte yandan bize, burjuva devriminin öncü gücünün orta burjuvazi ve aynı zamanda.

ve Özellikle, küçük burjuvazi olduğu söylenmektedir. Ama bu küçük burjuvazi neyi temsil eder?

«Jakobinler, zanaat loncalarının içinde gelişen şehir demokrasisine dayanmışlardı, küçük patronlar, tacirler ve (bunlara sıkıca bağlı) olan, şehir halkı devrimci baldırı çıplaklar ordusunu, Montagnard’lan n öncü partisinin tabanını oluşturuyordu. Devrimin tüm yükünü omuzlarında taşıyan, zanaat

loncalarının uzun tarihsel okul döneminden geçmiş olan bu şehir halkı kitlesiydi. Devrimin nesnel sonucu, kapitalist sömürünün ‘normal’ şartlarının yaratılması oldu. Ancak, tarihsel sürecin toplumsal devinim yasaları öyleydi ki, sonuçta, burjuva egemenliğinin şartları, «sürü» tarafından, sokakların demokrasisi tarafından, baldın çıplaklar tarafından yaratılmıştı. Onların terörist diktatörlüğü burjuva toplumunu eski pisliklerden temizlemiş ve bundan sonra burjuvazi, küçük burjuva demokrasisinin diktatörlüğünü yıkarak iktidara gelmiştir.

«Şimdi soruyorum -ne yazık ki ilk kez değil!- ülkemizde, devrimci burjuva demokrasisini yükseltecek, onu iktidara getirecek ve eğer proletarya muhalefette kalırsa, o-nun (burjuva demokrasisin i n-ç. n.) dev görevleri çözümlemesini mümkün kılacak hangi toplumsal sınıf vardır? Ana sorun budur, ve bunu bir kez daha Menşeviklerin önüne getiriyorum.

«Doğru, ülkemizde çok geniş devrimci köylü kitleleri vardır. Ama Menşevik yoldaşlar ne denli devrimci olursa olsun köylülüğün bağımsız, hele hele öncü bir politik rol oynayamayacağını benim kadar iyi bilmekteler, Hiç şüphesiz, köylülük devrimin hizmetinde dev bir güçtün ama hiçbir Marksist, bir köylü partisinin burjuva devrimini yönetebileceğine, ve ulusun üretici güçlerini, bağlı bulunduğu arkaik zincirlerden kendi girişimi ile kurtarabileceğine inan-maz. Modem toplumda egemen olan şehirdir ve ancak şehir, burjuva devrimtnde egemen bir rol oynayabilir. (“)

«Şimdi, ülkemizde ulusu peşinden sürükleyecek şehir demokrasisi nerededir? Yoldaş Martinov, elinde büyüteçle, defalarca aramıştır bunu. Ve en sonunda Saratov’ lu öğretmenleri, Petersburg’!u avukatları ve Moskova’lı istatistikçileri bulmuştur. Bütün yandaşları gibi onun da göz önüne almayı redettiği tek şey. onsekizinci yüzyıl sonlarında baldırı çıplakların yarı-proleter zanaatkar demokrasisinin işgal ettiği yeri, bugün Rus devriminde sanayi proletaryasının fethetmiş olduğudur. Yoldaşlar, dikkatinizi bu temel olguya çekmek isterim.

«Bizim büyük çaplı sanayimiz organik olarak küçük el sanatlarından doğmamıştır. Bizim şehirlerimizin ekonomik tarihinde herhangi bir loncalar dönemi yaşanmamıştır. Kapitalist sanayi bizim ülkemizde Avrupa sermayesinin doğrudan ve dolaysız baskısı sonucunda kurulmuştur. Hemen hemen bakir, ilkel topraklar üzerinde, zanaat kültürünün hehangi bir direnmesiyle karşılaşmaksam yükselmiştir bu. Yabancı sermaye ülkemize devlet borçlanmaları ve özel girişim aracılığı ile girmiştir. Etrafında sanayi proletaryası ordusunu toplamış ve zanaat işletmelerinin doğmasını ve gelişmesini önlemiştir, Bu sürecin bir sonucu olarak şehirlerde, şu anda burjuva devriminin temel gücü olan, son derece gelişmiş bir sanayi proletaryası ortaya çıkmışı tır. Bu bir olgudur. Tartışmasız bir gerçektir bu ve devrimci taktiklerimizin temeli olarak alınmalıdır.

«Eğer Menşevik yoldaşlar devrimin zaferine inanıyorlarsa. ya da böyleşine bir zafere sadece ihtimal veriyor

t*) Sürekli devrimin gecikmiş eleştirmenleri de bu görüşde mi acaba? Bu temel ilkeyi Doğu ülkeleri, Çin, Hindistan, vs. için de geçerli saymaya hazır mıdırlar? **Evet** mi, hayır mı? - L. T.

olsalar bile, ülkemizde devrimci iktidar üzerinde proletaryadan başka hiçbir tarihsel hak sahibinin bulunmadığı gerçeğini tartışamazlar. Büyük Fransız Devriminde küçük burjuva şehir demokrasisinin devrimci ulusun önderliğini yüklenmiş olduğu gibi, bizim şehirlerimizin tek ve yegane devrimci demokrasisi olan proletarya da köylü kitlelerinden destek sağlamalı ve iktidarı eline geçirmelidir -eğer devrimin herhangi bir zafer olasılığı varsa.

«Doğrudan doğruya proletaryaya, ve onun aracılığı İle köylülüğe dayanan bir hükümet, henüz sosyalist diktatörlük değildir. Burada bir proleter hükümetinin önünde yatan daha ilerdeki olasılıklardan söz etmeyeceğim. Proletarya iktidarı da devrilebilir, tıpkı burjuvazinin İktidar yolunu temizlemek için Jakobin demokrasisinin devrildiği gibi. Ancak bir noktayı açıklamak isterim: eğer ülkemizdeki devrimci hareket, Plekhanov’un

önceden söylediği gibi, bir işçi hareketi olarak zafere ulaşırsa, o zaman devrimin zaferi ancak proletaryanın devrimci zaferi şeklinde mümkün olur - aksi takdirde tamamen imkansız olur.

«Bu sonuç üzerinde israr ediyorum. Eğer proletarya ile köylülük arasındaki toplumsa! antagonizmaların proletaryayı köylülüğün öncüsü haline gelmekten alıkoyacağı ve proletaryanın kendi başına zaferi gerçekleştirmek için yeterince güçlü olmadığı kabul edilirse -o zaman zorunlu olarak, devrimlmizde hiçbir başarı şansının bulunmadığı sonucuna ulaşılır, Böylesine şartlar altında, liberal burjuvazi ile eski otoriteler arasında bir ittifak, devrimin doğal sonucu olmak zorundadır. Bu, olabilirliği hiçbir şekilde inkar edilemeyecek bir gelişme türüdür. Ama açıktır ki bu devrimin yenilgisi demektir ve onun (devrimin-ç.) iç zayıflığı tarafından belirlenmiştir. Özünde Menşeviklerin tüm tahlilleri -herşeyden önce proletaryayı ve onun köylü' lük He muhtemel ilişkilerini değerlendirişleri- onları zorunlu olarak devrimci karamsarlık yoluna sokmaktadır.

«Ama onlar İsrarlı bir biçimde bu yolun d *ışına* çıkmaya ve… burjuva demokrasisi temeli üzerinde devrimci iyimserlik oluşturmaya çalışmaktadırlar.

«Buradan da Kadet'lere karşı tavırları doğmaktadır. Onlar için Kadetler, burjuva demokrasisinin sembolü, burjuva demokrasisi ise devrimci iktidarın doğal doruğudur…

«Kadet'lerin giderek *yükselecekleri ve* sağlam bir biçimde ayakta kalacakları şeklindeki inancınızı neyin û-zerinde temellendiriyorsunuz? Politik gelişimin olguları ü-zerine mi? Hayır, kendi şemalarınız üzerine. «Devrimi sonuna dek götürebilmek» için burjuva şehir demokrasisine ihtiyaç duyuyorsunuz, istekli bir biçimde bunu arıyorsunuz fakat Kadet'lerden başka hiç kimseyi bulamıyorsunuz. Ve onlarla ilgili olarak hayret verici bir iyimserlik içinde oluyorsunuz, onlara istediğiniz kıyafeti giydiriyorsunuz, onları yaratıcı bir rol oynamaya, oynamak istemedikleri, oynayamayacakları ve oynamayacakları bir rolü oynamaya zorluyorsunuz.

Temel soruma -defalarca sormuşumdur-tek bir cevap vermiyorsunuz. Devrim hakkında hiçbir tahmininiz yok. Politikanız hiçbir büyük perspektife sahip değil.

«Ve buna bağlı olarak, burjuva partilerine karşı tavrınız, kongrenin hiç unutmaması gereken kelimelerle formüle edilmiştir; «durumun gerektirdiği biçimde». Proletaryanın, halk kitleleri üzerinde etkinlik sağlamak için sistematik bir mücadele vermesi düşünülmemiştir; taktik adımlarını, tek bir ana fikir uyarınca, yani tüm emekçileri ve ezilenleri kendi çevresinde birleştirmesi ve onların tarih sahnesindeki takdimcisi ve lideri olmak doğrultusunda belirlemesi gereği düşünülmemiştir.» (Beşinci Parti Kongresi Tutanakları ve Kararlan, sayfa 180-5).

1905 ve 1906 yıllarındaki tüm makalelerimi, konuşma-lanmı ve eylemimi kısa ve öz bir biçimde özetleyen bu konuşma Bolşevikler tarafından tamamen onaylanmıştı, tabii Rosa Lüksemburg ve Tyszko tarafından da (bu konuşma üzerine onlarla daha ypkın ilişkiler içine girmiş ve Polonya gazetesinde yazılar yazmaya başlamıştım). Menşeviklere karşı uzlaşmacı tavrımdan ötürü beni affetmeyen Lenin -ki bundan haklıydı- konuşmam hakkindaki fikirlerini kasıtlı olarak vurgulanmış bir ihtiyat içinde ifade etmişti. İşte söyledikleri:

«Troçkİʻnİn Parfi’nln Savunulması adlı küçük kitabında, Rusya’daki mevcut devrimde proletarya ve köylülüğün İktisadi çıkar birliğine işaret eden Kautski ile aynı fikirde olduğunu açıkça iian ettiğini belirtmek isterim. Troçki, liberal burjuvaziye karşı bir sol biokun mümkünlüğünü ve uygunluğunu kabul etmiştir. Bunlar Troçki’nin bizim anlayışımıza doğru yaklaşmakta olduğuna inanmam için yeter-lidir. «Kesintisiz devrim» sorunundan bağımsız olarak, burada, burjuva partileri ile ilişkiler sorununun temel noktalarında aramızda tam bir görüş birliği bulunmaktadır.» (VIII, 400). { [9])

Lenin konuşmasında, sürekli devrim teorisinin genel bir değerlendirmesine girişmemişti, çünkü ben de, konuşmamda, proletarya diktatörlüğünün daha sonra gösterebf-leğl gelişmelere değinmem iştim. Benim bu sorun üzerindeki temel kitabımı okumamış olduğu çok açıktı, yoksa benim Bolşeviklerin anlayışlarına «yaklaşmakta» olduğumdan, yeni bir şeymiş gibi söz etmezdi, çünkü Londra konuşmam, 1905-06 yıllarındaki çalışmalarımın yalnızca bir ö-zeti idi. Lenin belirli bir ihtiyatla konuşmuştu, çünkü ben o sıralarda Bolşevik grubun dışında idim. Buna rağmen, ya da daha doğrusu tam bundan ötürü, kullanmış olduğu, kelimeler hiçbir yanlış yorumlamaya meydan vermeyecek şekilde seçilmiştir. Köylülüğe ve liberal burjuvaziye karşı izlenecek politika ile ilgili olarak «temel sorunlar üzerinde aramızda tam bir görüş birliği» kurmuştu. Bu görüş birliği. Radek'in mantıksızca ^leri sürdüğü gibi, benim hedeflerime ilişkin değil, fakat yönteme ilişkindi. Demokratik devrimin sosyalist devrime dönüşme olasılığına gelince, Lenin işte tam hurda «'kesintisiz devrim' sorunundan bağımsız olarak» kaydım koymaktadır. Bu kaydın anlamı ne idi? Şurası açık ki, cahil ve İlkesiz epigonların yaptıklarının tersine Lenin sürekli devrimi, köylülüğün inkar edilmesi veya tarım devriminin atlanması şeklinde ele almıyordu. Lenin'in düşüncesi şöy-ledir; Devrimimiz nereye kadar gidebilir, proletarya Avrupa'dan önce ülkemizde iktidara gelebilir mi ve bu durum sosyalizm için ne gibi olasılıklar getirir -bu konulara değinmiyorum; ancak diğer yandan, köylülüğe ve liberal burjuvaziye karşı izlenecek politika temel sorunu üzerinde naramızda görüş birliği vardır.»

Yukarda Bolşevik Novaya Zhizn gazetesinin sürekli devrim teorisi hakkindaki görüşlerini daha bu teorinin ortaya çıkışında, yani ta 1905'de, belirtmiş olduğunu görmüştük. Aynı zamanda Lenin'in Toplu Eserler'inin yayımcılarının bu teori hakkında 1917 sonrasında ileri sürdükleri görüşleri de hatırlatalım. Cilt XIV, Kısım 2, sayfa 48l'deki notlarda şöyle deniliyor:

«(Troçki) daha 1905 Devriminden önce orjinal ve şimdi özellikle dikkata değer sürekli devrim teorisini ortaya atmıştı; burada 1905 burjuva devriminin doğrudan doğruya bir sosyalist devrime dönüşeceğini, bir dizi ulusal devrimlerde ilk adımı oluşturacağını öne sürmekteydi.»

Bunun, sürekli devrim üzerine bütün yazmış olduklarımın doğruluğunun kabul edilmesi anlamına gelmediğini teslim etmeliyim. Ama ne olursa olsun, hiç değilse Rq-dek'in ileri sürdüklerinin yanlışlığının kabul edilmesidir. «Burjuva devriminin doğrudan doğruya bir sosyalist devrime dönüşeceği» -ama bu tam anlamıyla dönüşme teorisidir, yoksa atlama teorisi değil; buradan maceracı değil, gerçekçi bir taktik çıkar. Ve. «şimdi özellikle dikkate değer sürekli devrim teorisi» sözlerinin anlamı nedir? Kastedilen, Ekim devriminin, teorinin daha önceleri birçok kimseye karanlık gelen ya da «İmkansız» görülen yanlarına yeni bir aydınlık getirmiş olduğudur. Lenin'in[1] Toplu Eserlerinin XIV. cildinin ikinci kısmı yazar hayatta iken yayımlanmıştır. Binlerce ve onblnlerce parti üyesi bu notu okumuştur. Ve hiçkimse de 1924 yılına kadar bunun yantış olduğunu ileri sürmemişti. Ve bunu yapmak Radek'in aklına ancak 1928 yılında geliyor.

Ama Radek yalnızca teoriden değil de aynı zamanda taktiklerden de söz ettiğine göre kendisine karşı sürülecek en önemli kanıt, benim 1905 ve 1917 devri m (erindeki pratik rolümün niteliğidir hâlâ. 1905 yılında Petersburg Sov-yetindeki çalışmalanm, epigonların şimdi sürekli bir ateş altında tuttukları, devrimin niteliği hakkindaki görüşlerimin kesin biçimlenmesi ile çakışmaktadır. Nasıl olur da, bu kadar yanlış diye nitelenen görüşlerim, herkesin gözü önünde yürüttüğüm ve h erg ün gazetelerde kaydedilen politik çalışmalarıma yansımamış olabilir? Ama eğer böyle bir yanlış teorinin politikamda yansımış olduğu iddia ediliyorsa. şimdi İktidarda olanlar neden o zamanlar seslerini çıkarmamışlardı? Ve daha da önemlisi, neden Lenin o sıralar Petersburg Sovyetlnin, hem devrimin en yükşe« noktasında ve hem de yenilgiden sonra izlemiş o'duğu politikayı var gücüyle desteklemişti?

Aynı sorular; daha da keskin şekilde 1917 devrimi için de geçerlidir. New York'da yazmış olduğum birkaç makaledd. Şubat Devrimini sürekli devrim teorisi açısından değerlendirmiştim. Bütün bu makaleler şimdi yeniden basılmış durumdadır. Benim ulaşmış olduğum taktik sonuçlar. Lenin'in aynı

dönemde Cenevre'de formüle ettiği ve Kamenev, Stalin ve diğer epigonların savundukları ile uzlaşmaz bir çelişki içinde olan sonuçlar ile tamamen çakışmaktadır. Petrograd'a geldiğimde, kimse çıkıp da benim sürekli devrimin «hatalan»ndan vazgeçip geçmediğimi sormadı. Ne de böyle bir soruyu soracak kişi vardı. Stalin utancından köşe bucak saklanmakta ve partinin, kendisinin Lenin Petrograd'a gelene dek izlemiş olduğu politikayı biran önce unutmasını beklemekteydi. Yaroslavski henüz Kontrol Komisyonu'nun başında değildi; Menşeviklerle birlikte, Ordzhonikidze ve diğerleri İle birlikte Yakutsk'da önemsiz bir yarı- liberal gazete yayınlıyordu. Kamenev ise Lenin'i Troçkizm ile suçlamış ve ilk rastladığında bancı; «Şimdi artık sen bize gülebilirsin.» demişti. Ekim Devriminin eşiğinde Bolşeviklerin merkez yayın organında sürekli devrim üzerine yazılır yazmıştım. Hiçkimsenin aklına bunlara karşı çıkmak gelmedi. Lenin ile aramda olan görüş birliği ve dayanışmanın tam ve kayıtsız şartsız olduğu meydana çıkmıştı. Radek'in de aralarında bulunduğu eleştirmenlerim bütün bunlar hakkında ne derler acaba? Orta-, ya atmış olduğum teoriyi anlayamadığımı ve en kritik tarihsel dönemlerde bu teorinin tam aksi yönde ve doğru bir politika izlediğimi mi? Aslında başka birçok şey gibi sürekli devrimi de anlayamayanların eleştirmenlerimin kendileri olduğunu düşünmek daha doğru ve kolay olmaz mı? Çünkü eğer bu gecikmiş eleştirmenlerin, sadece kendilerinin değil fakat başkalarının da düşüncelerini çok iyi tahlil edebildikleri kabul edilirse, bunların istisnasız hepsinin 1917 Devriminde böylesine perişan bir tavır takınmaları ve Çin Devriminde utanç çamuruna gömülmeleri nasıl açıklanabilir?

Ama bazı okurların aklına birden bire şu soru gelebilir: Peki senin şu en önemli taktik sloganın, «Çar'a hayır- yaşasın işçi hükümeti» sloganın ne olacak?

Bazı çevrelerde, bu konunun belirleyici bir önem taşıdığı kabul edilmektedir. Troçki'nln aceleci «Çar'a hayır!» sloganı, sürekli devrim eleştirmenlerinin bütün yazılarında karşımıza çıkmaktadır, bazılarına göre bu, nihai, en önemli ve belirleyici kanıttır; başkaları içinse yorgun kafalar için hazır bir liman teşkil etmektedir.

Bu eleştiri, pek tabii, en geniş boyutlarını cehalet ve tahrifat «ustassının yazılarında kazanıyor; eşi benzeri bulunmayan Leninlzmin Sonınları‘nda şöyle diyor;

«Yoldaş Troçkl’nin 1905 yılında izlemiş olduğu politika üzerinde fazla durmayacağız (Tabii ki hayır! -L. T.); devrimci bir güç olarak köylülüğü «Öylece» unutmuş ve «Çar’a hayır, yaşasın işçi hükümeti» sloganını, yani köylülük olmaksızın devrim sloganını ortaya atmıştı.» (Stalin, Leni-ntzmln Sorunları, sayfa 174-175.)

Meselenin «üzerinde fozla durmak» istemeyen bu kahredici eleştiri karşısındaki ümitsiz durumuma rağmen, yine de bazı hafifletici nedenlere değinmek istiyorum. Birkaç tane var. Dinlemenizi rica ederim.

1905 yılında yazmış olduğum makalelerimden birinde yanlış anlamalara yol açabilecek, bulanık ya da yersi2 bir slogan bulunsa bile, bu slogan bugün, yani 23 yıl sonra. kendi başına ele alınmamalı fakat aynı konu üzerindeki diğer yazılarımın çerçevesi içine ve daha da önemlisi olaylar içindeki politik eylemimin çerçevesi içine yerleştirilmelidir. Okuyucuların önüne, onların (ve eleştirmenlerimin de) bilmediği bir yazıdan bir başlık çıkarmak ve buna benim tüm yazdıklarıma ve yaptıklarıma tamamen ters düşen bir anlam yüklemeye çalışmak yakışık almayan bir tavırdır.

Ama sanırım, hiçbir zaman ve hiçbir yerde «Çar’a hayır-yaşasın işçi hükümeti» sloganı şeklinde ne birşey yazdığımı, ne söylediğimi, ne de önerdiğimi eklemem gereksiz olmaz -Ah benim eleştirmenlerim! İddia makamının İleri sürmüş olduğu savın temelinde, herşey bir yana u-tanç verici bir hata yatmaktadır. Gerçek şu ki «Çar’a hayır-yaşasın işçi hükümeti![10] başlıklı bildiri yurtdışında, 1905 yazı başında Parvus tarafından yazıtmış ve yayınlanmıştır. O sırada ben uzun bir dönemden beri Petersburg’ da illegal olarak bulunmakta idim ve bu broşür ile ne düşünsel ne de pratik bir İlişkim vardı. Bunu çok sonraları polemiksel makalelerden öğrenmiştim. Bu konu üzerindeki düşüncelerimi belirtecek fırsat veya

olanak bulamamıştım. Bildiriye gelince (bütün eleştirmenlerim gibi) bunu ne gördüm ne de okudum. Bu olağanüstü olayın aslı böyledir. Bütün Thaetmann'ları ve Semord'tarı bu kolayca taşınabilen ve inandırıcı suçlamadan mahrum ettiğimden ötürü üzgünüm. Ama gerçekler, benim insancıl duygularımdan daha katı.

Hepsi bu kadar da değil. Allahtan olaylar öylesine yon yana gelmişti kİ, Parvus yurtdışında, benim elime geçmeyen, «Çar'a hayır-yaşasın işçi hükümeti» bildirisini yayınlarken, ben aynı sırada Petersburg'da gizlice başka bir bildiri yazmış ve yayınlamıştım: Ne Çar, ne ZemtsK [10]), yaşasın halk! İşçi ve köylüleri kapsayan bir slogan olarak broşürde sık sık tekrarlanan bu ibare, daha sonraki devrimin demokratik aşamasının atlanması yolundaki suçlamaları açık bir biçimde yalanlamak için kullanılabilirdi. Bu çağrı Toplu Eserlerime (Cilt 11, Kısım 1, sayfa 256) alınmıştır. Ayrıca Bolşevik Merkez Komitesi tarafından yayınlanmış olan, Stalin'in harika deyimiyle «öylece unuttuğum» köylülük hakkında bilidirilerim de bulunmaktadır.

Hatta bu kadar da değil. Daha çok kısa bir süre Önce, saygıdeğer Rafes, Çin devriminin teorlsyenl ve lideri, Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi teorik yayın organında, Troçki'nin 1917 yılında atmış olduğu aynı aceleci slogan hakkında bir yazı yazdı. 1905'de değil. 1917'de! Menşevik Rafes için, herşeye rağmen, bazı ö-zürler vardır -hemen hemen 1920'ye kadar Petlyura'nın bir ırbakan»ı idi. ve Bolşeviklere karşı verdiği mücadelelerin onca derdi içinde Ekim Devrimi kampı içinde olan bitenlerle nasıl ilgilenebilirdi ki! Peki ya Merkez Komitesi organı yayımcıları? işte burada biraz duraklamak gerekir. Bir ahmaklık daha fazla ya da eksik…..

«Ama bu nasıl olur? diye soracak son yılların süprüntüsüyle yetişmiş dürüst bir okur. «Yüzlerce ve binlerce kitap ve makale bize şunu öğretmedi mi…?»

«Evet, arkadaşlar, öğrettiler size; şimdi yeniden öğrenmek zorunda olmanızın nedeni de bu zaten. Bunlar gericilik döneminin kefaretidir. Bunun karşısında yapacak birşey yok. Tarih, düz bir çizgi üstünde ilerlemez. Bugün de, geçici olarak, Stalin'in çıkmaz sokağına sapmıştır.»

BÖLÜM 5

ÜLKEMİZDE «DEMOKRATİK DİKTATÖRLÜK» KURULMUŞ MUDUR? KURULDUYSA. NE ZAMAN?

Radek, Lenin'den alıntılar yaparak demokratik diktatörlüğün çifte iktidar biçiminde gerçekleştiğini iddia etmektedir. Evet zaman zaman -ve dahası, şartlı olarak-Lenin sorunu b.u şekilde koymuştur; bunu itiraf ederim. «Zaman zaman mı?» Radek sinirlenmekte ve beni Lenin'in en temel görüşlerinden-birine dil uzatmakla suçlamaktadır. Ama Radek sadece yanıldığı için sinirleniyor. Dört yıllık bir gecikmeden sonra Radek'in eleştirmeye başladığı Ekim Dersleri'nde, Lenin'in demokratik diktatörlüğün «gerçekleşmesi» hakkindaki sözcüklerini şöyle yorumlamıştım :

«Bir demokratik işçi-köylü koalisyonu ancak, gerçek iktidarı eline geçiremeyen olgunlaşmamış bir iktidar biçiminde ortaya çıkabilirdi -somut bir olgu olarak değil fakat yalnızca bir eğilim olarak ortaya çıkabilirdi.!) (Toplu Eserler, S. III, kısım 1, s. XXI.) ([11])

Bu yorumla ilgili oiarak Radek şunları yazmakta: «Lenin'in eserlerinin en önde gelen teorik bölümlerinden birinin içeriğini böyieslne yorumlamanın hiçbir kıymeti yoktur.» Bu sözleri, BolşevİzmIn geleneklerine dokunaklı bir çağrı ve son olarak şu sonuç izliyor: «Bu sorunlar, Lenin' in zaman zaman söylemiş olduklarından yapılan alıntılarla cevaplandıolamayacak kadar önemlidir.»

Bununla Radek benim Lenin'in «en temel görüşlerin-deni birini» dikkatsizce irdelemekte olduğum sanısını u-; yandırmağa çalışmaktadır. Ama Radek öfkesini ve yüksek duygularını boşu boşuna harcıyor. Burada

biraz daha anlayışlı olmak daha uygun düşecektir. Benim Ekim Derslerinde İleri sürdüklerim, çok kısaltılmış olmakla birlikte, ikinci elden temin edilen alıntılar temeli üzerindeki aceleci bir ilhama değil fakat Lenin'in yazılarının derinlemesine, gerçek bir incelenmesine dayanmaktadır. Lenin'in bu konudaki görüşlerinin özünü ortaya koymaktadır. Buna karşılık Radek'in şişirilmiş makalesi kullanmış olduğu alıntıların bolluğuna rağmen Lenin'in düşüncesinin tek bir yaşayan pasajını dahi içermiyor

Neden «zaman zaman» kaydını kullandım? meselenin kendisi gerçekten öyledir de ondan. Demokratik diktatörlüğün çifte iktidar biçiminde «gerçekleşmiş» olduğu («belirli bir biçimde ve belirli bir noktaya kadar») yolundaki değinmeleri, Lenin yalnızca 1917 Nisan ve Ekim ayları arasındaki dönemde, yani, demokratik devrimin gerçek tamamlanışından önce yapmıştır. Radek bunu ne farket-miş, ne anlamış ne de değerlendirmiştir. Şjmdiki epigonlara karşı mücadelesi sırasında Lenin demokratik devrimin «gerçekleşmesi» nden aşırı ETr ihtiyat iç inde, kovıtlar kovarak söz etmiştir. BuYul cifte iktidar döneminin tarihsel bir nitelendirilmesini vermek için değil -bu biçimiyle scç-maolurdu bu- fakat, bağımsız demokratik diktatörlüğün bir ikinci, geliştirilmiş, yeni baskısını bekleyenlere karşı çık-mak için böyle yapmıştı. Lenin'in sözlerinin veaane anla-mı, cifte iktidarın acıklı başarısızlığı dışında herhangi bir

demokratik diktatörlüğün bulunmadığı ve bulunamavaca-ğı ve bu nedenden ötürü partinin «yeniden silahlandırılması», yânı sloganın değiştirilmesi gerektiği idi, .Menşeviklerin ve Sosyalist-Devrimciierin burjuvazi ile kurmuş ol-.y^ duklan, köylüye toprak vermeyi reddeden ve BolşevikİeriA zindanlara atan koalisyonun. Bolşevik sloganın «gerçekleşmesi» olduğunu iddia etmek -bu, ya karanın aiToIduğu-nu iddia etmek demektir ya da insanın aklını büsbütün kaybetmişi—.

Belirli bir noktaya kadar Lenin'in Kamenev'e karşı sürmüş olduğu savın bir benzeri Menşeviklere karşı da sürülebilir: «Burjuvazinin devrimde «ilerici» bir rol oynamasını mı bekliyorsunuz? Bu rol oynanmış durumdadır: Rodzianko, Guçkov ve Milyukov'un oynadıkları politik rol. burjuvazinin

yapabileceğinin en fazlasıdır, tıpkı Kerens-kizm'in, demokratik devrimin bağımsız bir aşama olarak gerçekleşebileceğinin en fazlası oJduğu gibi.»

Şüphe götürmez anatomik özellikler -kalıntılar-, atalarımızın kuyrukları olduğunu göstermektedir. Bu özellikler, hayvanlar dünyasının genetik birliğini ispat etmek için yeterlidir. Ama, tarafsız bir biçimde söyleyecek olursak, insanoğlunun kuyruğu yoktur. Lenin Kamenev'e, çifte iktidar rejimindeki demokratik diktatörlük kalıntılarını göstermiş, bu kalıntıların İçinden yeni bir organın ortaya çıkmasının beklendiğini söylemişti. Biz demokratik devrimi, başka herhangi bir yerden daha derinlemesine, daha kararlı daha kusursuz bir biçimde tamamlamış olmamıza rağmen, bağımsız bir demokratik devrim yaşamadık.

Molotov gerçekleşmiş olarak kabul etse de. Radek,\ Şubat ve Nisan ayları arasındaki dönemde demokratik dev- / rimrn gerçekten gerçekleşip gerçekleşmediği üzerinde düşünmelidir. Parti ve sınıf, demokratik diktatörlüğü, eski m^narşik devlet aygıtını acımaksızın tahrip edecek ve feodal toprak mülkiyetini tümüyle lağvedecek bir rejim

olarak anlamaktaydı. Ama Kerenski döneminde bunların jzİnsT dahi rastlanılmadı. Bolşevik Partisi içinse mesele devrimci görevlerin gerçek çözümü sorunu jdi, yoksa bir-tokifrTsosvololik ve farihsel «kalıntılamın açığa çıkarılma-sı jleğil. Taraftarlanhı teorik açıdan aydınlatabilmek için Lenin artık ömrü dolmuş ve gelişimi kesilmiş bütün bu özellikleri çok güzel bir şekilde anlatmıştır -ve bu konuda yapmış olduğu herşey budur. Ama Radek bütün ciddiyetiyle, bizi, çifte iktidar döneminde, yanTTIktigarsiziılTdöneminde, «diktatörlüğün» var olduğuna ve demokratİk~de,v-rimin gerçekleştirilmiş oiduâuna inandırmaya çalışmaktadır. Ama, anlıyorsunuz deail mi bu Öyle bir «demokratik devrirmdi ki, bunu ancak Lenin'in dehası kavravabiimistir. Ama bu bile, böyie bir devrimin gerçekleşmemiş,,olduğunu ispat etmektedir, Demek rntik devrim. RufiynVlrjkİ veya Çin'deki en cahil köylünün dahi kolayca anlayabileceği bir şey d i ^ Ama morfolojik özellikler acısından, anlasıl-ması güç birşevdir de. Örneğin, Rusya'da Kamenev'in vermiş olduğu derslere rağmen, Radek

hala Çin'de demokratik devrimin Lenin'in kastettiği anlamda [Komin -tang aracılığı Üe) gerçekleşmiş olduğunu; bizim ülkemizde çifte iktidar kurumu aracılığı ile gerçekleşmiş olandan daha kapsamlı ve daha tamamlanmış bir biçimde gerçekleşmiş olduğunu anlayamıyor. Ancak ümitsiz ahmaklar Çin'de «demokrasilinin yeni ve geliştirilmiş bir baskısını bekleyebilirler.

i- Eğer demokratik devrim ülkemizde yalnızca, Lloyd George ve Clemenceau'ya uşaklık rolü oynamış olan Ke-j renskizm biçiminde gerçekleşmiş olsaydı, tarihin Boişe-■ vizmin stratejik sloganına acı bir alay reva görmüş olduğunu söylemek zorunda kalırdık. Ama çok şükür böyle olmadı. Bolşevik slogon bir olgu olarak gerçekleşmiştir -meta morfolojik bir özellikte değil fakat çok büyük bir Itarihsel gerçeklik olarak. Ancak, Ekim'den önce değil, sonra gerçekleşmiştir. Marks'ın kelimeleri ile ifade edecek olursak, köylü savaşı proletaryanın diktatörlüğünü desteklemiştir/ İki sınıf arasındaki İttifak. Ekim'de dev bir ölçekte gerçekleşmiştir. O sıralarda en cahil köylü dahi, Lenjıı'-in açıklamalarına bile ihtiyaç duymaksızın, Bolşevik sloganın hayat kazanmış olduğunu anlamıs ve hissetmişti. Ye Lenin'in kendisi de Ekim Devrimini -ilk aşamasını- demokratik devrimin asıl gerçekleş işi ve böylece aynı zaman-daj Bolşeviklerin stratejik sloganının aercek somutlanışı olarak kabul etmişti. Lenin'in bütünü göz önünde Ju,tutmalıdır. Ve en çok da meseleleri daha yüksek bir noktadan gözleyen ve_ değerlendiren. Ekim sonrasının Lenin'i ve nihayet, Lenin, Leninist açıdan ele alınmalıdır, epigon-iprirı oçısmdğrTcfeğTİ. ,

Devrimin sınıfsal niteliği ve «dönüşmesi» sorunu Lenin tarafından (Ekim'den sonra) Kautski'ye karşı yazdığı bir kitapta incelemeye tabi tutulmuştur. İşte, üzerinde Radek'in birazcık düşünmesi gereken bir bölüm.

«Evet, bir bütün olarak köylülükle birlikte yürüdüğümüz sürece bizim devrimimiz (Ekim Devrimi-L.T.) bir burjuva devri midir. Bu bizim için, olabildiğince açıktır; bunu 1S05'den beri yüzlerce ve binlerce kere tekrarladık, ve hiçbir zaman da tarihsel sürecin bu zorunlu aşamasını atlamaya ya da kararnameler ile lağvetmeye çalışmadık.» Ve daha ilerde :

Olaylar tam bizim öngördüğümüz biçimde oluştu. Devrimin izlemiş olduğu çizgi, düşüncemizin doğruluğunu ispat etmiştir, İlk önce, «tüm» köylülük ile monarşiye, topsak ağalarına, orta çağ rejimine karşı (ve bu oranda devrim, burjuva, burjuva-demokratik kalır). Sonra .en yoksul köylülerle birlikte, yarı-proleterle birlikte, tüm sömürülenlerle birlikte, kır zenginleri kulaklar, faizciler de dahil olmak üzere kapitalizme karşı, ve bu oranda da

devrim sosyalist nitelikte bir devrim haline gelir.» (XV,

508), ([12])

p Ekim devrimi de dahil olmak üzere, devrimin tamam-/ lanmış ve genelleştirilmiş ve olgunlaşmış bir değerlendirmesini yaptığında Lenin'in söyledikleri işte bunlardır- üstelik «zaman zaman» değil fakat herzaman, ya da daha doğrusu, değişmez bir biçimde. «Olaylar tam bizim öngördüğümüz biçimde oluştu.» Burjuva-demokratik devrimi bir jşçi-köylü koalisyonu halinde gerçekleşti. Kerenski \ döneminde mi? Hayır. Ekim'den sonraki ilk dönemde. Bu doğru mu? Doğru. Fakat bugün artık bildiğimiz gibi, bir demokratik diktatörlük şeklinde değil, fakat proletarya diktatörlüğü şeklinde gerçekleşti. Böylece. eski cebirsel formülün gerekliliği ortadan kalktı.

V

Lenin in 1917'de Kamenev'e karşı ileri sürdüğü şartlı sav ve Ekim Devriminin daha sonraki yıllarda yapılmış olan bütünsel Leninist nitelendirmeleri, bilinçsizce yan yana getirilirse, Rusya'da iki tane demokratik devrimin «gerçekleşmiş» olduğu sonucuna ulaşılır. Ama artık bu da çok fazla oluyor, hele ¡kincisi birincisinden bir silahlı proletarya ayaklanması ile ayırt edildiğine göre.

Şimdi, Lenin'in Proletarya İhtilali ve Dönek Kautski adlı kitabından yukarda aktarılmış pasaj İle, «Proletarya Rejimi» bölümünde diktatörlüğün

ilk aşaması ve onun daha sonraki gelişme olasılıklarını incelemiş olduğum Sonuçlar ve Olasılıklar adlı kitabımdaki şu pasajı karşılaştırın:

«Feodalizmin yokedilmesf ezilen bir estate olarak tüm köylülüğün desteğini kazanacaktır. Müterraki bir gelir vergisi de köylülüğün büyük bir çoğunluğu tarafından des-teklencektir. Ama tarım proletaryasını korumak amacıyla ortaya sürülen her yasa yalnızca çoğunluğun sempatisini

kazanmamakla kalmayacak, köylülük içindeki belirli bir azınlığın aktif muhalefetiyle karşılaşacaktır.

«Proletarya sınıf mücadelesini kırsal bölgelere taşımak ve böylece görece dar sınırlar içinde de olsa hiç kuşkusuz tüm köylüler arasında bulunan çıkar birliğini parçalamak zorunda kalacaktır. İktidarı eline geçirdiği andan itibaren kır yoksulları ile kır zenginleri arasındaki, tarım proletaryası ile tarım burjuvazisi arasındaki antagonizma-lardan destek almak zorunda kalacaktır.» (Sürekli Devrim İçinde s. 254 - 55.)

Bütiin bunlar benim köylülüğü «inkar» etmiş olduğumu ve iki çizgi arasında, Lenin ile benim aramda tam bir «antagonizma» bulunduğunu mu gösteriyor!

Yukarda Lenin'den yapılmış olan alıntı onun yazılarının bütünlüğü dışında, tek başına duran birşey değildir. Tersine, Lenin'de herzaman izlenmiş olduğu gibi, olayları daha derinlemesine aydınlatan yeni formül, bütün bir dönem boyunca yazılarının ve konuşmalarının ekseni olacaktır. 1919 Mart'ında Lenin şunları söyledi:

«Ekim 1917'de köylülüğün tümüyle birlikte iktidarı eie geçirdik. Kırsal alanlardaki sınıf mücadelesi henüz^geliş-memiş olduğu için, bir burjuva devrimiydi bu.» XVI, 143) [13)

Şu sözler de 1919 Martındaki Parti Kongresinde söylenmiştir :

«Proletaryanın iktidarı köylülerin desteği ile ele geçirmek zorunda kaldığı ve. Yoksul Köylü Komiteleri örgütlenene dek, yani 1918 yazına ve hatta sonbaharına kadar, küçük burjuva devrimini yürütme görevinin proletaryaya tarafından yüklenilmiş olduğu bir ülkede, devrimimiz büyük çapta bir burjuva devrimi idi.[13] (XVI, 105) ([14])

Lenin bu sözleri değişik biçimlerde ve çeşitli fırsatlarda sık sık tekrariamıştır. Ama Radek Lenin'in tüm tartışmaları sona erdirecek bu ana düşüncesini kolayca göz ardı edebilmektedir.

Proletarya köylülük İle birlikte Ekim'de İktidarı ele ^geçirmiştir, diyor Lenin. Bu anlamda bir burjuva devrimi idi. Bu doğru mu? Belirli bir anlamda, evet. Ama bu, proletarya ve köylülüğün gerçek demokratik diktatörlüğünün, yani, otokrasi rejimine gerçekten son veren ve toprakları feodallerin ellerinden koparıp alan iktidarın Eklm'-den ance değil fakat Ekim'den sonra kurulmuş olduğunu < gösterir; bu iktidar, Mantin sözlerini kullanacak olursak, I köylü savaşı tarafından desteklenen proletaryanın dikta-

(tör'üğü biçiminde kurulmuştur -ve birkaç ay sonra, sosyalist bir diktatörlük haline dönüşmeye başlamıştır. Bunu anlamak gerçekten zor mu? Bugün bu noktada görüş ayrı-lıkiarı olabilir mi?

Radek'e göre «sürekli» teorisi burjuva aşamayı sosyalist aşama ile karıştırarak hatta işlemektedir. Ama gerçeklikte sınıf dinamikleri öylesine «karışmıştır ki, yani bu iki aşama öylesine birleşmiştir ki. bizim talihsiz metafizik-cimiz artık ipuçlarını dahi buiamaycak bir duruma düşmüştür.

Muhakkak ki. Sonuçlar ve Olasılıklarda birçok boşluklar ve hatalı tartışmalar bulunabilir. Ama nihayet bu kitap 1928'de değil Ekim'den epey önce yazılmıştı -1905 Ekiminde önce. Oysa sürekli devrim teorisindeki, daha doğrusu o sıralar bu teoriye ilişkin olarak ileri sürdüğüm, temel savlardaki boşluklar sorununa Radek değinmemiştir bile çünkü, hocalarını -epigonlorı- izleyerek teorinin boşluklarına değil güçlü yanlarına, tarihsel

gelişimin doğrulamış olduğu yanlarına saldırmaktadır, Lenin'in fonmülas-
yonundan çıkardığı tamamen yanlış sonuçlar adına saldır-

maktadır -kİ Radek Lenin'in formülasyonu üzerine enine boyuna ne çalışmış ne de düşünmüştür.

Gerçek tarihsel süreçle hiçbir noktada kesişmeyen oldukça özel bir alanda, eski yazılardan aldıkları sözlerle çeşitli hileler düzenlemek bütün epigonlar okulunun genel bir adeti haline gelmiştir. Ama «Troçkizm»in muhalifleri ne zaman Ekim Devriminin gerçek tahliline girecek ve bu işe kendilerini ciddi ve dürüst bir biçimde verecek olsalar -kimileri zaman zaman böyle birşey yapıyorlar- kaçınılmaz olarak, reddettikleri teoriye paralel formülasyonlara varmaktadırlar. Bunun en açık örneğini A. Yakovlev'ln Ekim Devrimi tarihi hakkindaki çalışmalarında görmekteyiz. Bugünkü yönetici kliğin önde gelenlerinden (*) ve hiç şüphesiz diğer Stalinistler'den ve özellikle Stalin'in kendisinden daha bilgili olan bu yazar, eski Rusya'daki sınıf ilişkilerini şöyle formüle ediyor r

«Köylülerin ayaklanmasında <1917 Mart ve Ekim ayları arasında) ikili bir sınırlılık izledik. Bir köylü savaşı haline dönüşen ayaklanma sınırlılığının üstesinden gelemedi, en yakındaki toprak ağasının imhası görevinin sınırları dışına taşamadı; örgütlü bir devrimci hareket haline dönüşemedi; köylü hareketlerine has ilkel ayaklanma niteliğinin ötesine geçemedi.

«Tek başına alındığında köylü ayaklanması — en yakındaki toprak sahibinin imhası amacı ile sınırlı, ilkel bir ayaklanma— zafer elde edemez, toprak sahiplerini destekleyen ve köylülere düşman olan devlet gücünü tahrip edemezdi. Tarım hareketinin, ancak kendisine tekabül eden şehirli sınıf tarafından yönetildiği takdirde başarıya ulaşabilmesinin nedeni budur… Tarım devriminin kaderinin.

(*), Yalkovlev bir süre önce SSCB Tarım Halk Komiserliğine atandı -L. T.

son tahlilde, onbinierce köy tarafından değil yüzlerce şehir tarafından belirlenecek olmasının nedeni budur. Köylü ayaklanmasını zafere ulaştıracak olan, yalnızca, ülkenin merkezlerinde burjuvaziye öldürücü darbeyi vuracak olan işçi sınıfı idi; köylü hareketini, on milyonlarca köylünün on binlerce toprak sahibine karşı il'kel bir başkaldırısı halinden çıkaracak olan, yalnızca, işçi sınıfının şehirlerdeki zaferi idi; son olarak, yoksul ve orta köylülüğü burjuvazi ile değil fakat İşçi sınıfı ile birleştirecek türden yeni köylü örgütlenmelerinin temelini atacak olan, yalnızca, işçi sınıfının zaferi idi. Köylü ayaklanmasının zaferi sorunu, işçi sınıfının şehirlerdeki zaferi sorunu idi.

«İşçiler Ekim'de burjuvazinin hükümetini alaşağı ettiklerinde, aynı zamanda köylü ayaklanmasının zaferi sorununu da çözümlemişlerdi.»

Ve daha ilerde:

«Meselenin özü şuydu: tarihsel şartların zorunluluğu ile burjuvazi 1917'de Rusya'da toprak sahipleri ile ittifak içine girmişti. Menşevikler ve Sosyalist-Devrimciler gibi, burjuvazinin en sol kanatları dahi, toprak sahiplerinin İşine yarayan oyunlar içine girmekten öteye geçmediler. Rus Devrimi ile bundan yüzyıldan fazla bir süre önce gerçekleşmiş olan Fransız Devrimi arasındaki en önemli farklılık buradadır… 1917'de köylü devrimi bir bujuva devrimi halinde zafere ulaşamazdı. (Tamamen öyle! — L.T.) önünde iki yol vardı. Ya burjuvazinin ve toprak sahiplerinin darbeleri altında ezilecek, ya da proleter devrimine eşlik ederek ve onun yardımcı gücünü oluşturarak zafere ulaşacaktı. Burjuvazinin Büyük Fransız Devrimi'ndekİ misyonunu yüklenerek, demokratik tarım devriminin önderliği görevini yüklenerek Rus işçi sınıfı, muzaffer bir proleter devrimi gerçekleştirme şansını elde etmiş oldu.» (1917'de Köylü Hareketi, s. x-xi, xi-Xii, Devlet Yayınevi, 1927).

Yakovlev'in savlarındaki temel unsurlar nelerdir? Köylülüğün bağımsız politik bir rol oynayamayacağı; bunun sonucunda. şehir _ sınıfı öndariiğini" VmınılnTirl'ftı; Rus burjuvazisinin, tanrn devriminde öncü rolü

_yükişnemeyeceği; bunun sonucunda proletarya önderliğinin kaçınılmazlığı; proletaryanın tarım devriminin öncüsü olarak iktidarı ele-geçirisi; son olarak, kövlü savasını desteğine alan ve sosyalist devri m__dönemini başlatan proletaryanın diktatörlüğü. Bu, devrimin «burjuva» ya da «sosyalist» niteliği ile ilgili sorunun metafizik konuluşunun temellerini tahrip eder. Meselenin esası, burjuva devriminin temelini oluşturan tarım devriminin, burjuvazinin yönetimi altında çözümlenemeyeceği olgusunda yatmaktadır. Proletarya diktatorTugür^dernokratik tarım devriminin tamamlanmasından sonra değil, bunun gerçekleştirilmesi için gerekli bir ön-koşul olarak sahneye çıkmıştır. Kısaca, Yakovlev'in geçmişi' ele alan bu şemasında, sürekli devrim teorisinin, 1905'de benim formüle etmiş olduğum biçimde, bütün temel unsurlarını bulmaktayız. Benim için bu, bir tarihsel öngörü (prognosis) sorunu idi; Yakoviev ise. genç araştırma işçilerinin ön çalışmalarına dayanarak kaleme almış olduğu bu kitabında, ilk devrimden yirmi iki yıl ve Ekim Devriminden on yıl sonra, bu üç devrimin olaylarının bilançosunu çıkarmaktadır. Ve Yakoviev. benim 1905 formülas-yonlarımı hemen kelimesi kelimesine tekrarlamaktadır.

Peki, Yakovlev'in sürekli devrim teorisine karşı tavrı nedir? Bulunduğu mevkiyi korumak ve hatta daha yüksek bir yere tırmanmak isteyen her Stalinist memurda görülen bir tavırdır bu. Ama bu durumda Yakoviev, Ekim Devrim in in yürütücü güçleri hakkindaki değerlendirmesini «Troçkizrme karşı mücadele ile nasıl bağdaştırmaktadır? Çok kolay bir biçimde: böyle bir bağdaştırmayı bir an bile düşünmeyerek. Tıpkı bazı liberal Çarlık memurlarının bir yandan Darwin'in teorisini 'kabul ederlerken diğer yandan

dini ayinlere katılmaian gibi Yakoviev de, zaman zaman Marksist fikirleri kullanırken bunun kefaretini sürekli devrimi lanetleme ayinlerine katılarak ödemektedir. Bu konuda düzinelerce başka örnek gösterilebilir.

Bunlara eklenecek birşey daha kalıyor; Yakoviev, yukarıda değinilen Ekim Devrimi tarihi üzerindeki çalışmasını, kendi girişimi ile değil fakat Yakovlev'in çalışmasımn denetlenmesi ve yayınlanması görevini bana vereli Merkez Komitesi karan ile gerçekleştirmiştir, (15) Ayrıca o sıralarda, hâlâ Lenin'in iyileşmesi beklenmekteydi ve aynı zamanda hiçbir epigonun aklına sürekli devrim üzerinde suni bir tartışma yaratmak düşüncesi gelemiyordu. Her ne olursa olsun, Ekim Devrimi tarihinin ilk, ya da daha doğrusu, bu konuda görevlendirilmiş resmi yayımcısı olarak, şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki, yazar, şimdi[1] tartışılmakta olan tüm sorunlar üzerinde, bilinçli ya da bilinçsiz olarak, benim sürekli devrim hakkindaki yasaklanmış ve şimdiki resmi düşüncenin karşısında olan kitabımın (Sonuçlar ve Olasılıklar] tüm formulasyonlarını kendi kitabında kullanmıştır.

Bolşevik sloganın tarihsel kaderi üzerine. Lenin'in, kendisinin vermiş olduğu genel bir değerlendirme, İki çizgi arasındaki. «sürekli» ile Lenin'in düşünceleri arasındaki ayrılığın birinci dereceden bir önem taşımadığını açıkça göstermektedir; buna karşılık onları birleştiren şey çok daha önemli ve temelliydi. Ve, Ekim Devrimi tarafından birbirlerine kaynaştırılan iki çizginin bu temeli, yalnızca Stalin'in Şubat-Mort tavrı ve Kamenev, Rykov ve Zinoviev'in Eylül-Ekim tavrı iie değil, yalnızca Stalin, Bukharin ve

Marti no v'un tüm Çin politikası ile değil fakat aynı zamanda Radek'in şimdiki «Çin» politikası ile de uzlaşmaz an-tagonizma içindedir.

O halde, 1925 ile 1928 yılları arasında tüm değer yargılarını radikal bir biçimde değiştirmiş olan Radek beni «Marksizmin ve Leninizmin karmaşıklığı m d anlamamakla suçlamaya çabaladığında kendisine şu cevabı verebilirini Bundan yirmi üç yıl önce Sonuçlar ve Olasılıklarda geliştirmiş olduğum temel düşünceler zincirinin oioylar tarafından tamamen doğrulandığına ve tam bu nedenden ötürü de Bolşevizmin stratejik çlzigisi ile uyum içinde olduğuna inanmaktayım.

1

Özellikle, 1905 Yılı adlı kitabıma 1922 yılında yazmış olduğum önsözde sürekli devrim hakkında söylediklerimden herhangi birini geri almam için en küçük bir neden dahi göremiyorum; bu kitap Lenin sağken defalarca basılmış ve tüm parti tarafından okunmuş ve üzerinde çalışılmıştır; Kamenev ise bu kitaptan ancak 1924 güzünde ve Radek de ilk kez 1928 sonbaharında «tedirgin» olmuştur.

Bu önsözde şunlar yazılmıştı:

«Yazar, daha sonraları, ‘süıekli devrim teorisi’ adını olan bu görüşlerini. 9 Ocak ile Ekim grevi arasındaki dönemde biçimlendirmiştir. Bu bir miktar anlaşılmaz olan ad, doğrudan doğruya burjuva görevleri ile karşı karşıya olan Rus devriminin, burada kalamayacağı düşüncesini ifade etmekteydi. Devrim, proletaryayı iktidara getirmeksizin, en acil burjuva görevlerini çözümleyemezdi…

«Bu görüş. 12 yıllık bir gecikme ile de olsa, tamamen doğrulanmıştır. Rus devrimi burjuva-demokratik bir rejim ile sınırlı kalamazdı. İktldan işçi sınıfına devretmek zorundaydı. Eğer işçi sınıfı 1905’de iktidan hâlâ ele geçlreme-yecek kadar zayıf idiyse, burjuva-demokratik cumhuriyetinde değil fakat Üç-Haziran Çarlığının illegalli esinde ol-

gunlaşmok ve güçlenmek zorunda kalacaktı.» (*) (L. Troçki. 1905 Yılı, önsöz, s. 4-5) (*)

«Demokratik diktatörlük» sloganı hakkında yapmış

olduğum en keskin polemiksel değerlendirmelerimden bi-■ rini de buraya almak istiyorum. 1909’da, Rosa Lüksem-burg’un Polonya gazetesinde şunları yazmıştım:

«Menşevikler, ‘bizim devrimimizirı burjuva olduğu’ f ■ soyutlamasından kalkarak, proletaryanın tüm taktiğini, l libera! burjuvazinin iktidarı ele geçirmesine kadar bu sınıfın politikasına uydururken. ^ Bol şevi kler. aynı ‘sosyalist değil demokratik diktatörlük’ soyutlamasından kalkarak, iktidarı

eline geçirecek olan proletaryanın kendisini , ^ burjuva-demokratik görevlerin çözümlenmesi ile sınıflı tutacağ ı görüşüne varma ktadırla r. Bu sorun üzerindeki • ayruiKİan Kesinlikle önemlidir: Menşevizmin karşı-de vnrm . ci yanları bugün bütün açıklığı ile ifade edilirken, Bolşe-, vizmin karşı-devrimci yanları ancak devrimin zaferi ha-liTrae~büvük “Bir tehlike haline gelecektir.^

[1] 1905 Yılı adlı kitabımın Rusça basımında yayımla

nan bu pasaj hakkında, 1922 Ocak’ında şunları yazmıştım:

p «Bilindiği gibi bu gerçekleşmedi, zira Lenin’in lideri i-V ği altındaki Bolşevizm (ic mücadeleler sonucunda) 1917 İbahartnda yani iktidan eline geçirmeden önce bu en ö-1 nemli sorun üzerindeki görüşlerini yeniledi.»

*1

Bu iki alıntı, 1924’den itibaren büyük bir eleştiri ateşi altına alınmıştır. Bugün, dört yıllık bir gecikmeden sonra Radek de bu eleştirilere katılıyor. Yine de, yukarıya aktarılmış satırlar üzerinde dikkatli bir biçimde düşünülecek olursa, bunların çok önemli bir ön-görü ve bundan daha az önemli olmayan bir uyarı içerdiği görülebilir.

{*) 3 (18) Haziran 1907’de, karşı-devri m dönemini resmen başlatan darbe gerçekleştirilmişti.

Ekim Devrimi sırasında Bolşeviklerin bütün «eski muhafızlara diye adlandırılan kesiminin, sosyalist diktatörlüğe karşı demokratik diktatörlüğü açıktan açığa ileri sürmüş ve savunmuş oldukları bir gerçektir. Lenin’in ‘cebirsel’ formülünden, onun en yakın takipçileri, tamamen metafizik bir anlayış türetmişler ve bunu devrimin aercek gelişiminin karşısına . çıkarmışlardı. En ciddi tarihsel dö-“ düm noktasında, Rusya’daki Bolşeviklerin en yüksek ti-deriigr tamamen gerici bir tavır takınmıştı, ve eğer Lenin zamanında yetişmeseydi, tıpkı Cin Devriminde yaptıkları gi5f.~EEıjp Devrimini de Troçkizme karşı mücadele bav ra-ğı altında

kurban edebileceklerdi. Radek ise, çok dindarca bir tavırla, tüm parti yöneticileri kesiminin bu hru. tali politikalarını bir çeşit «kaza» olarak nitelemektedir. Ama, Komenev, Zinoviev, Stalin, Molotov, Rykov. Kali-nih, Nogin, Mllyutin, Kreşti nski, Frunze, Yaroslavski, Ördzhoni'kldze, Preobraienski. Smilaa ve diner düzinelerce «eski Bolşeviklenun yülger demokratik çizgilerinin Marksist izahı açısından Jmaun hiçbir deâeri yoktur. Eski. cebirsel Bolşevik formülün bazı tehlikeleri içerdiğini kabul etmek mİ doğru olaoaktı? Politik gelişim onu proleter devrimine düşman bir içerikle doldurmuştu, belirsiz bir devrimci formülün herzaman başına gelebileceği gibi. Şurası açık ki, eğer Lenin Rusya'da yaşamış ve partinin gelişimini günü gününe, Özellikle savaş sırasında izlemiş olsaydı, gerekli düzeltmeleri ve açıklamaları zamanında yapardı. Belirli bir gecikmeye rağmen, gerekli ideolojik yeniden - silahlandırmayı başarabilmek için zamanında yetişmiş olması, devrim için büyük bir talihtir. Proletaryanın sınıf güdüsü ve Bolşevizmin daha Önceki çalışmalarının ürünü olan parti saflarının devrimci baskısı, liderliğe karşı mücadele içinde ve onların direncine rağmen Lenin'in parti politikasını zamanında yeni bir raya oturtmasını mümkün kılmıştır.

Bütün bunlardan, Çin, Hindistan ve diğer ülkeler için Lenin'in 1905 formülünü, cebirsel biçimiyle, yani tüm belirsizliği ile kabul etmemiz gerektiği, ve Çinli ve Hintli Stalin ve Rykov'lartn (Tang Ping-şan, Roy ve diğerleri] bu formülü küçük-hurjuva ulusal demokratik bir içerikle doldurmalarına İzin vermemiz —ve sonra da gerekli 4 Nisan düzeltmelerini yapacak bir Lenin'in zamanında yetişmesini beklememiz gerektiği mi çıkar? Ama Çin ve Hindistan için gerekli düzeltmelerin yapılabileceği garanti midir acaba? Bu formülü, hem Rusya'da ve hem de Çin'de sergilenmiş olan tarihsel deneyimin gerektirdiği düzeltmeler ile önceden doldurmak daha uyguiT olmayacak mıdır?

Bütün bu söylenenler, proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü sloganınının yalnızca bir «hata» olarak anlaşılması gerektiği anlamına mı gelmektedir? Bildiğimiz gibi bugünlerde insanların bütün düşünceleri ve eylemleri iki kategoriye ayrılmaktadır: tamamen doğru, onlar yani «genel

çizgi» ile uzlaşanlar, ve tamamen yanlış olanlar, yani bu çizgiden sapanlar. Bu, tabii, bugün tamamen doğru olarak kabul edilenin yarın tamamen yanlış diye ilan edilmesine engel olmuyor. Ama düşüncelerin gerçek gelişimi, «genel çizgilinin ortaya çıkmasından önce, gerçeğe adım adım yaklaşma yöntemlerini de tanımıştır. Aritmetikteki basit bir bölme işleminde bile, sayıların seçiminde deney yapmak gerekir: daha küçük ya da büyük sayılarla başlanır, ve daha sonra bu deneme süreci içinde bütün denenenler içinden bir sayı üzerinde karar kılınır. Top atışlarında, hedefi deneme ile fadım adım bulma yöntemine «hedefi makas içine almak» I denir. Politikada da, tahmini yaklaşım yönteminden kalçınına olanağı yoktur. Bütün mesele, ıskalamanın bir ıs-İİ ka lama olduğunu zamanında anlamak ve gecikmeden gevrekli düzeltmeleri yapabilmektir.

Lenin'in formülünün büyük tarihsel önemi, veni bir tarihsel dönemin şartları altında, en ciddi teorik ve noütik sorunlardan birini, vani çeşitli kücük-buriuva kesimleri, nin, özellikle köylülüğün ulaşabileceği Dolitik bağımsızlık derecesi sorununu araştırabilmesindedir. Bunu tam anla-rmyla yapabilmesinden ötürü. 1905J7 Bolşevik densvimi «demokratik diktatörlüksü kaDatiD üzerine süraüvü vura-bilmiştir. Kapının üzerine Lenin kendi elleriyle «Giriliri ez-Cıkılmaz», ibaresini yazmıştır, Bunu su kelimelerle for^. nüie etmiştir: Köviülük va buriuvnzi. vn rln isçi ile birlikte yürümek zorunğailiE, Epigonlar İse. Bolsevizmin eski rormuıunun uıasmıs olduâu bu sonucu tamamen inkar etmişler ve bu sonucun tersine, aecici bir hiDotezi veni-'öelT programa alarak vasalastırmıslardır. Genel olarak. ifade etmek gerekirse, epigonizmin özü de bundan baş-kası değildir, i

[1]

.Tarım Programı Sorunları Üzerine Politik ve Taktik Düşünceler [1]. Selected Works, c. 3, *243*

[2]

Tradovik’Ier, köylülüğün dört Duma’daki temsilcileri idiler, sürekli olarak Kadetler (Liberaller) ile Sosyal Demokratlar arasında yalpalamış!ardır.

3

»Devrim, ve Karşı-Devrim», Rusça Toplu Eserler, 4, basım, XIII, 104.

4

([4]} «Devrimimizde Proletaryanın Mücadele Hedefleri”, Rusça Toplu Essrler, 4. basım. XV. 344

5

(**> 1909 Konferansında Lenin, «ardına taktığı köylü lüğe önderlik eden Proletarya» Formülünü önerdi, ama sonunda, Konferansta Menşevik i ere karşı çoğunluğu kazanan PolonyalI Sosyal Demokratların formülünü destekledi.

6

-Devrimimizde Proletaryanın Mücadelesinin Hedefi», Bütün Eserler XV, 933 ve 339

7

«Devrimin iki Çizgisi Hakkında-, Rusça Bütün E-serler, 4. basım, c. XXI, s. 382.

8

çı * Devri mi mi zâ e Proletaryanın Mücadelesinin Hedefleri», Rusça Toplu Eserler, 4. basım, c. XV, s. 344.

9

«R. S. D. İ. P. Londra Kongresi: Burjuva PartiTerine karşı Tavır Sorunu hakkindaki görüşler,. Rusça Toplu 4. basım. Cilt XII, sayfa 423.

10

Zemtsi: yerel öz-yönetim organları olan Zemstva'-ların üyelerine verilen ad. Zemstvalar Çarlık döneminin sonlarına doğru kurulmuştu. Bu kuruluşlar sınırlı bir yetkiye sahipti ve liberal soyluluğun egemenliği altındaydı.

11

L. Troçki, Ekim Devriminin Öğrettikleri, S. 23 Maya Yayınlan, 1976, İstanbul.

12

Proletarya İhtilali ve Dönek. **Kautski,** Bilim ve Sosyalizm yayınlar.

13

«RKP, 8 Kongresi, Kırsal Bölge Çalışmaları Raporu,- Selekted Works, **c. VIII,** s. 37

14

[13]R. K. P.'nin 8. Kongresi, Merkez Komitesinin Raporu» *4.* Baskı, 180.

15

Merkez Komitesi Örgütlenme Bürosu'ıran 22 **Mayıs 1922 tarihli oturumunun 21 No. lu tutanaklarından alıntı: «Yoldaş Yakoviev'e… Yoldaş Troçki'nin denetimi altında Ekim Devrimi'nin tarihi hakkında bir ders kitabı yazma talimatının verilmesi. [15]-L. T.**

BÖLÜM 6

TARİHSEL AŞAMALARIN ATLANMASI ÜZERİNE

Radek yalnızca resmi eleştirilerden birkaçım tekrarlamakla kalmıyor, zaman zaman buniarı basitleştiriyor da — eğer bu mümkünse tabii. Yazdıklarından benim burjuva ve sosyalist devrimler arasında, Doğu İle Batı arasında, ne 1905'de ne de bugün, hiçbir ayırım yapmadığım çıkıyor. Stalin'in peşinden Radek de, tarihsel aşa-maların atlanarriayacağı konusunda aydınlatıyor beni.

Sorunu hemen şöyle koymak gerekir: Eğer 1905 yılında sorun benim için bir «sosyalist devrimi meselesi idiyse, neden bunun ileri Avrupa'dan önce geri Rusya'da başlayabileceğine inandım? Milliyetçiliğimden ötürü mü? Ulusal gururumdan ötürü mü? Ama sonunda olan da buydu. Radek, eğer demokratik devrim Rusya'da bağımsız bir aşama olarak gerçekleşseydi, bugün proletarya diktatörlüğünü kuramamış olacağımızı anlıyor mu acaba? Eğer bunu Batı'dan önce gerçekleştirmişsek bunun esas ve tek nedeni, tarihin, burjuva devriminin ana içeriğini proleter devriminin ilk aşaması ile birleştirmiş olmasıdır, birbirine karıştırması değil, fakat organik olarak birleştirmesidir.

Burjuva ve proleter devrimleri orasında *ayırım* yapmak politikanın ABÇ'sidlr. Ama ABC'den sonra heceler, yani, harf bileşimleri gelir. İşte tarih burjuva 'alfabesinin en önemli harfleri ile sosyalist alfabenin ilk harflerini böy-lesine bir bileşim içine sokmuştur. Ama Radek bizi tamamlanmış hecelerden uzaklaştırarak alfabeye döndürmeye çalışacaktır. Acı ama gerçektir bu.

Genel olarak aşamaların allanamayacağını söylemek saçmadır. Yaşayan tarihsel süreç her zaman, gelişim sürecinin bütünlüğünün teorik olarak bileşkeni erine ayrılması ile ortaya çıkan yalm «aşamalarsın üzerinden sıçramalar yapar. Aynı şey, kritik anlarda devrimci politikadan da beklenir.

Bir devrimci ile bir vülger evrimci arasındaki ilk fark, böylesine anları görebilme ve kullanabilme yeteneklerindedlr.

Marx'ın sanayinin gelişimini el-zanaatları, manüfak-tür ve fabrika dönemlerine ayrıştırması, ekonomi politiğin, ya da daha doğrusu tarihsel-ekonomik teorinin ABC'-sinin bir parçasıdır. Ama Rusya'da fabrika dönemi, ma-nifaktür şehir el-zanaattarı dönemlerinin üzerinden atlayarak ortaya çıkmıştır. Bu da, daha şimdiden tarihin hecelerinden biri olmuştur. Ülkemizin sınıf İlişkileri ve politik hayatında da benzer bir süreç yaşanmıştır. Rusya'nın modern tarihi, üç aşama hakkindaki Marksist şema bilinmeden anlaşılamaz: el-zanaatı, manüfaktür, fabrika. Ama yalnızca bu bilinirse, hiç birşey anlaşılamaz. Çünkü Rusya tarihi —Stalin bunu üzerine alınmasın— birkaç aşamayı atlamıştır. Ama aşamaların oyırd edilmesi, Rusya için de gereklidir, aksi takdirde ne bu sıçramanın ne anlama geldiği, ne de bunun sonuçları anlaşılabilir.

Meseleye başka bir açıdan da yaklaşılabilir (tıpkı Lenin'in zaman zaman çifte iktidara yaklaştığı gibi] ve Rusya'nın Marx'ın üç aşamasının tümünden geçmiş olduğu söylenebiiir yine de ilk ikisi çok küçültülmüş, em-briyonik halde yaşanmıştır. Bu «güdük organlar». —denebilirse, sadece noktalarla görülen el-zanaatları ve ma-nüfoktör aşamaları — ekonomik sürecin genetik birliğini kanıtlamak için yeterlldir. Ama buna rağmen, bu iki aşamanın nicel küçüklüğü, öylesine güçlüdür ki. ulusun tüm toplumsal yapısında tamamen yeni bir nitelik doğurmuştur. İşte bu yeni «niteliğin» politikadaki en çarpıcı ifadesi Ekim Devrimidir.

Bu tartışmada en dayanılmaz olan şey, tüm teorik dağarcığı iki tane biblodan, «eşitsiz gelişme kanunu» ve «aşamaların atlanmamasısndan ibaret olan Stalin'in «teori yapması »dır. Stalin, eşitsiz gelişmeyi oluşturanın tamamen tarihse! aşamaların atlanması (ya da herhangi bir aşamada uzun süre kalınması) olduğunu bugüne kadar anlayamamıştır. Sürekli devrim teorisinin karşısına Stalin, eşi görülmemiş bir ciddiyetle, eşitsiz gelişme kanununu çıkarmaktadır. Buna rağmen, proleter devriminin tarihsel olarak geri olan Rusya'da ileri Ingiltere'den önce patlayacağı öngörüşü, tamamen

eşitsiz gelişme kanununa dayanmaktadır. Ancak, bu öngürüyü yapabilmesi için bir insanın tarihsel eşitsizliği tüm dinamik somutluğu içinde kavraması ve Lenin'in 1915 yılında yazmış olduğu yazılardan bir cümleyi alıp tepe taklak, ederek ve cahilce yorumlayarak ağzında sakız etmemesi gerekir.

Tarihsel «aşamalamın dinamiğini devrimci yükseliş dönemlerinde anlamak biraz daha kolaydır. Buna karşılık gericilik dönemleri, doğal olarak ucuz evrimcilik dönemleri olur. Stclinizm, bu büyük ideolojik ilkellik, parti gericiliğinin bu sevgili evladı, politik kuyrukçuluğtınu ve paçavralar üzerine giriştiği pazarlıkları örtebilmek için. Rendi aşamalar halindeki gelişimini putlaştırmıştır. Bu gerici idsoio[i şimdi Radek'i de yutmuştur.

Tarihsel sürecin şu veya bu aşaması, teoride kaçınılmaz olmasa da, belirli şartlar altında kaçınılmaz bir hale gelebilir. Veya tersine, teorik olarak «kaçınılmaz» olan aşamalar, gelişimin dinamiği tarafından .özellikle, tarihin lokomotifleri diye boşuna adlandırılmamış olan devrimler döneminde sıfıra indirgenebilir.

Örneğin ülkemizde proletarya demokratik parlaman-tarizm «aşamasını otlamış, Kurucu Meclise birkaç saatlik ve onu da arka bahçede yaşamak üzere kısa bir hayat tanımıştır. Ama Çin'deki karşı devrimci aşama hiçbir şekilde atlanamaz, tıpkı Rusya'da dört Duma dönemi allanamamış olduğu gibi. Ancak, Çin'deki bu karşı-devrim-ci aşama hiç de tarihsel olarak «kaçınılmaz» değildi. Bu, doğrudan doğruya, tarihe yenilgilerin Örgütçüleri olarak geçecek olan Staiin ve Bukharin'in yıkım getiren politikalarının bir sonucudur. Ama opotünizmin meyvaları da, devrimci süreci uzun bir süre İçin etkileyecek nesnel bir etken haline gelebilir.

Gerçek, aşamaları, yani, kitlelerin gelişiminde nesnel olarak belirlenmiş aşamaların üzerinden atlamaya çalışan her girişim, politik maceracılıktır. Emekçi kitlelerin çoğunluğu Sosyal Demokratlara, ya da örneğin Kuomin-tang'a, veya sendika liderlerine güvendiği sürece onların önüne burjuva iktidarının acilen devrilmesi görevini çıkaramayız. Bunun için kitleler hazırlanmalıdır. Bu hazırlık dönemi çok uzun bir «aşama» olabilir. Ama,

«kitlelerle birlikte» bugün Sağ yarın Sol Kuomintang'do olunabileceğine, veya «kitleler liderlerine olan güvenlerini yitirene kadara grev kırıcı Purcell iie blok oluşturulabileceğine ve bu anada kitlelerle de bağlarımızı koruyacağımıza ancak bir kuyrukcu inanabilir.

Radek, Kuomintang'dan çıkılmasını ve Anglo-Rus Komitesinden ayrılınmasını talep etmenin, birçok «diyalek-tlkçi» tarafından aşamaları atlamak ve köylüler (Çin'de) ve emekçi kitleler (İngiltere'de) ile olan bağları koparmak olarak nitelendirildiğini unutmuş olamaz. Radek'in bunu özellikle hatırlaması gerekir zira kendisi de bu talihsiz «diyalektikcileraden biriydi. Şimdi ise yalnızca o-portünist hatalarını derinleştirmekte ve genelleştirmektedir.

Nisan 1919'da Lenin programatik bir makalesinde. Üçüncü Enternasyonal ve Tarihteki Yeri' adlı yazısında şunları yazıyordu: «Batı'da. Sovyetlerin rolünün anlaşılmasını engelleyen veya geciktiren şeyin. Rusya'nın geriliği ile, daha yüksek bir demokrasi biçimine «sıçraması», burjuva demokrasisinin üzerinden atlayarak Sovyet, veya proleter demokrasisine sıçraması arasındaki bu çelişki olduğunu söylemek yanlış olmaz.» (XVI, 183). ([1]) Lenin burada doğrudan doğruya Rusya'nın «burjuva demokrasisinin üzerinden atladığısnı söylemektedir. Muhakkak kİ Lenin'in bu yargısının içinde bütün zorunlu kayıtlar vardır: diyalektik, nihayet, somut şartların her defasında tekrar edilmesinden oluşmamaktadır: yazar okuyucunun kafasında da birşeylerin bulunduğunu kabul etmektedir. Burjuva demokrasisinin üzerinden atlanması. Lenin'in doğru gözlemine göre, Sovyetlerin rolünün —sadece Batı'da değil fakat aynı zamanda Doğu'da da— dogmacılar ve şemacılar tarafından anlaşılmasını güç kılmaktadır.

Ve işte, Radek'i şimdi ansızın rahatsız eden 1905 Yılı'nda sorunun konuluş biçimi: «Daha 1905'de Petersburg işçileri Sovyet'lerini proleter-hükümeti diye adlandırmışlardı. Bu sıfat o zamanın günlük diline geçmiş ve işçi sınıfının iktidar mücadelesinin programı içine alınmıştır. Ama aynı zamanda Çarlığa karşı geliştirilmiş bir politik demokrasi programı (genel oy, cumhuriyet, milis, vs.) oluşturmuştuk. Başka şekilde hareket edemezdik. Politik demokrasi emekçi kitlelerin gelişiminde zorunlu bir aşamadır —ama şu çok önemli kayıtla: bir durumda bu aşama onyıllar sürmekte, diğer durumda ise, devrimci durum kitlelerin politik demokrasi önyargılarından, daha bunun kurumlan dahi kurulmadan kurtulmalarına yol açmaktadır.» (Troçki, 1905 Yılı, önsöz, şayia 7.) Lenin'in yukarıya aldığım görüşleri İle tamamen uyum içinde olan bu kelimeler, sanırım, Kuominiang diktatörlüğünün karşısına, «geliştirilmiş bir politik demokrasi programlanın çıkarılması gereğini açıklamak için yeterll-dir. Ama tam bu noktada Radek Sola kıvırıyor. Devrimci yükseliş döneminde Çin Komünist PartiSİ'nin Kuomintang' dan ayrılmasına karşı çıkmıştı. Karşt-devrim döneminde ise, Çin İşçilerinin demokratik sloganlar altında seferber edilmelerine karşı direniyor. Bu, yazın kürkler içinde dolaşmak, kışın ise ortalığa çini çıplak çıkmak demektir.

[1]

İngilizce **Seçme Eserler,** 4. basım c, s. 31-32.

BÖLÜM 7

DEMOKRATİK DİKTATÖRLÜK SLOGANI, BUGÜN DOĞU İÇİN NE ANLAMA GELMEKTEDİR?

Stalinist -devrimci değil evrimci, filisten- tarihsel «a-şamaiar» kavramı içinde yolunu kaybeden Radek de, proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü sloganını bütün Doğu için kutsal bir yasa haline getirmektedir bugün. Radek, Lenin'in belli bir ülkenin gelişim sürecine u-yarladığı, daha sonra değiştirdiği, somutlaştırdığı ve bellll bir aşamada da bir kenara attığı

Bolşevizm'in «geçici hipotezinden, tarih üstü bir şema çıkarmaktadır. Bu noktaya ilişkin olarak, bıkmadan, usanmadan şunları tekrarlayıp durmaktadır: «Bu teori ve ondan çıkan taktikler, burjuvazinin daha önceki sosyo-politik formasyonlardan miras kalan sorunları çözümleyememiş olduğu, genç bir kapitalist gelişime sahip bütün ülkelerde uygulanabilir.»

Biraz düşünün bu formül üzerinde: Kamenev'in 1917'deki tavrının düpedüz haklı gösterilmesi değil midir bu? Rus burjuvazisi Şubat devriminden sonra demokratik devrimin sorunlarım çözümlemiş midir? Hayır, bütün bu sorunlar, en önemlileri olan tarım sorunu da dahil olmak üzere, çözülmeden kalmıştır. Nasıl olur da Lenin bu sloganın hala «uygulanabilir» olduğunu anlamamış olabilir? Neden geri almıştır bu sloganı?

Radek bu soruya daha önce şöyle cevaplandırmıştı : çünkü demokratik devrim zaten «gerçekleşmiştir.» Bu cevabı incelemiştik. Bütünüyle geçersizdir bu cevap, hele eski Lenin i st sloganın özünü iktidar biçimlerinde değil de, proletarya ve köylülüğün işbirliği ile sertliğin fiili olarak ortadan kaldırılmasında yattığını ileri süren Radek'in ağzında büsbütün geçersizdir. Şimdi. Kerenskizmin beceremediği şey de tam buydu (sertliğin yokedilmesi-Çn.). Buradan çıkan. Radek'in günümüzün en ciddi sorunu olan Çin sorununu çözümlemek için bizim geçmişimize uzanmasının bütünüyle saçma olduğudur. Araştırılması gereken şey. Troçki'nin 1905'de neyi anladığı ya da anlayamadığı değii, Stalin, Molotov ve özellikle Rykov ve Kamenev'n Şubat-Mart 1917'de neyi kavrayamadıkları olmalıdır (o günlerde Radek'in tavrı neydi, bilmiyorum). Çünkü, eğer demokratik diktatörlüğün, ikili İktidar içinde, ana sloganın hemen değiştirilmesini gerektirecek ölçüde «gerçekleşmiş» olduğu kabul edilirse, demokratik diktatörlüğün Çin'de Kuomintang rejimi tarafından, yani Tang Ping-şan ilaveli Çan Kay-şek ve Wang Çing-wei İktidarı tarafından çok daha eksiksiz ve kusursuz bir biçimde gerçekleştirilmiş olduğunu da kabul etmek gerekir. ([1]) Bu yüzden Çin'de sloganı değiştirmek daha da büyük bir zorunluluk olur.

Ama, Çin’de «daha önceki sosyo-poiitik formasyonların mirası» temizlenmiş midir? Hayır, temizlenmemiştir. Peki, Lenin’in «eski Bolşeviklerin» üst kademesinin tümüne karşı savaş ilan ettiği 4 Nisan 1917’de Rusya’da temizlenmiş miydi bunlar? Radek çaresiz bir biçimde kendisiyle çelişkiye düşmekte, batağa saplanmakta, bir köşeden öbürüne savrulup durmaktadır. Bu bağlamda, Radek’in «formasyonların mirası» gibi karmaşık bir deyim kullanmasının, bunu çeşitli kılıklara sokmasının ve daha açık bir terim olan «feodalizmin ya da sertliğin ka-lıntılammı kullanmaktan kaçınmasının bir raslantı olmadığını da belirtelim. Niçin? Çünkü daha dün kendisi bu kalıntıları en kesin bir tavırla reddetmekte ve böylece demokratik diktatörlük sloganının dayanağını da ortadan kaldırmaktaydı. Komünist Akademi’de okuduğu raporda şunları söylemişti Radek: «Çin Devrimini besleyen kaynaklar, bizim 1905 dev-rimimizln kaynaklarından daha az derin değildir. Şu basit nedenden ötürü, Çin’de işçi sınıfının köylülükle ittifakının, 1905’de bizde gerçekieşenden daha güçlü olacağını kesinlikle söyleyebiliriz: bu İttifak iki sınıfa karşı değil, tek bir sınıfa, burjuvaziye karşı kurulacaktır.»

Evet, bu «basit nedenden ölürü.» Eğer proletarya, köylülükle birlikte, mücadelesini tek bir sınıfa, burjuvaziye karşı —feodalizmin kalıntılarına karşı değil, ama burjuvaziye karşı— yöneltirse, bu devrimin adı ne olur acaba, söyler misiniz lütfen? Belki de demokratik devrim, öyle mi? Dikkat edin, Radek bunları 1905’de, hatta 1909’ da değil. Mart 1927’de söylüyor. Buna ne anlam vermeli? Çok basit. Mart 1927’de Radek de doğru çizgiden sapmıştı. ama bugünkünden daha değişik bir yöne doğru. Çin sorunu üzerine tezlerinde Muhalefet, Radek’in o za-zamanki tek yanlı görüşlerine önemli bir düzeltme getirmek zorunda kalmıştı. Ama yukarıya alınan sözlerde her-şeye rağmen bir gerçek payı var: Çin’de bir feodal toprak ağaları sınıfı (estate) pek yoktur, toprak sahipleri Çarlık Rusya’sına oranla burda kapitalistlere çok daha yakından bağlıdır ve bu yüzden Çin’de tarım sorununun özgül ağırlığı Çarlık Rusya’sından daha hafiftir; buna karşılık, ulusal kurtuluş sorunu çok daha ağıiiklıdır. Dolayısıyla, Çin köylülüğünün, ülkenin demokratik yeniden düzenleneşi için, bağımsız devrimci politik

mücadele yeteneğinin Rus köylülüğü tarafından ortaya konulandan fazla olması elbette mümkün değildir. Bu durum, başka şeylerin yanında, ne 1925'den önce ne de Çin devriminin üç yılı içinde bu ülkede bayrağında tarım devrimi yazılı bir Narodnik (Halkçı) partinin ortaya cıkamamasında bulmuştur ifadesini. Bütün bunlar, 1925-1927 deneylerini de yaşamış olan Çin için, demokratik diktatörlük sloganının, Şubat devriminden sonra Rusya için olduğundan çok daha tehlikeli bir gerici tuzak olduğunu ortaya koymaktadır.

Yine Radek'in, ama bu sefer daha da uzak geçmişten aldığı bir konu, aynı acımasızlıkla kendisine karşı dönmektedir. Bu kez sorun, Marx'in 1850'de ortaya attığı sürekli devrim sloganıdır, «Marx için.» diyor Radek, «demokratik diktatörlük diye bir slogan yoktu. Oysa bu slogan, 1905'den 1917'ye kadar Lenin'in politik eksenini ve kapitalist gelişimin başlangıç (!) halinde bulunduğa bütün ili ülkelerdeki devrim anlayışının bir parçasını oluşturmuştur.»

i

Kendisine temel olarak Lenin'in birkaç sözünü alan Radek, bu tavır ayrılığını. Alman devriminde esas görevi ulusal birleşme, Rusya'da ise tarım devrimi olmasıyla açıklamaktadır. Eğer bu karşılaştırma mekanikçe yapılmış olmasaydı ve bir oran duygusuna bağlı kalınsaydı, belirli bir noktaya kadar doğru olabilirdi. Varı sömürge bir ülke olan Çin'de ulusal sorunun özgüi ağırlığı 1848 -1850 Almanyastyla bile karşılaştırılamayacak kadar daha büyüktür tarım devriminin ağırlığından: çünkü Çin'de bu aynı zamanda hem birleşme hem de kurtuluş sorunudur. Marx, sürekli devrim perspektifini, Almanya'da bütün tahtların henüz sağlam durduğu. Junker'lerin toprakları[1] ellerinde tuttukları ve burjuvazinin liderlerine de ancak , hükümetin arka odalarında yer verildiği bir dönemde for-müllendirmiştir. Çin'de ise 1911'den beri monarşi bulunmamaktadır, bağımsız bir toprak ağalan sınıfı yoktur, ulusal-fcurjuva Kuomintang iktidardadır ve sertlik ilişkileri burjuva sömürüsü ile, denebilirse, kimyasal

olarak bütünleşmiştir. Bu yüzden, Radek'in Marx'la Lenin'in tavırları arasında bir zıtlık olduğunu gösterme çabası, gerçekte Çin'de demokratik sloganını iyice geçersiz kılmaktadır.

Ama Radek Marx'in tavrını ciddi bir incelemede^ bile geçirmeyip rastgele ve parça parça eie almakta ve kendisini, Marx'in köylülüğü hala küçük burjuva kent demokrasisinin doğal bir müttefiki saydığı 1850 sirküleri ile sınırlamaktadır. Marx'in o sıralarda Almanya'da beklediği, bağımsız bir demokratik devrim aşamasıydt. yani, iktidarın köylülük tarafından desteklenen kentli küçük burjuva radikalleri tarafından geçici olarak ele geçirilmesiy-di. İşte sorunun canalıcı noktası budur! Ne var ki, gerçekleşmeyen de budur. Ve bunu bir rastlantı saymak da mümkün değildir. Daha geçen yüzyılın ortalarında, küçük burjuva demokrasisi artık kendi bağımsız devrimini yürütmekten aciz olduğunu göstermişti. Marx da bunu gördü ve değerlendirdi. 16 Nisan 1956'da, yani yukarda değinilen sirkülerin yazılışından ona İti yıl sonra, Marx En-gels'e şunları yazıyordu: «Almanya'da herşey. Köylü Savaşı'nın ikinci bir baskısının proleter devrimini destekleme olasılığına bağlı olacaktır. Bu takdirde mesele fevkalade güzel bir hal alacaktır.» i Radek tarafından unutulmuş otan bu dikkat çekici kelimeler Ekim Devrimi, ve burada incelediğimiz bütün I sorunun en değerli anahtarını oluşturmaktadır. Marx tarım Devrim i'n i atlamış mıdır? Hayır, gördüğümüz gibi, atlama m ıştır. Gelecekteki devrimde işçi ve köylü işbirliğini kabul etmiş midir? Evet, etmiştir. Köylülüğün devrimde öncü, veya hatta yalnız bağımsızca bir rol oynama olasılığı olduğunu kabul etmiş midir? Hayır, böyle bir olasılığı kabul etmemiştir. O. bağımsız demokratik dev-■ rimde burjuva demokrasisini desteklemeyi beceremeyen *i* köylülüğün (köylülüğün hatası değil burjuva demokrasi-\sinin hatası sonucunda), proleter devriminde proletaryayı destekleyecek bir durumda olacağı olgusundan hareket etmiştir. «8u takdirde mesele fevkalade güzel bir hol alacaktır.» Herhalde Radek. bunun Ekim'de gerçekleşen, şey olduğunu görmek istemiyor.

Çin için bundan çıkan sonuçlar çok açıktır. Anlaşmazlık, bir müttefik olarak köylülüğün hayati rolü ve tarım devriminin büyük önemi üzerinde değil fakat Çin'de bağımsız bir demokratik tarım devriminin mümkün olup olmadığı veya «Köylü Savaşının ikinci bir baskısının» proletarya diktatörlüğünü destekleyip desteklemeyeceği ü-zerindedir. Sorun bu biçimde ortaya çıkmaktadır. Bunu başka bir biçimde ileri süren, hiçbir şey öğrenmemiş ve hiçbir şey anlamamıştır ve sadece Çin Komünist Parti-si'ni yanıltıyor ve onu doğru çizgiden çekip çıkarmaya çalışıyor demektir.

Doğu ülkeleri proletaryasının zafere giden yolunun açılabilmesi için, Stalin ve Martinov'un «aşa malar» a ve «odımlar»a ilişkin hayattan kopuk, gerici teorileri parçalanmak, süpürge ile temizlenip bir kenara atılmalıdır. Bolşevizm, vülger evrimci anlayışa karşı mücadele içinde olgunluğa ulaşmıştır. Ayak uydurmak zorunda olduğumuz şey, önsel olarak belirlenmiş düz bir çizgi değil fakat sınıf mücadelesinin gerçek gelişimidir. Stalin ve Kuusinen'-

in düşüncesini —çeşitli gelişim düzeylerindeki ülkeler' için, belirli bir ilerleme düzeni saptama ve bunların dev-rimlerini vesikaya bağlama düşüncesini— reddetmek gerekir. İnsan kendisini sınıf mücadelesinin gerçek çizgisine uydurmalıdır. Bunun için en değerli kılavuz Lenin'-dir; ama Lenin'in bütünü göz önünde tutulmalıdır.

Lenin 1919'da. özellikle Komünist Enternasyonalin örgütlenmesi ile ilgili olarak, geride bırakilmış olan dönemin sonuçlarını irdeleyip bunlara daha eksiksizleşmlş teorik formülosyonlar kazandırdıktan sonra, Kerenskizm ve Ekim deneyimini şöyle yorumlamıştı: Gelişmiş sınıf antagonizmalarına sahip bir burjuva toplum unda ya burjuvazinin gizli ya da açık diktatörlüğü, ya da proletarya \ diktatörlüğü olabilir. Bir ara rejimden söz edilemez. Her (demokrasi, «demokrasinin her diktatörlüğü» (alaylı tırnak işaretleri Lenin'e ait) yalnızca burjuvazinin iktidarını örten bir tiil perdedir, tıpkı Avrupa'nın en geri ülkesinin, Rusya'nın, burjuva devrimi döneminden .yani «demokrasinin diktatörlüğü» için en uygun dönemde yaşadığı deneyin gösterdiği gibi. Bu sonuçlar, Lenin'in Şubat ve Ekim Devrimi deneylerinin

bir özeti olarak ortaya çıkan demok- / rasi üzerine tezlerinin temelini oluşturmuştur.

Başka birçoklan gibi Radek de, demokrasi sorununu demokratik diktatörlük sorunundan mekanik bir biçimde ayırmaktadır. Bu, en büyük gafların kaynağıdır. «Demokratik diktatoörlük», burjuvazinin devrim sırasındaki örtülü iktidarı olabilir ancak. Bunu, 1917'deki «çifte iktidar» deneyinde olduğu kadar Çin'deki Kuomintang deneyinde de gördük.

Epigonların çaresizliğinin en kaba biçimiyle açığa çıktığı yer, bugün bile demokratik diktatörlüğü, burjuva diktatörlüğünün ve proletarya diktatörlüğünün karşısına dikebiliyor oimalarıdır. Ama bunun anlamı şudur: demok ʳratik diktatörlük bir ara karakter taşıyor olmalıdır, yarıi bir küçük burjuva içerik taşıyor olmalıdır. Proletaryanın buna katılması hiçbir şeyi değiştirmeyecektir, çünkü tabiatta, değişik sınıf çizgilerinin aritmetik ortalaması diye \ birşey yoktur. Eğer bu ne burjuvazinin ne de proletaryanın diktatörlüğüyse, o zaman belirleyici rol küçük burjuvaziye ait olmalıdır. Ama bu da bizi, pratikte üç Rus devrimi ve iki de Çin devrimi tarafından cevapland.nlmış şu soruya geri getirmektedir yine: emperyalizmin dünyaya egemen olduğu günümüzde, küçük burjuvazi kapitalist ülkelerde, hatta demokratik sorunların çözüm bekle-Idiği geri ülkelerde, bir öncü devrimci rol oynayabilir mi?

Küçük bu rju vazin in alt kesim lerinin^devrimcL dikta -törlükler kurabildiği dönemler olmuştur. Bunu biliyoruz. Ama bu~döhemler,

proletaryanın, ya da proletaryanın atalarının, kücük_ Jıuriuvaziden henüz avrışmodıgı. tam temine, bu azgelişmişlik halinde İkincisinin şawj2çı_ozit n CLoiu şiurdu^LTdönemi erdi. Bugün ise durum hemen he.-men tersine bir hal almıştır. Küçük burjuvaziyi hiçliğe mâhkum' eder "ve köylülüğü burjuvazi ile proletarya.ara.-sındâ'"poiitik bir seçim durumuyla karşı karşıya bmakan kapitalist gelişme temeli lizerinde proletaryanın küçük burj u va zfde n "ayTüdı ğT~ ve büyük "burjuvazi İİeântâğoriTstik bir mücadele içine girdiği günümüzde, küçük burjuvazinin, geri kalmış da olsa, burjuva bir toplumu yonetebil-rae yeteneğinden söz priilemftz'^VT'ırayrift kfimık hnriTivrr olan bir partiyi desteklediği her durumda köylülük gerçekte finans kapitali destekliyor demekjjr. İlk Rus Devrimi döneminde, ya da ilk İki devrim orasındaki dönem-de hala köylülüğün ve küçük burjuvazinin demokratik devrimdeki hadimsizlik derecesi (fnkat yalnızca derecesi!) U7erinrifi n^r'"'i Tynlıklrırı bulunmuş olsa da, bugün artık bu sorun son cniki yılın olayları [le çözümlenmiştir, ve dönüşsüz bir biçimde çözümlenmiştir^ "

Bu mesele Ekim'den sonra da birçok ülkede ve. mümkün olan bütün biçimler ve bileşimler içinde yeniden ortaya çıkmış ve her yerde aynı şekilde çözümlenmiştir. Kerenskizmden sonraki temel deney, yukarda değinilmiş olan Komintang deneyidir. Bir o kadar önemli bir başka deney de, küçük burjuvazinin silah zoruyla iktidarı eski burjuva partilerinin elinden aldıktan sonra hemen, liderle ri aracılığı ile finans oligarşisine teslim etliği İtalya'daki faşizm olayıdır. Aynı mesele. Pilsudski hareketinin doğrudan doğruya gerici burjuva-toprak ağası hükümetine karşı yöneldiği ve küçük burjuva kitlelerinin ve hatta geniş proleter kesimlerinin umutlarını yansıttığı Polonya'da da ortaya çıkmıştır. Eski Polonya Sosyal Demokratı VVarski'nin, «köylülüğü küçümseme» korkusu ile, Pilsud-ski devrimini «işçilerin ve köylülerin demokratik diktatörlüğü» ile özdeşleştirmesi bir rasiantı değildir. Burada Bulgar deneyini, yani Kotarov'ların ve Kabakçiev'ierin, Starn-buiiski'nin partisine karşı izlemiş oldukları yüz kızartıcı politikayı, ya da Birleşik Devletlerdeki Çiftçi-jşçi Partisi'nin utanç

verici deneyini, ya da Zinoviev'in Radie ile flörtünü, ya da Romanya Komünist Partisi'nin deneyini, vs., vs. yi İnceleyecek olursak konumuzdan İyice uzaklaşırız. Bu olayların bazıları, özleri bakımından. Komünist Enternasyonal Program Taslağı'nın Eleştirisi adlı kitabımda İncelenmiştir. Bütün bu deneylerin temel sonurJarı tamamen Ekim derslerini doğrulamakta ve güçlendirmek-tedir — yani, köylülük de dahil olmak üzere küçük bur-juvazinin. geri de olsa modern burjuva toplum la nrida, gerek devrimci gerekse aenci dönemlerde öncü rol oynayamayacağı tekrar, tekrar kanıtlanmıştır. Köylülük ya burjuvazinin diktatörlüğünü destekleyebilir, ya da proletarya diktatöriMMüil.'davanaamı oluşturabilir. Ara Efçİmİer yalnızca, sallanmaya başlayan veya yediği darbelerden ötürü henüz ayağa kalkamayan burjuva diktatörlüğünün kjl tk^değiştirmiş halidir, (Ke ren sk İzm Faşizm, Pilsudski'-nin rejimi.) Köylülük ya burjuvazinin yo da proletaryanın peşinden gider. Ama eğer proletarya kendisini izlemek istemeyen bir köylülük ile her ne pahasına olursa olsun birlikte yürümek İsterse gerçekte finans kapitalin kuyruğuna takılmış olur; örnekse, 1917'de Rusya'da anayurdun savunucusu işçiler: Çin'de Komintang'ın saflarındaki işçiler (Komünistler de dahil olmak üzere); ve 1926'da Polonya'da Polonya Sosyalist Partisindeki işçiler ve bir oranda da Komünistler.

Bunu kafasına iyice yerleştirmeyen ve henüz yaşanmış olayların taze derslerini anlamayan bir kimsenin devrimci politika ile uğraşmaması çok daha yerinde ofur.

Lenin'in Şubat ve Ekim Devrimlerin derslerinden çıkardığı, ve bütün ayrıntıları ile ve anlaşılır bir biçimde çıkardığı temel sonuç, «demokratik diktatörlük» fikrini bütünüyle reddetmektedir. Lenin aşağıda aktarılanları 191S'den sonra birçok kereler tekrarlamıştır: «Tüm politik ekonomi, eğer kimse bundan birşeyler kapabildiyse tabii, tüm devrim tarihi, ondokuzuncu yüzyılın tüm politik gelişim tarihi, bize köylünün ya işçiyi ya da burjuvayi izlediğini öğretmektedir… Bunun neden

böyle olduğunu bilmiyorsanız, böyle yurttaşlara… onseki-zinci ve ondokuzuncu yüzyılların büyük devrimlerincjen herhangi birinin gelişimini, ondokuzuncu yüzyıldaki herhangi bir ülkenin politik tarihini İncelemesini salık veririm. O zaman bunun neden böyle olduğunu anlayacaksınız. Kapitalist toplumun ekonomik yapısı öyledir ki, yönetici güç ya sermaye ya da onu deviren proletarya olabilir. Bu toplumun ekonomik yapısında başka herhangi bir güç yoktur.» (XVI, 217). (‘) [2]

Büroda mesele, modern İngiltere veya Almanya meselesi değildir. Onsekizinci ve ondokuzuncu yüzyılın büyük devrimlerinden, [yani geri ülkelerdeki burjuva devri mlerinden) herhangi birinin ortaya koyduğu derslere yaşlanan Lenin. ancak burjuva diktatörlüğünün ya da proletarya diktatörlüğünün mümkün olduğu sonucuna ulaşmaktadır. Bir «demokratik» diktatörlük yani ara bir diktatörlük olamaz.

Radek, teorik ve tarihsel gezintisini, gördüğümüz gibi, burjuva devriminin sosyalist devrimden ayırdediimesi gerektiği şeklindeki biraz çelimsiz bir özdeyişle Özetliyor. Bu «adımsa İnince de. bir parmağını, tek kaynağı olan «sağduyusundan» hareket ederek proletarya diktatörlüğü sloganının hem gelişmiş ülkelerde hem de geri ülkelerde ortaya atılmasının mümkün olmadığını söyleyen Kuusinen’e uzatıyor. Kuusinen ise, hiçbir şey anlamayan bir insanın içtenliği iie, Troçki’yi 1905’den beri «hiçbir şey öğrenmemiş» olmakla suçluyor. Radek de, Kuusinen’i izleyerek müstehzileşiyor: Troçki için «Çin ve Hint devrim -(erinin özelliği, bunların batı Avrupa devrimlerinden hiçbir farkı olmadığı ve bundan Ötürü de ilk aşamalarında (?!) proletarya diktatörlüğüne yönelmeleri gerektiği gerçeğinde yatmaktadır.»

Radek bu meselede küçük bir *rınktnyı ftlinmnlctruiır*-Proletarya diktatörlüğü bir Batı Avrupa ülkesinde değil fakat geri bir Doğu Avrupa ülkesinde kurulmuştur. Tarih-şel sürecin Rusya'nın «özelliği»ni gözden kaçırmış olması, Troçki'nin hatası mıdır? Daha da öteye Radek, burju-vazinin —daha doğrusu finans kapitalin—. gelişme dü-zeyierindeki~sösyal yapılarındaki geleneklerindeki vs. tüm ayrılıklarına, yani tüm «özelliklerine» rağmen bütün" kapitalist ülkeleri yönetmekte olduğunu da unutmakta-^r. Burada da yine, bu özelliklere karşı saygısızlıkta bu -lunan Troçki değil tarihsel gelişimdir.

- O halde ileri ve geri ülkeler arasındaki ayrım nere-/dedir? Ayrım büyüktür ancak yine de kapitalist İlişkile-' rin egemenlik sınırları içinde kalır. Çeşitli ülkelerin bur-juvazilerinin yönetimleri birbirlerinden biçim ve yöntemler açısından farklılık gösterirler. Bir uçta, egemenlik katı ve mutlak bir nitelik taşır: Birleşik Devletler. Diğer uçta İse finarts kapital kendisini, hayatiyetini yitirmiş Asya tipi ortaçağ kuramlarına uydurur, bunları kendisine bağımlı kılarak ve kendi yöntemlerini bu kurumlar içinde egemen kılarak: Hindistan. Ama her iki yerde de burjuva-İzi yönetmektedir. Bundan çıkan, proletarya diktatörlüğünün de, çeşitli kapitalist ülkelerde, toplumsal taban, po-, litik biçimler, acil görevler ve çalışma temposu açısın-*I* dan oldukça farklı nitelikler göstereceğidir. Ama halk kit-i (elerini emperyalistler, feodaller ve ulusa! burjuvazi ittl-; fakına karşı zafere yöneltmek — bu ancak, iktidarı ele ; geçirdikten sonra kendisini proletarya diktatörlüğüne dö-• nüştüren, proletaryanın devrimci hegemonyası altında gerçekleşti rilebi lir.

Radek, insanlığı iki ayrı grupa böldüğünde (biri sosyalist diktatörlük İçin «olgunlaşmış», diğeri ise yalnızca demokratik diktatörlük için «olgunlaşmış»), tek başına bununla, benden farklı olarak, ayrı ayrı ülkelerin «özellikleri» diye adlandırdığı şeyleri hesaba katmış olduğunu hayal ediyor.

Gerçekte ortaya koyduğu şeyse. Komünistleri belirli bir ülkenin özelliğini, yani, o ülkenin tarihsel gelişiminin çeşitli adımlarının ve aşamalarının yaşayan ic-içe girmişliğini incelemekten alıkoyan ölü bir nakarattan başka birşey değildir.

Demokratik devrimini gerçekleştirmemiş veya tamamlamamış bir ülkenin özellikleri öylesine büyük bir ö-neme sahiptir ki, bütün bunların proleter öncüsünün programına temel olarak alınması gerekir. Komünist partisi burjuvazi ve onun demokratik ajanlarına karşı mücadelesinde, işçi sınıfı ve genel olarak emekçilerin çoğunluğunu ancak böylesine bir ulusal program temeli üzerinde gerçekten ve başarılı bir biçimde yanına çekebilir.

Bu mücadelede başarı olasılığı, büyük ölçüde, proletaryanın ülke ekonomisindeki rolü ve bunun sonucu o-larck ülkenin kapitalist gelişme düzeyi tarafından belirlenir, elbet. Ama yine de bu, tek kıstas değildir. Ülkede «halk içimi büyük öneme sahip, çözümü ulusun çoğunluğunu ilgilendiren ve en karartı devrimci girişimleri gerektiren acil bir sorunun bulunması da aynı derecede önemli bir meseledir. Çeşitli biçimleriyle, tarım sorunu ve ulusal sorun bunların arasındadır. Tarım sorununun çok ciddi bir durum arz ettiği ve dayanılmaz ulusal baskıların bulunduğu sömürge ülkelerde, genç ve görece küçük proletarya, ulusal demokratik devrim temeli üzerinde, gelişmiş ülkelerin tamamen sosyalist temel üzerinde mücadele eden proletaryasından daha önce iktidara gelebilir. Ekim’-dsn bu yana hiç kimsenin bunu kanıtlamak zorunda kalmadığı sam la bil ir. Ama ideolojik gericilik yılları boyunca ve epigonların teorik sefaleti içinde temel devrim kavramları öyle kokuşmuş, öyle çürümüş ve öyle.. Kuusinen-leştiriimiştir ki, insan yer defasında yeni baştan başlamak zorunda kalıyor.

Bu söylenenlerden, dünyadaki bütün ülkelerin, bugün. şu veya bu yoldan, sosyalist devrim için olgunlaşmış oldukları mı çıkmaktadır? Hayır, bu sorunun yanlış, ölü, skolastik, Stalinist-Bukharinist tarzda konuluşudur. Dünya ekonomisi, bütünlüğü içinde, sosyalizm için olgunlaşmıştır, elbet. Ama bu, her ülkenin kendi başına olgun olduğu anlamına gelmez. Peki o halde, çeşitli ger: ülkelerdeki, Çin’deki, Hindistan’daki, vs. deki proletarya

diktatörlükleri ne olacak? Buna biz şu cevabı veririz: Tarih siparişe göre yapılmaz. Herhangi bir ülke, sadece Sosyalizmin bağımsız kuruluşu için olgunlaşmadan ön-ce değil, geniş çaplı sosyalizasyon tedbirlerinin alınması İçin olgunlaşmadan önce de proletarya diktatörlüğü için «olgun» bir hale gelebilir. Önceden tasarlanmış bir a-henkli toplumsal gelişme düşüncesinden yola çıkmak yanlıştır. Stalin'in şefkatli teorik kucakla malarına rağ

men, eşitsiz gelişme yasası hala yaşamaktadır. Bu yasa yalnızca ülkelerin birbirleriyle İlişkilerinde değil, aynı zamanda bir ve aynı ülke içindeki çeşitli süreçlerin karşılıklı ilişkileri içinde de işlemektedir. Ekonomilerin ve politikaların eşitsiz süreçlerinin uzlaşmasına ancak dünya ölçüsünde ulaşılabilir. Bu, özellikle, Çin'de proletarya diktatörlüğü sorununun, yalnız Çin ekonomisinin ve Çin politikasının sınırları içinde düşünülemeyeceği anlamına gelir.

İşte tam burda iki uzlaşmaz bakış acısıyla karşı karşıya kaiınz: sürekli devrim'in uluslararası devrimci teorisi ve tek ülkede sosyalizmin ulusal-reforrnist teorisi. Sadece geri Çin değil ama genel olarak dünyadaki hiçbir ülke, sosyalizmi kendi ulusal sınırları içinde inşa edemez; millileştirme için yeterince, gelişmemiş olan üretici güçler kadar, ulusal sınırların ötesinde bir büyüme gösteren çok gelişmiş güçler de buna karşı direneceklerdir. Örneğin İngiltere'deki proletarya diktatörlüğü de, Çin'deki proletarya diktatörlüğünün karşısına çıkacak güçlüklerden, elbette farklı nitelikte, ama herhalde daha hafif olmayan güçlüklerle ve çelişkilerle karşılaşacaktır. Her iki durumda da bu çelişkilerin üstesinden gelmek ancak uluslararası devrim yoluyla mümkün olur. Bu bakış açısı, Çin'in sosyalist dönüşüm için «olgunluğu» ya da «olgunlaşmamışı ığı» sorununa hiç yer bırakmaz. Elbette şu tartışmasız doğrudur: Çin'in geriliği proletarya diktatörlüğünün Önündeki görevi son derece zorlaştırmaktadır. Ama tekrar edelim: Tarih siparişlere göre yapılmaz, ve Çin proletaryasının önünde başka seçenek de yoktur.

Bu. en geri sömürge ülkesi de dahil bütün ülkelerin, sosyalizm için değilse bile proletarya diktatörlüğü için olgunlaşmış olması mı demektir? Hayır. O halde, genel olarak demokratik devrim ve özellikle sömürgelerdeki demokratik devrim sorunu nasıl çözülecektir? Bu soruya bir başka soruyla karşılık vereyim: Ulusal demokratik görevlerinin anında ve tümüyle çözülebilmesi İçin her sömürge ülkenin olgunlaşmış olduğu nerde yazılıdır? Soruna öteki ucundan yaklaşmak gerekir. Emperyalist çağın koşullarında, ulusal demokratik devrim, ancak ülkedeki toplumsal ve politik ilişkiler proletaryayı halk kitlelerinin önderi olarak iktidara getirecek kadar olgunlaşmışsa, muzaffer bir sona ulaştırılabilir. Peki, ya durum böyle değilse? O zaman, ulusa! kurtuluş mücadelesi ancak çok kısmi Sonuçlar verecektir ve bunlar da bütünüyle prole-raryaya karşı yöneltilmiş sonuçlar olacaktır. 1905'te Rus proletaryası, köylü kitlelerini kendi çevresinde birleştirecek ve iktidarı ele geçirecek kadar güçlü çıkmamıştı. İşte bu yüzden de devrim yarı yolda durmuş ve sonra da gittikçe gerilemişti. Olağanüstü elverişli duruma rağmen, Komünist Enternasyonal önderliğinin Çin proletaryasını iktidar savaşma girmekten alıkoyduğu Çin'de ise. ulusal görevler, Kuomintang rejiminde son derece yetersiz, dengesiz ve sefil bir ;özüm buldular.

Bir sömürge ülkesinin, tarımsal ve ulusal sorunlarının gerçek devrimci çözümü için ne zaman ve hangi ko-i şuilarda hazır olacağı önceden söylenemez. Ama ne olursa olsun, sadece Çin'in değil ama Hindistan'ın da gerçek halk demokrasisini, yani işçi ve köylü demokrasisini, ancak proletarya diktatörlüğü yoluyla elde edeceğini bugün de tam bir güvenle ileri sürebiliriz. Bu yolda hâlâ birçok aşama, adım ve evreler bulunabilir. Şurjuvazi, halk kitlelerinin baskısı altında sola doğru bir kaç adım ^aha atacaktır ki sonradan halkın üstüne daha da gaddarsa saldırabiisin. Çifte İktidar dönemlerinin ortaya çıkması rfiumkün~≥v6 muhtemeldir. Ama gerçekleşmeyecek"' ve" gerçekleşmesi mümkün olmayan şey, proletaryanın diktatörlüğü olmayan

gerçek bir demokratik diktatörlüktür. «Bağımsız» bir demokratik diktatörlük ancak Kuomintang türünden, yani bütünüyle işçilere ve köylülere karşı yöneltilmiş hir Türden olnbilir. Bunu en bastan anlamalı vs soyut J'nrmûMerin arkasındaki sınıfsal gerçeklikleri sak-lamadan kitlelere öğretmeliyiz.y * ytalin ve Bukharin, emperyalizmin boyunduruğu sayesinde Çin'de burjuvazinin ulusa) devrimi yürütebileceği görüşünü öne sürdüler. Buna girişildi de. Sonuç ne oldu? Proletarya celiatın baltası altına yatırıldı. O zaman da şöyle denildi: Bundan sonra demokratik diktatörlük gelecek. Küçük-burjuva diktatörlüğünün yalnızca maskelenmiş bir sermaye diktatörlüğü olduğu ortavo çıktı. Ras-lantı sonucunda mı? Hayır. «Köylü ya işçinin, ya da burjuvanın peşinden gider.» Birincisinde proletarya iktidarı kurulur; diğerinde ise burjuvazinin diktatörlüğü. Uzaktan izlenmiş bile olsa, Çin deneyimi derslerinin yeterince açık olduğu düşünülebilirdi. Ama «Hayır.» diye cevap verdiler, ^.■»bu yalnızca başarısız bir deneyimdi. Herşeye yeni baş-0 tan başlayacağız ve bu kez 'gerçek' demokratik dikta-£ törlüğü kuracağız.» «Hangi araçlarla?» «Proletarya ve S köylülüğün işbirliğinin toplumsal temeli üzerinde.» Bu en x son keşfi önümüze çıkaran Radek'dir. Fakat, İzninizle,

Kuomintan da aynı temel üzerinde yükselmişti: işçiler ve köylüler «işbirliği yapmıştandı» — kestaneleri burjuvazinin ^ateşinden çekip alabilmek için. Bize bu ittifakın politik deviniminin nasıl olacağım söyleyin. Kuomintang'ın yerine ne koyacaksınız? İktidarda hangi partiler olacak? Bunları en azından yaklaşık olarak belirtin, en azından bunları açıklayın. Buna Radek'in (1928'de!) verdiği cevap şöyledir: hangi sınıfın beygir hangi sınıfın sürücü olacağı şeklindeki ikincil dereceden teknik bir soruyla ancak mahvolmuş İşi bitmiş, Markstzmin karmaşıklığından habersiz kişiler ilgilenebilir; oysa bir Bolşevik kendisini politik üst yapıdan «soyutlamalı» ve dikkatini sınıf temeli üzerinde yoğunlaştırmalıdır. Hayır, izninizle, bu kadar şaka yeter. Yeterince «soyutlandınız» zaten , Yeterinden fazla! Çin'de, sınıf işbirliğinin hangi parti ilişkileri içinde belireceği sorunundan «soyutladınız)) kendinizi, proletaryayı Kuomintang'ın içine sürüklediniz, Kuomlntang'a Çılgınca bir sevda beslediniz, Kuomintang'dan çıkılmasına şiddetle karşı koydunuz; soyut formülleri tekrarlaya tekrarlaya mücadelenin politik sorunlarından uzak düştünüz. Ve *burjuvazi çak somut* bir biçimde proletaryanın kafasını kırınca, bize: Herşeye yeniden

başlamayı, ve bunun ilk adımı olarak da kendimizi bir kez daha partiler ve devrimci iktidar sorunundan «soyutlamamızı» öneriyorsunuz. Hayır! Bütün bunlar çok tatsız şakalar. Geri sürüklenmemize fırsat vermeyeceğiz) Bütün bu akrobasi, yanlış anlamadıysak, işçi-köylü ittifakı adına yapılmaktadır. Radek, köylülüğü önemsememekle suçluyor Muhalefet? ve Lenin'in Menşeviklere karşı verdiği mücadeleden örnekler gösteriyor. Lenin'den alıntıların ne tür işlerde kullanıldığını görünce, insan düşüncesinin onuruna yöneltilmiş bu saldırılardan nefret etmemek elde değil. Evet, köylülüğün devrimci rolünü inkar etmenin Menşeviklerin bir özelliği olduğunu sık sık söylemiştir Lenin. Ve bunda da haklıdır. Ama bu alın-' tıların yanında, bir de 1917'de Şubat'tan Ekim'e kadar geçen sekiz aylık bir süre vardır ki. Menşevikler bütün bu dönem boyunca Sosyalist Devrimciler'le kopmaz bir ittifak içinde olmuşlardır. O dönemde Sosyalist Devrimciler, devrim tarafından uyandırılmış köylülüğün çok büyük bir çoğunluğunu temsil ediyorlardı. Sosyalist Devrimcilerle birlikte Menşevikler kendilerini devrimci demokrasi olarak adlandırıyorlar ve işçilerin köylüler (askerler) İle İttifakına dayananların yalnız kendileri olduğunu söyleyerek bize serzenişte

bulunuyorlardı. Yani, Şubat devriminden sonra Menşevikler, Bolşeviklerin işçi-köylü İttifakı formülüne, deyim yerindeyse el koymuşlardı. Bolşevikle-ri, proletarya öncüsünü köylülükten koparmakla ve böy-lece devrimi yıkmakla suçluyorlardı. Başka bir deyişle, Menşevikler, köylülüğü ihmal etmekle, ya da en azından küçümsemekle suçluyorlardı Lenfn'l.

Kamenev, Zinoviev ve diğerlerinin Lenin'e yönelttikleri eleştiri, Menşeviklerin eleştirisinin bir yankısıydı o kadar. Radek'in bugünkü eleştirisi de yalnızca Kamenev'in eleştirisinin gecikmiş bir yankısıdır.

Radek'in politikası da dahil olmak üzere, epigonların Çın politikası Menşeviklerin 1917 maskaralığının bir devamı ve daha da gelişmiş bir halidir. Komünist Partisinin Kuomintang içinde kalmasını sadece Stalin değil Radek de. aynı işçi köylü ittifakı gerekliliği gerekçesi ile savunmuştur. Ama bir «raslantı» sonucu Kuomintang'ın bir burjuva partisi olduğu ortaya çıkınca, aynı girişim bu kez «Sol» Kuomintang'a ilişkin olarak uygulanmıştır. Sonuç gene aynıdır. Böylece, proletarya diktatörlüğünden ayrı bir demokratik diktatörlük soyutlaması, büyük umutları tatmin etmeyen zavallı gerçekliğin üzerine çıkarılmıştır— ama biz. bunu daha önce de gördük. 1917'de Tseretelli, Dan ve diğerlerinin ağzından defalarca işitmiştik şunları: «Devrimci demokrasinin diktatörlüğü zaten kurulmuş durumdadır, ama siz proletarya diktatörlüğünü gerçekleştirmek, yani devrimi yıkmak istiyorsunuz.» Evet, unutmak insanlara özgü bir erdem. Stalin ve Radek'in «devrimci demokratik diktatörlüğü», Tseretelli ve Dan'm «devrimci demokrasinin diktatörlüğü»nden hiç de farklı değil. Ama buna rağmen, bu formül Komintern'in sadece kararlarına değil fakat programına da girmiştir. Bundan daha şeytanca bir maskaralık,

Menşevizmin 1917’de görmüş olduğu bütün hakaretler için Bolşevizm’den alabileceği daha acı bir intikam düşünülemez.

Bununla birlikte, Doğu devrimcilerinin, ^demokratik diktatörlük»ün niteliği sorunu hakkında, eski, a prlorf alıntılara değil fakat politik deneylere ve olgulara dayanan bir cevap isteme hakları hâlâ vardır. «Demokratik diktatörlük» nedir? sorusuna Stalin şu gerçekten klasik cevabı vermektedir hep: Doğu İçin bu aşağı yukarı «Le-nln’in 1905 Devrimi ile ilgili olarak düşündüğünüm aynısıdır. Bu. bir ölçüde resmi formül haline gelmiştir. Çin. Hindistan ya da Polinezya hakkında yazılan kitaplarda veya alınan kararlarda bulunabilir. Devrimcilere. Lenin’in gelecekteki olaylara ilişkin «fikirlerine» başvurmaları söylenir, ama bu arada bunlar çoktan geçmişe ait olaylur haline gelmiş olsun, ne çıkar! Ve Lenin’in hipotez niteliğindeki «fikirleri» hep şu VBya bu biçimde yorumlanma<-ta, ama hiçbir zaman Lenin’in kendisinin bunları olaylardan sonra yorumladığı gibi ele alınmamaktadır.

«Peki öyleyse,» der Doğulu Komünist boynunu bükerek «demokratik diktatörlüğü tıpkı Lenin’in onu, sizin deyiminizle, devrimden önce ele aldığı biçimiyle anlamaya çalışacağız. Ama, bu slogan gerçeklikte nasıl bir biçim alıyor? Sizin ülkenizde nasıl kurulmuştu?»

«Bizim ülkemizde, çifte iktidar döneminde Kerens-kizm şeklinde kurulmuştu.»

«O zaman kendi işçilerimize demokratik diktatörlük sloganının ülkemizde bizim kendi ulusal Kerenskizmimiz şeklinde gerçekleşeceğini söyleyebilir miyiz?»

«Hadi, hadi! Hiç de öyle değil! Hiçbir işçi böyle bir sloganı kabul etmez; Kerenskizm burjuvaziye hizmet, e-mekçl halka ihanet demektir.»

«Peki o halde işçilerimize ne söyleyeceğiz?» diye çaresizlik içinde sorar Doğulu Komünist.

«Onlara demokratik diktatörlüğün, Lenin’in gelecekteki demokratik devrim ile ilgili olarak düşündüğünün aynı olduğunu söyleyin» diye sabırsızca cevap verir Kuusi-nen.

Eğer Doğulu Komünist bilineli biriyse cevap vermeye çalışacaktır: «Ama 1918’de Lenin, demokratik diktatörlüğün, proletarya diktatörlüğünün kurulduğu Ekim Devriminden sonra gerçekleşmiş olduğunu söylememiş miydi?»

«Katiyen. Bunu düşünmeye bile cüret etmeyiz. Çünkü bu sür-r-r-rekfi devr-r-r/m demektir! Bu Tr-r-r-oçkizm demektir!»

Bu azarlamadan sonra Doğulu Komünistin yüzü Hi-malayaların en uc tepelerindeki kardan da beyoz bir hal alır ve daha fazla bilgi sahibi olmaktan vaz geçer. Boş ver. ne olacaksa olsun!

Ya sonuç? Bunu iyi biliyoruz: ya Çan Kay-şek önünde rezilce yaltaklanmalar, ya da kahramanca maceralar.

[1]

Çan Kay-şek, Kuormntang’ın sağ kanadının, Wang Çing-wei de sol kanadının liderleridirler. Tang Ping-san ise. Kuomintang rejiminde bir Komünist bakan olarak çalışmış ve Çin’de Stalin-Bukharin’in çizgisini sürdürmüştür. — L.T.

[2]

Halkın özgürlük ve eşitlik sloganlarıyla aldatılması. Mayıs 1919 (4. baskı, XXIX, 338)

BÖLÜM 8

MARKSİZM’DEN PASİFİZME

Radek’in makalesinde, bir araz olarak en fazla kaygı uyandıran şey, bizi ilgilendiren esas konunun dışında gibi görünen, fakat Radek’in merkezciliğin şimdiki teoris-yenlerine doğru yaptığı kayışın düzenliliği bakımından bu konuyla yakından bağıntılı olan bir pasajdır. Radek’in tek ülkede sosyalizm teorisine yaptığı bir çeşit gizli katkıdan söz ediyorum. Bunun üzerinde durmak gerekir, çünkü Radek’in hatalarının bu «kenar-çizgisi», daha geliştiğinde bütün diğer görüş ayrılıklarının üzerine çıkarak, bu ayrılıkların nicelikten niteliğe dönüştüğünü gösterebilir.

Radek devrimi tehdit eden dış tehlikeleri incelerken, Lenin’in «…1905’de Rusyantn ekonomik gelişme düzeyinde bu (proletarya) diktatörlüğün ancak Batı proletaryasının yardımına yetişmesi halinde ayakta kalabileceğinin farkında» olduğunu yazıyor, (Altını ben çizdim — L.T.) Hata üstüne hata; ama herşeyden önce tarihsel perspektifin çok daha bir tahrifi. Gerçekte Lenin, hem de defalarca, Avrupa’da sosyalist devrim olmadığı sürece Rusya’da demokratik diktatörlüğün (yoksa proleter diktatörlüğü değil) ayakta kalamayacağını söylemiştir. Bu düşünce, Lenin’in 1906 yılında Stokhoim’de toplanan parti kongresi sırasında yapmış olduğu tüm konuşmalardan ve yazdığı makalelerden (Plekhanov’a karşı polemik, millileştirme sorunları, vs.) kızıl bir çizgi gibi geçer. O sıralarda Lenin, Batı Avrupa’da sosyalist devrim olmadan Rusya’da proletarya diktatörlüğünün kurutup kurulamayacağı sorusunu ortaya atmıyordu bile. Ama şimdilik e-sas meslemiz bu değil. «1905’de Rusya’nın ekonomik gelişme düzeyi» ne demektir? 1917’deki düzey nasıl bir şeydi? Tek ülkede sosyalizm teorisi işte bu düzey farkı üzerine inşa edilmektedir. Komintern’in programı, dünyayı, kimisi sosyalizmin bağımsız inşası için «yeterli» düzeyde olan, kimisi de «yetersiz» olan parsellere bölmüştür; ve böyiece devrimci strateji yerine bir dizi ümitsiz çıkmaz yaratmıştır. Ekonomik düzeyler arasındaki ayrılıklar, hiç kuşkusuz, işçi sınıfının politik iktidarı açısından belirleyici bri öneme sahip olabilir. 1905 yılında proletarya diktatörlüğünü kuramıyorduk, tıpkı, bu yüzden demokratik diktatörlüğü de kuramadığımız gibi. Ama 1917 de’ demokratik diktatörlüğü de yutup giden proletarya diktatörlüğünü kurabildik. Ama. 1905 yılında olduğu gibi 1917 yılındaki ekonomik

düzeyimizde de, diktatörlük, ancak Batı Avrupa proletaryasının zamanında yardımımıza yetişmesi halinde ayakta kalabilir ve sosyalizme doğru ilerleyebilirdi. Tabii bu «zamanlılık» önsel olarak hesapla* namaz, ama gelişim ve. mücadele süreci içinde belirlenir. Dünya ölçüsündeki güçler ilişkisi tarafından belirlenen, en son ve tayin edici sözü söyleyecek olan bu temel sorunun karşısında, Rusya'nın 1905 ve 1917 yıllarındaki gelişmişlik düzeyleri arasındaki farklılık, ne denli önemli olursa olsun, ikinci dereceden öneme sahip bir etkendir.

Ama Radek, düzeyler orasındaki farklılığa başvurmakla yetinmiyor. Lenin'in devrimin iç sorunları ile dünya sorunları arasındaki bağıntıyı görmüş olduğuna değindikten sonra şunları ekliyor: «Ama Lenin, Rusya'da sosyalist diktatörlüğün ayakta tutulması ile Batı Avrupa proletaryasının yardımı arasındaki bağıntıyı. Troçki'nin fomtülasyonu tarafından aşırı derecede keskinleştirildiği gibi, yani muzaffer Avrupa proletaryasının yardımının bir devlet yardımı olması gerektiği şeklinde keskinleştirmem iştir.» (Altını ben çizdim — LT.) Doğrusu, bu satırları okuduğumda gözlerime inanamadım. Eplgonların bu değersiz silahını kullanmakla Radek'in amacı ne olabilirdi? Bu, srk sık karşılaştığımız Stalinist klişelerin utangaç bir tekrarından başka birşey değildir. Herşey bir yana, alıntı, Lenin'in izlemiş olduğu yolun temel taşlan hakkında Radek'in çok az şey bildiğini göstermektedir. Lenin, Stalin'in tersine, Avrupa proletaryasının burjuva iktidarı üzerindeki baskısını, iktidarın proletarya tarafından ele geçirilişi ile karşı karşıya getirmemiş, bunlar arasında zıtlıklar görmemiştir; tersine, dışardan devrimci yardım sorununu benden daha keskin bir biçimde formüle etmiştir. İlk devrim döneminde, Avrupa'da sosyalist devrim gerçekleşmeden Rusya'da demokrasiyi (demokrasiyi bile!) gerçekleştiremeyeceğimizi yorulmadan tekrarfamıştı. 1917-18'de ve bunu izleyen yıllarda Lenin yalnızca Avrupa'da başlamış olan sosyalist devrime bağıntılı olarak ele almaktaydı devrimimizin kaderini. Örneğin, açıkça şunu söylüyordu: «Almanya'da devrim zafere ulaşmazsa işimiz bitiktir.» Bunu 1905'in «ekonomik düzeyinde değil 1918'de söylüyordu; ve bunu

söylerken gelecekteki on yılları değil fakat içinde bulunulan dönemi, gelecekteki birkaç ayı değilse bile birka çyılı kastediyordu.

Lenin defalarca şunu açıklamıştır; Eğer henüz ayaktaysak «bunun nedeni… şartların bizim açımızdan iyi bir bileşiminin bizi uluslararası emperyalizmden kısa bir süre için korumuş olmasıdır» (kısa bir süre için — L.T.) Ve daha ilerde; «Uluslararası emperyalizm hiç bir şekilde, hiç bir şart altında, Sovyet Cumhuriyeti ile yan yana yaşama-yocoktır… Bu olanda çatışma kaçınılmazdır.» Ve sonuç? Proletaryanın 'baskısı' ya da burjuvazinin 'tarafsızlaştırıi-ması' şeklindeki pasitist umut mu? Hayır, işte sonuç; «Rus Devriminin en büyük güçlüğü burada yatmaktadır… uluslararası devrime çağırı yapma zorunluluğu.» (XV, sayfa 128). D Bu ne zaman peylenmiş ve yazılmıştı? II. Niko-la'nın devrimin ezilmesi amacıyla ii. Wilhelm ile görüşmeler yaptığı ve benim «keskin» formülümü ileri sürmüş olduğum 1905'de değil, 1918'de, 1919'da ve bunu takip eden yıllarda.

İşte Lenin'in Komintern'ln Üçüncü Kongresinde, geçmişe ilişkin olarak söyledikleri; «Uluslararası dünya devriminin desteği olmadan (Rusya'da — L.T.J proleter devriminin zafere ulaşmasının olanaksız olduğu bizim için açıktı. Devrim öncesinde ve hatta sonrasında şöyle düşünüyorduk; ya devrim diğer ileri kapitalist ülkelerde de hemen, hiç değilse çok kısa bir sürede. patlak verirdi, ya da mahvolurduk. Bu inancımıza rağmen Sovyet sistemini her ne pahasına olursa olsun bütün koşullar altında korumak için elimizden geleni yaptık, zira sadece kendimiz için değil fakat aynı zamanda uluslararası devrim için de çalıştığımızı biliyorduk. Bunun billncindeydik, bu inancımızı

Ekim Deviriimden önce, ondan hemen sonra ve Brest-Litovsk Anlaşmasını imzaladığımız zaman da birçok kez tekrariadık. Ve genel olarak bu doğruydu. Ama, gerçekte, olaylar bizim beklediğimiz gibi düz bir çizgi izlemedi.» (Komintern'ln Üçüncü Kongresi Tutanakları, sayfa 354, Rusça basım.) ([1] [2]) 1921'den itibaren hareket (sadece 1905'de değil) 1917-19 yılları arasında Lenin'I e birlikte beKled iğimizden daha değişik bir doğrultuda gelişmeye başladı. Ama her-şeye rağmen, işçi devleti ile burjuva dünyası arasındaki uzlaşmaz çelişkiler çizgisi üzerinde ilerliyordu. İkisinden biri yok olmalıydı! İşçi devleti öldürücü derbelerden yalnızca askeri değil fakat aynı zamanda ekonomik darbelerden, ancak Batıdaki proleter devriminin muzaffer gelişimi tarafından korunabilirdi. Bu konuda, Lenin ile benim görüşlerim arasında ayrılık keşfetmeye çalışmak teorik şaşılığın daniskasıdır. En azından Lenin'i tekrardan okuyun, ona iftira etmeyin, önümüze Stalinist temcit pilavı sürmeye çalışmayın.

Ama çamura batış burada da kalmıyor. Troçki'nin «ÇOK abartılmış» devlet yardımı, yani devrimci yardım talebine karşılık Lenin'in dünya proletaryasının «basit» (özünde reformist, Purcell'vari) yardımını yeterli gördüğü hikayesini uydurduktan sonra Radek şöyle devam ediyor: «Deneyler, bu noktada da Lenin'in haklı olduğunu göstermiştir. Avrupa proletaryası henüz iktidarı eline geçirememişti, ama, müdahale sırasında dünya bıırıuvazisi-nln bize karşı yeni güçlerle saldırmasını önleyecek kadar güdüydü. Böylece bizim Sovyet iktidarını ayakta tutmamızı sağladı. Kapitalist dünyanın kendi iç antagonizmaları yanı sıra işçi hareketinden duyulan korku, müdahalenin bitmesinden sonraki sekiz yıl boyunca barışı sağlayan esas güç olmuştur.»

Zamanımızın edebiyat memurlarının yazıları içinde pek de özgün bir yer tutmamakla birlikte, bu pasaj, herşeye rağmen, tarihsel anakronizmaların,

politik şaşılığın ve en büyük ilkesel hataların bir bileşimi olması bakımından dikkat çekicidir.

Radek'in bu sözlerinden Lenin'in doha 1905'de İki Taktik adlı broşüründe (Radek yalnızca bu çalışmaya değinmekte) 1917 sonrasında devletler ve sınıflar arasındaki ilişkilerin, bize karşı geniş çaplı bir askeri müdahaleyi ola-nakşız kılacağını görmüş olduğu çıkmaktadır. Buna karşılık Troçki 1905'de, emperyalist savaş sonrasında kaçınılmaz olarak ortaya çıkacak olan durumu görememiş, fakat yalnızca o dönemin gerçekliklerini, kuvvetli Hapöburg ordusunu, dev Fransız Borsasım, v.s. hesaba katmıştı, Bu gerçekten feci bir anakronizmdir, ve saçma iç çelişkileri ile daha da dallanıp dudakianmaktadır. Çünkü, Radek'e göre, benim temel hatam aslında, proletarya diktatörlüğü olasılığını «1905'in gelişme düzeyinde» ileri sürmüş olmamdır. Böylece ikinci hata açığa çıkmaktadır: 1905 Devrimi başında ileri sürmüş olduğum proletarya diktatörlüğü olasılığını, 1917 sonrasında ortaya çıkan uluslararası durumun ışığında ele almamış olmam. Stalin'in iddiaları bu biçimi aldığında, buna fazla şaşırmayız çünkü onun gerek 1917'deki gerekse 1928'deki «gelişme düzeylimi çok iyi biliyoruz. Ama Radek nasıl düşüyor böyle bir duruma?

Ama bundan da kötüsü var. Radek Marksizmi oportünizmden, devrimci çizgiyi pasifizmden ayıran sınırı da aşmaktadır. Bu, savaşa karşı mücadele sorunundan daha az önemli olmayan bir sorundur, yani, savaşın nasıl ve hangi yöntemlerle önlenebileceği veya durdurabileceğidir; proletaryanın burjuvazi üzerindeki baskısı ile mİ, yoksa burjuvaziyi devirmek için verilecek bir iç savaş ile mİ? Radek farkında olmadan, proleter politikasının temel sorun" larından birini aramızdaki ayrılıkların içine yerleştirmiştir.

Radek benim yalnızca köylülüğü değü, fakat aynı zamanda proletaryanın burjuvazi üzerindeki baskısını da «inkar» ettiğimi ve proleter devrimini tek başına ele aldığımı mı söylemek İstiyor? Bir Thaelmann'a. bir Semard'a veya bir Monmosseau'ye yakışan böylesine bir saçmalığı savunacağını düşünmek çok zordur. Komintern'in Üçüncü, Kongresi sırasında o zamanın aşırı-solcuları (Zinoviev, Thaelmann, Bela Kun, vs.) SSCB'yi

kurtarabilmek İçin Botfdo darbeci taktiklerin uygulanmasını savunuyorlardı. Lenin ile birlikte bunlara, bize yapabilecekleri en büyük yardımın durumlarını planlı ve sistematik bir biçimde güçlendirmeleri ve bizim İçin devrimci maceralar uydurmak yerine kendilerini iktidarın ele geçirilmesi için hazırlamaları olduğunu, elimizden geldiğince anlaşılır bir üslupla açıklamıştık. Ne yazık ki Radek o sıralarda, Lenin ve Troçki'nin değil, Zinoviev ve Bukharin'in yanında yer almıştı. Ama Radek, Lenin ile birlikte savunduklanmızın Özünün, tamamen aşırı-soicuların mantıksızcasına «keskinleştirilmiş for-mülasyon»larını eleştirmekten oluştuğunu hatırlıyordur her halde, en azından Üçüncü Kongre tutanakları hatırlar bunu. Onlara, partinin güçlendirilmesinin ve proletaryanın baskısının iç ve uluslararası ilişkilerde çok önemli unsurlar olduğunu, Marksistler olarak «baskı»yı ancak iktidar mücadelesinin bir işlevi ve tamamen bu mücadelenin gelişimine bağlı olarak ele aldığımızı açıklamıştık. Bundan ö-türü Lenin, Üçüncü Kongre'nin sonunda delegelerle yaptığı geniş bir özel toplantıda pasifizmi ve olayların gelişimini bekleme eğilimini eleştirmiş ve konuşmasını şu tavsiye ile bitirmişti: Maceralara girmeyin ama. sevgili arkadaşlar, lütfen fazla da oyalanmayın, çünkü sadece «baskı» ile fazla dayanamayız.

Radek, savaştan sonra Avrupa proletaryasının iktidarı ele geçiremediğini ama burjuvazinin bizi ezmesini önlediğini Söylemekte. Bu konuda birçok kereler konuşmuştum. Avrupa proletaryası ancak, proletaryanın baskısının, emperyalist savaşın çok korkunç nesnel Sonuçları ve bu savaşın doğurduğu dünya antagonizmaları ile birleşmiş olmasından ötürü bizi yıkımdan, kurtarabilmiştir. Bu unsurlardan hangisinin tayin edici öneme sahip olduğunu söylemek çok güçtür: emperyalist kamp içindeki mücadeleler mi, iktisadi çöküntü mü, yoksa proletaryanın baskısı mı; ama sorun böyle konulamaz. Barışçıl baskının tek başına yetersiz olduğu, tüm «baskılana rağmen patlayan emperyalist savaşla çok acık bir biçimde kanıtlanmıştı. Ve en önemlisi eğer proletaryanın baskısı Sovyet Cumhuriyetinin en kritik İlk yıllarında etkili olmuşsa, bunun nedeni, Avrupa proletaryası için sorunun

yalnızca baskı yapmak değil fakat iktidar için mücadele sorunu olmuş olmasıdır -ve bu mücadele tekrar tekrar ic savaş biçimini almıştır.

1905'de Avrupa'da ne savaş, ne de iktisadi çöküntü vardı ve kapitalizm ve militarizm bütün hızıyla ilerlemekteydi. Sosyal Demokratların o sıralardaki «baskı»sı İl. Wflhe!ım'fn veya Franz Josef'in. Polonya Krallığı'nı İşgal etmesini, veya genel olarak, Çar'ın yardımına koşmalarını önleyememişti. Ve 1918'de bile. Alman proletaryasının baskısı Hohenzollernin Boltık bölgesini ve Ukraynayı işgal etmesine engel olamamıştı, ve işgalin Moskova'ya dek yayılamamasının nedeni sadece işgal kuvvetlerinin askeri yetersizliğiydi. Yoksa Bresi anlaşmasını nasıl ve neden İmzalardık? Dünün olayları nasıl da çabuk unutuluyor! Lenin, proletaryanın «baskıısını yeterli bulmamış ve defalarca, Almanya'da devrim gerçekleşmediği takdirde yok olacağımızı söylemişti. Araya daha uzun bir zaman süresi girmiş olmakla birlikte, öz olarak doğrudur bu. Hayallere kapılmayalım; elimizdeki, tarihsiz bir moratoryumdur. Eskisi gibi, geçici bir soluklanma aşamasındayız hâlâ.

Proletaryanın iktidarı henüz ele geçiremediği ama burjuvazinin savaş açmasını önleyebildiği bir durum, en yüksek seviyeden bir kararsız sınıfsal denge halidir. Herhangi bir denge hail, uzun süre devam edemiyecekse kararsız diye adlandırılır: İki yandan birine devrilmek zorundadır. Ya proletarya iktidara gelecektir, ya da burjuvazi bir dizi öldürücü darbe İle devrimci baskıyı zayıflatacak ve, özellikle savaş ve barış konularında, hareket özgürlüğünü yeniden kazanacaktır.

Ancak bir reformist, proletaryanın burjuva devleti ü-zerindeki baskısını sürekli olarak büyüyen bir etken ve müdahaleye karşı bir garanti olarak kabul edebilir. Dünya burjuvazisinin tarafsızlaştırtması (Stalin) ile tek ülkede sosyalizmin *kurulabileceği* teorisi bu anlayıştan kaynaklanmaktadır. Tıpkı bir baykuşun tâ akşam karanlığında uçmaya başlaması gibi, proletaryanın baskısı İle burjuvazinin tarafsızlaştırtması yolundaki Stalinist teori de, ancak bu teoriyi doğuran şartların yok olmaya başladığı bir sırada ortaya çıkmaktadır.

Bir takım insanların savaş sonrası durumu yalnış değerlendirerek. Avrupa proletaryası iktidarı ele geçire-mese de. genel olarak yapacağı «baskı» ile ayakta kalabileceğimiz yolunda aldatıcı umutlara kapıldığı dönemde, dünya şartları ani değişikliklere uğradı. Proletaryanın uğradığı yenilgiler kapitalizmin dengeye kavuşmasına yol açtı. Emperyalist katliamın dehşetini tatmamış olan yeni nesiller yetişti, Bunun sonucunda burjuvazi bugün, savaş makinasını kullanmakta beş veya sekiz yıl öncesine o-ranla daha serbesttir.

Emekçi kitleler Sola doğru kaydıkça, bu hiç şüphesiz daha da gelişecek ve burjuva devleti üzerindeki baskıyı bir kez daha arttıracaktır. Ancak bu iki yanlı bir etkendir. Daha sonraki bir aşa moda burjuvaziyi, kendi ülkesi içinde kendisinin hakim olduğunu göstermek ve bulaşıcı hastalığın merkezini, Sovyet Cumhuriyetini yoketmek üzere kesin girişimlere itebilecek olan şey de. işçi sınıfından gerecek olan tehlikedir. Savaşa karşı mücadele, hükümet üzerindeki baskı ile değil, iktidara yönelik devrimci mücadele ile belirlenecektir. Tıpkı reformist etkiler gibi, proleter sınıf mücadelesinin pasif etkileri de. sadece, iktidara yönelik devrimci mücadelenin yan ürünleridir; bunların gücü yalnızca görecelidir ve kolayca tersine dönebilir. yani, burjuvazinin savaş açmasına yol açabilir. Ra-dek'in tek yanlı olarak ele aldığı, burjuvazinin işçi hareketinden duyduğu korku, tüm sosyal-pasifistlerin en güçlü umududur. Ama devrim «korkusu» tek başına hiçbir şeyi halletmez. Devrim halleder. Bu yüzden, Lenin, 1905 yılında, monarşisi restorasyona, ve 1918'de, kapitalist restorasyona karşı tek garantinin, proletaryanın baskısı değil fakat onun Avrupa'daki devrimci zaferi olduğunu söylemişti. Sorunun tek doğru konulu? biçimi budur. «So-luklanma»nın uzun süreli niteliğine rağmen Lenin'in bu formülasyonu bugün de tüm gücünü korumaktadır, Sorunu ben de aynı şekilde formüle etmiştim. 1906'da, Sonuçlar ve Olasrlıklar'da şunları yazmıştım: «Burjuva partilerini, dev askeri harcamaları onaylarken dahi, barıştan yana gösterişli açıklamalar yapmaya. Uluslararası Uzlaştırma Mahkemeleri ve hatta Avrupa Birleşik Devletleri örgütü rüyaları görmeye zorlayan şey. proletaryanın ayaklanmasından duydukları korkudur. Şüphesiz, bu acrklı

söylevler, ne devletler arasındaki anta-gonizmaları, ne de silahlı çatışmaları yok edebilir.» Sürekli Devrim İçinde, sSonuçlar ve Olasılıklar», sayfa 294).

Altıncı Kongre'nin temel hatası burada, Stalin ve Bukharin'in pasifist ve ulusal-reformist perspektiflerini kurtarabilmek için, savaşa karşı mücadeleyi İktidar için mücadeleden ayırarak, savaş tehlikesine karşı devrim-ci-teknik reçeteler peşinde koşmasındadır.

Altıncı Kongre'nin öncüleri, tek ülkede sosyalizmin bu paniğe kapılmış kurucuları, bu ürkmüş pasifistler, yoğunlaştırılacak «baskı» yöntemleri ile burjuvazinin «tarafsızlaştırtması» na devam edilmesi karan aldılar. Ama, kendi liderliklerinin birçok ülkede devrimin yenilgisine ve proletaryanın uluslararası öncüsünün gerilerde kalmasına yol açmış olduğunu görmemezlikten gelemediklerinden, ilk önce Marksizmin savaş sorununu devrim sorununa çözülmez bir biçimde bağlayan «keskin formülas-yon»u mayınlamaya giriştiler. Savaşa karşı mücadeleyi, kendine yeterli bir görev haline getirdiler. Ulusal partiler karar saatinde uykuda olmasınlar diye de, savaş tehlikesinin sürekli, ertelenmez ve acil olduğunu ilan ettiler. Dünyada bütün olan bitenler, savaş için yapılmaktaydı. Savaş artık burjuva rejiminin bir aracı olmaktan çıkmıştı; burjuva rejimi savaşın aracıydı. Böyfece Komünist Enternasyonal'in savaşa karşı mücadelesi, her fırsatta otomatik olarak tekrarlanan ve etkinliğini kaybederek uçup giden dinsel formüller sistemi haline dönüştürüldü. Stalinist ulusal sosyalizm, Komünist Enternasyonal[1]!', burjuvazinin üzerindeki «baskı»nın bir yan aracı haline getirme eğilimindedir. Telaşlı, şaşkın, yüzeysel eleştirisi ile Radek'in yardım ettiği de işte bu eğilimdir, Marksizm değil. Radek pusulasını kaybetmiş ve kendisini çok değişik kıyılara sürükleyebilecek yabancı bir akıntıya kapılmıştır.

Alma - Ata, Ekim 1928

BÖLÜM 9

SONSÖZ

Bir önceki bölümün son satırlarında açıkladığım öngörü, ya da endişe, okurumun da bildiği gibi, birkaç ay sonra doğrulandı. Sürekli devrim eleştirisi. Radek'in kendisini Muhalefet'ten uzaklaştırmasına hizmet etmiştir, o kadar. Kitabımızın tümü, umanm, Radek'in Stalin kampına geçişinin bizce beklenmedik birşey olmadığını ispat etmektedir. Ama saf değiştirmenin bile kendi iç aşamaları, kendi geçiş düzeyleri vardır. Nedamet ilanı ile Radek, Stalin'in Çin politikasını bütünüyle onaylamış olmaktadır. Bunun anlamı, ihanetin en koyu bataklıklarına gömülmektir. Artık Radek, Preobrajenski ve Smilga'mn, kendilerini politik çıkarcılar kara listesine ekleyen piş-manlrk ilanına vermiş olduğum cevaptan bir bölümü buraya aktarmaktan başka yapabileceğim birşey kalmıyor geriye:

«Bütün onurlu müflisler gibi, üçlü de, sürekli devrimin arkasına saklanmaktan geri kalmadı. Teslim bay-roğı çeken bu üçlü, sürekli devrim teorisi ile hiçbir ilişkileri olmadığına dair değersiz bir yemin vererek, oportünizmin tüm yenilgiler tarihinin en trajik deneyimini —Çin Devrimi'ni— savuşturmak istiyorlar.

«Radek ve Smilga, Çin Komünist Partisl'nin burjuva Kuomintang'a bağımlı kılınmasını yalnızca Can Kay-şek'-in darbesine kadar değil fakat ondan sonra da İnatla savundular. Preobrajenski İse, politik sorunlar sözkonu-su olduğu zaman her zaman yaptığı gibi, belirsiz birşey-ler mırıldandı. Dikkat çekici bir olgu: Muhalefet saflarında olup da, Komünist Partlsl'nin Kuomintang'a bağımlı kılınmasını savunan herkes teslim oldu (StalİnizmeC). Davasına bağlı kalan hiç bir Muhalif, bu ünlü utanç damgası ile damgalanmam ıştır. Komünist Manifesto'nun yazılışından üç-çeyrek yüzyıl sonra, Bolşevik partisinin kurulmasından çevrek yüzyıl sonra bu sahte

«Marksist»Ier, Komünistlerin Kuomintang kafesinde tutulmasının savunulabilir olduğuna inanıyorlar! Benim eleştirilerime cevap verirken, Radek daha o zamanlar, tıpkı bugünkü pişmanlık ilanında yapmış olduğu gibi, bizi. Komünist Partisi'-nin Kuomintang'dan çıkması halinde proletaryanın köylülükten «tecrit olacağı» iddiasıyla 'korkutmaya çalışmıştı. Radek bundan kısa bir süre önce Kanton hükümetini işçi-köylü hükümeti diye adlandırmış ve böylece, proletaryanın burjuvaziye bağımlı kılınmış olduğu gerçeğim saklama çabalarında StalİIne yardımcı olmuştu. Bu utanç verici davranışlar, bu körlüğün, bu aptallığın bu Marksiz-me ihanetin sonuçları neyle gizlenecek? Söyleyin neyle! Sürekli devrimi mahkum etmekle!

«Radek, tâ 1928 Şubatında, teslimiyeti için gerekçeler aradığı dönemde, Komintern Yürütme Komitesi'nin Şubat 1928 tarihli oturumunda Çin sorunu üzerine aldığı kararı aniden onaylamıştı. Bu karar Troçkistleri likidatörler olarak damgalamaktaydı, çünkü onlar yenilgileri yenilgi diye tanımlamakta ve muzaffer Çin karşı-devrimini Çin Devriminin en yüksek aşaması olarak kabul etmeye yanaşmama ktaydılar. Bu Şubat kararında, silahlı ayaklanma ve Sovyetler'in kurulmasının yaklaşmakta olduğu ilan edilmişti. Politik anlayışı ve devrimci deneyi olan herkes için bu karar, en koyu ve en sorumsuz maceracılığın bir örneği idi. Radek bunu onayladı. Preobrajenski meseleye aksi yönden, ama ondan daha az aptalca olmayan bir tarzda yaklaştı. Çin Devrimi, diye yazdı, yenilmiştir ve u-zunca bir süre önce yenilmiştir. Yeni bir devrim pek yakında patlamayacak. Çin hakkında merkezcilerle dalaşmaya değer mi? Bu konu üzerine Preobrajenski uzun mektuplar yazdı. Bunları Alma-Ata'da okuduğumda, bir utana duygusuna kapıldım. Bu insanlar Lenin okulunda ne öğrenmiş olabilirlerdi? Bunu tekrar tekrar sordum kendime. Preobrajenski'nin öngörüleri, Radekin öngörüleriyle taban tabana karşıttı, ama sonuçlar aynıydı: her ikisi de, Yaroslavski'nin, kendilerini Menzhinski'nin rahat odalarında misafirperverce ağırlamak arzusuyla büyülenmişlerdi. ([3]} Ah. tabii, onlar

bunu devrimin çıkarları adına yapmışlardı. Bunlar kariyerist değillerdir. Hiç de değil. Bunlar sadece zavallı, ideolojik iflasa uğramış bireylerdir.

«KEYK'nin (1928) Şubat Oturumunda aldığı maceracı karara karşı, Çin işçilerinin. Kurucu Meclis sloganı da dahil olmak üzere, demokratik sloganlar altında harekete geçirilmesi doğrultusunda bir politika İzlenmesini önermiştim o zaman. Ama burada, şaşkın üçlü, aşırı-solculuğa kapıldı: mesele çok ucuzuna konuluyordu ve hiçbir şey ifade etmiyordu. Demokratik sloganlar mı? Asla. «Bu, Troçki'nin düştüğü büyük bir hatadır». Çin için yalnızca Sovyetler-bundan bir kuruş bile aşağı inilemez! Bundan daha —müsaadenizle— saçma birşey düşünmek çok zordur. Burjuva reaksiyonu döneminde sovyetler sloganı boş gevezeliktir, yani, Sovyetlerle alay etmektir. Ama, devrim döneminde bile, yani, sovyetlerin doğrudan kurulduğu dönemde bile demokratik sloganları geri çekmedik. Bunları, iktidarı ele geçirmiş olan gerçek sovyetler, kitlelerin gözleri önünde demokrasinin gerçek kurumlan ile çatışmaya girene kadar geri çekmedik. Bu, filişten Bta-lin ve onun papağanlarının değil, fakat Lenin'in dilinde şu demektir: ülkenin gelişimi içinde demokratik aşamanın atlanmaması.

«Demokratik program olmadan —kurucu meclis, sekiz saatlik iş günü, toprağın müsaderesi, Çin'in ulusal bağımsızlığı, burada yaşayan ulusların kaderlerini tayin hakkı— bu demokratik program olmadan, Çin Komünist Partisi'nin ellerinin ve ayaklarının bağlanması ve savaş alanını, Stalin, Radek ve ortaklarının yardımı ile Komünist Parti'nin yerine geçebilecek Çin Sosyal Demokratlarına sessizce terketmesi kaçınılmaz olacaktır.

«Böylece: Muhalefetin izinden yürümekle birlikte, Radek, Çin Devriminde en Önemli olanı görememişti, zira Komünist Partisi'nin burjuva Kuomintang'a bağımlı kılınmasını savundu. Kanton macerasından sonra da silahlı ayaklanmayı desteklerken, Çin karşı-devrimini göremedi. Bugün ise Radek, zaman ve mekanın dışında soyut bir sovyetler fikrini savunup, geçiş döneminin görevlerini bir kenara itmekle, karşı-devrim ve demokrasi için mücadeıe dönemini atlamaktadır. Ama buna karşılık Radek sürekli devrim

ile hiçbir ilişkisinin bulanmadığına yemin etmektedir. Bu çok memnun edicidir. Çok teselli edici bir-şeydir…

«Stalin ve Radek'in anti-Marksist teorisinin Çin, Hindistan ve tüm diğer Doğu ülkeleri için anlamı, Kuomintang deneyinin, değiştirilmiş ama geliştirilmemiş bir tekrarıdır.

«Rus ve Çin Devrimlerinin tüm deneyimine dayanarak, Marx ve Lenin'in bu devrimlerin ışığında sınanmış öğretilerine dayanarak. Muhalefet şunu söylüyor:

«Koyfülüğe öncülük eden ve demokrasi programını gerçekleştiren proletarya diktatörlüğüne karşı İleri sürülen «proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü», bir hayaldir, kendi kendini aldatıştır, ya da daha kötüsü —Kerenskizm veya Kuomintangizmdir.

«Kerenski ve Çan Kay-şek rejimi ile proletarya diktatörlüğü arasında herhangi bir devrimci ara rejim yoktur ve olamaz. Kim böyle bir rejim formülü ileri sürüyorsa Doğunun işçilerini alçakça aldatmakta ve yeni felaketler hazırlamaktadır.

«Muhalefet Doğulu işçilere şunu söyler: Parti-içi mekanizmalarla iflas etmiş olan teslimiyetçiler, Stalin'in merkezcilik tohumları saçmasına, gözlerinize kum atmasına, kulaklarınızı tıkamasına, kafalarınızı karıştırmasına yardım ediyorlar. Bir yandan, demokrasi mücadelesine girmekten alı konarak acımasız burjuva diktatörlüğü karşısında çaresiz bırakılmaktasınız. Diğer yandan ise, ö-nünüze öylesine kısıtlayıcı, proleter-olmayan brr diktatörlük formülü çıkarılıyor ki, bu, Kuomintang'ın gelecekte yeniden diriltilmesi, yani, işçi-köylü devrimi için gelecekte yeni yenilgiler demektir.

«Böylesine birşey savunanlar hainlerdir. Doğulu iş-çi'ler, onlara inanmamayı öğrenin; onlara değer vermemeyi, saflarınızdan uzaklaştırmayı öğrenin!…»

BÖLÜM 10

SÜREKLİ DEVRİM NEDİR?

Bu noktada kitabı tamamlamak için, tekrarlardan korkmadan, temel çıkarsamalarımı kısa ve özlü bir biçimde formüllendirmeye çalışacağım; okurların buna itiraz

etmeyeceklerini umarım.

1 Sürekli devrim teorisi bugün bütün Marksistlerin dikkatle eğilmek zorunda oldukları bir konudur, çünkü sınıf mücadelesinin ve ideolojik mücadelenin gelişimi, bu sorunu Rus Marksistleri arasındaki eski görüş ayrılıklarına İlişkin anılar alanından kesin olarak çıkarmış ve genel olarak uluslararası devrimin niteliği, iç bağıntıları ve yöntemleriyle ilgili bir sorun haline getirmiştir.

2. Gecikmiş bir burjuva goiişimi yaşayan ülkeler, açısından, özellikle de sömürge ve yarı sömürge ülkeler açısından, sürekli devrim teorisinin anlamı şudur: bu ülkelerde demokrasi ve ulusal kurtuluş görevlerinin tam ve gerçek çözümü, ancak boyunduruk altındaki ulusun ve en önemlisi de köylü kitlelerinin önderi olarak proletaryanın diktatörlüğü ile mümkündür.

3. Sadece tarım sorunu değil, ama ulusal sorun da, geri ülkelerde nüfusun ezici çoğunluğunu oluşturan köylülüğe demokratik devrimde olağanüstü bir yer ayırır.

Proletaryanın köylülükle ittifakı olmadan, demokratik devrimin görevlerinin çözülmesi, hatta ciddi bir *biçimde* ortaya *konulması* bile olanaksızdır. Ama bu iki sınıfın ittifakı da, ancak ulusal-liberal burjuvazinin etkisine karşı *uzlaşmaz bir* mücadele yoiuyla gerçekleşebilir.

4. Tek tek ülkelerde devrimin ilk olayları, ilk bölük pörçük aşamaları ne olursa otsun, proletarya İle köylülük arasındaki devrimci ittifakın gerçekleşmesi. Komünist Partisi içinde örgütlenmiş proleter öncüsünün politik önderliği altında mümkündür ancak. Bu da demektir ki, demokratik devrimin zaferi, ancak, köylülükle ittifak temeline dayanan ve ilk önce demokratik devrimin görevlerini yerine getiren proletarya diktatörlüğü İle mümkündür.

5. Tarihsel olarak değerlendirildiğinde, Bolşevizmin eski sloganı olan «proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü» de toslamam bu İlişkiyi, proletarya, köylülük ve *liberal* burjuvazi arasındaki bu İlişkiyi dile getiriyordu. Bu, Ekim deneyi ile de doğrulanmıştır. Ama Lenin' in eski formülü, devrimci blok içinde proletarya ile köylülük arasındaki karşılıklı İlişkilerin nasıl olacağı sorununu peşin bir çözüme bağlamıyordu. Başka bir deyişle, bu formül belli bir cebirsel niteliği bile bile taşıyordu; bu nitelik, tarihsel deneyler süreci içinde, daha kesin aritmetik niceliklere bırakacaktı yerini. Ama bu tarihsel deneyler de hiçbir yanlış yoruma yer bırakmayacak bir biçimde göstermiştir ki, köylülüğün devrimci rolü ne kadar büyük olursa olsun, yine de bağımsız bir rol olamaz bu, hele bir önder rolü hiç olamaz. Köylü ya işçiyi izler ya da burjuvayı. Bu demektir ki, «proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü», ancak köylü kitlelerine önderlik eden proletaryanın diktatörlüğü olarak mümkündür.

6. Proletarya diktatörlüğünden sınıfsal içeriği ile ayrılan bir rejim olarak proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü, ancak, köylülüğün ve genel olarak küçük burjuva demokrasisinin çıkarlarını temsil eden bağımsız bir devrimci partinin, proletaryadan şu ya da bu Ölçüdeki yardımla iktidarı eline geçirebilecek ve bu iktidarın devrimci programını belirleyebilecek bir partinin ortaya çıkabildiği bir durumda gerçekleşebilir. Bütün modern tarihin (özellikle de Rusya'da son yirmibeş yılın deneylerinin) gösterdiği gibi, bir köylü partisinin kurulmasının önüne çıkan aşılmaz bir engel, küçük burjuvazinin ekonomik ve politik bağımsızlıktan yoksunluğu ve derin İç farklılaşmasıdır. Bu yüzden, küçük burjuvazinin (köylülüğün) üst kesJmleri. bütün kritik durumlarda, özellikle de savaş ^ve devrim durumlarında, büyük

burjuvaziyle birlikte hareket ederler; buna karşılık alt kesimler de *proletaryanın* yanında saf tutarlar; böyiece, aıadu kalan kesim de bu iki uç arasında bir seçim yapma durumunda kalır. Kerenskizm'le Bolşevik iktidarı arasından Kuomin-tong'la proletarya diktatörlüğü arasında, bir ora aşama, yani bir işçi ve köylü diktatörlüğü, yoktur ve olamaz.

7. Komintern'in, tarihin çoktandır tükettiği «proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü» sloganını Doğu ülkelerine kabul ettirme çabası, ancak gerici bir sonuca yol açabilir. Bu slogan proletarya diktatörlüğü sloganının karşısına çıkarıldığı sürece, politik *açıdan* proletaryanın küçük burjuva kitleleri içinde çözülmesine, erimesine yol açar ve böyiece. ulusal burjuvazinin üstünlük kazanması ve bunun sonucu olarak *da* demokratik devrimin çökmesi için en elverişli şartları yaratır. Bu sloganın Komintern'in programına sokulması, doğrudan doğruya Marksızme ve Bolşevizmin Ekim geleneğine ihanettir.

S. Demokratik devrimin önderi olarak iktidara yükselen proletaryanın diktatörlüğü, hızla ve kaçınılmaz bir biçimde öyle görevlere karşı karşıya kalır ki, bunların yerine getirilmeleri ancak burjuva mülkiyet haklarında derin gedikler açılmasına bağlıdır. Demokratik devrim büyüyerek doğrudan doğruya sosyalist devrime dönüşür ve dolayısıyla sürekli bir devrim olur.

9. İktidarın proletaryanın eline geçmesi devrimi tamamlamaz, onu başlatır sadece. Sosyalist inşa, ulusal ve uluslararası ölçekte sınıf mücadelesi temeli üzerinde mümkündür ancak. Bu mücadelenin kapitalist ilişkilerin dünya düzeyindeki ezici egemenliği şartlarında, patlamalara. yani içeride iç savaşlara, dışarda da devrimci savaşlara yol açması kaçınılmazdır, işte, ister demok -rtik devrimini daha dün gerçekleştirmiş bir geri ülkede olsun, ister ardında uzun bir demokrasi ve parlamente-rizm dönemi bulunan eski bir kapitalist ülkede, genel olarak sosyalist devrimin süreklilik niteliği de burada yatmaktadır.

10. Sosyalist devrimin ulusal sınırlar içinde tamamlanması olanaksızdır. Burjuva toplumundaki bunalımın temel nedenlerinden biri, bu toplumda

yaratılan üretici güçlerin artık ulusal devletin çerçevesiyle bağdaşamamasıdır. Bu, bir yandan emperyalist savaşlara, bir yandan da bir burjuva Avrupa Birleşik Devletleri ütopyasının doğmasına yol açar. Sosyalist devrim ulusal arenada başlar, uluslararası arenada gelişir ve dünya arenasında tamamlanır. Böyiece sosyalist devrim, kelimenin daha yeni ve daha geniş bir anlamında da sürekli bir devrim haline gelir: sosyalist devrim, ancak yeni toplumun gezegenimizin tüm yüzeyinde en son zafere ulaşmasıyla tamamlanacaktır.

11. Dünya devriminin yukarda taslak halinde verilen bu gelişim çizgisi, Komintern'in bugünkü programındaki cansız; kitabi sınıflandırmalara uygun, sosyalizm için «olgunlaşmış» ya da «olgunlaşmamış» ülkeler ayrımı sorununu ortadan kaldırır. Kapitalizm, bir dünya pazarı.

dünya iş bölümü ve dünya üretici güçleri yarattığı ölçüde, bir bütün olarak dünya ekonomisini de sosyalist dönüşüme hazırlamış olur.

Değişik ülkeler, değişik tempolarla geçeceklerdir bu süreçten. Geri ülkeler, belli şartlarda, proletarya diktatörlüğüne ileri ülkelerden daha erken ulaşabilirler; ama sosyalizme varışları, ileri ülkelerden daha geç olacaktır.

Köylülüğü birleştirmek ve iktidarı almak için yeterince hazır bir proletaryası olmayan geri bir sömürge ya da yarı sömürge ülkenin demokratik devrimi tamamlaması mümkün değildir. Buna karşılık, demokratik devrimin sonucu olarak proletaryanın iktidarı eline almış olduğu bir ülkede, diktatörlüğün ve sosyalizmin geleceği, son tahlilde, ulusal üretici güçlerden çok uluslararası sosyalist devrimin gelişmesine bağlıdır.

12. Ekim devri m ine karşı tepkinin dalgaları üzerinde yükselen tek ülkede sosyalizm teorisi, sürekli devrim teorisine kararlı bir biçimde ve sonuna kadar karşı çıkan tek teoridir.

Eleştirimizin sert kamçısı altında kalan epigonların, tek ülkede sosyalizm teorisini, Rusya'nın özgül niteliklerinden ötürü (uçsuz bucaksız genişlik,

çok büyük doğal kaynaklar] sadece bu ülke İle sınırlı tutma çabaları meseleleri düzeltmez, tersine daha kötüleştirir. Entemos-yonalist tavırdan ayrılış, her zaman ve değişmez bir biçimde ulusal mesiyanizm'e yani kendi ülkemize, onun öteki ülkelerin erişemeyeceği bir rol oynamasına olanak verdiği ileri sürülen bir takım özel üstünlük ve nitelikler yakıştırmamıza yol acar.

Dünya işbölümü, Sovyet sonayiinin yabancı teknolojiye bağımlılığı, ileri Avrupa ülkelerinin üretici güçlerinin Asya'nın hammaddelerine bağımlılığı, vb., vb., dünyanın

tek bir ülkesinde bağımsız bir sosyalist toplumun kurulmasını ofanaksızlaştınr.

13. Stalin ve Bukharin'in, bütün Rus devrim deneyine ters düşen teorileri, demokratik devrimi mekanik olarak sosyalist devrimle zıtlaştırmakla kalmaz, aynı zamanda ulusal devrimi de uluslararası devrimden kopanr.

Bu teori, geri ülkelerdeki devrimler©, gerçekleşmesi mümkün olmayan bir demokratik diktatörlük kurma görevini yükler ve bunu da proletarya diktatörlüğünün karşısına diker. Bu yüzden, bu teori politikaya bir takım kuruntular ve hayaller sokar, Doğu proletaryasının iktidar mücadelesini felce uğratır ve sömürge devriminin zaferini köstekler.

İktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi, epi-gonlarm teorisi açısından, devrimin tamamlanması (Stalin'in formülüne göre, «işin onda dokuzu») ve ulusal reformlar döneminin açılması anlamına gelir. Bundan sonra, kulak'ın sosyalizme doğru gelişmesi ve dünya burjuvazisinin «tarafsızlaştırtması» teorileri de, tek ülkede sosyalizm teorisine ayrılmaz biçimde bağlıdırlar artık. Ya birlikte ayakta kalacaklar, ya da birlikte çökeceklerdir.

Komünist Enternasyonal, tek ülkede sosyalizm teorisi sayesinde, sadece askeri müdahaleye karşı kullanılabilen bir yardımcı silah durumuna düşürülmüştür. Ko-mintern'in bugünkü politikası, iç rejimi ve yönetici

personelinin seçimi, Komünist Enternasyonalin bağımsız görevlerle yükümlü olmayan bir yardımcı cihaz durumuna indirilmesine tamamiyle uygun düşmektedir.

14. Komintern'in Bukharin tarafından hazırlanan programı, baştan aşağıya eklektiktir. Bu program, tek ülkede sosyalizm teorisini Marksist enternasyonalizmle uzlaştırmak gibi umutsuz bir çaba içindedir; umutsuz *bir* çabadır bu, çünkü enternasyonalizm, dünya devriminin süreklilik niteliğinden ayrı düşünülemez. Komünist Sol Muhalefetin Komünist Enternasyonalce doğru bir poli-tıka ve sağlıklı bir iç rejim için verdiği mücadele, Marksist bir program için mücadeleye kopmaz bir biçimde bağlıdır. Program sorunu ise, iki uzlaşmaz teorinin varlığının yarattığı sorundan aynlamaz; sürekli devrim teorisi ve tek ülkede sosyalizm teorisi. Sürekli devrim sorunu, Lenin ile Troçki arasındaki sadece olaylarla ilgili -ve tarih tarafından bütünüyle tüketilmiş olan- bir takım görüş ayrılıklarını çoktan aşmıştır. Mücadele, bir yanda Marx ve Lenin'in temel düşünceleri ile öte yanda merkezcilerin eklektlklikleri arasındadır.

SONUÇLAR

v e

OLASILIKLAR

Leon Troçki

KİTABIN 1919'DA MOSKOVA'DA YAYIMLANAN YENİ BASKISINA ÖNSÖZ

Rus Devriml'nln karakteri, Rus devrimci hareketindeki çeşitli İdeolojik eğilimlerin ve politik örgütlerin gruplaşmalarını belirleyen temel sorundu. Bu sorun, olayların gelişimiyle pratik bir nitelik kazandığı andan itibaren, Sosyal-demokrat hareketin kendisinde bile ciddi anlaşmazlıklara yol açmıştı. 1904'den başlayarak bu ayrılıklar iki temel akım biçimini aldı; Menşevizm ve Bolşevizm. Menşevlzm'e göre, devrimimiz bir burjuva devrimi olacaktı, yani devrimin doğal sonucu olarak iktidar burjuvaziye devredilecek ve burjuva parlamenterizminin koşulları yaratılacaktır. Bolşevik görüş açısı ise, yaklaşan devrimin burjuva karakterinin kaçınıImazliğını kabul etmekle birlikte, devrimin görevinin, proletarya ve köylülüğün diktatörlüğü yoluyla bir demokratik cumhuriyetin kurulması olduğunu ileri sürüyordu.

Menşeviklerin toplumsct analizleri son derece yüzeyseldi ve Özünde, «tahsilli» dar kafalıların tipik yöntemi olan kaba tarihsel benzeştirmelerden (analojilerden) oluşuyordu. Ne Rus kapitalizminin gelişerek her iki kutbunda da olağanüstü çelişkiler yaratması ve böyiece burjuva demokrasisinin rolünü hiçliğe indirgemesi, ne de sonraki olayların getirdiği deneyler, Menşeviklerin, «u-lus»un başına geçerek kapitalist gelişme için parlamenter ve mümkün olduğu ölçüde de demokratik koşulları yaratacak bir «hakiki», bir «gerçek» demokrasi peşindeki yorulmak bilmez arayışlarını engelleyebildi. Menşevikler her zaman ve her yerde burjuva demokrasisinin gelişme işaretlerini aradılar ve bulamadıkları yerde de bunları kendileri icat ettiler. Her türlü «demokratik» bildiri ve gösterinin önemini abartırken, proletaryanın gücünü ve mücadelesinin başarı olasılıklarını da küçümsediler. Rus Devrimi'nin, tarihin yasaları tarafından zorunlu kılındığı iddia edilen «meşru» burjuva karakterini kanıtlamak a-maçıyla, bu önder burjuva demokrasisini bulup çıkarmak için öyle çjılgın

bir çaba içine girdiler ki, önderlik yapan bir burjuva demokrasisinin bulunmadığı Devrim'in kendisi gelip çatınca, bizzat Menşevikler, az ya da çok başarıyla bu burjuva demokrasisinin görevlerini üstlendiler.

Hiç bir sosyalist ideolojiye, hlc bir Marksist sınıf hazırlığına sahip olmayan küçük burjuva demokrasisi de, Rus devriminin koşullarında. Şubat Devrimi'nin «önder» partisi rolündeki Menşeviklerden farklı davranamazdı herhalde. Burjuva demokrasisi için herhangi bir ciddi toplumsal temelin bulunmayışı, sonunda Menşeviklerin de kuyusunu -kazdı: çok kısa bir süre içinde kendilerini tükettiler ve Devrim'in sekizinci ayında sınıf mifkcodelesi tarafından saf dışı edildiler.

Buna karşılık Bolşevizm, Rusya'da devrimci burjuva demokrasisinin İktidar ve gücüne inanç falan duymuyordu. En başından beri, işçi sınıfının yaklaşan devrimdeki belirleyici önemini kabul ediyordu; şu var ki, Bolşevikler, önceleri bu Devrim'in programını milyonluk köylü kitlelerinin çıkarlarıyla sınırlı tutuyorlardı, Rusya'da proletaryanın, köylüler olmadan ve köylülere karşı Devrim'i sonuna kadar götüremeyeceği açıktı. Bolşevikler'in Devrimin burjuva-demokratik karakterini (şimdilik) kabul etmelerinin nedeni buydu,

Devrim'in İç güçleri ve olasılıklarının değerlendirilmesinde, bu satırların yazarı o dönemde Rus işçi hareketindeki bu iki ana akıma da bağlı değildi. O sırada aldığı tavır şöyle özetlenebilir; ilk görevleri bakımından bir burjuva devrimi olarak başlayan Devrim, kısa bir süre içinde güçlü sınıf çatışmalarına yol açacak ve ancak, iktidarı ezilen kitlelerin başında durabilecek tek sınıfa, yani proletaryaya devretmekle en son zafere ulaşabilecektir. Proletarya ise, bir kez iktidara geçtikten sonra sadece kendini bir burjuva demokratik programla sınırlamak istememekle kalmayacak, bunu yapmak elinden de gelmeyecektir. Ancak ve ancak Rus Devrimi'nin bir Avrupa proleter devrimine dönüşmesi halinde Devrimi Sonuna kadar götürebilecektir. O zaman, Devrim'in ulusa! sınırlılıklarıyla birlikte burjuva demokratik programı da aşılacak ve Rus işçi sınıfının geçici politik egemenliği uzun süreli bir sosyalist diktatörlüğe dönüşecektir. Ama

Avrupa’nın hareketsiz kalması halinde, burjuva karşı -devrimi Rusya’da emekçi kitlelerinin hükümetine boyun eğmeyecek ve ülkeyi gerilere fırlatacaktır, hem de bir demokratik işçi ve köylü hükümetinden çok gerilere. Bu yüzden, bir kez iktidarı kazandıktan sonra, burjuva demokrasisinin sınırları içinde kalamaz proletarya. Sürekli devrim taktiklerini benimsemek zorundadır, yani Sosyal Demokrasinin asgari ve azami programları arasındaki engelleri kırmak, giderek daha radikalleşen toplumsal reformlara gitmek ve Batı Avrupa’daki devrimden hemen ve doğrudan destek aramak zorundadır. İşte bu tavır, ilk olarak 1904-1906‘da yazılmış olan bu çalışmada geliştirilmiş ve öne sürülmüştür.

Yazar, 15 yıllık bir dönem boyunca sürekli devrimin görüş açısını sürdürürken yine de sosyal-demokrat hareket içinde mücadele halindeki hizipleri değerlendirişinde hataya düşmüştür. Her ikisi de buriuva devrimi noktasından hareket ettikleri için, bunların aralarındaki farklılıkların bir bölünmeyi haklı çıkaracak kadar derin olmayacağını düşünmüştür. Aynı zamanda da, olayların göstereceği gelişimin, bir yandan Rus burjuva demokrasisinin güçsüzlüğünü ve önemsizliğini, öbür yandan da proletaryanın kendini bir demokratik programla sınırlamasının nesnel olanaksızlığını açıkça kanıtlayacağını ummuştur. Bunun, hizip ayrılıklarının dayandığı temeli ortadan kaldıracağını düşünmüştür.

Göçmenlik döneminde her iki hizbin de dışında duran yazar, gerçekte Bolşeviklerle Menşevikler arasındaki anlaşmazlık çizgisi boyunca, bir yanda bükülmez devrimcilerin, öbür yanda ise gittikçe daha oportünist ve teslimiyetçi unsurların gruplaşmakta olduğunu pek iyi değerlendirememiştir. 1917 Devrimi patlak verdiği zaman. Bolşevik Partisi, ileri işçilerin ve devrimci aydınların bütün iyi unsurlarını birleştiren, güçlü, merkezileşmiş bir örgüt halindeydi ve -belli bir iç mücadeleden sonra- genel uluslararası durum ve Rusya’daki sınıf İlişkileriyle tam bir uyum içinde, işçi sınıfının sosyalist diktatörlüğüne yönelen taktikleri açıkça benimsedi. Menşevik hizbe gelince, daha önce de söylediğim gibi, o artık tastamam burjuva demokrasisinin görevlerini üstlenecek kadar olgunlaşmıştı.

Bugün okura bu kitabın yeni baskısını sunarken, yazarın amacı, sadece, kendisinin ve yıllarca Bolşevik Par-tisi'nin dışında duran başka yoldaşların 1917'nin boştn-da kaderlerini bu partinin kaderiyle birleştirmelerini mümkün kılan teorik ilkeleri açıklamak değil (böyle bir kişisel açıklama bu kitabın yeni baskısı için yeterli bir neden olmazdı), aynı zamanda, proletarya diktatörlüğünün gerçekleştirilmesinden çok önce. Devrimin önündeki görevin politik iktidarın işçi sınıfı tarafından ele geçirilmesi olabileceği ve olması gerektiği sonucuna varılmasını sağlayan analizi, Rus Devrimi'nin itici güçlerinin toplumsal -tarihsel analizini hatırlatmaktır. 1906'da yazılan ve ana çizgileriyle daha 1904'te tasarlanan bu broşürü şimdi de yayımlayabiliyor oluşumuz, Marksist teorinin, burjuva demokrasisinin Menşevik vekillerini değil, işçi sınıfının diktatörlüğünü gerçekleştiren partiyi desteklediğini yeterince kanıtlamaktadır.

Bir teorinin nihai ölçüsü deneydir. Marksist teoriyi doğru olarak uygulamış olduğumuzun en tartışma götürmez kanıtı, şu anda katıldığımız olayların ve hatta bu olaylara katılış yöntemimizin bile, temel çizgileriyle 15 yıl öncesinden görülmüş olmasıdır.

Kitaba bir ek olarak, 17 Ekim 1915'de Paris'te Nashe S'.ova'da çıkmış, «İktidar Mücadelesi» başlıklı bir makaleyi de yayımlıyoruz. Bu makale bir polemik amacı güdüyordu ve Menşeviklerin liderleri tarafından «Rusya'daki Yoldaşlara# gönderilen «Mektupsun bir eleştirisiydi. Bu yazıda, 1905'ten sonraki on yıl içinde sınıf ilişkilerinin gösterdiği gelişmenin Menşeviklerin burjuva demokrasisi umutlarını daha da beyhudeleştirdiği ve tabii bu yüzden Rus Devrimi'nin kaderinin her zamankinden daha fazla proletarya diktatörlüğü sorununa bağlı olduğu sonucuna varmıştık.,. Aradan geçen bütün bu yılların fikir savaşlarından sonra Ekim Devrimi'nin «maceracılığından» söz edebilmek için gerçekten ahmak olmak gerekir!

Menşeviklerin Devrim karşısındaki tutumlarından söz ederken, şimdilerde Martov'un, Dan'ın ve Tsevetelli' nin «teorilerinde» kendi teorik ve politik çürüyüşünü bulan Kautski'nin Menşevik yozlaşmasına değinmemek elde

değildir. Ekim 1917'den sonra Kautski'den duyduk ki, politik iktidarın işçi sınıfı tarafından ele geçirilmesi Sosyal-demokrat Parti'nin tarihsel görevi olarak görül-meliyse de. Rus Komünist Partisi iktidara Kautski'nin saptadığı kapıdan ve Kautski'nin saptadığı zaman tarifesine göre gelmediği için, Sovyet Cumhuriyeti, düzeltilmek üzere Krenski'ye, Tseretelli'ye ve Çemov'a teslim edilmelidir. Kautski'nin gerici ve ukalâ eleştirisi, ilk Rus Devrimi sırasında kafalarını yormuş ve Kautskf'nin 1905 -1906 yıllarındaki yazılarını okumuş olan yoldaşlar için daha da umulmadık bir olay olsa gerektir. O sırco'a Kautski, sınıf mücadelesinin ülke içinde ulaştığı düzey ve kapitalizmin tüm uluslararası durumu yüzünden Rus Devrimi'nin bir burjuva demokratik cumhuriyetle sona eremeyeceğim, kaçınılmaz olarak proleter diktatörlüğüne gitmek zorunda olduğunu (şüphesiz, biraz da Rosa Luxemburg·un hayırlı etkisi altında) iyice anlamıştı ve kabul ediyordu. O yıllarda Kautski. çoğunluğu sosyal demokratlardan oluşan bir işçi hükümetinden söz ediyordu yazılarında. Sınıf mücadelesinin gerçek seyrini, politik demokrasinin değişen ve yüzeysel bileşimlerine bağımlı kılmayı düşünmüyordu bile.

O dönemde Kautski, Devrimin milyonluk köylü ve kentsel küçük burjuva kitlelerini ilk kez canlandıracağını, harekete geçireceğini ve bunun da birdenbire değil, derece derece, tabaka tabaka olacağını, öyle ki proletarya ile kapitalist burjuvazi arasındaki mücadele en üst noktasına geldiğinde, geniş köylü kitlelerinin hâlâ çok ilkel bir politik gelişme düzeyinde bulunacağını ve oylarını, köylü sınıfının önyargılarını ve geriliğini yansıtan orta yolcu politik partilere vereceğini anlamıştı. O dönemde Kautski, Devrimin mantığı tarafından İktidara el koymaya itilen proletaryanın, bunu keyfi olarak belirsiz bir vakte erteleyemeyeceğini, çünkü bu feragatle proletaryanın sadece karşı-devrime zemin hazırlamış olacağını anlamıştı. O dönemde Kautski, bir kez iktidarı aldıktan sonra proletaryanın, devrimin kaderini, henüz uyanmamış, en bilinçsiz kitlelerin her an değişebilen ruh hallerine bağı m -

Iı kılamayacağını, tam tersine, kendi ellerinde toplanan politik iktidarı .aynı geri ve cahil köylü kitlelerini aydınlatacak ve örgütlendirecek çok güçlü bir aygıta dönüştüreceğini anlamıştı. Kautski, Rus Devrimi'ni bir burjuva devrimi olarak görmenin ve böyiece onun görevlerini sınırlandırmanın, dünyada neler olup bittiğini hiç anlamamak demek olacağım anlamıştı. Rus ve PolonyalI devrimci Marksistlerle birlikte o da, Rus proletaryasının, iktidarı Avrupa proletaryasından daha önce ele geçirmesi halinde, hakim sınıf olma durumunu, mevzilerini hızla burjuvaziye terketmek için değil, Avrupa'daki ve bütün dünyadaki proleter devrimine güçlü bir yardım sunmak için kullanmak zorunda kalacağım haklı olarak kabul ediyordu. Kautski de. biz de. bütün bu dünya çapındaki beklentileri, köylülerin Kasım ve Aralık 1917'de sözde Kurucu Meclis seçimlerinde hangi partiye oy vereceklerine bağımlı kılmıyorduk,

Bugün, 15 yıl önce anahatları çizilen bu beklentilerin gerçekleştiği bir dönemde, doğumu burjuva demokrasisinin politik ofisinde kaydettirilmedi diye, Rus Devrimi'ne bir nüfus cüzdanı vermeyi reddediyor Kautski. İnanılmaz değil mi! Marksizm in akla sığmaz bir alçaltıl ışı! Hiç çekinmeden diyebiliriz ki, İkinci Enternasyonal'İn çürüyüşü, en büyük teorisyenlerinden birinin Rus Devrimi üzerine bu bayağı yargısında, 4 Ağustos 1914'te savaş kredileri lehinde kullanılan oydan daha da uğursuz bir ifadesini bulmuştur.

Kautski on yıllar boyu, toplumsal devrim düşüncesini savunmuş ve geliştirmişti. Ama bugün devrim bir gerçek olduğunda, onun karşısında dehşet İçinde geriliyor. Rus Sovyet iktidarının karşısında dehşete düşüyor ve Alman Komünist proletaryasının güçlü haraketine karşı düşmanca bir tavır alıyor. Kautski. havasız, kapalı der-sanesinde yıllardan beri öğrencflerine baharı anlatıp duran, ve en sonunda. Öğretmenlik hayatının akşamında açık havaya çıkınca baharı tanıyamayan, öfkeye kapılan (bu öğretmenin öfkeye kapılması mümkünse eğer) ve baharın aslında bahar değil, doğadaki bir düzensizlik olduğunu, çünkü doğal tarihin yasalarına aykırı bir biçimde meydana geldiğini kanıtlamaya çalışan bir başöğretmeni

andırıyor. İşçilerin en yetkili bilgiçleri bile dinlemeyip, baharın sesine güvenmeleri ne kadar iyi…

Bizler, Marx'ın öğrencileri, Alman İşçileriyle birlikte, devrimin baharının tamomiyle toplumsal doğanın yasalarına uygun olarak ve aynı zamanda Marksist teorinin de yasalarına uygun olarak geldiğine inanmaya devam ediyoruz, çünkü Marksizm, bir başöğretmenin tarihin üstüne çıkan değneği değil, gerçekte cereyan eden tarihsel sürecin biçim ve yollarının toplumsal analizidir.

Her iki çalışmanın —1906 ve 1915 tarihli çalışmaların— metinlerini de hiç değiştirmeden, olduğu gibi bıraktım. İlk başta, metni günümüze uygun bir hale getirmek için notlar eklemeyi düşünüyordum: ama metinleri bir kez daha gözden geçirirken bu tasarıdan vazgeçmek zorunda kaldım. Ayrıntılara inmeyi tasarlayınca, kitabın hacmini iki katına çıkarmak zorunlu olacaktı, oysa bugün böyle bir şey için vaktim yok; ayrıca, böyle siki katlı* bir kitap, okur için de pek elverişli olmayacaktır. Daha ö-nemlisi, teme) sonuç ve uzantılarıyla kitaptaki düşünceler zincirinin, günümüzün koşullarına çok yaklaştığını düşünüyorum; bu kitapla daha yakından tanışmak zahmetine katlanan okur da, sunulan düşünceleri, içinde bulunduğumuz Devrim'in verileriyle kolayca bütünleştirebi-tecektlr.

12 Mart 1919. Kremlin.

L. TROÇKİ

SONUÇLAR VE OLASILIKLAR

Rusya’da Devrim, Sosyal Demokratlardan başka herkes için beklenmedik bir şekilde patlak verdi. Marksizm, Rus Devrimi’nin kaçınılmazlığını, kapitalist gelişme ile fosilleşmiş mutlakıyetin güçleri arasındaki çelişkinin sonucu olarak patlak vermek zorunda olduğunu, çok önceleri haber vermişti. Marksizm, yaklaşan devrimin toplumsal karakterini de önceden değerlendirmişti. Onu bir burjuva devrimi olarak nitelendirirken, Marksizm, devrimin en yakın nesnel görevlerinin, «bir bütün olarak burjuva toplumunun gelişmesi için normal koşullarım» yaratılması olduğuna işaret ediyordu.

Marksizmin haklı çıktığı görüldü; bunun artık tartışılması ya da kanıtlanması gerekmiyor. Marksistlerin karşısında şimdi başka *türden bir görev var:* gelişmekte

olan devrimin iç işleyişinin analizi yoluyla, devrimin ö-nündeki «olasılıkları» ortaya çıkarmak. Bizim devrimimi-zi, *1789 - 93* ya da 1848 olaylarıyla öylece özdeşleştirmek budalaca bir hata olur. Liberalizmin besin kaynağı olan tarihsel benzeştirmeler, toplumsal analizin yerini alamaz.

Rus Devriminin hayli kendine özgü bir karakteri vardır; bu bizim tüm toplumsal ve tarihsel gelişimimizin kendine özgü eğrisinin sonucudur, ve önümüzde de yeni tarihsel olasılıklar açmaktadır.

Rusya’daki toplumsal gelişme ile öteki Avrupa ülkelerindeki (bu ülkeleri, Rusya’dan farklı olup da, kendi içlerinde ortak olan özellikleri açısından bir araya getiriyoruz) toplumsal gelişmeyi karşılaştırırsak, Rus toplumsal gelişmesinin başlıca özelliğinin, onun görece ilkelliği ve yavaşlığı olduğunu söyleyebiliriz.

Burda bu ilkelliğin doğal nedenleri üzerinde durmayacağız; ama olgunun kendisi tartışmasız bir gerçek olarak ortada durmaktadır: Rus toplumsal yaşamı, daha yoksul ve daha ilkel bir ekonomik temel üzerine kurulmuştur.

Marksizm, üretim güçlerinin gelişmesinin toplumsal-tarlhsel süreci belirlediğini öğretir. Ekonomik toplulukların, sınıfların ve estote'lerin ([4]) ortaya çıkması, ancak bu gelişmenin belli bir düzeye erişmesiyle mümkündür. İşbölümünün gelişmesi ve daha uzmanlaşmış toplumsal işlevlerin yaratılmasıyla belirlenen estate ve sınıf farklılaşması, nüfusun doğrudan maddi üretimde çalışan kesiminin kendi tüketiminin üstünde bir artık üretmesini gerektirir: ancak bu artığa el konulmasıyla, üretici olmayan sınıflar doğabilir ve biçimlenebilirler. Dahası, bizzat üretici sınıfların içindeki İşbölümü de, tarımda, tarım dışı nüfusa tarımsal ürün aktarılmasını sağlayan bir gelişme düzeyinde mümkün olur. Toplumsal gelişmenin bu temel

dayanakları, daha Adam Smith tarafından açık bir şekilde formüllendirilmişti.

Bu yüzden de. tarihimizin Novgorod dönemi, Avrupa Orta Çağının başlangıcına raslarsa da, ekonomik gelişmenin doğal-tarihsel koşullara (daha elverişsiz coğrafi konum, seyrek nüfus) bağlı olan düşük hızı, sınıfların o-luşma sürecini frenlemiş ve ona daha ilkel bir karakter vermiştir.

Eğer sadece ic eğilimlerin etkisi altında ve yalıtılmış bir halde kalsaydı. Rus toplumsal gelişmesi nasıl bir biçim alabilirdi? Bunu kestirmek güçtür. Sadece bunun böyle olmadığı söylemek yeter. Belli bir iç ekonomik temel üzerine kurulmuş olan Rus toplumsal yaşamı, her zaman kendi dış toplumsal-tarihsel çevresinin etkisi, hatta baskısı altında kalmıştır.

ilkel bir ekonomi temeli üzerinde büyüyen Rus devleti. daha yüksek ve daha dengeli zeminler üzerine kurulmuş devlet örgütleriyle ilişkilere ve çatışmaya girdi. Ortada iki olanak vardı: ya Rus devleti, Altınordu

devletinin kendisiyle girişti̇ği mücadelede yenik düştüğü gibi, bu devletlerle mücadelesinden yenik çıkacak ve yokola-cak, ya da ekonomik ilişkilerin gelişmesi içinde onları geçecek ve yalıtılmış bir devlet halinde massedebilece-ğinden çok daha fazla hayati gücü kendi içine alabilecekti. Ne var ki Rusya'nın ekonomisi, birinci olasılığa meydan vermeyecek kadar gelişmişti; devlet çökmedi, ama ekonomik güçlerin şiddetli baskısı altında büyümeye başladı.

Demek ki, asıl sorun Rusya'nın dört yanından düşmanlarla kuşatılmış olması değildi. Sadece bu, durumu açıklamaya yetmeyecektir. Gerçekte bu, belki İngiltere'nin dışında, bütün öteki Avrupa ülkeleri için de geçerlidir. Bu devletler, varoluş için verdikleri karşılıklı mücadelelerde, aşağı yukarı aynı ekonomik temellere dayanıyorlardı ve dolayısıyla devlet örgütleri de o kadar güçlü bir dış baskı altında değildi.

Kırım ve Nogai Tatarlarına karşı mücadele, son derece büyük bir kuvvet harcanmasını gerektirmişti. Ama hiç kuşkusuz Fransa ile İngiltere arasındaki yüz yıllık savaşta harcanan çabadan daha fazla değildi bu. Eski Rusya'yı ateşli silahlar kullanmaya ve daimi Streltsi birliklerini yaratmaya iten. Tatarlar değildi; onu, daha sonra da süvari ve piyade kuvvetleri kurmaya iten de Tatarlar değil, Litvanya, Polonya ve İsveç'in baskısıydı.

Batı Avrupa'nın yarattığı bu basıncın sonucu olarak. Devlet, artık ürünün hiç bir orana sığmayacak kadar büyük bir parçasını yutuyordu, yani oluşmakta olan ayrıcalıklı sınıfların sırtından geçiniyor ve böyiece onların zaten yavaş olan gelişmelerini frenliyordu. Ama hepsi bu değildi. Devlet çiftçinin «gerekli ürün»üne de el koyuyor, onu yaşama araçlarından yoksun bırakıyor ve üzerinde yerleşmeye daha vakit bile bulamadığı topraktan kaçmak zorunda bırakıyordu; böyiece, nüfusun artmasını ve üretici güçlerin gelişmesini engelliyordu. Bu şekilde. Devlet. artık ürünün hiç bir oranla bağdaşmayacak kadar büyük bir bölümünü yuttuğu ölçüde, estate'ler arasındaki zaten yavaş olan farklılaşma sürecini engelliyor, gerekli ürünün önemli bir parçasına el koyduğu ölçüde de, dayandığı o ilkel üretim temellerini bile tahrip ediyordu.

Ama varolmak, iş görmek ve dolayısıyla toplumsal ürünün kendisi için gerekli olan parçasına el koyabilmek için de. Devletin hiyerarşik bir estate'ler örgütlenmesine İhtiyacı vardı. İşte bu nedenle, bir yandan kendi gelişmesinin ekonomik temellerini zayıf düşürürken, bir yandan da bu temellerin gelişmesini Hükümet tedbirleriyle zorlamaya çalışıyor ve -bütün öteki Devletler gibi- estate'lerin bu gelişmesini kendi yararına çevirmeye çabalıyordu. Rus kültür tarihçisi Milyukov, bunda. Batı Avrupa'nın ta-rfliiyle tam bir zıtlık bulmaktadır. Oysa hurda bir zıtlık yoktur.

Bürokratik mutlakıyet halinde büyüyen Orta Çağların estate'ler monarşisi, belirli toplumsal çıkar ve ilişkileri pekiştiren bir devlet biçimi oluşturuyordu. Ama bir kez ortaya çıktıktan sonra, bu devlet biçiminin de, yalnız alt estate'lerin değil, aynı zamanda üst estate'lerin çıkarlarıyla çatışmaya giren kendine ait (hanedan, saray, bürokratik) çıkarları vardı. Halk kitleleriyle Devlet örgütü arasındaki vazgeçilmez «orta duvarı» meydana getiren haki/n estate'ler, .Devle t'e baskı yapıyorlar ve kendi çıkarlarını Devlet'in pratik faaliyetinin içeriği haline getiriyorlardı. Aynı zamanda Devlet iktidarı da, bağımsız bir güç olarak, üst estate'lerin çıkarlarına kendi görüş açısından bakıyordu. Onların özlemlerine karşı bir direnç gösteriyor ve *onlar*ı kendine tabi kılmaya çalışıyordu. Devletle estate'ler arasındaki ilişkilerin tarihi, güçlerin karşılıklı ilişkilerine bağlı olarak, bu çizgi üzerinde gelişmişti.

Temel çizgileri bakırımdan özdeş olan bir süreç. Rusya'da da meydana gelmiştir.

Devlet, gelişmekte olan ekonomik grupları kullanmaya, onları kendi özel mali ve askeri çıkarlarına bağımlı kılmaya çalışmıştır. Hakim ekonomik gruplar da, doğup büyürlerken, kendi üstünlüklerini estate ayrıcalıkları biçiminde perçinlemek amacıyla kullanmaya çalışmışlardır Devlet'i, Bu toplumsal güçler çekişmesinde, devlet iktidarı. Batı Avrupa tarihinde olduğundan çok daha kazançlı çıkmıştır. Devlet iktidarı ile üst toplumsal gruplar arasında, çalışan kitlelerin sırtından, onların zararına yapılan hizmet mübadelesi (ki hakların ve yükümlülüklerin, görevlerin ve ayrıcalıkların

dağıtımında ifadesini bulmuştur), Rusya'da soyluluğa ve ruhbanlara Batı Avrupa'nın Orta Çağ estute-monarşilerinde olduğundan daha az kazanç sağlamıştır. Bu tartışmasız böyledir. Yine de, Batı'-da estate'lerin devleti yarattığını, oysa Rusya'da devlet iktidarının estate'leri kendi çıkarları doğrultusunda yarattığını söylemek (Milyukov'un yaptığı gibi), çok büyüK bir abartma olacaktır.

Estate'ler, deviet tedbirleriyle, yasayla yaratılamaz. Şu ya da bu toplumsal grubun, devlet iktidarının yardımıyla, ayrıcalıklı bir estate olarak biçimlenebilmesi için, daha önce bütün toplumsal avantajlarıyla birlikte ekonomik bakımdan gelişmiş olması gerekir. Estate'ler, daha önce saptanmış bir rütbeler silsilesine göre, ya da Legi-on ri'Honneur yasasına göre yoktan varedtlemez. Bütün kaynaklarıyla birlikte devlet iktidarı, daha yüksek ekonomik formasyonları ortaya çıkaran temel ekonomik sürece sadece yardım edebilir. Yukarda belirtildiği gibi, Rus devleti ulusun güçlerinin görece büyük bir bölümünü tüketerek toplumsal kristalleşme sürecini engelliyor, ama kendi amaçlan için de bu sürece ihtiyaç duyuyordu. Dolayısıyla, daha farklılaşmış Batılı çevresinin etkisi ve baskısı altında (bu baskı askerl-devlet örgütünün aracılığıyla aktarılıyordu), devlet de, ilkel bir ekonomik temel üzerinde toplumsal farklılaşmanın gelişmesini zorla sağlamaya çabalıyordu. Dahası, toplumsal-ekonomik formasyonların zayıflığının sonucu olan bu zorlama gereğinin kendisi bile, devletin, koruyuculuk yaparken, gücünü üst sınıfların gelişimini kendi arzusuna göre düzenlemek için kullanmaya çalışmasını doğal kılmıştır. Ama bu yönde büyük bir başarı kazanmaya giderken de, devlet, daha önce de gördüğümüz gibi toplumsal yapının ilkelliğinin sonucu oian kendi zayıflığının ve örgütlenmesindeki ilkelliğin kendisine karşı direndiğini görmüştür.

Demek ki, Rusya'nın ekonomik koşulları üzerinde yükseltilmiş olan Rus devleti, daha yüksek bir ekonomi temeli üzerine kurulmuş olan komşu devlet örgütlerinin dostça ve daha çok da düşmanca baskısıyla ileriye doğru itilmekteydi. Belli bir andan-özellikle onyedinci yüzyılın sonundan- itibaren devlet bütün gücüyle ülkenin doğal ekonomik gelişmesini hızlandırmaya çalışmıştır. Yeni el sanatı dalları, makine, fabrikalar, büyük sanayi, sermaye,

deyim yerindeyse, doğal ekonomik gövdeye yapay bir şekilde aşılanmaya çalışılıyordu. Kapitalizm, devletin doğurduğu bir şey gibi görünüyordu.

Bu açıdan, bütün Rus biliminin hükümet çabasının yapay bir ürünü olduğu, ulusal cehaletin gövdesine yapılan yapay bir aşı olduğu söylenebilir. ([5](

Rus ekonomisi gibi Rus düşüncesi de. Batı'nın daha gelişmiş düşünce ve ekonomilerinin doğrudan baskısı altında gelişmiştir. Ekonomik koşulların doğal - ekonomi niteliğinden ötürü, yani dış ticaretin yetersiz gelişmesi yüzünden, Öteki ülkelerle Rusya arasındaki ilişkiler devletin damgasını taşıyordu: dolayısıyla bu ülkelerin etkisi; devletin, kendini doğrudan ekonomik rekabette ortaya koymadan önce, ateşli bir varoluş mücadelesine girmesinde ifadesini buluyordu. Batı ekonomisi, Rus ekonomisini devlet aracılığıyla etkiliyordu. Daha iyi silahlanmış düşman ülkelerin ortasında varolabilmek için, Rusya da fabrikalar kurmak, denizcilik okulları açmak, tahkimat üzerine ders kitapları yayımlamak zorunda kalıyordu. Ne var ki, eğer bu uçsuz bucaksız ülkenin İç ekonomisinin genel gidişi de bu yönde olmasaydı, eğer ekonomik koşulların gelişmesi genel ve uygulamalı bilimler için bir talep doğurmamış olsaydı, devletin bütün çabaları sonuçsuz kalırdı. Doğal ekonomiden para-meta ekonomisine doğru gelişmekte olan ulusal ekonomi, Hükümetin tedbirlerinden ancak kendi gelişmesine uygun düşenlerine cevap veriyor ve bunlara da ancak ona uygun düştükleri oranda cevap veriyordu. Rus sanayiinin, Rus para sisteminin ve Devlet kredilerinin tarihi, bu görüşün en açık kanıtlarıdır.

«Sanayi dallarının çoğunluğu (metal, şeker, petrol, içki ve hatta tekstil sanayii)» diyor Profesör Mendeleyev, «hükümet tedbirlerinin doğrudan etkisi altında, hatta kimi zaman büyük hükümet sübvansiyonlarının yardımıyla, ama özellikle de hükümet her zaman bilinçli olarak koruyucu politika izlediği için, ortaya çıkabilmişlerdir. Aleksandır'ın hükümdarlığı zamanında, hükümet bu politikayı açıkça kabul etmiştir… Hükümetin üst kademeleri, koruyuculuk ilkelerini bütünüyle kabul ederken, bir bütün olarak eğitimli sınıflarımızdan daha ileri olduklarını göstermişlerdir.» (D. Mendeleyev, Rusya'nın Anlaşılmasına Doğru, St. Peters-burg, 1906, s. 84).

Sınai koruyuculuğun çok bilgili övgücüsü, hükümetin politikasının, sınai güçleri geliştirme kaygısıyla değil, tamamen parasal ve kısmen de askeri-teknik düşüncelerle belirlendiğini eklemeyi unutuyor. Bu yüzden, koruma politikası, çoğu zaman, sadece sınai gelişmenin temel çıkarlarına değil, çeşitli iş adamı gruplarının özel çıkarlarına bile ters düşmüştür. Örneğin, pamuklu dokuma tezgahı sahipleri, «pamuğa konulan yüksek vergilerin, pamuk ekimini teşvik etmek amacıyla değil, sırf mali kazançlar yüzünden sürdürüldüğünü» açıkça bildirmişlerdir. Nasıl estate'lerin «yaratılmasında» hükümet, herşeyden önce devletin hedeflerini gözetmişse, sanayiyi «kurarken# de başlıca düşüncesi Hazine'nin gereksinmeleri olmuştur. Bununla birlikte, fabrika sisteminin Rus toprağına aktarılmasında otokrasinin önemsiz bir rol oynamadığı da meydandadır.

Gelişen burjuva toplumunun Batı'nın politik kurumları-na gereksinme duymaya başladığı anda, otokrasi de. Avrupa devletlerinin bütün maddi kudretiyle silahlanmış olduğunu göstermiştir. Otokrasi, yeni ilişkiler kurmakta yararsız olan ama sistematik bir baskı uygularken son derece enerjik davranan bir merkezileşmiş bürokratik cihaza dayanıyordu. Dikenin çok büyük mesafeleri, idarenin eylemlerine bir güven duygusu katan ve (baskı konusundaki) işlemlerine bir ölçüde düzenlilik ve hız veren telgrafın yardımıyla aşılmıştı. Demiryolları, askeri güçlerin ülkenin bir ucundan öbürüne büyük bir hızla aktarılmasını sağlar. Avrupa'nın devrim öncesi hükümetleri, demiryolu ve telgraftan nerdeyse habersizdiler. Mutlakıyetin emrindeki ordu devasa idi; ve Japon Savaşıyla girilen ciddi sınavda işe varamaz olduğunu gösterdiyse de, iç egemenlik için yetip de artıyordu bile. Yalnız büyük Devrim'den önceki Fransız hükümeti değil, 1848'in Fransız hükümeti bile, bugünkü Rus ordusu çapında bir şeye yabancıydı.

Hükümet askeri ve mali aygıtıyla ülkeyi sonuna kadar sömürürken, yıllık bütçesini de iki milyar ruble gibi korkunç bir rakama çıkarmıştı, Otokratik hükümet, ordusunun ve bütçesinin desteğiyle Avrupa esham ve tahvilat borsasım kendi mâliyesi haline getirmişti; Rus vergi mükellefi de böyiece bu Avrupa borsasının umutsuz bir vergi ödeyicisi haline geliyordu.

Böyiece, ondokuzuncu yüzyılın seksenli ve doksanlı yıllarında Rus hükümeti dünyanın karşısına, yenilmez bir güce sahip, devasa bir askeri-bürokratik ve mali-borsa örgütü olarak çıkıyordu.

Mutlak monarşinin mali ve askeri kudreti, sadece Avrupa burjuvazisini değil, açık bir kuvvet ölçüşmesinde mut-lakiyetle hesaplaşma ve sonuç alma olanaklarına ilişkin bütün umutlarını yitiren Rus liberalizmini de yıldırmış ve körletmişti. Mutlakiyetln askeri ve mali kudreti, Rus devrimi İçin hiç bir şans bırakmıyor gibiydi.

Gerçekte, bunun tam tersinin doğru olduğu görüldü.

Bir hükümet merkezileştiği ve toplumdan bağımsızlaştığı ölçüde, toplumun üstünde duran, otok ra tik bir örgütün mali ve askeri güçleri ne kadar büyükse, varoluş mücadelesine de o kadar uzun süre ve başarıyla devam edebilir. İki milyarlık bütçesi, sekiz milyarlık borcu ve milyonlarca kişilik ordusuyla bu merkezileşmiş Devlet, toplumsa! gelişmenin en temel gereksinmelerini karşılayamaz bir hale geldikten sonra bile uzun bir süre ayakta kalabilir - üstelik yalnız ülke içi yönetimin gereksinmelerini değil, başlangıçtaki kuruluş nedeni olan askeri güvenliğin gereklerini de karşılayamaz duruma geldikten sonra bile…

Böyle bir durum ne kadar uzun sürerse, ekonomik ve kültürel gelişme gerekleriyle, «milyarlık» ataletine erişmiş olan hükümetin politikası arasındaki çelişki de o kadar artar. «Büyük yamalı bohça reformları» dönemi -ki bu çelişkileri çözmek şöyle dursun, tam tersine ilk kez çok canlı bir biçimde açığa vurmuştur onları- arkada bırakıldıktan sonra, hükümetin gönüllü olarak parlamenterı‘zm yoluna girmesi gittikçe daha güçleşmiş, psikolojik olarak gittikçe daha olanaksızlaşmıştır. Toplumun İçinde bulunduğu durum, bu çelişkilerden tek çıkış yolunun, mutlakiye-tin kazanı içinde onu çatlatmaya yetecek kadar buharın biriktirilmesi olduğunu göstermektedir.

Demek ki. mutlakıyetin, toplumsal gelişmeye rağmen hayatta kalışını borçlu olduğu idari, askeri ve mali gücü, liberallerin düşündüğü gibi devrim *olanağını ortadan* kaldırmak şöyle dursun, tam tersine, devrimi tek çıkış yolu haline getiriyordu; üstelik, mutlokiyetin büyük gücü kendisiyle ulus arasına bir uçurum koyduğu ölçüde, bu devrimin de o kadar radikal bir nitelik taşıyacağı daha o zamandan belli oluyordu. Liberaller kendilerini en ütopyacı «pratiklikle beslerler ve devrimci «Narodnikler» de hayaller ve mucize inançlarıyla yaşarlarken, Rus Marksizmi, bu gelişimin doğrultusunu sadece kendisi açıkladığı için haklı olarak gurur duyabilir. (6)

Daha önceki toplumsal gelişmenin tamamı, devrimi kaçımlmazlaştınyordu. Neydi öyleyse, bu devrimin itici güçleri?

Kentsel Rusya, çok yakın tarihin ürünüdür; daha kesin bir deyişle, son bir kaç on yılın. 1. Petro döneminin sonunda, onsekizinci yüzyılın ilk çeyreğinde, kent nüfusu 328.000'in biraz üzerindeydi, yani ülke nüfusunun yüzde 3'ü kadardı. Aynı yüzyılın sonunda 1.301,000'e çıkarak nüfusun yüzde 4.1'ini oluşturuyordu, 1812'de ise, ülke nüfusunun yüzde 4.4'ü demek olan 1,653,000 e çıkmıştı. Ondokuzuncu yüzyılın ortasında, hala nüfusun yüzde 7.8'ini aşmıyordu kentliler: 3,482,000. Nihayet son sayıma göre (1897), kentlerin nüfusu 16,289,000 kadardı, yani toplam nüfusun yüzde 13'ü. (7)

Kenti, sadece bir idari birim olarak değil, bir sosyo -ekonomik formasyon olarak düşünürsek, yukardaki rakamların kentsel gelişmenin doğru bir görünümünü vermediğini teslim etmemiz gerekir: Rus devletinin tarihi, sık sık, bilimsel olmaktan çok uzak nedenlerle kentlere berat verildiğini ya da geri alındığını göstermektedir bize. Yine de bu rakamlar Reform öncesi Rusya'da kentlerin önemsizliği ve son on yılda kentlerin gösterdiği hummalı büyüme hakkın-

da bir fikir verirler. Mikhailovski'nin yaptığı hesaplara göre, 1885 -1887 arasında kentsel nüfusun artışı yüzde 33.8' dlr; bu, toplam nüfusun

gösterdiği artışın [yüzde 15,25) iki katından fazla ve köy nüfusunun artışının da (yüzde 12.7) nerdeyse üç katıdır. Eğer buna, sanayi köy ve kasabalarını da eklersek, kentse) (tarım-dışı anlamında) nüfusun artışı daha da belirgin olur.

Ne var ‘ki modem Rus kentleri, eski kentlerden sadece nüfuslarıyla değil, aynı zamanda toplumsal tipolojileriyle de ayrılırlar: modern kentler, ticari ve sınai yaşam merkezleridir. Eski kentlerimizin çoğunluğunun hemen hiç bir ekonomik rolü yoktu; askeri ve idari merkezlerdi bunlar, buralarda oturanlar da şu ya da bu şekilde Devlet hizmetinde çalışıyorlar ve hâzinenin sırtından geçiniyorlardı; genel olarak, bir idare, ordu ve vergi-toplama merkeziydi kent.

Düşmanlara karşı korunma amacıyla kentin sınırları içine ya da çevresine, yerleşen bir tarım-dışı nüfus, daha önceki tarımsal uğraşlarına devam ediyordu. Eski Rusya’nın en büyük kenti olan Moskova bile, Müyukov’a göre, «nüfusunun önemli bir kısmı, ya maiyet memurları, ya muhafız ya da hizmetçi olarak şu veya bu şekilde sarayla bağlantılı olan bir kraliyet malikânesinden başka bir şey değildi. 1701 yılı sayımına göre, 16.000’i aşkın evden olsa olsa 7,000’!, yani yüzde 44’ü yerleşik ahali ve zenaatkârları meydana getiriyordu ve bunlar bile Devlet varoşlarında oturuyor ve saray için çalışıyorlardı. Geri kalan 9,000 bin ev rahiplere (1,500) ve yönetici estate’e aitti.» Yani Asyai despotizmin kentleri gibi Rus kentleri de. Avrupa Orta Çağlarının zenaat ve ticaret kentlerinin tersine, sadece tüketici durumundaydılar. Aynı dönemde Batı kentleri, ze-naatkârların köylerde oturmaya hakkı olmadığı ilkesini az çok başarıyla yerleştirdiler, oysa Rus kentleri hiç bir zaman böylesi hedeflerin peşinden koşmadılar. Öyleyse imalat sanayii ve zenaatlar nerdeydi? Köylerde, tarımla bağlantı İçinde.

Devletin şiddetli yağmasıyla birlikte ekonomik düzeyin düşüklüğü, herhangi bir zenginlik birikimine ya da toplumsal işbölümüne olanak vermiyordu. Batı’ya oranla yazların daha kısa oluşu, daha uzun bir kış serbestisi demekti. Bu etkenlere bağlı oiarak. İmalat sanayii de hiç bir

zaman tarımdan ayrılmamış ve kentlerde yoğunlaşmamış, tersine tarıma yardımcı bir çalışma olarak kırlarda kalmıştı. Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında kapitalist sanayi yaygın bir biçimde genişlemeğe başladığında, kentsel ze-naatlerle değil esas olarak köylerdeki el sanatlarıyla karşılaşmıştır. «Rusya'daki azami bir buçuk milyon fabrika işçisine karşılık,» diyor Milyukov, «kendi köylerinde ev imalatlarıyla uğraşan en azından dört milyon köylü vardır ki, bunlar aynı zamanda tarımsal çalışmalarını da sürdürmektedirler. Bu, Avrupa'daki fabrikaların doğmasına yol a-çan, ama Rusya'daki fabrikaların kurulmasına hiç bir biçimde katılmayan sınıftır.»

Kuşkusuz, nüfusun ve üretkenliğin daha da artışı, toplumsal işbölümü için bir temel yaratmıştır. Bu, doğal olarak, kent zenaatierinde de böyle olmuştur. Ne var ki, ileri ülkelerin baskısının sonucu olarak, bu temel, büyük ölçekli kapitalist sanayi tarafından ele geçirilmiş ve böyiece kent zenaatleri gelişmeye fırsat bulamamışlardır.

Dört milyon kırsal zenaatkor, Avrupa'da kent nüfusunun çekirdeğini oluşturan, usta ya da kalfa oiarak loncalara giren ve en sonunda da kendilerini gittikçe loncaların dışına itilmiş bulan kesimi meydana getiriyordu. Büyük Devrim sırasında Paris'in en devrimci semtlerinde oturan nüfusun çoğunluğunu da bu zenaatkâr sınıfı oluşturuyordu. Tek başına bu olgu {bizim kentsel zenaaHerimizin önemsizliği) bile devrimimiz için son derece önemli sonuçlar doğurmuştur.

Modem kentin esas ekonomik özelliği, kırlardan gelen hammaddeleri işlemesidir. Bu yüzden ulaşım koşulları onun için hayati bir önem taşır. Ancak demiryolunun kuruluşudur ki, kentlerin tedarik kaynaklarını, o kadar büyük insan kitlelerini bir araya toplayacak ölçüde genişletebilin iştir. Nüfusun bir araya toplanmasının gereği, büyük fabrika imalatının genişlemesiyle ortaya çıkmıştır. Modern bir kentin, hic değilse belli bir ekonomik ve politik bir Ö-nem taşıyan bir kentin nüfusunun çekirdeği kesin çizgilerle ayrılmış ücretli işçiler sınıfıdır. Devrimimizde belirleyici rolü

oynayacak olan sınıf da, Büyü‘k Fransız Devrimi zamanında henüz esas olarak tanınmayan bu sınıf olmuştur.

Fabrika sanayii 3istemi, yalnız proletaryayı öne geçirmekle kalmaz, aynı zamanda burjuva demokrasisinin ayağının altındaki toprağı da kaydırır. Burjuva demokrasisi daha önceki devrlmlerde desteğini kentli küçük burjuvazide bulmuştur: zanaatkarlar, esnaflar, vs.

Rus proletaryası tarafından oynanan, oransız deneceK kadar büyük politik rolün bir başka nedeni de, Rus sermayesinin büyük ölçüde yabancı kaynaklı oluşudur. Kautski’-ye göre, bu olgunun sonucunda, proletaryanın sayısı, gücü ve etkisi, burjuva liberalizminin gelişmesiyle orantılı olmayan bir biçimde büyümüştür.

Yukarda da söylediğimiz gibi. Rusya’da kapitalizm, el sanatları sisteminin içinden çıkmamıştır. Kapitalizm, arkasında, bütün Avrupa’nın ekonomik kültürü ve karşısında dolaysız rakibi olarak da çaresiz köy zenaatkarı ve sefalet içindeki kent zenaatkarı varken fethetmiştir Rusya’yı, ve bir emek gücü kaynağı oiarak da yarı mülksüzleş-miş köylülüğü bulmuştur. Mutlakiyet de, ülkenin kapitalizmin zincirleriyle bağlanmasına çeşitli yollardan yardım etmiştir.

Kapitalizm ilkin Rus köylüsünü dünya borsalarmın bir haraç Ödeyicisi durumuna getirmiştir. Ülke içinde sermaye eksikliği ve hükümetin sürekli para gereksinmesi, tefeci dış borçlar için bir alan yaratmıştır. İkinci Katerina döneminden Witte ve Durnovo’nun bakanlıklarına kadar, Amsterdam, Londra, Bertin ve Paris bankerleri, otokrasiyi bir esham borsası spekülasyonu haline getirmek için sistemli olarak çalışmışlardır. Dahili denilen borçların, yani iç kredi daireleri aracılığıyla gerçekleştirilen borçların önemli bir kısmı, gerçekte dış borçlardan hiç farklı değildir, çünkü aslında yabancı kapitalistlere borçlu olunmaktadır. Mutlakiyet, ağır vergilerle köylülüğü proleterleştirerek ve mülk-Süzleştirerek, Avrupa Esham Borsasının milyonlarını askerlere ve savaş gemilerine, hapisanelere ve demiryollarına dönüştürmüştür. Bu harcamaların daha büyük kısmı,

ekonomik açıdan başlangıçtan beri kesinlikle verimsizdir, kısırdır. Ulusal ürünün çok büyük bir parçası, faiz biçiminde ülke dışına gönderilmekte ve Avrupa'nın mali aristokrasisini zenginleştirmekte ve güçlendirmektedir. Son on yıi içinde Avrupa'nın parlamenter ülkelerinde kesintisiz bir biçimde büyüyerek ticari ve sınai kapitalistleri arka plana iten Avrupa finans burjuvazisinin, Çarlık hükümetini kendi vasal'i haline getirdiği doğrudur; ne var ki Avrupa finans burjuvazisi, Rusya içindeki burjuva muhalefetinin bir parçası olmayı isteyemezdi ve istememiştir. Avrupa finans kapitalinin dostluğu ve düşmanlığını yöneten ilkeler Hollanda'lı banker Hoppe ve Ortaklan'nın 1798'de Çar Pa-ul'a verdikleri borcun şartnamesinde bulunabilir: «politik durum ne olursa olsun ödenmelidir faiz.» Hattâ, Avrupa Esham Borsası, çıkarlarını doğrudan doğruya mutlakiyetin sürdürülmesinde görmektedir, çünkü başka hiç bir hükümetin böylesine aşırı faizleri garanti etmesi mümkün değildir. Şu var ki devlet borçları, Avrupa sermayesinin Rusya'ya tek giriş yolu değildir. Rus bütçesinin önemli bir bölümünü emen bu borçlar, ödendikten sonra, ülkenin el değmemiş doğal zenginlikleri ve özellikle o zamana kadar herhangi bir direniş göstermeye alışmamış olan örgütsüz e-mek gücü tarafından cezbedilen ticari-sinal sermaye biçiminde, yeniden Rus topraklarına geri dönmektedir. 1893-1899'daki Sınai patlamamızın ikinci yarısı, aynı zamanda Avrupa sermayesinin yoğun olarak Rusya'ya aktığı dönemdir de. Böyiece, Rusya'da işçi sınıfını hareketlendiren şey. eskisi gibi büyük ölçüde Avrupa'!ı olarak kalan ve politik gücünü Fransa ve Belçika parlamentolarında elde eden sermaye olmuştur.

Avrupa sermayesi, bu geri ülkeyi ekonomik olarak esir ederek, temel üretim kollarını ve iletişim yöntemlerini, bunların ilk ortaya çıktığı ülkelerde geçmek zorunda kaldıkları bir yığın ara teknik ve ekonomik aşamanın üzerinden atlatmıştır. Ama ekonomik egemenliğinin yolu üzerinde ne kadar az engelle karşılaşmışsa, politik rolü de o kadar küçük ve önemsiz olmuştur.

Avrupa burjuvazisi, Orta Çağların Üçüncü Estate'ının İçinden çıktı ve gelişti. İlk iki estate tarafından yürütülen soygun ve baskıya karşı, kendi sömürmek istediği halkın çıkarları adına, protesto bayrağını yükseltti. Orta

Çağların estate'ler monarşisi, bürokratik mutlakiyete dönüşme süreci İçinde, kilisenin ve soyluluğun isteklerine karşı mücadele ederken kentlerin nüfusuna dayanıyordu. Burjuvazi ise, bunu kendi politik yükselişi için kullandı. Böyiece, bürokratik mutlakıyet ve kapitalist sınıf aynı zamanda ve birlikte geliştiler ve 1789'da birbirleriyle çatışma içine girince de. burjuvazinin bütün ulusu arkasına topladığı görüldü. *

Rus mutlakiyeti ise. Batı devletlerinin doğrudan baskısı altında gelişti. Onların hükümet ve idare yöntemlerini, Rusya'daki ekonomik koşulların bir kapitalist burjuvazinin yükselişine olanak vermesinden çok daha önce örnek aldı ve benimsedi. Daha Rus kentleri iyice önemsiz bir rol oynarlarken, mutlakiyet, devasa bir daimi orduyu ve merkezileşmiş bir bürokratik ve mali yapıyı çoktan kurmuş ve AvrupalI bankerler karşısında ödenmesi olanaksız bir borç altına girmişti.

Batı sermayesi ülkeye, mutlakiyetin doğrudan İşbirliği ile girdi ve kısa bir süre içinde bir takım eski, kadim kentleri ticaret ve sanayi merkezleri haline getirdi ve hatta bir süre sonra, daha Önce insanların yaşamadığı yerlerde ticari ve sınai kentler yarattı. Bu sermaye, daha çok büyük anonim şirketler biçiminde ortaya çıkıyordu. 1893 -1902 arasındaki on yıllık sınai patlama döneminde toplam hisse senedi sermayesi iki milyar ruble arttı; oysa 1854-1892 arasında sadece 900 milyon rublelik bir artış göstermişti. Proletarya birdenbire kendini çok büyük kitleler halinde bir araya gelmiş buldu; kitlelerle otokrasi arasında ise, sayıca çok küçük, «halkstan 'kopuk, yarı-ecnebi. tarihsel geleneklerden yoksun ve gözü kârdan başka bir şey görmeyen bir kapitalist burjuvazi yer alıyordu.

Tarih kendini tekrarlamaz, Rus Devrimi'ni Büyük Fransız Devrimi ile ne kadar karşılaşırsak da, hiç bir zaman birincisi İkincisinin bir tekrarına indirgenemez. 19. yüzyıl boşuna geçmemiştir.

Daha 1848 yılı bile. 1789'dan çok büyük farklılıklarla ayrılır. Büyük Devrim'e oranla Prusya ve Avusturya Dev-rimlerinin cılızlığı, insanı şaşırtır. Bunlar, bir bakıma çok erken meydana gelmişlerdir, bir bakıma da

çok geç. Burjuva toplumunun geçmişin efendileriyle hesaplaşabilmesi İçin gerekli olan o korkunç kuvvet harcaması, ya feodal despotizme karşı ayaklanan anonim bir ulusun gücü ile, ya da kendini özgürleştirmeye çalışan bu ulus içindeki sınıf mücadelesinin adamakıllı gelişmesi İle elde edilebilir. Birinci durumda, ki 1789- 1793'de olan da budur, eski düzenin şiddetli direnci ile sıkıştırılmış olan ulusal enerji, gericiliğe karşı mücadelede bütünüyle kullanılmıştı; tarihte henüz yer almayan ve sadece bir olasılık olarak düşündüğümüz ikinci durumda ise, tarihin karanlık güçlerini yenmek için gerekli olan fiili enerji, «öldürücü» bir sınıf savaşı yoluyla burjuva ulusunun İçersinde yaratılır. Büyük bir enerjinin harcanmasına yol açan ve burjuvaziyi en büyük rolü oynama olanağından yoksun bırakan bu çok sert İc sürtüşme, burjuvazinin düşmanı proletaryayı ön safa iter, ona bir ay İçinde on yıllık bir deney kazandırır, bütün işlerin başına getirir ve iktidarın gerilmiş dizginlerini ona teslim eder. Bu kararlı, kuşku nedir bilmeyen sınıf da her şeyi peşinden sürükleyip götürür.

Devrim, ya sıçramaya hazırlanan bir kaplan gibi toparlanan, kendini bir noktada toplayan bir ulus tarafından, ya da bir ulusun mücadele süreci İçinde kesin alarak bölünmesi ve ulusun daha büyük kısmının, ulusun bütününün yerine getiremediği görevleri halletmek için serbest kalmasıyla yapılır. Bunlar, birbirine zıt iki tarihsel durum türüdür ki, an biçimleriyle hic kuşkusuz sadece mantık zıtlıklarında raslanabilirler.

Başka işlerde olduğu gibi burda da en kötüsü bu ikisinin ortasında kalan bir yoldur; gelgelelim 1848'de meydana gelen de böyle bir orta yol olmuştur işte.

Fransa tarihinin kahramanlık döneminde gördüğümüz bur[uvazl, aydınlanmış, etkin, henüz kendi konumunun çelişkilerinin farkında olmayan ve tarihin, sadece Fransa'nın eskimiş kuramlarına karşı değil, aynı zamanda bütün Avrupa'nın gerici güçlerine karşı da, yeni bir düzen için mücadele görevini kendisine yüklediği bir sınıftı. Bu burjuvazi, tutarlı bir biçimde, bütün fraksiyonlarıyla kendini ulusun lideri olarak görüyor, kitleleri mücadeleye seferber ediyor, onlara slogan veriyor ve onların savaş

taktiklerini belirliyordu. Demokrasi, bir politik ideolojiyle ulusu birbirine bağlıyordu. Halk -yani kentsel küçük burjuvazi, köylüler ve işçiler- burjuvaları kendi vekilleri olarak seçiyor ve seçmenlerinin bu vekillere verdiği talimatlar, kendi kurtarıcı misyonunun bilincine erişmeye başlamış bir burjuvazinin diliyle yazılıyordu. Devrim sırasında, sınıf antagonizmaiarı belirmekle birlikte, devrimci mücadelenin güçlü süredurumu, burjuvazinin daha tutucu unsurlarını tutarlı bir biçimde politik yolun dışına atıyordu. Hiç bir tabaka, enerjisini arkasındaki tabakaya aktarmadan hareketin dışına itilmiyordu. Dolayısıyla, bir bütün olarak ulus da, hedefleri için gittikçe daha keskin ve daha kararlı yöntemlerle mücadeleye devam ediyordu. Zengin burjuvazinin üst tabakaları, hareketin içindeki ulusal çekirdekten koparak 16. Louis ile ittifaka girince, ulusun demokratik talepleri bu burjuvaziye karşı yöneltildi ve bu da genel oy hakkına ve demokrasinin mantıki, kaçınılmaz biçimi olarak cumhuriyete yol açtı.

Büyük Fransız Devrimi gerçekten bir ulusal devrimdi. Dahası, burjuvazinin egemenlik için, iktidar için ve yekpare bir zafer için mücadelesi, ulusal çerçeve içinde klasik anlatımını bulmuştu.

Bugün Jakobinizm bütün liberal ukalaların ağzında bir kınama sözcüğüdür. Burjuvazinin devrimden nefreti, kitlelerden nefreti, sokaklarda yapılan torihin gücünden ve büyüklüğünden nefreti, tek bir öfke ve ‘korku çığlığında toplanmıştır — Jakobinizm! Komünizmin dünya ordusu olan bizlerse. Jakobinizm’le tarihsel hasaplaşmamızı çoktan yapmışızdır. Bugünkü uluslararası proleter hareketinin tümü, Jakobinizmin geleneklerine karşı verilen mücadele içinde biçimlenmiş ve güçlenmiştir. Biz. Jakobinizm’in teorilerini eleştirmiş, tarihsel sınırlarını, toplumsal çelişkilerini, ütopyacılığını açığa çıkarmış, üslubunun ardında yatan gerçeği göstermiş ve on yıllardan beri devrimin kutsal mirası sayılan geleneklerinden kopmuşuzdur.

Ama kansız, soğuk liberalizmin saldırılarına, iftiralarına ve aptalca sövüp saymasına karşı da Jakobinlzm’i savunuruz biz. Burjuvazi, kendi tarihsel gençliğinin bütün geleneklerine utanmazca ihanet etmiştir ve bugünkü u-

şakları da onun atalarının mezarlarına tecavüz etmekte ve ideallerinin küllerine tükürmektedirler. Proletarya, burjuvazinin devrimci geçmişinin onurunun korunmasını kendi üstüne almıştır. Proletarya, burjuvazinin devrimci geleneklerinden pratikte ne kadar kopmuş olursa olsun, yine de bir kutsal miras, bir büyük tutkular, kahramanlık ve inisiyatif mirası olarak saklamaktadır onları ve yüreği de Jakobin Konvansiyonu'nun söylev ve eylemleriyle duygudaşlık içinde çarpmaktadır.

Liberalizme çekiciliğini veren, Büyük Fransız Devrimi'nin gelenekleri değilse nedir? Burjuva demokrasisi başka hangi döneminde, 1793'ün Jakobin, Sansculotte (baldırı çıplak-ç). tedhişçi, Robespiyerci demokrasisinde olduğu kadar yükselebilmiş ve insanların yüreğini öyle büyük bir alevle tutuşturabilmlştir?

Almanya ve Avusturya'da burjuva radikalizminin aşağılık, iğrenç eylemlerle kısa süreli ömrünü tamamladığı bir dönemde, her renkten Fransız burjuva radikalizminin halkın çok büyük bir çoğunluğunu ve hatta proletaryayı kendi etkisi altında tutabilmesini sağlamış olan ve hâlâ sağlayan, Jakobinizm değilse nedir?

Clemenceau. Millerand, Birand, Bourgeois gibi Fransız radikallerini ve radikal sosyalistlerini, ve burjuva top-lumunun temellerini savunmayı en azından Wilhelm ll.'nin kalın kafalı Junker'leri kadar bilen bütün o politikacıları bugün bile besleyen, soyut politik ideolojisiyle. Kutsal Cumhuriyet'e tapınmasıyla, parıltılı deklarasyonlarıyla Ja-kobinlzmin büyüsünden başka nedir? Bugünün Fransız politikacıları, öteki ülkelerin burjuva demokratları tarafından kıskanılmaktadırlar; oysa onlar da kendi politik üstünlüklerinin kaynağına, Jakobinizmin kahramanlık devrine iftiralar yağdırmaktadırlar.

Nice umut yıkıldıktan sonra bile Jakobinizm halkm belleğinde bir gelenek olarak kaldı. Proletarya, uzun bir süre, geçmişin diliyle söz etti kendi geleceğinden. 1840'da, <tMontagnardı>n hükümetinden nerdeyse yarım yüzyıl sonra, 1348'in Temmuz günlerinden de sekiz yıl önce Heine, Saint-

Marceau banliyösündeki birtakım atelyeleri ziyaret ediyor ve işçilerin, «alt sınıfların bu en sağlam kesiminim, 'kitap okuduğunu görüyordu. «Orda» diye bildiriyordu bir Alman gazetesine, «şu eski Robespierre'in bir kaç yeni söylevini, Marat'nın ucuz baskılı broşürlerini, Cabet'nin Devrim Tarihi'ni, Carmenen'in karanlık hicivlerini, Buo-narotti'nin yapıtlarını, Bobeuf'un Öğretileri ve Gizli Tertlbl'-ni, bütün bu kan kokan kitapları buldum…. Bu tohumun vereceği meyvelerden biri Fransa'da ergeç bir cumhuriyetin fışkırma tehdidinin belirmesi olacaktır.»

Daha 1848'e gelindiğinde bile, burjuvazi geçmişle karşılaştırılabilir bir rol oynama fırsatını çoktan yitirmişti. Kendi İktidarına giden yolun üzerinde duran toplumsal sistemin devrimci tasfiyesini üstlenemiyor ve üstlenmeyi istemiyordu. Bunun neden böyle olduğunu bugün biliyoruz. Onun amacı - ve bunun çok iyi bilincindeydi- sistemin İçine, kendi pofitik egemenliği için değil, sadece geçmişin güçleriyle iktidarı paylaşabilmek için gerekli olan garantileri yerleştirmekti. Fransız burjuvazisinin deneyleriyle kurnazlaşmış, ihanetleriyle yozlaşmış ve başarısızlıklarından da korkuya kapılmıştı. Böyiece, yalnız eski düzenin yıkılmasında kitlelere önderlik edememekle kalmadı, onu ileriye İten kitleleri geri püskürtmek için de sırtını bu eski düzene dayadı.

Fransız burjuvazisi, Büyük Devrimini gerçekleştirmeyi başardı. Onun bilinci toplumun bilinciydi ve hsrşeyin, bir kurum olarak yerleşebilmesi için, önce bir amaç, bir politik yaratış sorunu olarak onun bilincinden geçmesi gerekiyordu. Kendi burjuva dünyasının sınırlılıklarım kendinden saklamak İçin çok zaman teatral pozlara, jestlere başvurmak zorunda kalıyordu: yine de, ilerlemesi devam ediyordu.

Oysa Alman burjuvazisi, daha başlangıçtan beri, devrimi «yapmamış®, tersine kendini ondan ayırmıştı. Bilinci, kendi egemsniiğinin nesnel koşullarına karşı geliyordu.

Devrim ancak ona karşı yürütülebilirdi, onun tarafından değil. Demokratik kurumlar, onun zihninde, uğrunda savaşa girilecek bir hedef değil, kendi

sağlığına karşı bir tehlikeydi.

1848'de, burjuvazi olmadan ve burjuvaziye rağmen olayların başına geçecek bir sınıfa gerek vardı, sadece yarattığı baskıyla bur[uvaziyl İleriye itmekle kalmayacak, aynı zamanda karar anında burjuvazinin siyasi cesedini de yolun dışına itmeye hazır bir sınıfa. Ne kent küçük bur[uvazisl. ne de köylüler bunu yapabilmişlerdi.

Kent küçük burjuvazisi yalnız düne değil yarına da düşmandı. Hala ortaçağ ilişkilerinin ağları içinde, ama şimdiden «serbest» sanayie karşı durma olanağını çoktan yitirmiş, hâlâ kentlere damgasını vuran oma daha o zamandan büyük ve orta burjuvazi önünde gerileyen, önyargılarla dolu, olayiarın gürültüsüyle sağırlaşmış, sömürülen ve sömüren, açgözlü ve açgözlülüğünde çaresiz küçük burjuvazi, ortada kalakalmıştı, günün dev boyutlu olaylarını kontrol edemiyordu.

Köylülüğün bağımsız politik girişkenliği ise, küçük burjuvazlninki kadar bite değildi. Yıllarca zincire vurulmuş, yoksulluk çekmiş, öfkeyle dolu, yeni ve eski sömürünün bütün ilmeklerini kendinde birleştiren 'köylülük, belli bir anda, zengin bir devrimci kuvvet kaynağı oluşturuyordu; ama örgütsüz, dağınık, kentlerden, politikanın va kültürün bu sinir merkezlerinden uzak düşmüş, zekaca gelişmemiş, ufukları kendi köylerinin genişliğiyle sınırlı, kentin düşünmekte olduğu herşeye karşı ilgisiz köylülerin bir önder güç olarak herhangi bir rolü olamazdı. Köylülük, feodal yükümlülüklerin ağırlığı sırtından alınır alınmaz sakinleşti ve onun hakları İçin savaşmış kentlere kara nankörlükle ödedi borcunu. Özgürlüklerine kavuşmuş köylüler, «düzenin bağnaz savunucuları haline geldiler.

Demokrat aydınlarda sınıf gücü yoktu. Bu grup kâh bir çeşit politik kuyruk olarak daha yaşlı kardeşini, liberal burjuvaziyi terkederek kendi zayıflığını ortaya koyuyordu; kah kendi kafasını çözümsüz çelişkiler içinde bulandırıyor ve bu bulanıklığı da kendisiyle birlikte her yere taşıyordu.

Proletarya çok zayıftı, örgütten, deneyden ve bilgiden yoksundu. Kapitalizm, eski feodal ilişkilerin ortadan kaldırılmasını zorunlu kılacak kadar gelişmiş, ama yeni sınai ilişkilerin ürünü olan işçi sıtnıfını belirleyici bir politik güç olarak öne çıkaracak kadar gelişmemişti. Proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişki, Almanya'nın ulusal çerçevesi içinde bile, burjuvazinin ulusal egemen rolünü korkusuzca yüklenmesini olanaksız kılacak kadar İleri gitmiş, ama bu rolü işçi sınıfının üstlenmesine elverecek kadar ileri gitmemişti. Evet, devrimin iç sürtünmesi, proletaryayı politik bağımsızlığa hazırlıyordu ama, aynı zamanda da e-nerjinin tükenmesine ve eylem birliğinin zayıflamasına yol acıyor, verimsiz bir güç sarfına neden oluyor ve devrimi, ilk başarılarından sonra, bezginlik içinde yerinde saymaya ve daha sonra da gericiliğin darbeleri altında geri çekilmeye zorluyordu.

Avusturya, devrim döneminde politik ilişkilerin bu bitmemiş ve tamamlanmamış karakterinin özellikle açık ve dokunaklı bir örneğini vermiştir.

1848'de Viyana proletaryası, hayranlık duyulacak bir cesaret ve tükenmez bir enerji göstermiştir. Tekrar tekrar kavgaya girmiş, mücadelenin hedefleri hakkında genel bir kavrayışa sahip olmadığı için sadece bulanık bir sınıf içgüdüsüyle harekete İtilmiş ve el yordamı ile bir slogandan diğerine geçmiştir. Proletaryanın liderliği, dikkate değer bir şekilde, öğrencilerin, eylemliliğinden ötürü kitlelerin ve dolayısıyla olayların üzerinde büyük bir etki yapan bu tek aktif demokratik grubun eline geçmiştir. Öğrenciler hiç kuşkusuz barikatlarda kahramanca çarpışabilmiş ve işçilerle hayranlık verici bir dayanışma içine girebil-mişJer, *ama onlara sokağın* «diktatörlüğünü» teslim eden devrimin ilerleyişini yönlendirmekten de bütünüyle aciz kalmışlardır.

Örgütsüz, politik deneyden ve bağımsız önderlikten yoksun proletarya, öğrencileri izlemiştir. Bütün kritik anlarda işçiler, «kafalarıyla çalışan beylere», «elleri ile çalışanların» yardımlarını sunmuşlardır. Öğrenciler kâh işçileri savaşa çağırmış, kâh işçilerin banliyölerden kente akmalarını

kendileri önlemişlerdir. Kimi zaman da, politik otoritelerini kullanarak ve Akademi Tümeninin silâhlarına dayanarak, İşçilerin kendi bağımsız taleplerini ileri sürmelerini yasaklamışlardır. İşte bu, proletarya üzerindeki hayırsever devrimci diktatörlüğün en açık örneği olmuştur Peki, ne oldu bu toplumsal ilişkilerin sonucu? Şu : 26 Mayıs'ta, öğrencilerin çağrısı üzerine Viyana'nın bütün işçileri, öğrencilerin (Akademi Tümeni'nin) silahsız-landırılmasına karşı koymak için ayaklandıklarında, başkentin nüfusunun tamamı, bütün kenti barikatlarla kapladığında ve dikkate değer bir güç göstererek Viyana'yı aldığında, bütün Avusturya silahlanmış Viyana'ya doğru yürüdüğünde, monarşi kaçmaya kalktığında ve bütün önemini yitirdiğinde, halkın baskısının sonucu olarak son birlikler de başkentten çekildiğinde. Avusturya hükümeti yerine başka bir hükümet göstermeden istifa ettiğinde -işte tam bu sırada yönetimi alacak hiç bir politik güç yoktu.

Liberal burjuvazi, böyle haydutça bir tarzda ele geçirilen iktidarı almayı bilinçli olarak reddediyordu; Ti rollere kaçmış olan İmparatorun geri dönmesinden başka bir şey düşlediği yoktu, .

İşçiler, gericileri yenecek kadar cesaretliydiler, ama onların yerini alacak kadar örgütlü ve bilinçli değildiler. Güçlü bir işçi hareketi vardı, ama açık seçik bir politik hedefi ofan bir proleter sınıf mücadelesi henüz yeterince gelişmemişti. Proletaryanın bu büyük tarihsel görevi başarması ve İdareyi eline alması mümkün değildi; burjuva demokratlar da, çoğu zaman olduğu gibi, en kritik anda sıvışıyorlardı.

Proletarya, bu kaçakları yükümlülüklerini yerine getirmeye zorlamak için, bir geçici işçi hükümetinin kurulmasında ortaya koyacağından daha az olmayan bir enerji ve olgunluk göstermek zorunda kalacaktı.

Ortaya çıkan durum hakkında o dönemin yazarlarından birinin çok yerinde gözlemi şöyleydi: «Gerçekte Vi-yana'da bir Cumhuriyet kurulmuştu, ne yazık ki kimse bunu görmüyordu.» Kimsenin farketmediği Cumhuriyet, yerini Habsburg'lara bırakarak uzun bir süre için sahneden çekildi… Kaçırılan bir fırsat, bir daha geri dönmez.

Macar ve Alman devrimlerinin deneylerinden, Lassal-le, bundan böyle devrimi erin sadece proletaryanın sınıf mücadelesinde destek bulacağı sonucunu çıkardı. Marx'a yazdığı 24 Ekim 1849 tarihli bir mektupta şöyle diyor Lassalte: «Macaristan'ın mücadelesini başarılı bir sonuca götürme şansı, bütün ülkelerden daha fazlaydı. Bunun nedenlerinden biri, o ülkede partinin. Batı Avrupa'da olduğu gibi, bölünmüş ve keskin antagonizmalar içine düşmüş bir durumda olmamasıydı, bunun yanısıra, devrimin, büyük ölçüde, bir ulusal bağımsızlık mücadelesi biçimini almasıydı. Yine de Macaristan yenilgiye uğradı, hem de ulusal partinin ihanetinin sonucu olarak.»

«Bu ve Almanya'nın 1848-49 yılları tarihi,» diye devam ediyor Lassalle, «beni şu sonuca götürüyor: daha İşin başında katıksız sosyalist amaçlarla ortaya çıkmadığı takdirde, Avrupa'da hiç bir devrim başarıya ulaşamaz. Eğer sosyal sorunlar mücadelenin içine sadece bir çeşit bulanık öğe olarak giriyor ve geri planda kalıyorsa, ve mücadele ulusal canlanışın ya da burjuva cumhuriyetçiliğinin bayrağı altında yürütülüyorsa, hiç bir mücadele başarılı olamaz.»

Bu biraz fazla keskin sonuçlan eleştirmek için durmayacağız burda. Ama, politik kurtuluş sorununun, bütün ulusun ittifak halinde baskı yapmasına dayanan taktiklerle çözülme olanağını daha ondokuzuncu yüzyılın ortasında yitirdiği de hiç kuşkusuz doğrudur. Sadece proletaryanın, mücadele gücünü sınıf konumundan ve yalnız sınıf konumundan alan proletaryanın bağımsız taktikleri, devrimin zaferini sağlayabilirdi.

1906'daki Rus işçi sınıfı ise, 1848'in Viyanaii işçilerine hiç bir yönden benzememektedir. Bunun en iyi kanıtı, bütün Rusya'da İşçi Temsilcileri Sovyetlerinin fışkırmasıdır. Bunlar, ayaklanma anında iktidarın işçilerce ele geçirilmesi amacıyla önceden hazırlanmış komplocu örgütler değildi. Hayır, devrimci mücadelelerinin koordinasyonunu sağlamak amacıyla kitlelerin kendileri tarafından planlı bir biçimde yaratılmış organlardı bunlar. Ve bu, kitleler tarafından seçilen ve kitlelere karşı sorumlu olan Sovyetler devrimci

sosyalizmin ruhuna uygun son derece kararlı bir sınıf politikası yürüten, kesinlikle demokratik kuramlardır.

Rus devriminin toplumsal özellikleri, ulusun silahlanması meselesinde kendini açıkça ortaya koyar. Bir milis, bir Ulusal Muhafız birliği, her devrimin ilk talebi ve ilk kazancıdır: 1789'da, 1848'de Paris'te ve İtalya'nın bütün devletlerinde. Viya no'da ve Berlin'de böyle olmuştur bu. 1848'de, bir Ulusal Muhafız birliği, yani mülk sahibi ve «eğitimli» sınıfların silahlanışı, en ılımlı kanadı da içinde, burjuva muhalefetinin talebiydi ve amacı da yalnızca kazanılmış, daha doğrusu «bağışlanmış» özgürlüklere, yukardan gelecek geri dönüşlere karşı güvence sağlamak değil, aynı zamanda burjuva mülkiyetini proletaryanın saldırılarından da korumaktı. Demek ki milis talebi, açıkça burjuvazinin sınıfsal bir talebiydi. «İtaİyanlar silahlı bir sivil milisin, despotizmin daha fazla yaşamasını olanaksızlaştıracağını iyice, anlamışlardı,» diyor birleşmiş İtalya'nın liberal İngiliz tarihçisi, «ayrıca, mülk sahibi sınıflar için, muhtemel bir anarşiye ve aşağıdan gelecek herhangi bir huzursuzluğa karşı da bir güvenceydi bu.» (8) Ve hareket merkezinde «anarşinin [8] yani devrimci kitlelerin icabına bakmak için yeterli sayıda birliği olmayan iktidardaki gericilik de burjuvaziyi silahlandırdı. Mutlakiyet önce burjuvaların işçileri bastırmasına ve susturmasına izin verdi, sonra da kendisi burjuvaları silahsızlandırdı ve susturdu.

Rusya'daysa, milis talebi, burjuva partilerinde hiç destek bulmadı; Liberallerin silahın ne demek olduğunu anlamamaları mümkün değildi, bu konuda mutlakıyetten hayli ders almışlardı. Ama Rusya'da proletaryadan ayrı ya da ona karşı bir milis yaratmanın mutlak olanaksızlığını da anlıyorlardı. Dükkan sahiplerinin, öğrencilerin ve a-vukatların omuzlarında tüfek, bellerinde de kılıç varken, ceplerine taş doldurarak ve ellerine birer kazma alarak silahlanan 1848'in işçilerine benzemiyordu Rus işçileri.

Rusya’da devrimi silahlandırmak, herşeyden önce işçileri silahlandırmak demektir Bunu bilen ve bundan korkan liberaller, bir milisin kurulmasından bütün bütüne kaçınmaktadırlar. Hattâ mevzilerini hiç savaşmadan mut-lakiyete teslim etmektedirler, tıpkı burjuva Thlers’ln, sırf işçileri silahlandırmaktan kaçınmak İçin, Paris’i ve Fransa’yı Bismarck’a teslim ediş) gibi…

Şu liberal-demokrat koalisyonun manifestosunda. Anayasal Devlet adlı sempozyumda, devrim lerin ola nakliliğini inceleyen Bay Clvelekov, haklı olarak şöyle söylemektedir: «Gerektiği anda, bizzat toplum. Anayasasını savunmak için harekete geçmeye hazır olmalıdır.» Ama bunun mantıki sonucu halkın silahlandırılması olacağı için de, bu liberal filozof, geri dönüşleri engellemek için «herkesin silahlanmasının hiç de gerekli olmadığını eklemeyi gereklin görmektedir. D Toplumun kendisinin bir direniş göstermeye hazırlanması yeterlidir- ama bu nasıl yapılacaktır, işte bu belli değildir. Bundan çıkarılacak bir sonuç varsa, o da demokratlarımızın yüreklerinde, silahlanmış proletarya korkusunun otokrasi askerleri korkusundan daha büyük oluşudur.

İşte bu yüzden devrimin silahlandırılması görevi, bütün ağırlıyla proletaryaya düşmektedir. 1848’de burjuvazinin sınıf talebi olan sivil milis, Rusya’da başlangıçtan beri halkın ve hepsinden önce de proletaryanın silahlanması talebi demektir. Rus devriminin geleceği bu soruna bağlıdır. [9]

Devrim, iktidar mücadelesi içindeki toplumsal güçler arasında açık bir kuvvet ölçüşmesidir. Devlet kendi başına bir amaç değildir; hakim toplumsal güçlerin elinde bir makinadır. o kadar. Her makina gibi de, bir motoru, aktarma ve yürütme cihazları vardır. Devletin itici gücü sınıf çıkarıdır; motor cihazı da, ajitasyon, basın, kilise **ve** okul propagandası, partiler, sokak toplantıları, yazılı talepler ve İsyanlardır. Aktarma cihazı ise, Tanrı‘m iradesi (mutla-kiyet) ya da ulusun İradesi (parlamenterizm) olarak gösterilen kast, hanedan, **estate** ya da sınıf çıkarlarının yasama örgütüdür. Son olarak, yürütme cihazı da. polisiyle, mahkemeleriyle, zindanlarıyla ve ordusuyla birlikte hükümettir.

Devlet kendi başına bir amaç değil, ama toplumsal ilişkileri örgütlendirmek, dağıtmak ve yeniden örgütlendirmek için devasa bir araçtır. Onu denetleyen ellere bağlı olarak, devrim için güçlü bir kaldıraç da olabilir, örgütlü durgunluğun aracı da.

Gerçekten parti adını alabilecek her politik parti, politik iktidarı ele geçirmek ve böyiece devleti, çıkarlarını dile getirdiği sınıfın hizmetine sokmak için çalışır. Prole-

taryanın partisi olan Sosyal Demokratlar da, doğal olarak. işçi sınıfının politik egemenliği için çalışırlar.

Proletarya, kapitalizmin büyümesiyle birlikte büyür ve güçlenir. Bu anlamda, kapitalizmin gelişmesi, proletaryanın da diktatörlüğe doğru gelişmesi demektir. Ne var ki, iktidarın işçi sınıfının eline geçeceği gün ve saat, doğrudan doğruya üretici güçlerin düzeyine değil, ama sınıf mücadelesi içindeki ilişkilere, uluslararası duruma ve nihayet bir takım öznel etkenlere (gelenekler, işçilerin İnisiyatifi ve savaşa hazır olma durumları) bağlıdır.

İşçilerin ileri bir ülkeden önce, ekonomik olarak geri bir ülkede iktidara gelmeleri mümkündür. 1871'de işçiler, küçük burjuva Paris'te bilinçli olarak İktidarı ellerine aldılar - evet, sadece iki ay İçin, ama Britanya ya da Amerika gibi büyük kapitalist merkezlerde işçiler iktidarı bir saat İçin bile ele geçirememişlerdir. Proletaryanın diktatörlüğünün teknik gelişmeye ve ülkenin kaynaklarına şu veya bu şekilde otomatik olarak bağlı olduğunu düşünmek, saçmalığa varıncaya kadar basitleştirilmiş «ekonomik» maddeciliğin önyargılarından biridir. Bu bakış açısının Marksizm-le bir ilişkisi yoktur.

Bize göre, Rus devrimi öyle koşullar yaratacaktır ki. liberal burjuva politikacıları hükümet etme yeteneklerini sonuna kadar ortaya koyma fırsatını bulamadan **örtce,** iktidar işçilerin eline geçebilecektir • ve devrimin zaferi isteniyorsa, mutlaka geçmelidir.

Amerikan gazetesi The Tribune'de 1848 - 49 devrim ve karşı devriminin bilançosunu çıkaran Marx şöyle yazıyordu: «Alman burjuvazisi İngiltere ve Fransa burjuvazilerinin ne kadar gerisindeyse. Alman İşçi sınıfı da, toplumsal ve politik gelişmesinde, bu ülkelerin o kadar gerisindedir. Uşak efendisine benzer. Sayıca gelişmiş, güçlü, yo-

ğunlaşmış ve akıllı bir proleter sınıfının varoluşu için gerekli koşulların gelişmesiyle elele gider. Orta sınıfın çeşitli kesimleri, özellikle de onun en ilerici kesimi olan büyük imalatçılar, politik iktidarı ele geçirinceye ve devleti kendi gereksinmelerine göre biçimlendirinceye kadar, İşçi sınıfı hareketinin kendisi hiç bir zaman bağımsız olamaz, hiç bir zaman katıksız proleter bir karakter kazanamaz. Ancak bundan sonra işverenle işçi arasındaki kaçınılmaz çatışma tehditedici bir yakınlık kazanır ve artık daha fazla ertelenemez…» ([10])

Bu alıntı herhalde okura yabancı değildir, çünkü yakın zamanlarda kitabi Marksistler tarafından adamakıllı kötüye kullanılmıştır. Rusya'da bir işçi sınıfı hükümeti düşüncesine karşı çürütülmez bir kanıt olarak öne sürül- \ müştür. «Uşak efendisine benzer.» Eğer kapitalist burjuvazi iktidarı alacak kadar güçlü değilse, denilmektedir, bir işçi demokrasisini, yani proletaryanın politik egemenliğini kurmak daha da olanaksızdır.

Marksizm herşeyden önce bir analiz yöntemidir; ama metinlerin analizi değil, toplumsal İlişkilerin analizi. Rusya'da kapitalist liberalizmin zayıflığının zorunlu olarak işçi hareketinin zayıflığı demek olduğu doğru mudur? Rusya'da burjuvazi iktidarı alana kadar, bağımsız bir işçi hareketinin olamayacağı doğru mudur? Manc'm tarihsel-gö-reli bir sözünü tarlh-üstü bir aksiyoma dönüştürme çabasının altında nasıl umutsuz bir biçimciliğin gizlendiğini görmek için sadece bu sorulan sormak bile yeterlidir.

Hızlı sınai büyüme döneminde Rusya'da fabrika sanayiinin gelişimi, «Amerikan» bir karakter taşıyordu; ama Rusya'da kapitalist sanayi, gerçek

boyutlarında Birleşik Devletler sanayiine kıyasla bir bebek sayılmalıdır. Rusya’-

da beş milyon insan -ekonomik olarak çalışan nüfusun yüzde 16.6’sı- imalat sanayiinde çalışmaktadır; Amerika’da ise bu rakamlar 6 milyon ve yüzde 22’dir. Bu rakamlar henüz çok bir şey söylememektedir bize; ama Rusya’nın nüfusunun Amerika’nınkinin nerdeyse İki katı olduğunu anımsarsak, oldukça açık bir manzara ortaya çıkacaktır. Yine de Rus ve Amerikan sanayilerinin gerçek boyutlon-nı kavrayabilmek için, 1900’de Amerikan fabrika ve büyük ateiyelerinin satılmak üzere 25 milyar ruble değerinde mal ürettiğini, oysa aynı dönemde Rus fabrikalarının satılmak için ürettikleri malın değerinin iki buçuk milyar rubleden az olduğunu bilmek gerekmektedir. ([11])

Sanayi proletaryasının sayısının, yoğunluğunun, kültürünün ve politik öneminin, kapitalist sanayiinin gelişme derecesine bağlı olduğu kuşkusuz doğrudur. Ama bu bağımlılık doğrudan değildir. Belli bir anda, bir ülkenin üretici güçleriyle o ülkenin sınıflarının kuvveti arasında, ulusal ve uluslararası karakterde çeşitli toplumsal ve politik etkenler yer alır ve bunlar, ekonomik ilişkilerin politik ifadesini yerinden kaydırır, hatta kimi zaman büsbütün değiştirir. Birleşik Devletler üretici güçlerinin Rusya’nın üretici güçlerinden on kat daha büyük olmasına rağmen, Rus proletaryasının politik rolü, kendi ülkesinin politikası üzerindeki etkisi ve yakın gelecekte dünya politikasını etkileme olasılığı, Amerikan proletaryasıyla karşılaştırılamayacak kadar büyüktür.

Amerikan proletaryası hakkindaki son kitabında Kautski, proletaryanın ve burjuvazinin politik güçleriyle kapitalist gelişmenin düzeyi arasında dolaysız bir ilişkinin bulunmadığına dikkati çekmektedir. «Birbirine taban tabana zıt iki devlet var,» diyor Kautski, «bunlardan birinde, sınıflardan biri haddinden çok, yani kapitalist üretim

tarzının gelişmesiyle orantılı olmayacak kadar gelişmiştir; öteki ülkedeyse Öbür sınıf böyle gelişmiştir. Bu devletlerden birinde -Amerika'da- kapitalist sınıftır bu, ötekinde -Rusya'da- ise proletarya. Amerika'nın dışında hiç bir ülkede, sermayenin diktatörlüğünden bu kadar kesinlikle sözedüemez: buna karşılık militan proletarya Rusya'nın dışında biç bir ülkede bu kadar büyük bir önem kazanmamıştır. Bu Önemin artması zorunludur ve hic kuşkusuz artacaktır, çünkü bu ülke ancak çok yakın zamanlarda modern sınıf mücadelesine katılmıştır ve ancak çok yakın zamanlarda bunun için olanak bulmaktadır.» Bir dereceye kadar Almanya'nın kendi geleceğini Rusya'dan öğrenebileceğine işaret eden Kautski şöyle devam etmektedir: «Rus proletaryasının bize kendi geleceğimizi göstermekte oluşu son derece dikkate değerdir, çünkü bu, sermayenin gelişme derecesinde değil, işçi sınıfının muhalefetinde ortaya çıkmaktadır. Rusya'nın kapitalist dünyadaki büyük devletlerin en gerisi olması, ekonomik gelişmenin politik gelişmeye temel teşkil ettiğini öne süren maddeci tarih anlayışıyla çelişkili gibi görünür; ama gerçekte, maddeci tarih anlayışını bir araştırma yöntemi olarak değil yalnızca hazır bir kalıp olarak gören hası m -(arımız ve eleştiricilerimizin tanımladığı maddeci tarih anlayışıyla çelişkilidir, o kadar.» (*) Toplumsal İlişkilerin bağımsız analizinin yerine, hayatta karşılaşılan her durumda kullanılmak üzere metinlerden tümdengelimi koyan bizim Rus Marksistlerine bu satırla» özellikle sahk veririz. Hiç kimse, bu kendilerine özgü Marksistler kadar tehlikeye düşürmemiş, uzlaştırmam ıştır Marksizml.

Demek ki Kautski'ye göre, Rusya ekonomik olarak geri bir kapitalist gelişme düzeyinde bulunmaktadır ve

(*) K. Kautski: Amerikan **ve Rus** İşçileri, **Rusça ç. 1006,** 8. 4-5.

politik oiarak da önemsiz ve güçsüz bir kapitalist burjuvazi ile güçlü bir devrimci proletaryaya sahiptir. Bunun sonucunda, «tüm Rusya'nın çıkarları için mücadele, şu anda ülkede varolan tek güçlü sınıfın, sanayi proletaryasının sırtına yüklenmektedir. Bu yüzden, sanayi proletaryasının politik önemi çok büyüktür ve yine bu yüzden Rusya'nın kendisini boğan

mutlakıyetin karabasanından kurtarılması İçin mücadele, mutlakıyetle sanayi proletaryası arasındaki tek bir mücadeleye, köylülerin hatırı sayılır bir destek sağlayabilecekleri ama önderlik yapamayacakları tek bir mükcadeleye dönüşmüştür.»

• Bütün bunlar, Rus *«uşağının», «efendisinden» daha*

-i önce iktidarı ele geçireceğini sonucuna varmamızı gerek-\ tirmiyor mu?

*

İki tür politik iyimserlik olabilir. Bir devrimci durum içinde gücümüzü ve üstünlüklerimizi abartabilir ve o andaki güçler ilişkisinin zorunlu kılmadığı, haklı göstermediği görevleri üstlenebiliriz. Öte yandan da, iyimser bir tutumla devrimci görevlerimize sınırlar koyabiliriz; oysa konumumuzun mantığı İle sınırların ötesine itiieceğlzdir.

Nesnel amaçlan ve dolayısıyla kaçınılmaz sonuçlan bakımından devrimi m izin burjuva olduğunu ileri sürerek bütün sorunların çapını sınırlayabilir ve bu burjuva devriminde başlıca aktörün, devrimin tüm seyri He iktidara itilen proletarya olduğu gerçeğine gözlerimizi kapayabiliriz.

Proletaryanın, bir kez iktidarı aldıktan sonra, tâ silahlı zor yoluyla iktidardan uzaklaştırmana kadar, amansız bir mücadeleyle iktidarı bırakmamak için direneceğini unutarak, bir burjuva devriminin çerçevesi içinde proletaryanın politik egemenliğinin ancak geçici bir alay olduğuna kendimizi inandırabilir ve ferahlayabiliriz.

Proletaryanın, iktidarı aldıktan sonra, sadece konumunun mantığı ile. sanayinin devlet tarafından yönetilmesini getirmeye itileceğini hiç düşünmeden Rusya’da toplumsal koşulların bir sosyalist ekonomi için henüz olgunlaşmamış olduğuna kendimizi inandırabilir ve rahat bir nefes alabiliriz. Ama burjuva devrimi gibi bir genel sosyolojik terim, belli bir burjuva devriminin işleyişinin ortaya attığı politik-taktik sorunları, çelişkileri ve güçlükleri asla çözmeyecektir.

Nesnel görevi sermayenin egemenliğini kurmak olan onsekizinci yüzyılın sonundaki burjuva devriminin çerçevesi içinde, baldın çıplakların diktatörlüğünün mümkün olduğu görülmüştü. Bu diktatörlük sadece geçici bir olay değildi; onu izleyen bütün bir yüzyıla damgasını basmıştı ve bunu da. burjuva devriminin her yanı kuşatan sınırlarına çarpıp kırılmış olmasına rağmen yapmıştı. Nesnel görevleri bakımından yine burjuva olan yirminci yüzyılın başındaki devrimde ise, yakın bir olasılık olarak, proletaryanın kaçınılmaz, ya da en azından muhtemel politik egemenliği ortaya çıkmaktadır. Bu egemenliğin, bazı gerçekçi filistenlerin umduğu gibi sadece geçici bir «olay» olmaması için, proletaryanın kendisi bir çaba gösterecektir. Ama bugün bile kendimize şunu sorabiliriz: proletarya

diktatörlüğünün burjuva devriminin sınırlarına çarpıp kırılması kaçınılmaz mıdır, yoksa belli dünya ölçüsündeki tarihsel koşullarda, bu sınırları kırıp geçme olasılığını kendi önünde bulabilir mi? İşte burda taktik sorunlarla karşı karşıyayizdir: devrimin gelişmesi bir işçi sınıfı hükümetini yakınlaştırdığı oranda, böyle bir hükümet doğrultusunda bilinçli olarak çalışmalı mıyız, yoksa o an için, politik iktidarı, burjuva devriminin işçilerin üzerine atmaya dünden razı olduğu ve olabildiğince kaçınılması gereken bir talihsizlik olarak mı görmeliyiz?

«Gerçekçi» politikacı Vollmar'ın 1871 Komünarlan İçin söylediği şu sözleri mİ uygulamalıyız kendimize: «İktidarı alacakları yerde yatıp uyusalardı daha iyi yaparlardı»…?

Devrimin kesin bir zafere ulaşması halinde, iktidar, mücadelede Önderlik yapan sınıfın eline, başka bir deyişle, proletaryanın eline geçecektir. Şunu hemen belirtelim kİ, bu, proleter olmayan toplumsal grupların devrimci temsilcilerinin hükümete katılmalarını asla engellemez. Bunlar hükümete girebilirler ve girmelidirler de: doğru ve sağlıklı bir politika, kent küçük burjuvazisinin, aydınların ve köylülüğün nüfuzlu Önderlerini iktidara çağırmaya iteleye-cektir proletaryayı. Bütün sorun şudur: hükümetin politikasının içeriğini kim belirleyecektir; kim hükümetin İçinde çoğunluğu oluşturacaktır?

Demokratik halk tabakalarının temsilcilerinin, işçilerin çoğunlukta oldukları bir hükümete katılmaları mümkündür; proletaryanın temsilcilerinin kesin olarak burjuva - demokratik bir hükümete, aşağı yukarı bir şeref misafiri rolünde katılmalan da mümkündür — ama bunlar birbirinden çok uzak, apayrı şeylerdir.

Liberal kapitalist burjuvazinin politikası, bütün bocalamaları gerilemeleri ve İhanetleri içinde oldukça belirli ve kesindir. Proletaryanın politikası ise daha da kesin ve eksiksizdir. Ama arada kalan toplumsal konumlan ve politik esnekliklerinden Ötürü, aydınların; toplumsal çeşitlilikleri, arada kalan toplumsal konumları ve İlkellikleri yüzünden köylülüğün; yine şekilsizliği, ara konumu ve politik gelenekten bütünüyle yoksun oluşu yüzünden kent küçük bur-

juvazisinin politikaları ise, son derece belirsiz, şekilsiz, binlerce olasılıkla ve dolayısıyla da sürprizlerle doludur.

Proletaryanın temsilcilerinin bulunmadığı bir devrimci demokratik hükümet düşüncesinin anlamsızlığını görmek için, böyle bir şeyi bir an için zihnimizde canlandırmak yeterlidir. Sosyal demokratların bir devrimci hükümete katılmayı reddetmeleri, böyle bir hükümeti hayli olanaksız kılacak ve bu yüzden de devrime ihanet anlamına gelecektir. Ama proletaryanın bir hükümete katılması da. ancak hakim ve ağır basan bir katılma olarak, nesnel ba-, kımdan olanaklı ve ilkeler açısından da izin verilebilir bir I şeydir. Böyle bir hükümet, proletarya ve köylülüğün dik-? tatörlüğü olarak, proletarya, köylülük ve aydınjarın diktatörlüğü olarak, hatta işçi sınıfı ve küçük burjuvazinin koalisyon hükümeti olarak tanımlanabilir elbet; yine de şu soru önümüze çıkmaktadır: hükümet içinde ve dolayısıyla ülke içinde hegemonya kimde olacaktır? Biz, işçi hükümetinden söz etmekle, hegemonyanın İşçi sınıfına ait olması gerektiğini belirtmiş olmaktayız.

[1]

«Savaş ve Barış Sorunu Üzerine Konuşma», 7 Mart 1618, Selected **Works,** c. VII, s. 288.

2

. ([2]) üçüncü Enternasyonal Konuşmaları, Koral Yayınları, 1976, s. 150-51.

3

Menzbinski o sıralarda GPU'nun şefiydi; Yaroskıvski İse parti Merkez Kontrol Komisyonu şeflerindendi ve özellikle Muhalefete saldırmakla ve birçok üyesini partiden ihraç etmekle ûn salmıştı.

4

Estate; kapitalizm öncesi toplumlardaki ana Kesimler; kapitalizm öncesi toplumların sınıfları da denilebilir. Feodal toplumun üç estate'i, soylular, rahipler ve «üçüncü estate» olan halktı. Burjuvazi, işçiler ve köylüler, bu -üçüncü estate- e dahildiler. — Ç.N.

5

Okulların, da en azından fabrika kadar Devlet'in. «yapay» bir ürünü olduğunu anlamak için, Devlet'le okul arasındaki ilk ilişkilerin karakteristik çizgilerini hatırlamak yeter. Devlet'in eğitim konusundaki çabalan, bu «yapaylığı» ortaya koymaktadır. Okulu asan öğrenciler, zincire vuruluyorlardı. Bütün okul zincire vurulmuştu. Okumak, bir hizmet çeşidiydi. Öğrencilere ücret ödeniyordu, vs., vs. — L.T.

6

Profesör Mendeleyev gibi gerici bir bürokrat bile bunu yadsıyamıyor. Sanayiin gelişmesinden s öze derken şunu belirtiyor: «Sosyalistler burda bir şey farkettiler, hatta kısmen anladılar da onu, ama Latinizmlerine (I) uygun olarak, kuvvet kullanılmasını önermekle ve kalabalıkların vahşi içgüdülerini

okşayarak devrim ve iktidar peşinde koşmakla yoldan saptılar [6] (Rusya’nın Anlaşılmasına Doğru, s. 120)

[7]

Bu rakamlar Milyukov’un Makalelerinden alınmıştır. Sibirya ve **Finlandiya da dahil** bütün Rusya’nın kentsel nüfusu 1897 sayımında 17,122,000 (toplamın yüzde 13.25’i) **olarak** verilmiştir (Mendeleyev, a.e.g., s. 90’daki tablol

[8]

Bolton King, History of Italian Unity, Busça çevirisi, Moskova 1901, Cilt I, s. 220, — L.T.

[9]

Anayasal Devlet (Rusça), bir sempozyum, birinci basım, s. 49. — L.T.

[10]

Marx, **1848 - 50’de Almanya, [Almanya’da** Devrim ve **karşı** Devrim], Rusça çev., **1905,** s. **8, 9.**

[11]

Rusya’nın Anlaşılmasına Doğru, 1906. s. 99, — L.T.

Jakoben diktatörlüğünün organı olarak Ulusal Konvansiyon, yalnızca Jakoben *terden* oluşuyor değildi. Dahası var, Jakobenler Konvansiyon'un içinde azınlık durumun-*e* daydılar; ama Konvansiyon'un duvarları dışında baldırı çıplaklar'ın etkisi ve ülkeyi kurtarmak için kararlı bir politikanın gerekliliği, iktidarı Jakobenlerln eline veriyordu. Böyiece, Konvansiyon, Jakobenlerden, Jirondlstlerden ve bataklık diye adlandırılan çok geniş ve kararsız bir Mer-kez'den oluşan ulusal bir temsilciler meclisi olmasına rağmen, Özünde Jakobenlerln diktatörlüğüydü.

Biz, İşçi hükümeti sözüyle, işçi sınıfı temsilcilerinin hakim durumda bulunduğu ve önderlik rolünü üstlendiği bir hükümeti kastediyoruz. Proletarya, iktidarını perçinlemek için, devrimin tabanını genişletmek zorundadır. Çalışan kitlelerin bir çok kesimleri, özellikle kırlardakiler, ancak devrimin öncüsü olan kent proletaryası, devletin başına geçtikten sonra devrime çekilecek ve politik olarak örgütleneceklerdir. Ondan sonra devrimci ajitasyon ve örgütlenme, devlet kaynaklarının yardımıyla yürütülecektir. Bizzat yasama gücü, kitlelerin devrimcileştlrilmesi için güçlü bir araç haline gelecektir. Burjuva devriminin bütün yükünü proletaryanın sırtına bindiren toplumsal ilişkilerimizin niteliği, işçi hükümeti için sadece çok büyüK güçlükler yaratmakla kalmayacak, ama aynı zamanda, en azından varoluşunun ilk döneminde, ona paha biçilmez avantajlar da sağlayacaktır. Bu, proletarya ile köylülük arasındaki ilişkileri de etkileyecektir.

1789 - 93 ve 1848 devrimierinde iktidar ilk önce mutlakıyetten burjuvazinin ılımlı öğelerine geçti ve devrimci demokrasi iktidarı almadan, hatta almaya *hazırlık* bile yapmadan önce köylülüğü özgürleştiren de bu sınıf oldu (bunu nasıl yaptığı *ayrı* bir sorun). Özgürlüğünü elde etmiş köylülük, «şehirlilerin» politik oyunlarına, yani devrimin ilerleyişine duyduğu bütün ilgiyi yitirdi ve kendisini «düzensin ayakları dibine ağır bir temeltaşı gibi yerleştirerek devrimi Sezarist ve eski rejimci-mutlakiyetçi gericiliğe teslim etti.

Rus devrimi, demokrasinin en temel sorunlarını çözebilecek herhangi bir burjuva anayasal düzenin kurulmasına olanak vermemektedir ve uzun bir süre daha vermeyecektir. Witte ve Stolipin gibi reformcu-bürokratların bütün «aydınca» çabaları, kendi varoluş mücadeleleri tarafından hükümsüz kılınmakta, boşa çıkarılmaktadır. Sonuçta, köylülüğün, hatta bir bütün olarak, bir estate olarak köylülüğün en temel devrimci çıkarlan, devrimin bütününün kaderine, yani proletaryanın kaderine bağlı olmaktadır.

İktidardaki proletarya, köylülüğün önünde, onu kurtarmış bir sınıf olarak duracaktır. Proletaryanın hakim durumda olması, sadece demokratik eşitlik, özgür öz-yöne-tim, vergilemenin bütün yükünün zengin sınıflara aktarılması, daimi ordunun silahlanmış halk içinde eritilmesi ve zorunlu kilise vergilerinin kaldırılması anlamına değil, aynı zamanda toprak ilişkilerinde köylüler tarafından gerçekleştirilen bütün devrimci değişikliklerin (toprağa e) koyma ve mülksüzleştirmeler) de tanınması anlamına gelecektir. Proletarya bu değişiklikleri, bundan sonra tarımda alınacak devlet tedbirlerinin çıkış noktası yapacaktır.

Bu koşullarda, Rus köylüsünün, devrimin ilk ve eti güç döneminde, ne pahasına olursa olsun proleter refimi-nin (İşçi demokrasisinin) sürdürülmesi isteği, Fransız köylüsünün, süngülerinin zoruyla yeni mülk sahiplerine mülklerinin dokunulmazlığını garanti eden Napoleon Bo-naparte rejiminin sürdürülmesi isteğinden daha az olmayacaktır. Bu ise, köylülüğün desteğini sağlamış olan proletaryanın Önderliği ile toplanan millet meclisinin proleter-yanın iktidarı için demokratik bir elbiseden başka bir şey olmayacağı anlamına gelir.

Ama köylülüğün proletaryayı bir yana itmesi ve onun yerini alması mümkün değil midir? Hayır, bu mümkün değildir. Bütün tarihsel deneyler bu varsayımır karşısı nda-dır. Tarihsel deneyler, köylülüğün kesinlikle bağımsız bir rol oynayamayacağını göstermektedir. (*)

Kapitalizmin tarihi, kırın kente bağımtıiaşmasının ve boyun eğmesinin tarihidir. Avrupa kentlerinin sınai gelişmesi, bir noktada tarımda feodal

ilişkilerin daha fazla sürmesini olanaksızlaştırmıştır. Ama kırsal kesimin kendisi, feodalizmin kaldırılması doğrultusundaki devrimci görevi üstlenebilecek bir sınıfı hiç bir zaman ortaya

1*1 Köylü Birliğinin ve daha sonra da Duma içinde Emek Grubunun (Trudoviki) doğuşu ve gelişmesi, buna ve daha önceki savlara ters mİ düşmektedir? Kesinlikle delril. Nedir Köylü Birliği? Bir demokratik devrim ve tarım re-**i‘50**

çıkarmamıştır. Tarımı sermayeye bağımlı kılan kent ise, kırsai kesim üzerindeki politik hegemonyayı kendi eline geçiren ve devlet ve mülkiyet ilişkilerindeki devrimi kırlara yayan bir devrimci güç yaratmıştır. Bu gelişmenin sonucunda, kırlar ekonomik yönden sermayeye, köylülük de politik yönden kapitalist partilere esir olmuşlardır. Bu partiler, köylülüğü seçim oyunları için bir alan haline getirerek, parlamenter politikada feodalizmi yeniden canlandırmışlardır, Modern burjuva devleti, vergilendirme ve militarizm yoluyla köylüyü tefeci sermayesinin pençelerine fırlatmakta ve devlet rahipleri, devlet okulları ve kışlala-formu platformu üzerinde, köylülüğün daha bilinçli öğeleriyle -kuşkusuz köylülüğün en alt kesimi değildir bu- birlikte. radikal demokrasinin kimi unsurlarını içinde toplayan bir Siriik.

Köylü Birliğinin, varlık nedeni olan tarım programına gelince, burçla şunlar söylenmelidir: tarımsal hareketin gelişmesi ne kadar yaygın ve geniş olursa ve toprağa el konulması ve dağıtılması aşamasına da ne kadar çabuk gelinirse, sınıfsal, yerel, günlük ve teknik türden binlerce çelişkinin sonucu olarak Köylü Birlijri içinde çözülme ve parçalanma süreci de o kadar erken başlayacaktır. Birliğin üyeleri, tarım devriminin köylerdeki organları olan Köylü Komitelerinde kendi paylarına düşen nüfuzu kullanmaya devam edeceklerdir, ama söylemek bile gereksiz, ekono-mik-idari kurumlar olan Köylü Komiteleri, modem toplumun temel özelliklerinden biri olan, kırın kente politik bağımlılığını ortadan kaldıramayacaklardır.

Emek Grubunun radikalizmi ve şekilsizliği, köylülüğün devrimci özlemlerindeki çelişikliğin anlatımıydı. Emek Grubu, anayasal yanılsamalar döneminde çaresiz bir biçimde «Kadetleri» (Anayasacı Demokratlar) izledi. Duma'nın dağılma amuda da, doğal olarak. Sosyal Demokrat Grubun kılavuzluğu altına girdi. Köylü temsilcilerindeki bağımsızlık yokluğu, kararlılık gösterilmesi gerektiği anda, yani iktidarın devrimcilerin eline geçmesi gerektiği anda, kendini özellikle açık bir biçimde gösterecektir. — L.T,

rın yozlaşmışlığı yoluyla da onu tefeci politikasının kurbanı haline getirmektedir.

Rus burjuvazisi, bütün devrimci mevzileri proletaryaya teslim edecektir. Köylüler üzerindeki devrimci hegemonyayı da teslim etmek zorunda kalacaktır. İktidarın proletaryaya devredilmesiyle ortaya çıkan böyle bir durumda, köylülük için İşçi demokrasisi rejiminin çevresinde toplanmaktan başka yapılacak bir şey kalmamaktadır. Köylülüğün bunu, genellikle burjuva rejiminin ardından giderken gösterdiği bilinç derecesiyle yapması bile çok bir şey değiştirmeyecektir. Ama, köylülüğün oylarına hükmeden her burjuva partisinin, iktidarını köylülüğü dolandırmak ve aldatmak için kullanmasına ve durumun iyice kötüleşmesi halinde de yerini bir başka kapitalist partiye bırakmasına karşılık, proletarya, köylülüğe dayanarak, bütün güçleri kırsal kesimin kültürel düzeyini yükseltmek ve köylülüğün politik bilincini geliştirmek için seferber edecektir. Yukarda söylenenlerden, bir «proletarya ve köylü diktatörlüğünü» nasıl gördüğümüz oldukça açık olmalıdır. Sorun, buna İlke olarak karşı olmamız, böyle bir politik işbirliği biçimini «arzu etmemiz ya da etmememiz» değildir. Biz sadece bunun gerçekleşmesinin mümkün olmadığını düşünüyoruz- hiç değilse, doğrudan ve dolaysız anlamıyla.

Gerçekten de, böyle bir koalisyon, ya mevcut burjuva partilerinden birinin köylülük üzerinde nüfuz kurduğunu, ya da köylülüğün kendi bağımsız ve güçlü partisini yarattığını varsayar, oysa göstermeye çalıştık ki, bunlardan ikisi de mümkün değildir.

Proletarya ancak ulus çapında bir ayaklanmaya ve hareketliliğe dayanarak iktidarı alabilir. Proletarya, ulusun devrimci temsilcisi olarak, mutlakıyete ve feodal barbarlığa karşı mücadelenin benimsenmiş önderi olarak girecektir hükümete. Ama iktidarı aldıktan sonra da, yeni bir dönem, bir devrimci yasama dönemi açacaktır ve bu durumda, ulusun iradesinin kabullenilmiş temsilciliği rolünü sürdürmesi artık biraz güçleşecektir. Yine de. Proletaryanın ilk yapacağı işler, eski rejimin Auge ahırlarının temizlenmesi ([1] ve İçindekilerin kovulması çalışmaları (liberal harem ağaları halkın belli önyargılara bağlı olduğundan ne kadar sözederlerse etsinler] bütün ulusun aktif desteğini alacaktır.

Bu politik temizlik, bütün toplumsal ve devlet ilişkilerinin demokratik bir yeniden-örgüşenmesiyle tamamlanacaktır. İşçi hükümeti, doğrudan baskıların ve taleplerin etkisi altında, bütün ilişkilere ve olaylara kararlı bir biçimde müdahale etmek zorunda kalacaktır…

Hükümetin İlk görevi, ordudan ve idari cihazdan, halkın kanıyla lekelenmiş bütün insanların kovulması ve halka karşı işlenmiş suçlara en çok bulaşmış birliklerin dağıtılması ve kaldırılması olacaktır. Bunu, devrimin ilk günlerinde, yani seçilmiş ve sorumlu görevliler sisteminin başlatılması ve ulusal bir milisin örgütlenmesi olanağının kazanılmasından çok daha önce yapılması gerekecektir. Ama iş burda bitmeyecektir. İşçi demokrasisi, doğrudan doğruya, iş gününün uzunluğu, tarım sorunu ve işsizlik sorunu gibi meselelerle karşı karşıya kalacaktır.

Bir şey açıktır. Her geçen gün, iktidardaki proletaryanın politikasını derinleştirecek ve onun sınıf karakterini gittikçe daha çok belli edecektir. Bunun yanıbaşında, proletarya ile ulus arasındaki devrim bağları kopacak, köylülüğün sınıfsal parçalanması politik bir biçim kazanacak ve işçi hükümetinin politikası, bir genel-demokratik politika olmaktan çıkıp bir sınıf politikası haline geldiği ölçüde de köylülüğün çeşitli katmanları arasındaki antagoniz-rna artacaktır.

Köylüler ve aydınlar arasında yıllarla birikmiş burjıı-va-bireyci geleneklerin ve anti-proleter önyargıların bulunmayışı proletaryanın iktidara gelmesine yardım edecekse de. bu önyargı yokluğunun politik bilinçlilikten değil, politik barbarlıktan, toplumsal şekilsizlikten, ilkellikten ve karakter eksikliğinden ileri geldiğini akılda tutmak da gereklidir. Bu özelliklerden hiç biri, tutarlı, aktif bir proleter politikası için güvenilir bir temel yaratamaz.

Feodalizmin yokedilmesi, bir estate olarak köylülüğün bütününden destek görecektir. Müterakki bir gelir vergisi de köylülüğün büyük çoğunluğu tarafından desteklenecektir. Ama tarım proletaryasını korumak için ortaya sürülen her yasa, sadece çoğunluğun sempatisini kazanmamakla kalmayacak, üstelik köylülük içindeki belirli bir azınlığın aktif muhalefetiyle de karşılaşacaktır.

Proletrya, sınıf mücadelesini köylere taşımak ve böylelikle, görece dar sınırlar içinde olsa da hiç kuşkusuz bütün köylülerde bulunabilecek olan çıkarlar İttifakını kırmak zorunda kalacaktır. İktidarı aldığı andan itibaren, köy zenginleriyle köy yoksullan arasındaki, tarım burjuvazisiyle tarım proletaryası arasındaki antagonizmalordan destek bulmak zorunda kalacaktır. Köylülüğün heterojenliği güçlükler yaratır ve bir proleter politikasının uygulanma temelini daraltırken, sınıf farklılaşmasının yetersiz düzeyde oluşu da, proletaryanın dayanmış olduğu arao olan gelişmiş sınıf mücadelesinin köylülük içine sokulmasına karşı bir engel yaratacaktır.

Köylülüğün devrim heyecanının azalması ve politik pasifliği ve daha da önemlisi, üst kesimlerinin aktif muhalefete geçmeleri, aydınların bir kesimini ve kent küçük burjuvazisini mutlaka etkileyecektir.

Demek ki, iktidardaki proletaryanın politikası ne kadar kesin ve kararlı olursa, ayaklarının altındaki toprak da o kadar daralacak ve sallanmaya başlayacaktır. Bütün bunlar çok muhtemel, hatta kaçınılmazdır…

Proleter politikasının, kendi müttefiklerinden muhalefet görecek olan iki yönü, kollektrvrzm ve enternasyonalizmdir.

Köylülüğün ilkelliği ve küçük burjuva niteliği, dar sınırlar içine hapsolmuş kırsa) bakış açısı, dünya ölçüsündeki politik bağlardan ve ittifaklardan soyutlanmışlığı, iktidardaki proletaryanın devrimci politikasının perçinlen-meşinin önüne büyük güçlükler çıkaracaktır.

Sosyal Demokratların görevi, geçici bir hükümete katılmak ve devrimci-demokratlk reformlar döneminde onu yönetmek, bu reformların en radikal nitelikte olması için çalışmak ve bunun için de örgütlü işçi sınıfına dayanmak, ama demokratik programın gerçekleştirilmesinden sonra da kendi kurdukları yapıyı burjuva partilerine teslim ederek muhalefete geçmek ve böyiece bir parlamenter politika dönemini başlatmak mıdır? Bunun böyle olduğunu düşünmek, düpedüz işçi hükümeti fikrini tehlikeye

atmak, bütün içeriğini boşaltmak olur. Üstelik, bunun «ilke olarak» benfmsenemeyecek bir yol olmasından da değildir bu -sorunu böyle soyut bir biçimde koymak anlamsızdır; *tamamen gerçek* dışı, *en* kötü hayalicilik - bir çeşit devrimci-filisten hayalcilik, olduğu için böyledir.

Şu nedenle:

Programımızın azami ve asgari programlar olarak bölünmesinin, iktidarın burjuvazinin elinde bulunduğu dönemde çok köklü ve önemli, ilkesel bir anlamı vardır. Burjuvazinin iktidarda olması olgusu, üretim araçlarının özel mülkiyeti ile bağdaşmayan tüm talepleri asgari programımızın dışında tutar. Bu tür talepier sosyalist bir devrimin içeriğini oluşturur ve bir proletarya diktatörlüğünün varlığını gerektirir.

Ama iktidar sosyalist bir çoğunluğa sahip bir devrimci hükümetin eline geçer geçmez, programımızın azami ve asgari olarak bölünmesi, hem ilke açısından hem de doğrudan pratik açısından bütün anlamını yitirir. Bir proleter hükümeti, hiçbir zaman kendisini bu tür sınırların içine hapsedemez. Sekiz saatlik iş günü sorununu alın: bilindiği gibi, bu,

kapitalist ilişkilerle hiçbir bakımdan çelişmez, onun için de Sosyal Demokrasinin asgari programında yer alır. Ama tedbirin bir devrim döneminde, sınıf tutkularının yoğunlaştığı bir dönemde alındığını düşünelim: o zaman bu tedbirin, kapitalistlerin, diyelim lokavtlar ve fabrikaların kapatılması biçimindeki örgütlü ve kararlı tepkisiyle karşılaşacağı kesindir.

Yüzbfnlerce işçi kendilerini sokağa atılmış bulacaklardır. Hükümetin ne yapması gerekir bu durumda? Bir burjuva hükümeti, ne kadar radikal olursa olsun, işlerin bu kerteye varmasına İzin vermez, çünkü fabrikaların kapanması durumunda güçsüz kalacaktır. Geri çekilmek zorunda kalır, sekiz saatlik iş günü getirilmez ve öfkeli işçiler bastırılır.

Proletaryanın politik egemenliği altında ise, sekiz saatlik iş gününün getirilmesi büsbütün başka sonuçlara yol *açar.* Liberalizmin yaptığı gibi sermayeye değil de proletaryaya dayanmak isteyen ve burjuva demokrasisinin «tarafsız» bir aracısı rolünü oynamayı orzu etmeyen bir hükümet için, fabrikaların kapanması elbette iş gününün uzatılması İçin bir gerekçe olamaz. Bir işçi hükümeti için bir tek çıkış yolu vardır: kapatılan fabrikalara el koymak ve buralardaki üretimi toplumsallaştırılmış bir temel üzerinde örgütlemek.

Buna karşı, kuşkusuz, şu ileri sürülebilir: diyelim kİ işçi hükümeti, programına sadık kalarak, iş gününü sekiz saate indiren bir karar çıkardı; eğer sermaye, özel mülkiyetin korunması temeline dayalı demokratik bir programın olanaklarıyla üstesinden gelinemeyecek bir direnme gösterirse buna. Sosyal Demokratlar çekilmeli ve proletaryaya başvurmalıdırlar. Böyle bir çözüm, ancak hükümetin üyelerini meydana getiren grup acısından bir çözüm sayılabilir; ama proletarya açısından ya da devrimin gelişmesi açısından, bir çözüm falan değildir bu. Sosyal Demokratların çekilmelerinden sonraki durum, iktidarı almaya zorlandıkları sıradaki durumun aynısı olacaktır. Sermayenin örgütlü karşı-durmasmın önünden kaçmak, devrime, işin başında iktidarı almayı reddetmekten daha büyük bir İhanet olur. İşçi sınıfı partisi için, hükümete katılıp da kendi zayıflığını

ortaya koyduktan sonra çekilmek yerine, hiç girmemek, gerçekten çok daha hayırlı olur.

Bir başka örnek alalım, iktidardaki proletarya, işsizlik sorununu çözmek için en enerjik tedbir.erı almamazlık edemez, çünkü hükümetteki işçi temsilcilerinin, işsiz kalmış işçilerin isteklerine, devrimin ouriuva niteliğine değinen savlarla karşılık veremeyeceği besbellidir.

Amn Hükümet, işsizlerin sorunlarını çözmeyi üstlenirse -bunu nasıl yapacağı, bu noktada bizim için önemli değildir- o zaman, bu, ekonomik iktidarın hemen ve önemli ölçüde proletaryadan yana kayması demek olacaktır, işçileri ezerken her zaman bir yedek sanayi ordusunun varlığına dayanan kapitalistler, bu durumda kendilerini ekonomik yönden iktidarsız bırakılmış hissedecekler, bu arada devrimci hükümet de onları politik iktidarsızlığa mahkum etmiş olacaktır

Demek ki, işsizlerin bakımını üstlenmekle, hükümet grevcilere bakmayı da üstüne almış olmaktadır. Eğer bunu yapmazsa, kendi varoluşunun temelini anında ve dönüşsüz bir biçimde baltalamış olur.

Artık bundan sonra kapitalistler için lokavta gitmekten, yani fabrikaları kapatmaktan başka yapacak bir şey kalmamıştır. İşverenlerin, üretimin durdurulmasına işçilerden çok daha uzun bir süre dayanabilecekleri meydandadır; bu yüzden, bir işçi hükümetinin genel bir lokavta verebilecekleri bir tek karşılık vardır: fabrikalara el koymak ve hiç değilse en büyüklerinde, Devlet ya da topluluk (komün) üretimini başlatmak.

Sırf toprağa el konulmasından ötürü, tarımda da benzer sorunlar ortaya çıkacaktır. Bir proleter hükümetinin, büyük ölçekli üretim yapan özel çiftliklere el koyduktan sonra, bunları parçalayacağı ve işletsinler diye küçük üreticilere satacağı bir an bile düşünülmemelidir. Ona bu alanda açık olan tek yol. kooperatif üretimin ya topluluk (komün) denetimi altında ya da doğrudan doğruya Devlet tarafından örgütlenmesidir. Ama bu da, sosyalizme giden yoldur.

Bütün bunlar açıkça göstermektedir ki, Sosyal Demokratlar, işçilere daha işin başında asgari programdan gerilemeyeceklerini söz verip, burjuvaziye de bunun ötesine geçmeyeceklerini vaadederek katılamazlar bir dev-rimct hükümete. Böyle çifte bir yükümlülüğün yerine getirilmesi mümkün değildir. Proletaryanın temsilcilerinin, güçsüz rehineler gibi değil, önder bir güç olarak hükümete girmesi olgusunun kendisi bile, asgari ve azami programlar arasındaki sınır çizgisini siler; yani, ortaklaşacılığı (kollektivizmi) günün gündemine sokar. Proletaryanın bu yönde ilerleyişinin durdurulacağı nokta, proletarya partisinin ilk baştaki niyetlerine değil, güçler ilişkisine bağlıdır.

Bu yüzden, burjuva devriminde proletarya diktatörlüğünün herhangi bir özel biçiminden, bir demokratik proletarya diktatörlüğünden (ya da, proletarya ve köylülüğün diktatörlüğünden) söz edilemez. İşçi sınıfı, ancak demokratik programının sınırlarını aşmaktan geri durmak pahasına koruyabilir diktatörlüğün demokratik niteliğini. Bu noktada beslenecek her türlü hayal, çok vahim sonuçlar yaratır. Sosyal Demokrasiyi daha işin başında zayıf düşürür.

Proletarya, bir kere iktidarı aldıktan sonra, anu korumak için sonuna kadar savaşacaktır. Bu mücadelede, iktidarın sürdürülmesi ve perçinlenmesi için kullanılacak silahlardan biri, özellikle taşrada, ajitasyon ve örgütleme ise, bir başkası da ortaklaşacılık politikasıdır. Ortaklaşacılık, sadece, iktidardaki partinin içinde bulunduğu durumdan ileriye doğru tek çıkış yolu olmakla kalmayacak, aynı zamanda bu durumu proletaryanın desteğiyle korumanın bir aracı da olacaktır.

Sosyalist basında kesintisiz devrim düşüncesi -mutlakıyetin ve feodalizmin tasfiyesini, artan toplumsal çatışmalar, kitlelerin yeni kesimlerinin ayaklanmaları ve proletaryanın hakim sınıfların ekonomik ve politik ayrıcalıklarına hic durmayan saldırılarıyla birlikte bir sosyalist devrime bağlayan bir düşünce- ortaya atıldığı zaman, «ilerici» basınımız hep bir ağızdan bir kızgınlık çığlığı yükseltti. «Ah!» diye bağırdılar, «bir çok şeye katlandık, ama buna İzin veremeyiz. Devrim, ’yasal’ kılınacak bir yol

değildir.. Olağanüstü tedbirlerin uygulanmasına ancak olağanüstü durumlarda izin verilebilir. Kurtuluş hareketinin a-macı, devrimi sürekli kılmak değil, en kısa zamanda onu hukuk yoluna sokmaktır.» vb., vb.

Bu aynı demokrasinin daha radikal temsilcileri ise, o zamana kadar sağlanmış anayasal kazançların açısından bile, devrime karşı çıkmayı göze alamazlar. Onlara göre, parlamentarizmin kendisinin yükselişinden önce ortaya çıkan bu parlamenter budalalık, proleter devrimine karşı mücadelede güçlü bir silah değildir. Onlar bir başka yol seçerler. Tutumlarını yasalar temeline değil, onlara olgular temeli gibi görünen şeye tarihsel «olanaklılık» temeline, politik «gerçekçilik» temeline ve hattâ… hattâ «Marksizm» temeline dayandırırlar. Neden olmasın? O Venedikli sofu burjuva Antonio da, çok haklı olarak,

«Şeytan, Kutsal Kitaptan kendi işine gelecek alıntılar gösterebilir,» dememiş miydi?

Bu radikal demokratlar, Rusya'da bir işçi hükümeti kurulması düşüncesini inanılmaz saymakla kalmamakta, hemen Önümüzdeki tarihsel dönemde Batı Avrupa'da bir sosyalist devrim olanağını bile reddetmektedirler. «Devrimin ön-şartları,» demektedirler, «henüz görünürlerde değildir.» Bu doğru mudur? Kuşkusuz, sosyalist devrim için belirli bir gün ve saat saptamak sözkonusu olamaz, ama bu devrimin gerçek tarihsel olasılıklarının da belirtilmesi gerekir.

Marksizm sosyalizmi bir bilim haline getirdi, ama bu bazı «Marksistlerin» Marksizmi bir ütopya haline getirmelerini engellemiyor.

Rozhkov, toplumsallaştırma ve kooperatif (eştirme programına karşı çıkarken, «geleceğin toplumunun, Marx tarafından kalıcı bir biçimde ortaya konulan zorunlu ön-şartlarını.» şöyle anlatıyor. «Kişisel kazanç dürtüsünü, para kazanma [!], kişisel çaba, özel girişim ve riziko kaygılarını asgariye indirecek ve toplumsal üretimi ana sorun haline getirecek ölçüde bir teknik gelişme demek olan maddi nesnel Ön-şartlar, bugün ortaya çıkmışlar mıdır

henüz?» diye soruyor. «Böylesine bir teknik düzey, ekonominin bütün İM dallarında büyük ölçekli üretimin aşağı yukarı tamamlyle iü egemen olmasına sıkıca bağlıdır. Böyle bir aşamaya erişilmiş midir? Proletaryanın sınıf bilincinin, halkın büyük çoğunluğunun ruhsal birliğini sağlayacak ölçüde gelişmesi gibi, öznel, psikolojik ön-şartlar bile yoktur bugün. Biz.» diye devam ediyor Rozhkov, «Fransa'nın ünlü Albİ cam işçileri ve yine Fransa'daki bir çok tarım birlikleri gibi üretici birlikleri olduğunu biliyoruz; ama herşeyden çok Fransa'daki deneyler göstermektedir ki. bu kadar İlerlemiş bir ülkenin koşulları bile, kooperatifçiliğin egemenliğine olanak verecek kadar gelişmemiştir. Bu işletmeler orta büyüklüktedir, teknik düzeyleri ortalama kapitalist girişim terin kinden daha yüksek değildir, sınai gelişmenin

başını çekmiyor, ona Öncülük etmiyor, sadece mütevazi bir düzeye yaklaşıyorlardır.

«Ancak, teker teker üretici birliklerin deneyleri, bunların ekonomik hayatta önder bir rol oynamağa başladıklarını gösterirse yeni bir sisteme yaklaştığımızı söyleyebiliriz. ancak o zaman bunun varoluşu için gerekli koşulların bulunduğundan emin olabiliriz.» (*)

Yoldaş Rozhkov'un iyi niyetine saygı duymakla birlikte, yazık ki. sosyalizmin ön-şart/arı diye bilinen konuda açığa vurduğu kafa karışıklığına burjuva yazınında bile çok seyrek taslandığını teslim etmemiz gerekiyor. Rozhkov için olmasa bile, hiç değilse sorunun selameti açısından bu karışıklık üzerinde biraz durmakta yarar var.

Rozhkov, «kişisel kazanç dürtüsünü, para kazanma fi), kişisel çaba, Özel girişim ve riziko kaygılarını asgariye indirecek bir teknik gelişme düzeyine» henüz erişmediğimizi ileri sürüyor.

Bu satırların anlamını çıkarmak kolay değil. Herhalde Rozhkov'un söylemek istediği, ilk önce, modern tekniğin insan emeğini henüz yeterince sanayiin dışına atmış olmadığı, İkincisi de, bunun gerçekleşmesinin ancak

büyük ölçekli sanayiin ekonominin bütün dallarında ‘aşağı yukarı’ tamamlyle egemen olmasıyla ve dolayısıyla ülkenin bütün nüfusunun ‘aşağı yukarı’ tamamiyle proleterleşmesiyle, mümkün olduğu olmalıdır. Bunlar, sosyalizmin. «Marx tarafından kalıcı bir biçimde ortaya konulduğu» iddia edilen iki ön-şartıdır.

Şimdi, Rozhkov’a göre, iktidara gelen sosyalizmin karşı karşıya kalacağı kapitalist ilişkiler ortamını zihnimizde canlandırmaya çalışalım. Kapitalizmde, büyük ölçekli işletmelerin ekonominin bütün dallarında aşağı yukarı tam egemenliği,» yukarda da belirtildiği gibi, tarımda ve sanayideki bütün küçük ve orta üreticilerin proleterleşmesi, yani bütün nüfusun proleterler haline gelmesi demektir. Ama makine tekniğinin bu büyük İşletmelerde tamamiyle egemen olması, İnsan emek-gücü istihdamının asgariye inmesine ve böylece ülke nüfusunun büyük bir çoğunluğunun — yüzde 90’ı diyelim— çalışma evlerinde Devlet yardımı ile yaşayan yedek emek ordusu haline dönmesine yol açacaktır. Nüfusun yüzde 90’ı dedik, ama mantığı sonuna kadar götürebilir ve tüm üretimin, tek bir tröste bağlı olan ve canlı emek olarak da sadece terbiye edilmiş tek bir orangotana ihtiyaç duyan tek bir otomatik mekanizmadan ibaret olduğu bir durum da düşünebiliriz. Bilindiği gibi, bu parlak teori Profesör Tugan-Baranovski’ ye aittir. Bu şartlarda «toplumsal üretim» yalnızca «esas sorunu» oluşturmaz ama tüm alana hakim olur. Dahası, bu şartlarda, tüketim de doğal olarak sosyalleşir, çünkü tröste sahip olan yüzde 10’un dışında kalan tüm ulus çalışma evlerinde kamu harcamaları ile yaşıyor duruma gelir. Böyiece, Rozhkov’un arkasında Tugan - Baronov-ski’nin tanıdığımız gülümseyen yüzünü görmekteyiz. Artık sosyalizm sahneye çıkabilir. Halk çalışma evlerinin dışına çıkar ve mülksüzleştirenler grubunu mülksüzleş-tirir. Tabii, ne devrim ne de proletarya diktatörlüğü gereklidir.

Bir ülkenin sosyalizm için olgunlaşmış olduğunu ortaya koyan İkinci ekonomik gösterge, Rozhkov’a göre, o ülke İçinde kooperatif üretimin egemenlik olanağıdır. Fransa’daki Albi kooperatif cam işletmeleri bile, herhangi bir kapitalist işletmeden daha yüksek bir düzeyde değildir.

Sosyalist üretim, ancak, kooperatiflerin sınai gelişimin başını çekmeleri, ona öncülük etmeleri halinde mümkün duruma gelir.

Bütün bu düşünceler başaşağı durmaktadır. Sınai gelişimde kooperatifler başı çekemezler ama, ekonomik gelişimin yeterince ilerlememiş olmasından ötürü değil, çok fazla İlerlemiş olmasından ötürü. Hiç şüphesiz ekonomik gelişme kooperasyon için temel sağlar, ama ne türden kooperasyon için? Ücretli emeğe dayalı kapitalist kooperasyan için -her fabrika böylesine bir kapitalist kooperasyon içerir. Tekniğin gelişimi İte böylesine kooperas-yonun önemi de artar. Ama kapitalist gelişim, kooperatif birliklerini ne şekilde «endüstri içinde esas sorun» haline getirir? Rozhkov, kooperatif birliklerinin birleşik dev şirketleri ve tröstleri sanayinin dışına itaceği ve sınai gelişimin başına geçeceği yolundaki umutlarını neye dayandırıyor? Besbelli ki, bu gerçekleştiği takdirde kooperatif birtiklerini otomatikman tüm kapitalist İşletmeleri mülksüzleştirmiş olacak ve bundan sonra da iş saatini tüm vatandaşlara iş sağlayacak kadar azaltabilecek ve çeşitli dallardaki üretim miktarını bunalımlardan kaçınacak biçimde düzenleyebilecektir. Böyiece sosyalizmin ana özellikleri gerçekleştirilmiş olacaktır. Yine ne bir işçi sınıfı devriminin ne de diktatörlüğünün gerekmeyeceği açıktır.

Üçüncü Ön-şart ise psikolojik: «Proletaryanın sınıf bilincinin, halkın büyük bir çoğunluğunun ruhsal birliğini gerçekleştirecek düzeyde gelişmesi» gereği. Buradaki «ruhsal birliksin, bilinçli sosyalist dayanışma olması gerektiğine göre Yoldaş Rozhkov sosyalizmin psikolojik ön-şartlarından biri olarak «halkın büyük bir çoğunluğunun» Sosyai-Demokrat Parti'de örgütlenmesini gerekli görmektedir. Belli ki Rozkhov, kapitalizmin, küçük üreticileri proletaryanın saflarına ve proleterler kitlesini de yedek e-mek ordusu saflarına fırlatarak, Sosyal Demokrasinin halkın büyük bir çoğunluğunu (yüzde 90?) ruhsal olarak blr-ieştirme ve aydınlatma olasılığını yaratacağını kabul etmektedir.

Bunun kapitalist barbarlık dünyasında gerçekleşebilmesi, kooperatiflerin kapitalist rekabetin bağrında hakimiyeti ele geçirmesi kadar olanaksızdır.

Ama eğer bu gerçekleşirse, o zaman, ulusun bilinçli bir biçimde ve ruhsal olarak birleşmiş olan «büyük çoğunluğu» hiçbir zorluk çekmeden sermayenin birkaç merkezini yıkacak ve sosyalist ekonomiyi devrimsiz ve diktatörlüksüz kurabilecektir elbet.

Ama tam burada şu soru ortaya çıkıyor: Rozkhov

Marx'i öğretmeni olarak kabul ediyor; ama Marx, Komünist Manifestosunda «sosyalizmin gerekli ön -şartlarını» özetledikten sonra, 1848 devrimini sosyalist devrimin başlangıcı oiarak kabul etmiştir. Tabii, 50 yıl sonra Marx'in yanılmış olduğunu görebilmek için çok zeki olmak gerekmez. Çünkü kapitalist dünya hâlâ varlığını sürdürmektedir. Fakat Marx bu hatayı nasıl yapabildi? Büyük ölçekli İşletmelerin henüz sanayinin tüm dallarında egemenlik kazanmamış olduğunu; üretici kooperatiflerinin henüz büyük ölçekli işletmelere öncülük etmekte olmadığını; halkın büyük bir çoğunluğunun henüz Komünist Manifesto'da konulan düşünceler temeli üzeri-rinde birieşmemiş olduğunu anlayamamış mıydı? Herhalde Marx, 1848 yılında. Marksizmin bugünkü yanılmaz otomatlarının birçoğuna kıyasla sadece hayalci bir gençti!

Böyiece, asla Marx eleştirmenleri arasında bulunmamasına rağmen Yoldaş Rozkhov'un yine de proleter devrimini sosyalizmin gerekli bir ön-şartı olarak kabul etmediğini görmekteyiz. Rozkhov, partimizdeki her iki eğilimde de yer alan oldukça kabarık sayıdaki Marksist tarafından paylaşılan görüşleri yalnızca kararlı bir biçim-

de dile getirmekten başka bir şey yapmadığına göre, yapmış olduğu hatalar üzerinde ilke ve yöntem açılarından durmak gerekir.

Bu arada, Rozkhov'un kooperatiflerin geleceği ile ilgili görüşlerinin tamamen kendine özgü olduğunu da belirtmek gerek. Hem üretim yoğunlaşmasının ve halkın proleterleşmesinin böylesine basit karşı durulmaz gelişimine, hem de üretici kooperatiflerinin proleter devriminden önceki hakim rolüne aynı anda inanan sosyalistlere hiçbir zaman ve hiçbir

yerde rastlamadık. Bu iki Ön-şartı iktisadi evrim içinde birleştirmek, bu işi zihinde yapmaktan çok daha zordur; ama İkincisi bile, her zaman olanaksız gelmiştir bize.

Ama biz, daha tipik önyargılar olan diğer iki «ön -şart» üzerinde duracağız. Hiç kuşkusuz, üretimin yoğunlaşması, tekniğin gelişimi ve kitlelerin bilincinin yükselmesi, sosyalizmin gerekli ön-şartlarındandır. Ancak, bu süreçler birlikte oluşurlar ve sadece birbirlerine hız kazandırmakla kalmazlar ama aynı zamanda birbirlerini en« geller ve sınırlandırırlar da. Bu süreçlerin her biri daha yüksek bir düzeyde, daha alt bir düzeydeki başka bir sürecin belirli bir gelişimini gerektirir. Ancak, bunların her birinin tam gelişiminin diğerlerinin tam gelişimi ile bağdaşması mümkün değildir.

Hiç kuşkusuz, tekniğin gelişmesi, tek bir otomatik cihaz hammaddeleri doğanın pençesinden çekip alarak tüketime hazır maddeler halinde insanoğlunun önüne fırlatabildiği anda, ideal sınırına ulaşmış olur, Kapitalist sistemin varlığı, sınıf ilişkileriyle ve bundan kaynaklanan devrimci mücadelelerle sınırlandırılmamış olsaydı, kapitalist sistemin çerçevesi içinde tek bir otomatik cihaz idealine doğru yaklaşan tekniğin kapitafizmi otomatik-man yo kesebileceğine inanmak belki mümkün olurdu.

Rekabet yasalarının bir sonucu olan üretimin yoğunlaşması (temerküzü), tüm nüfusu proleterleştirme eğilimindedir. Bu eğilimi tek başına ele alırsak, proleterleştir, me sürecinin bir devrim ile yarıda kesilmemesi halinde kapitalizmin görevini sonuna kadar yapacağını ve tamamlayacağını düşünmekte haklı oluruz; ama belli bir güçler ilişkisi veri alındıkta, kapitalizmin ulusun çoğunluğunu zindana benzer barakalara tıkarak yedek bir ordu haline dönüştürmesinden çok Önce bunun (yani, proleterleştirme sürecinin bir devrim ile kesilmesi-c.) olması kaçınılmazdır.

Dahası var; hiç kuşkusuz, bil inçi ilik de günlük mücadele deneyleri ve sosyalist partilerin bilinçli çabaları sayesinde gittikçe artar, Öyle ki bu süreç de tek başına alınırsa, bu büyümenin tâ halkın çoğunluğu sendikalara ve

politik örgütlere katılana ve amaç birliği ve dayanışma ruhu içinde birleşene kadar süreceğini düşlemek mümkün olur. Eğer bu süreç gerçekten nitel bir değişikliğe uğramaksızın yalnızca nicel olarak gelişebilseydi, sosyalizm 21. ya da 22. yüzyılda bilinçli bir «halk oyu» çoğunluğu ile barışçı bir biçimde kurulabilirdi.

Ama işte bütün mesele de burda yatmaktadr: sosyalizmin tarihsel ön-şartlan olan süreçler, birbirlerinden bağımsız ve tek başına gelişmeyip. birbirlerini sınırlar ve bir çok şartlarla belirlenen belli bir aşamaya vardıklarında •ki bu şartların sayısı aslında bu süreçlerin matematik sınırını çok aşcr- nitel bir değişikliğe uğrarlar ve karmaşık ve çok yönlü bileşimleri içinde, sosyal devrim adıyla tanıdığımız olayı ortaya çıkarırlar.

ilkin yukarda en son değinilen süreci bilincin gelişmesini alalım ele. Bildiğimiz gibi bu, elli, yüz ya da beş-yüz yıl boyunca proletaryayı suni olarak içinde tutabileceğimiz akademilerde değil, ama kapitalist toplumdaki çok yönlü hayat süreci içinde, sınıf mücadelesi temeli

üzerinde oluşur. Proletaryanın bilincinin gelişmesi bu sınıf mücadelesinin biçimini değiştirir, ona daha derin ve amaçlı bir nitelik kazandırır ki, bu da hakim sınıfın bir karşı tepkiye geçmesine yol açar. Proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesi, büyük ölçekli işletmelerin sanayiin bütün dallarında egemen olmalarından çok daha önce ulaşacaktır amacına.

Dahası, politik bilincin gelişmesinin proleterlerin sayıca artışına bağlı olduğu elbette doğrudur, ve proletarya diktatörlüğü de proleterlerin sayısının burjuva karşı devriminin göstereceği direncin üstesinden gelmeye yetecek kadar büyük olmasını gerektirir. Ama bu, hiç de halkın «büyük çoğunluğu»nun proleter alması ve proletaryanın «büyük çoğunluğumun da bilinçli sosyalist olması gerektiği anlamına gelmez. Kuşkusuz, proletaryanın bilinçli devrimci ordusu sermayenin karşı devrime! ordusundan daha güçlü olmalı ve nüfusun kararsız ya da kayıtsız orta kesimleri de proletarya diktatörlüğü rejiminin düşmanlarının yanına değil,

devrimin yanına çekilebilecek bir durumda olmalıdırlar. Proleter politikası, bunu bilinçli olarak göz önünde tutma)ıdır elbette

Bütün bunlar da, sanayiin tarım üzerindeki hegemonyasını ve kentin köye baskın çıkmasını öngörür.

*

Şimdi, sosyalizmin ön-şartlarını, azalan genellik ve artan karmaşıklık (çok yönlülük) sırasına göre incelemeye çalışalım.

1. Sosyalizm sadece bir eşit bölüşüm sorunu değil, aynı zamanda bir planlı üretim sorunudur da. Sosyalizm, yani işbirliğine dayalı (kooperatif) büyük ölçekli üretim, ancak üretim güçlerinin gelişimi, büyük işletmelerin küçüK işletmelerden daha verimli olduğu bir aşamaya ulaştığı

zaman mümkün olur. Büyük işletmeler küçüklere ne kadar ağır basarsa, bir başka deyişle teknik ne kadar gelişirse, toplumsallaştınlmış üretim de o kadar avantajlı olur ve dolayısıyla, planlı üretim temeli üzerindeki eşit bölüşümün sonucu olarak tüm halkın kültürel düzeyi de o kadar yükselir.

Sosyalizmin bu birinci ön-şartı, uzun bir süredir, toplumsal işbölümünün manüfaktürde işbölümüne yol açmasından beri vardır. Manüfaktürün yerini maki nalı üretim demek olan fabrikanın almasından beri de artan bir biçimde varlığını sürdürmüştür. Büyük girişimler gittikçe daha avantajlı olmuştur ki bu da büyük girişimlerin toplumsallaştırılması ile toplumun giderek daha da zenginleşeceği anlamına gelir. Açıktır kİ, bütün el sanatı atölyelerinin tüm sanatkarların ortak mülkiyetine geçmesi bu sanatkârları bir kuruş bile zenginleştirmeyecek, ama manüfaktürlerin işçilerin ortak mülkiyeti haline gelmesi ya da fabrikaların burada çalışan işçilerin ortak mülkiyetine geçmesi-daha doğrusu, bütün büyük fabrika üretim araçlarının bütün toplumun eline geçmesi- halkın maddi düzeyini mutlaka yükseltecektir; ve büyük ölçekli üretimin eriştiği aşama ne kadar yüksek olursa, halkın maddi düzeyi de o kadar yüksek olacaktır.

Sosyalist literatürde, İngiliz parlamento üyesi Bellere' in ([2]) 1696'da, yani Babeuf'ün darbe girişiminden yüz yıl önce, Parlamentoya, bütün ihtiyaçlarını yine kendileri karşılayan kooperatif topluluklar kurulması için verdiği yasa tasarısı sık sık örnek gösterilir. Tasarıya göre bu üretici kooperatifleri ikiyüz ile üçyüz kişi arasında olacaktır, Bu öneriyi şimdi burda incelsyemeyiz, amacımız için gerekli de değildir bu; önemli olan, koliektif ekonominin, 100,200, 300 veya 500 kişilik gruplar biçiminde düşünülmüş olsa da, daha 17. yüzyılın sonunda üretim açısından daha avantajlı görülmüş olmasıdır.

19. yüzyıl başında Fourier, 'falansterler' diye adlandırdığı ve her biri 2-3 bin kişiden oluşacak üretici - tüketici birlikleri tasarlıyordu. Fourier'nin hesaplarına hiçbir zaman kesin gözüyle bakılamazdı; ama ne olursa olsun, manüfaktürün o dönemde ulaşmış olduğu gelişme, onda, yukarda verilen örnektekinden çok daha geniş ekonomik koilektifler kurulabileceği düşüncesini uyandırmıştı. Yine, gerek John Bellersin derneklerinin gerek Fourier'-nin «fatansterlerininj, içerikleri bakımından. Anarşistlerin düşlediği özgür ekonomik komünlere çok yakın oldukları açıktır; «olanaksızlıklarından» ya da «doğaya karşı» olmalarından ötürü değil (Amerika'daki komünist komünler bu tür şeylerin olanaklı olduğunu göstermiştir], ama ekonomik gelişmenin vardığı noktanın 100-200 yıl kadar gerisinde kalmalarından ötürü.

Bir yandan toplumsal işbölümünün, öbür yandan ma-kinalı üretimin gelişmeleri, öyle bir durum yaratmıştır ki. bugün koliektif üretimin üstünlüklerini ve yararlarını yaygın bir ölçekte gerçekleştirebilecek tek organ Devlet'tir. Daha da öteye, sosyalist üretim, gerek ekonomik gerek politik nedenlerden ötürü, tek tek devletlerin kısıtlayıcı kapsamı İçinde de sınırlanamaz artık.

Marksist görüş açısını kabul etmeyen bir Akman sosyalisti, AtlantikusH, geçen yüzyılın sonunda, Almanya gibi bir birim içinde sosyalist ekonominin uygulanmasının getireceği ekonomik avantajları hesaplamıştı.

Atlan-tikus, hayalci bir insan olarak ün yapmış değildi. Savlarım, en yetkili modern tanm bilimcilerinin ve mühendislerin yazıları üzerine oturtuyordu. Buysa onun savlarını geçersiz kılmaz, tersine onun lehine bir puandır, çünkü onu yersiz bir iyimserliğe kapılmaktan alıkoymaktadT. Ne olursa olsun. Atlantikus, sosyalist ekonominin doğru örgütlenmesi ve 19. yüzyılın en son. teknik kaynaklarının kullanılmasıyla işçilerin gelirinin iki hatta üç katma çıkarılabileceği ve iş gününün de yarıya indirilebileceği sonucuna varmıştır.

Bununla birlikte, Atlantikus'un sosyalizmin ekonomik üstünlüklerini gösteren İik insan olduğu düşünülmemelidir. Bir yandan, büyük işletmelerde emeğin daha üretken oluşu, Öbür yandan da, ekonomik bunalımlarla da kanıtlandığı üzere, planlı üretimin zorunluluğu, sosyalizmin gerekliliği İçin Atlantikus'un sosyalizan muhasebeciliğinden çok daha inandırıcı bir kanıt olmuştur. Atlantikus'un hizmeti, bu üstünlüğü yaklaşık sayılarla ifade etmesidir, o kadar.

Buraya kadar söylenenlerden şu sonuçları çıkarmamız gerekiyor: insanın teknik gücünün daha da büyümesi, sosyalizmi gittikçe daha avantajlı kılacaktır; ortaklaşa (koliektif} üretim için yeterli ön-şartlar yüz hatta İki-yüz yıldan beri mevcuttur ve bugün artık sosyalizm sadece ulusal düzeyde değil, ama çok büyük ölçüde dünya düzeyinde de teknik bakımdan avantajlıdır.

Ama sosyalizmin sadece teknik avantajları, onun gerçekleşmesi için yeterli değildi. 18. ve 19. yüzyıllarda, büyük ölçekli üretimin üstünlükleri, sosyalist değil kapitalist bir biçim içinde ortaya koydular kendilerini. Ne Bel-lers'ın ne de Fourier'nin şemalan uygulamaya konuldu. Niçin? Çünkü, bunları uygulamaya sokacak toplumsal güçler henüz yoktu da ondan.

2. Şimdi, sosyalizmin üretici - teknik ön-şartlarından sosyal - ekonomik ön-şartlarına geçiyoruz. Eğer sözkonu-su olan, sınıf karşıtlığıyla bölünmüş bir toplum değil de kendi ekonomi biçimini bilinçli olarak seçen türdeş, kaynaşmış bfr toplum olsaydı, o zaman Atlantikus'un hesapları sosyalist

inşa’nın başlaması için yeterli olurdu elbette. Nitekim, son derece vülger türden bir sosyalist olan Atlantikus’un kendisi de, ortaya koyduğu çalışmaları böyle görüyordu. Bugün böyle bir bakış açısı, ancak tek bir kişiye ya da bir şirkete ait bir işletmenin çerçevesi içinde geçerli olabilir. Yeni makinaların, yeni hammaddelerin, yeni bir işletme biçiminin ya da yeni ücret sistemlerinin uygulanması gibi ekonomik reform planlarının mal sahipleri tarafından ancak ticari bir yarar sağladığı sürece kabul edileceklerini düşünmek doğrudur. Ama burada sozkonusu olan toplumun ekonomisiyse, bu yeterli değildir. Burda, karşıt çıkarlar çatışmaktadır. Birine yarar sağlayan şey, öbürüne zarar getirir. Bir sınıfın egoizmi sadece bir başka sınıfın egoizmine karşı değil, ama aynı zamanda, bütün toplumun zararına da işler. Bu yüzden, sosyalizmi gerçekleştirmek için, kapitalist toplumun karşıt sınıfları arasında, kendi nesnel konumu açısından sosyalizmin gerçekleşmesinden çıkarı olan ve bu hedefe varmak için düşman çıkarları ve dirençleri aşacak kadar da gücü olan bir sınıfın bulunması gerekir.

Bilimsel sosyalizmin temel katkılarından biri, proletaryada böyle bir sınıfı teorik olarak bulmuş ve kapitalizmle birlikte kaçınılmaz olarak büyüyen bu sınıfın^ kurtuluşu ancak sosyalizmde bulacağını, proletaryanın bütün konumunun onu sosyalizme ittiğini ve sosyalizm doktrininin de uzun vadede mutlaka proletaryanın ideolojisi haline geleceğini göstermiş olmasında yatmaktadır.

Bu yüzden Atlantikus’un şu sözleri söylerken aslında ne kadar gerilere savrulduğunu görmek kolaydır: «üretim araçlarının devletin eline geçmesiyle sadece genel refa-hin artmakla kalmayıp, aynı zamanda İşgiinünün de kısalacağı bir kere kanıtlanırsa, o zaman sermayenin yoğunlaşması ve orta sınıfların yokolması teorisinin kanıtlanıp kanıtlanmamasının önemi kalmayacaktır.»

Atlantikus’a göre, sosyalizmin üstünlüğü kanıtlanır kanıtlanmaz, «umutlarımızı ekonomik gelişim fetişine bağlamak gereksizledir; bundan sonra geniş araştırmaların yapılması ve özel üretimden devlet üretimine ya

da ‘toplumsal’ üretime geçiş için kapsayıcı ve derinlemesine bir hazırlığın başlatılması Mİ gerekecektir.» (3)

Atlantikus, Sosyal Demokratların sadece muhalefete yönelik taktiklerine karşı çıkar ve sosyalizme geçişin hazırlanmasına derhal «başlanılmasını» önerirken. Sosyal Demokratların bunun için gerekil olan güçten hâlâ yoksun olduklarım ve Wilhelm II, Bülow ve Alman Parlamentosundaki çoğunluğun, gereken güce sahip olmakla birlikte, sosyalizmi getirmeyi hiç mi hiç düşünmediklerini unutuyor, Fourler’nin politik ütopyası ekonomik teori alanında coşkulu fantazilere dayalıydı, Atlantlkus İse, bundan daha az ütopik olmayan politikasını, inandırıcı, kupkuru ve dar bir muhasebeye dayandırıyor; yine de, Fourier’nin planlan yeniden iktidara gelmiş Bourson hanedanını ne kadar ikna ettiyse, Atlantikus’un sosyalizan şemaları da Hohenzollern’ler için o kadar ikna edicidir.

Sosyalizmin İkinci ön-şartının gerçekleşebilmesi için, toplumsal farklılaşmanın hangi düzeye ulaşmış olması gerekir? Başka bir deyişle, proletaryanın göreli sayısal ağırlığı ne olmalıdır? Sosyalizmin bu İkinci ön-şartının çıplak aritmetik sınırlarını ortaya koymaya çalışmak u-mutsuz bir çaba olur. Bir kere, böyle bir çabaya girince,

«proletarya» kategorisine kimlerin dahil edileceğine karar vermemiz gerekir. Geniş yarı-proleter yarı-köylüler sınıfım dahil etmeli miyiz? Yedek[1] kent proletaryası kitlelerini - bir yandan dilencilerin ve hırsızların asalak proletaryasına karışan, öbür yandan da bir bütün olarak ekonomik sistem açısından bir asalak rolü oynayan küçük esnaf ve işportacılar kent sokaklarını dolduran yedek sanayi ordusunu- dahil etmeli miyiz? Bu hiç de basit bir sorun değildir.

Proletaryanın bütün önemi, büyük ölçekli üretimde oynadığı role bağlıdır. Burjuvazi, politik egemenlik mücadelesinde, sahip olduğu ekonomik güce dayanır. Politik iktidarı kendine kazanmazdan Önce, ülkenin üretim araçlarını kendi elinde toplar. Onun toplumdaki özgül a-ğırlığini belirleyen

şey de budur. Proletarya ise, bütün kooperatifçi hülyalara rağmen, sosyalist devrimin gerçekleştiği ana kadar yoksun kalacaktır üretim araçlarından. Onun toplumsal gücü, burjuvazinin elindeki üretim güçlerinin *ancak* proletarya tarafından harekete geçfriie-biliyor olmasından gelir. Burjuvazi açısından, proletarya da üretim araçlarından biridir ve öteki üretim araçlarıyla bağlantı içinde, tek bir bütünleşmiş cihaz oluşturur. Ne var ki, proletarya bu cihazın otomatik olmayan tek parçasıdır ve bütün çabalara rağmen, bir otomat durumuna düşürülmesi de mümkün değildir. Bu durum, kısmi ve genel grevler yoluyla, toplumun ekonomisini, kısmi ya da genel oiarak, normal bir biçimde işlemekten-bilinçli olarak alıkoyma gücünü verir proletaryaya. Bu yüzden, bir proletaryanın öneminin -sayısı aynı kaldığı *sürece*- harekete geçirdiği üretim araçlarının miktarıyla orantılı olarak arttığı açık olmalıdır. Başka bir deyişle, diğer herşeyi sabit tutarsak, büyük bir fabrikadaki bir proleter bir el sanatı işçisinden daha büyük bir toplumsal niceliktir, bir

kent proleteri de bir köy işçisinden daha büyük bir toplumsal nicelik. Bunu şöyle de anlatabiliriz: büyük ölçekli üretimin küçük üretime egemen olması, sanayinin tarıma ve kentin de köye egemen olması ölçüsünde, proletaryanın politik rolü de daha önemli olur. Almanya ya da İngiltere'nin tarihinde, bu ülkelerin proletaryalarının toplam nüfusa oranlarının, bugünkü Rus proletaryasınınkine eşit olduğu bir dönemi ele alırsak, sadece günümüz Rus proletaryasının oynadığı türden bir rol oynamadıklarnı değil, ama nesnel önemleri bakımından oynamalarına olanak bulunmadığım da görürüz.

Aynı şey, daha önce de gördüğümüz gibi, kentlerin rolü için de geçer!idir. Almanya'da kentlerin nüfusu, bugünkü Rusya'daki gibi toplam nüfusun yüzde 15'iyken, Alman kentlerinin ülke hayatında bugünkü Rus kentlerinin oynadığı ekonomik ve politik rolü oynaması düşünülemezdi bile. Büyük sınai ve ticari kuramların kentlerde yoğunlaşması ve kentlerin ve eyaletlerin bir demiryolu sistemi ile birbirine bağlanması, bizim kentlerimize, buralarda oturanların sayısını çok aşan bir önem kazandırmıştır; kentlerinin öneminin artışı, nüfuslarının artışından daha fazla olmuştur: ayrıca kentlerin nüfusu da bir bütün olarak ülke nüfusundan daha çok artmıştır… 1848'de

İtalya’da el sanatkârlarının -sadece proleterlerin değil, bağımsız ustaların da- sayısı, nüfusun yüzde 15’i kadardı, bugün Rusya’da proleterlerin ve sanatkârların toplum nüfusa oranından az değildi. Ama oynadıkları rol, modern Rus sanayi proletaryasının rolüyle kıyaslanamayacak kadar küçüktü.

Bu söylenenlerden, politik iktidarın ele geçirilmesi a-nında tüm nüfusun ne kadarının proleter olması gerektiğini önceden saptamaya çalışmanın boş bir çaba olduğu açığa çıkar. Biz bunun yerine, günümüzde ileri (ilkelerde proletaryanın göreli sayısal gücünü gösteren birkaç yaklaşık sayı vereceğiz burada. Almanya’nın 1895’deki nüfusu (ordu, devlet memurları ve belirli bir mesleği olmayanlar hariç) 20.500.000’di. Bunun 12,200.000’i proleterlerden (tarım, sanayi, ticaret ve ev hizmetlerinde çalışan ücretli işçiler) oluşuyordu, sadece tarım ve sanayi işçilerinin sayısı ise 10,750.000’di. Geri kalan 8.000.000’dan bir çoğu da aslında proleterdi: ev sanayilerinde çalışan işçiler, ailenin çalışan üyeleri, vb. Yalnız tarımdaki ücretli işçilerin sayısı ise 5.750.000 civarındaydı. Tarımsal nüfus, ülkenin toplam nüfusunun yüzde 36’sıydı. Bu sayılar, yine belirtelim, 1895 yılına aittir. Aradan geçen 11 yıl çok büyük değişiklikler getirmiştir kuşkusuz; kent nüfusu tarım nüfusuna oranla daha çok artmış (1882’de tarımsal nüfus toplamın yüzde 42’siydi), sanayi proletaryası tarım proletaryasına oranla artmış ve son olarak da, sanayide İşçi başına düşen üretken sermaye miktarında bir artış görülmüştür. Ama 1895 sayıları bile. Alman proletaryasının çoktan beri ülkenin en ağırlıklı üretici gücünü meydana getirdiğini göstermektedir.

Belçika. 7.000.000‘luk nüfusuyla katıksız bir sanayi ülkesidir. Çalışan her yüz kişiden 41’i kelimenin kesin anlamıyla sanayide ve sadece 21’i tarımdadır. Verimli bir biçimde istihdam edilen 3 milyon küsur kişiden, aşağı yukarı 1.800.000’i, yani yüzde 60’ı proleterdir. Eğer kesin çizgilerle ayrılan proletaryaya onunla bağıntılı olan toplumsal öğeleri («bağımsız» denilen ama aslında bağımsız olmayıp sermayenin esiri olan üreticileri, küçük memurları, askerleri) de eklersek, bu sayı daha da «çok şey anlatacaktır.

Ama ekonominin sanayileşmesi ve nüfusun proleterleş” mesi bakımından birinci sıra, hiç kuşkusuz İnglitere’ye aittir. 190Vde İngiltere’de tasımda, ormancılıkta ve baltk-çılıkta çalışan insanların sayısı 2.300.000’ken, sanayi, ticaret ve ulaştırmada çalışanlar 12.500.0001 buluyordu. Görülüyor ki. başlıca Avrupa ülkelerinde kentlerin nüfusu sayısal olarak kırların nüfusuna ağır basmaktadır. Ama kentsel nüfusun büyük üstünlüğü, sadece teşkil ettiği üretici gücün hacminden değil, aynı zamanda nitel kişisel bileşiminden de kaynaklanmaktadır. Kent, kırların en enerjik, en yetenekli ve en zeki öğelerini kendine çeker. Bunu istatistiklerle göstermek güçtür ama kent ve kır nüfuslarının karşılaştırmalı yaş bileşimleri buna dolaylı bir kanıt olabilir, şu var ki, yaş bileşimlerinin kendi başına bir önemi vardır. Almanya’da 1896’da sanayide 8 milyon, tarımda da yine 8 milyon kişinin çalıştığı hesaplanmıştı. Ama nüfusu yaş gruplarına bölersek, tarımda 14 ile 40 yaş arasındaki çalışabilir insanların sayısının sanayiden 1 milyon az olduğunu görürüz. Bu da kırlarda daha çok «genç ve yaşlıların» kalmakta direndiğini ortaya koymaktadır.

Bütün bunlar bizi şu sonuca götürmektedir: ekonomik evrim (sanayinin büyümesi, büyük işletmelerin artması, kentlerin büyümesi, genel olarak proletaryanın özel olarak da sanayi proletaryasının artması), sadece proletaryanın iktidar mücadelesi için değil, ama bu iktidarın ele geçirilmesi için de hazırlamıştır meydanı.

3. Şimdi sıra, sosyalizmin üçüncü ön-şartı olan proletarya diktatörlüğünde. Politika, sosyalizmin nesnel ön-şartlarımn öznel şartlarla kesiştiği düzlemdir. Bazı belirli sosyo-ekonomik şartlar altında, bir sınıf bilinçli olarak bir hedef seçer kendine: politik iktidarın ele geçirilmesi; güçlerini birleştirir, düşmanın gücünü tartar ve durumu değerlendirir. Ama bu üçüncü alanda bile mutlak bir özgürlüğe sahip değildir praoletarya. öznel etkenlerin (bili nçlilik, hazırlıklı olma ve girişkenlik ki bunlar da kendi ·ç mantıklarına göre gelişirler) yanışı ra, proletarya, politikasını yürütükren, hakim sınıfların politikası, varolan devlet kurumlan (ordu, sınıf okulları, devlet kilisesi gibi), uluslararası ilişkiler gibi bir takım nesnel etkenlerle kor-şıiaşır.

İlk önce öznel şartları alalım ele: proletaryanın bir sosyalist devrime hazırlıklı olma durumu. Tekniğin ulaştığı düzeyin, sosyalist ekonomiyi sosyal emeğin üretkenliği açısından avantajlı kılmış olması, hiç kuşkusuz, yeterli değildir, Bu tekniğe bağlı otan toplumsal farklılaşmanın, sayısı vs ekonomik rolü bakımından temel sınıf olan ve sosyalizmden nesnel oiarak çıkarı bulunan bir proletarya yaratmış olması da yeterli değildir. Bunun ötesinde, bu sınıfın kendi nesnel çıkarlarının bilincine varmış olması gerekir; kendisi İçin sosyalizmden başka çıkış yolu olmadığını anlamış olması gerekin açık bir savaşta politik iktidarı ele geçirebilecek güçte bir ordu içinde birleşmiş olması gerekir.

Bugün, proletaryanın bu şekilde hazırlanma zorunluluğunu kabul etmemek, budalalık olur. Ancak gününü doldurmuş Blanquistler, kitlelerden bağımsız olarak biçimlenmiş komplocu örgütlerin girişiminden kurtuluş bekleyebilirler; öte yandan, onların tam karşıtı olan Anarşistler de sonucunu kimsenin kestiremeyeceği bir kendiliğinden, doğal kitle patlaması bekleyebilirler. Ama Sosyal Demokratlar, iktidarın ele geçirilmesini devrimci bir sınıfın bilinçli eylemi olarak anlarlar.

Gelgelelim, bir çok sosyalist ideolog (kelimenin kötü anlamında, herşeyi tepesi üstüne oturtan anlamında ideolog!, proletaryanın devrime hazırlanmasından soz-ederken, onun ahlaki yeniden doğuşunu kasdetmektedir-ler. Proletarya ve hatta genel olarak «insanlık» bile, ilkin eski egoist tabiatından siy rı İmalı ve özgeci İlik (diğerkâmlık) toplumsal hayatı dol durmalıdır, vb. Henüz böyle bir durumdan çok uzak olduğumuza ve «insan tabiatı» da çok ağır değiştiğine göre, sosyalizm birkaç yüzyıl ertelenmiş olmaktadır. Böyle bir bakış açısı belki çok gerçekçi, evrimci falan görünebilir, ama gerçekte sığ bir ahlakçılıktan başka birşey değildir.

Bunda, sosyalist bir psikolojinin sosyalizmin gelmesinden önce gelişmek zorunda olduğu, yani kitlelerin kapitalizmde sosyalist bir psikoloji kazanmalarının mümkün olduğu varsayılmaktadır. Kitlelerin sosyalizm doğrultusundaki bilinçli çabalamaları ve özlemleri ile sosyalist bir psikoloji kazanmalarının mümkün olduğu varsayılmaktadır. Kitlelerin sosyalizm

doğrultusundaki bilinçli çabalamaları ve özlemleri ile sosyalist psikoloji birbirine karıştırılmamalıdır. Sosyalist psikoloji, ekonomik hayatta egoist dürtülerin yokluğunu öngörür: oysa sosyalizm

doğrultusundaki özlem ve mücadeleler, proletaryanın sınıf psikolojisinden kaynaklanırlar. Proletaryanın sınıf psikolojisi ile sınıfsız sosyalist psikoloji arasında ne kadar çok temas noktası olursa olsun, yine de derin bir uçurum bunları birbirinden ayırır.

Sömürüye karşı birlikte verilen mücadele: hiç kuşkusuz, eşsiz idealizm, yoldaşça dayanışma ve özveri filizleri doğurur: ama aynı zamanda, bireysel varoluş mücadelesi, yoksulluk ceherıneminin hep açık duran ağzı, işçilerin kendi içlerindeki farklılaşma, cahil kitlelerin aşağıdan yaptıkları baskı, ve burjuva partilerinin yozlaştırıcı etkileri, bu filizlerin tam serpilmesini önler. Yine de, dar ve sığ bencillikten kurtulamamasına ve «insani» değer bakımından burjuva sınıfların ortalama bir temsilcisini aşamamasına rağmen ortalama işçi kendi deneylerinden bilir ki en basit gereksinmeleri ve doğal istekleri ancak kapitalist sistemin yıkıntıları üzerinde duyurulacaktır.

İdealistler, uzak geleceğin sosyalizme lâyık olacak kuşaklarım, tıpkı Hristiyanların ilk Hristiyan komünlerinin üyelerini düşündükleri gibi düşünmektedirler.

Hristiyanlığı İlk kabul edenlerin psikolojileri şöyle ya da böyle olmuş olabilir (Havarilerin İşlerinden, komün mülklerini zimmete geçirme olayları ile karşılaşıldığını biliyoruz) ama ne olursa olsun, Hristiyanlık yaygınlaştıkça insanların ruhlarını yenilemeyi başaramama kla kalmamış, ama üstelik kendisi yozlaşmış, maddileşmiş ve bürokrat-laşmıştır; bir insanın bir başkasına kardeşçe öğretişiyken papalık sistemine dönüşmüş, gezgin dilencilikken kilise asalaklığı haline gelmiştir. Kısaca, Hristiyanlık sadece içinde geliştiği çevrenin şartlarını kendine tabi kılamamakla kalmamış, tersine kendisi onlara tabi olmuştur. Bu, Hristiyanlığın babalarının ve öğretmenlerinin yeteneksizliğinin ya da açgözlülüğünün sonucu değil, ama insan psikolojisini toplumsal hayat ve emek şartlarına

bağımlı kılan amansız yasaların sonucudur; Hristi-yanlığın babalan ve öğretmenleri de, bu bağımlılığı kendi kişiliklerinde açığa vurmaktadırlar.

Eğer sosyalizm eski toplumun sınırlan içinde yeni bir insan tabiatı yaratmayı amaçlasaydı, ahlakçı ütopyaların bir yeni basımından başka birşey olmazdı. Sosyalizmin amacı, sosyalizme ön-şart olarak sosyalist bir psikoloji yaratmak değil, ama sosyalist bir psikolojinin ön-şartı olarak sosyalist koşullar yaratmaktır.

Yukarda, bir sosyalist devrimin ön-şartlarının, gelişmiş kapitalist ülkelerin iktisadi gelişimi ile daha şimdiden yaratılmış olduğunu gösterdik. Peki bu konuda Rusya için neler söyleyebiliriz?

Rusya'da iktidarın proletaryanın eline geçmesinin, u-lusal ekonomimizin sosyalist bir ekonomiye dönüşmesine başlangıç olacağını umabilir miyiz? Bu soruya bir yıl kadar önce, partimizin her iki fraksiyonunun da keskin eleştirilerine uğrayan bir makale He cevap vermiştik. Bu makalede şunları söylemiştik:

«Paris işçisi», demişti Marx, «Komünden mucizeler beklemedi.» Biz de bugün proletarya diktatörlüğünden mucizeler beklememeliyiz. Politik iktidar herşeye kadir değildir. Yapılacak şeyin yalnızca proletaryanın iktidarı almasından ve birkaç kararname ile kapitalizmi lağvederek yerine sosyalizmi koymasından ibaret olduğunu düşünmek saçma olur. Herhangi bir ekonomik sistem, hükümetin eylemlerinin ürünü değildir. Proletaryanın yapabileceği tek şey, kollektivizme doğru giden ekonomik evrim yolunu kolaylaştırmak ve kısaltmak için politik iktidarını mümkün olan en büyük enerjiyle kullanmaktır.

«Proletarya, asgari program diye bilinen şeyi oluşturan reformlarla İşe başlayacaktır; ve buradan da, durumunun mantığı gereği, doğrudan doğruya kollektivist tedbirler almaya itilecektir.

«Sekiz *saatlik işgünü ve* müterakki *gelir vergisi s* isteminin yürürlüğe konması (burada bile esas ağırlığın «ka-rarname»yi çıkarmakta değil fakat

bu tedbirlerin yürütülmesini pratik açıdan örgütlemekte yatmasına rağmen}, başka şeylere göre kolay olacaktır. Asıl güçlük -ve işte kollektivizme geçiş de bu noktadadır!- bu kararlara karşı direnen palronfarın kapattığı fabrikalarda üretimin devlet tarafından örgütlenmesinde çıkacaktır. Miras hakkını lağveden bir yasa çıkarmak ve böyle bir yasayı yürürlüğe koymak da görece kolay bir görev olacaktır. Para-serma-ye halindeki miraslar da proletaryayı etkilemeyecek veya ekonomisine bir yük olmayacaktır. Ancak, toprağın ve sanayi sermayesinin vârisi gibi hareket edebilmesi için, işçi devletinin toplumsal üretimin örgütlenmesini gerçekleştirmeye hazır olması gerekir.

«Aynı şey, ama daha geniş ölçüde gerek tazminat!ı gerekse tazminatsız mülksüzleştirme işlemi için de söylenebilir. Tazminatlı mülksüzleştirme politik açıdan avantajlı fakat finansman açısından güç, buna karşılık tazminatsız mülksüzleştirme finansman açısından avantajlı fakat politik açıdan güç oicaktır. Ama en büyük güçlüklerle üretimin organizasyonunda karşılaşılacaktır. Tekrar edelim, proleter hükümeti mucizeler yaratan bir hükümet değildir.

«Üretimin sosyalizasyonuna, en az güçlük çıkartacak sanayi kollarından başlanacaktır. İlk dönemde sosyalleştirilmiş üretim, meta dolaşımı yasaları ile Özel işletmelere bağlanan birtakım tek tük vahalar gibi olacaktır. Toplumsal üretimin alanı genişledikçe, avantajları da daha çok meydana çıkacak, yeni politik rejim kendisini daha güçlü hissedecek, ve proletaryanın bundan sonraki ekonomik tedbirleri daha kararlı olacaktır. Bu tedbirleri alırken yalnızca ulusal üretici güçlere değil, aynı zamanda tüm dünya tekniğine de yaşlanacaktır, tıpkı devrimci politikasında yalnızca ülke içindeki sınıf ilişkileri deneyine *değil* fakat aynı zamanda uluslararası proletaryanın tüm tarihsel deneyimine dayandığı gibi.»

Proletaryanın politik egemenliği, iktisadi köleliği ile yan yana yaşayamaz. Proletarya, hangi politik bayrak altında iktidara gelmiş olursa olsun, sosyalist politika yolunu izlemek zorundadır. Bir burjuva devriminin iç işleyişi ile politik egemenliğe itilmiş proletaryanın, kendisi bunu istese bile,

görevlerini burjuvazinin toplumsal egemenliğinin cumhuriyetci-demokrat şartlarının yaratılması ile sınırlayabileceğim düşünmek en büyük hayalcilik olur. Proletaryanın politik egemenliği, geçici bile ofsa, herzaman devlet yardımına gerek duyan sermayenin direncini son derece zayıflatacak ve proletaryanın ekonomik mücadelesine dev boyutlar kazandıracaktır. İşçiler, kaçınılmaz olarak, devrimci hükümetten grevcilere yardım etmesini isteyecektir ve işçilere dayanan bir hükümet de böylesine bir talebi reddedemiyecektir. Ama bu da, yedek sanayi ordusunun etkisini felce uğratır ve işçilerin yalnızca politik değil fakat ekonomik alanda da egemen olmalarına yol açar ve üretim araçlarının özel mülkiyetini boş bir hayal haline getirir. Proletarya diktatörlüğünün kaçınılmaz sosyo-ekonomik sonuçları kendilerini hızla, politik sistemin demokratlaştırılmasının tamamlanmasından çok daha önce, ortaya koyacaklardır. «Asgari» ve «azami» programlar arasındaki duvar, proletarya iktidara gelir gelmez yıkılır.

İktidara geldiğinde proleter rejiminin ilk önce ele alması gereken şey, Rusya'daki geniş halk kitlelerinin kaderini belirleyen tarım sorununun çözümüdür. Proletarya, bütün öteki sorunlarda olduğu gibi bu sorunun çözümünde de, ekonomik politikasının esas hedeflerini göz önünde bulunduracaktır, yani, sosyalist ekonominin örgütlenebileceği en geniş alanı elinde tutacaktır. Ne var ki, bu tarım politikasının uygulanma biçimi ve temposu, hem proletaryanın elinde bulunan maddi kaynaklar tarafından, hem de muhtemel müttefikleri karşı-devrimin saflarına itmeyecek bir politika tarafından belirlenmelidir.

Tarım sorunu, yani, toplumsal ilişkileri ile birlikte tarımın kaderi sorunu, yalnızca toprak sorunundan, yani, toprak mülkiyeti biçimleri sorunundan ibaret değildir elbette. Ama hiç şüphesiz, toprak sorununun çözümü, kendi başına tarımdaki evrimi önceden belirlemese bile, hiç değilse proletaryanın tarım politikasını belirleyecektir: başka bir deyişle, proleter rejiminin toprak konusunda yaptığı herşey, tarımsal gelişimin çizgisine ve gereklerine karşı genel tavrı ile bağıntılı olmalıdır. Bu yüzden toprak sorunu öncelik kazanmaktadır.

Toprak sorununun, Sosyalist-devrimciier tarafından yaygınlaştırılan yetersiz bir çözümü de bütün toprakların sosyalizasyonudur; bu, Avrupai çerçevesinden soyutlandığında «toprağın kullanılmasının eşitleştirilmesiımden

başka bir anlama gelmiyen bir terimdir. Yani toprağın e-şit dağıtımı programı bütün topraklara, yalnızca genel olarak özel mülkiyetteki, ya da özel-mülk sahibi köylülüğün topraklarına değil ama komünal topraklara da el konulmasını gerektirmektedir. Eğer yeni rejimin ilk girişimlerinden birinin, kapitalist-meta ilişkilerinin hâlâ tamam iyle hâkim olduğu bir ortamda bu mülksüzleştirme-nln yürütülmesi olacağını düşünürsek, bu mülksüzleştir-menln ilk «kurbanının» köylülük [ya da kendilerini böyle hissedeceklerini) olacağını görürüz. Eğer köylülüğün toprak dağıtımı sırasında belirli bir araziyi kendi özel mülkiyetine geçirebilmek için büyük paralar ödemiş olduğunu düşünürsek; eğer maddi durumları daha İyi olan bazı köylülerin oldukça geniş arazi parçalarını özel mülkiyetlerine dahil ettiklerini (kuşkusuz, yeni kuşakların karşılığım bugün bile ödemeye devam ettikleri büyük fedakarlıklara girerek) düşünürsek, o zaman komünal ve küçük ölçekli Özel mülk topraklarını devlet mülkiyeti haline getirme girişiminin ne kadar büyük bir direnme ile karşılaşacağını kestirebiliriz. Eğer yeni rejim böyle davranırsa, köylülüğün içinde kendisine karşı çok büyük bir muhalefetin oluşmasına yol açacaktır.

Komünal ve küçük ölçekli özel topraklar niçin devlet mülkiyeti haline getirilecektir? Bu arazilerin, şu ya da bu şekilde, bugünün topraksız köylüleri ve tarım emekçileri de içinde olmak üzere bütün toprak sahipleri tarafından «eşit» olarak kullanılmasını sağlamak için. Böyiece yeni rejim, küçük mülklere ve komünal topraklara el konulmasından ekonomik açıdan hiçbir şey kazanamayacaktır, çünkü yeniden-dağıtrmdan sonra devlet ya da kamu toprakları özel işletmeler biçiminde işlenecektir. Politik açıdan ise yeni rejim çok büyük bir gaf yapmış olacaktır, çünkü böyle bir davranışla, köylü kitlesini, devrimci politikanın öncüsü kent proletaryasının karşısına dikecektir.

Dahası, toprağın eşit dağıtımı, ücretli emek kullanımının yasalarla yasaklanmış olmasını gerektirir. Ücretli emeğin ortadan kaldırılması, ekonomik reformun bir sonucu olabilir ve olmalıdır, ne var ki, bunun yasal tedbirlerle kesinleşmesi mümkün değildir. Kapitalist toprak sahibinin ücretli emek kullanmasını yasaklamak yetmez, herşeyden önce topraksız köylülere yaşama olanağı, hem de sosyoekonomik açıdan rasyonel bir yaşama olanağı sağlamak gerekir. Toprağın kullanımının eşitiendirilmesi programıyla birlikte ücretli emek kullanımının yasaklanması demek, bir yandan topraksız köylüleri küçücük toprak parçalan üzerinde yerleşmeye zorlamak, bir yandan da hükümeti bunların toplumsal bakımdan rasyonel olmayan üretimlerine gerekli kaynak ve gereçleri sağlamak zorunda bırakmak demektir.

Proletarya tarımın örgütlendirilmesine müdahaleye, dağınık emekçileri dağınık toprak parçacıklarına bağlamakla değil, ama büyük arazilerin devlet ya da komünler tarafından kullanılması ile başlayacaktır, bu açıktır. Ancak ü-retimin toplumsallaştırılması ayakları üzerine oturtulduktan sonradır ki, toplumsallaştırma süreci ücretli emek kullanımının yasaklanmasına doğru genişletilebiiir. Bu, küçük kapitalist tarım işletmeciliğini olanaksızlaştıracak, ama geçimlik ve yarı-geçimltk toprak mülkiyetlerine yaşama olanağı bırakacaktır; zaten bu tür mülklere zorla el konulması da sosyalist proletaryanın planlarına dahi! olamaz.

Ne olursa olsun, bir yandan küçük mülklerin amaçsız ve tamamiyle biçimsel bir istimlakini öngören, öbür yandan da büyük toprakların küçük mülkler halinde parçalanmasını şart koşan bir eşit dağıtım programının uygulanmasını üstlenemeyiz. Ekonomik bakımdan doğrudan doğruya israf demek olan bu politika ancak gerici-ütopik bir dürtüye dayanabilir ve en önemlisi de, devrimci partiyi politik yönden zayıflatır.

İyi ama İşçi sınıfının sosyalist politikası Rusya'nın e-konomik şartlarında nereye kadar uygulanabilecektir? Şunu kesinlikle söyleyebiliriz: bu politika, ülkenin teknik geriliğine takılmadan çok daha önce politik engellerle karşılaşacaktır. Rus İşçi sınıfı, Avrupa proletaryasının doğrudan Devlet

desteği almadan İktidarda kalamaz ve geçici egemenliğini sürekli bir sosyalist diktatörlüğe dönüştüreni ez. Bu kesindir. Ama öte yandan. Batıdaki bir sosyalist devrimin, işçi sınıfının geçici egemenliğini sosyalist bir diktatörlüğe dönüştürmemizi mümkün kılacağından da şüphe edilemez.

1904 yılında Kautski. toplumsal gelişme olasılıklarını araştırır ve Rusya'da erken bir devrim ofasılığını hesaplarken şunları yazmıştı: «Rusya'da devrim hemen sosya-

Jist bir rejim doğuramaz. Ülkenin ekonomik şartları bu hedef İçin yeterince olgunlaşmamıştır.» Ama Rus devrimi muhakkak ki Avrupa'nın diğer kesimlerindeki proleter hareketlerine güçlü bir dürtü verecek ve birdenbire parlayan mücadelenin sonucunda Almanya'da proletarya iktidara gelebilecekti. «Böyle bir durumun,» diye devam ediyordu Kautski, «tüm Avrupa üzerinde etkisi olması gerekir. Batı Avrupa'da proletaryanın politik hakimiyetine yol açması ve Doğu Avrupa proletaryası için de gelişme aşamalarını kısaltma ve Alman örneğini taklit ederek suni olarak sosyalist kurumlar inşa etme olasılığını yaratması gerekir. Bir bütün olarak toplum gelişme aşamalarının herhangi birini suni olarak atlayamaz ama toplumun bazı kesimlerinin doha ileri ülkeleri örnek alarak gecikmiş gelişmelerini hızlandırmaları ve bundan ötürü gelişimin önünde bile gitmeleri mümkündür, zira bu ülkelerin sırtlarında, daha yaşlı ülkelerin peşlerinden sürüklemek zorunda oldukları geleneksel ağırlıklar yoktur… Bu olabilir,» diyor Kautski, «ama söylediğimiz gibi, burada kaçınılmazlık bölgesinden uzaklaşarak olasılık bölgesine girmekteyiz, ve bu yüzden herşey ters yönde de olabilir.»

Alman Sosyal-Demokrat teorisyeni, bu satırları, sorunu devrimin ilk önce Rusya'da mı yoksa Batıda mı patlayacağı şeklinde ele aldığı bir dönemde yazmıştı. Daha sonraları Rus proletaryası, Rus Sosyal-demokratlanmn en iyimser dönemlerinde bile beklemedikleri korkunç bir kuvvet koydu ortaya. Rus devriminin alacağı yol, temel çizgileriyle belirlenmiştir. İki üç yıl önce mümkün diye görülen şey muhtemel bir hale gelmiştir ve artık herşey bunun kaçınılmazlığın eşiğine geldiğini haber vermektedir.

IX. AVRUPA VE DEVRİM

1905 Haziran'ında şöyle yazmıştık :

«1848'den bu yana yarım yüzyılı aşkın bir süre geçti, kapitalizmin bütün dünyada hiç durmadan ilerlediği bir yarım yüzyıl; burjuva gericiliği ile feodal gericiliğin karşılıklı olarak birbirlerine ayak uydurdukları, anlaştıkları bir yarım yüzyıl; burjuvazinin çılgınca egemenlik ihtirasım ve bu yolda vahşice savaşma kararlılığını açığa vurduğu bir yarım yüzyıl.

«Tıpkı devri daim peşinde olan birinin her defasında yeni engellerle karşılaşması ve bu engelleri aşmak için makine üzerine makine yapması gibi, burjuvazi de kendisine düşman güçlerle «yasa-dışı» çatışmalardan kaçınarak devlet cihazını değiştirmiş ve yeniden kurmuştur. Ama devri daim yaratmak istiyen kişi nasıl en sonunda «enerjinin yok edilememesi yasası» gibi aşılması olanaksız bir engelle karşılaşırsa, burjuvazi de en sonunda yolunun üstündeki aşılması olanaksız engele gelip dayanmıştır: çatışmayla halledilmesi kaçınılmaz olan sınıf karşıtlığı.

«Üretim tarzıyla ve ticaretiyle bütün ülkeleri birbirine bağlayan kapitalizm, tüm dünyayı tek bir ekonomik ve politik organizma haline getirmiştir. Nasıt modern kredi binlerce işletmeyi görünmez bağlarla birbirine bağlamış ve sermayeye, bir çok küçük iflası önleyen ama aynı zamanda eşi görülmedik genişlikte genel ekonomik bunalımlara neden olan çok 'büyük bir hareketlilik kazandırmışsa, kapitalizmin tüm ekonomik ve politik cabası, onun dünya ticareti, devasa devlet borçları sistemi ve gericiliğin bütün güçlerini bir çeşit dünya çapındaki anonim şirket halinde birleştiren politik ulus gruplaşmalan da. sadece her tekil bunalıma dayanmakla kalmamış, ama bunun ötesinde, benzeri görülmemiş genişlikte bir toplumsal bunalım için de temel hazırlamıştır. Burjuvazi, bütün hastalık süreçlerini yüzeyin altına İterek, bütün zorluklardan kaçınarak, ulusal ve uluslararası politikan **m** bütün köklü sorunlarını erteleyerek ve bütün çelişkilerin üzerini örterek akıbetini geciktirmeyi başarmış, ama boy-lece dünya çapındaki egemenliğinin radikal bir tarzda yıkılması için gerekli şartları da

hazırlamıştır. Burjuvazi, önüne çıkan her gerici güce, kökenini hiç soruşturmadan, büyük bir açgözlülükle sarılmıştır. En iyi dostları arasında Papa ve Osmanlı Sultanı da bulunmuştur. Çirı İmparatoruyla «dostluk» bağlan kurmamış olmasının tek nedeni, İmparatorun hiçbir gücü temsil etmeyişi olmuştur. Burjuvazi için, imparatorun hükümranlığı içindeki toprakları yağmalamak, onu para karşılığında kendi jandarması haline getirmekten cok daha kârlıdır. Böyiece, burjuvazinin kendi devlet sisteminin dengesini, gericiliğin dengesiz burjuva-öncesi siperlerine son derece bağımlı kıldığını görüyoruz.

«Bu durum, şu anda gelişmekte olan olaylara doğrudan doğruya uluslararası bir nitelik kazandırmakta ve yeni bir ufuk açmaktadır. Rusya'nın İşçi sınıfı tarafından yönetilen politik kurtuluşu, bu sınıfı tarihte henüz görülmemiş bir yüksekliğe çıkaracak, eline dev bir güç ve çok çeşitli kaynaklar verecek ve onu dünya kapitalizminin, bütün nesnel şartları tarih tarafından yaratılmış olan tasfiyesinin başlatıcısı haline getirecektir.» {*)

Eğer Rus proletaryası, geclci olarak iktidarı ele geçirdikten sonra, kendi girişimi ile devrimi Avrupa topraklarına taşımazsa, Avrupa'nın feodal-burjuva gericiliğinin güçleri bunu yapmaya zorlayacaklardır onu. Rus devriminin yaşlı kapitalist Avrupa'ya hangi yöntemlerle yayılacağını şimdiden belirlemeye çalışmak elbette boş bir çaba olur. Bu yöntemler birdenbire ortaya çıkabilirler. Örnek olarak, devrimci Doğu ile devrimci Batı arasındaki bir bağ olarak Polonya'yı alalım, yalnız bunu gerçek bir öngörü olarak değil düşüncemizin örneklenmesi şeklinde ele aldığımızı da unutmayalım.

Rusya'daki devrimin zaferi, Polonya'daki devrimin kaçınılmaz zaferi demek olacaktır. Rusya Polonyası'nm on eyaletinde devrimci rejimler kurulmasının Galiçya ve Poznan'da ayaklanmalara yol açacağım düşünmek zor değildir. Hohenzollern ve Habsburg Hükümetleri buna, düşmanlarım tam kalbinden, yani Varşova'da vurmak ü-zere Polonya sınırına askeri birlikler göndermekle cevap verecektir. Rus Devriminin Batı'daki öncüsünü Prusya -Avusturya ordularının eline terk edemeyeceği çok açıktır. Böyle bir

durum II. Wilhelm ve Franz Josef'e savaş Rus devrimci hükümeti için bir öz-savunma eylemi olacaktır. Bu durumda Avusturya ve Alman proletaryasının tavn ne olacaktır? Açıktır ki kendi ülkelerinin orduları karşı-devrimci bir c ihata girişirken onlar da sakin kalamazlar. Feodal-burjuva Almanya ile devrimci Rusya arasındaki bir savaş, Almanya'da kaçınılmaz olarak bir proleter devrimine yol açacaktır. Bu iddiayı fazla kategorik bulanlara, Alman İşçileri İle Alman gericilerini açık bir

(*1 Bkz. F. Lass aile'in «Molot» tarafından yayımlanan Jüriye Söylev'ine yazdığı önsöz.

çatışmaya sürüklemesi daha muhtemel olan bir başka tarihsel olay düşünüp düşünemediklerini sorarız.

Ekim hükümetimiz Polonya'da aniden sıkıyönetim İlan ettiğinden, bunun Berlin'den gelen bir talimat uyarınca yapıldığı yolunda oldukça akla yakın söylentiler çıkmıştı. Duma'nın dağıtılmasından hemen önce hükümet gazeteleri, Rusya'daki karışıklıkları önlemek amacıyla bu ülkeye silahlı müdahalede bulunmak amacıyla Berlin ve Viyana hükümetleri arasında gerçekleştirilen görüşmelerle ilgili belgeler yayınlamışlardı. Bu belgelerin doğurduğu şokun etkisini hiçbir bakanlık yalanlaması silemezdi. Üç komşu ülkenin saraylarında kanlı bir karşı-devrimci intikamın hazırianmakta olduğu açıktı. Başka türiü olabilir miydi? Komşu yan-feodal monarşiler, sınırlarını devrimci ateşler sararken sakin kalabilirler miydi?

Rus devrimi, hsnüz zaferden uzak olmasına rağmen etkisini Polonya aracılığı ile Galiçya'da göstermişti. Polonya Sosyal-Demokrat Partisinin bu yılın Mayıs ayında Lvov'da yaptığı kongrede «Galiçya'da bugün olanları bir yıl öncesinde kim tahmin edebilirdi ki?» diye bağırmıştı Dasynski, «Bu büyük köylü hareketi bütün Avusturya'da dehşet uyandırmıştır. Zbaraz'da bölge konseyinin başkan yardımcılığına bir Sosyal-Demokrat seçilmiştir. Bir zamanların sakin ve kayıtsız Gaiiçya'sında köylüler, «Kızıl Bayrak» adli sosyalist-devrimci bir gazete yayımlamakta, en azından 30,000 kişilik kitle mitingleri yapılmakta, kızıl bayraklı yürüyüşler tertiplenmekte

devrimci marşlar söylenmektedir… Rusya'da toprağın millileşti-rildiği haberi bu yoksul köylülere ulaştığında ne olacaktır?» Bundan yirmi yıl kadar önce Polonyaiı Sosyalist Lusnia İle yaptığı- tartışmada Kautski, artık Rusya'nın Polonya'nın ayağındaki pranga oiarak Polonya'nın da, devrimci Avrupa'nın, Moskovit barbarlığın steplerini süngü-

leyecek olan Doğu birliği olarak görülmekten vazgeçilmesi gerektiğini söylemişti. Rus devriminin gelişmesi ve zaferi halinde, Paionya sorunu, Kautski'ye göre, «yeniden ciddileşecek t ir, ama Lusnia'nın düşündüğü biçimde değil. Rusya'ya karşı değil fakat Avusturya ve Almanya'ya karşı yönelecektir ve devrime hizmet ettiği sürece Polonya'nın görevi, devrimi Rusya'ya karşı savunmak değil fakat onu Avusturya ve Almanya İçlerine taşımak oia-. çaktır.» Bu kehanetin gerçekleşmesi, Kautski'nin düşündüğünden çok daha yakındır.

Ama Avrupa'da bir devrim için tek kalkış noktası devrimci bir Polonya değildir. Yukarda buriuvazinin iç ve dış pototikayı ilgilendiren birçok karmaşık ve ciddi sorunun çözümünden sistematik bir biçimde kaçmış olduğunu göstermiştik. Geniş kitleleri silahlandıran burjuva hükümetleri, yine de, uluslararası politika düğümlerini kılıçlarıyla kesmekten acizdirler. Ancak hayati çıkarları söz konusu olan ulusu arkasına almrş, ya da ayakları yerden kesilmiş ve dehşetin getirdiği bir cesaret havası İçine girmiş bir hükümet yüzlerce ve binlerce insanı savaşa sokabilir. Modern politik kültür, askeri bilim, genel oy ve genel askeri hizmet şartları altında, ancak köklü bir güven ya da çılgınca bir maceracılık sokabilir, iki u-lusu çatışma içine. 1870 Fransa-Prusya savaşında, bir yanda, her Almanın bir zorunluluk saydığı ulusal birlik anlamına gelen Almanya'nın Prusyalıiaştırjlması mücadelesini veren Birsmarck, Öbür yanda da, küstah, güçsüz, ulusundan nefret gören, kendisine 12 aylık bir hayat hakkı daha sağlayabileceğine inandığı her maceraya atılabilecek ili. Napolyon hükümeti vardı. Aynı rol bölüşümü Rus-Japcn savaşında da görülebilir. Bir yanda, henüz proletaryanın muhalefeti ile karşılaşmamış olan, Japon sermayesinin Uzak Doğu hakimiyeti için savaşan Mikado hükümeti, diğer yanda ise, iç

yenilgilerini dış zaferlerle örtmeye çabalayan, hayatiyetini yitirmiş otokratik bir hükümet bulunmaktaydı.

Eski kapitalist ülkelerde «ulusal» talepler yoktur, yani, yönetici burjuvazinin kendisini öncüsü ilan ettiği, bir bütün olarak burjuva toplumuna ait olan talepler yoktur. Fransa, İngiltere, Almanya ve Avusturya hükümetleri ulusal savaşlar veremezler. Kitlelerin hayati çıkarları, ezilen ulusların çıkarları, veya komşu bir ülkenin barbarca iç politikası, hiç bir burjuva hükümetini, kurtarıcı ve do-layısıyle ulusal niteliği oian bir savaşa sürükleyemez. Öte yandan, zaman zaman şu veya bu hükümeti mahmuzlarını şakırdatmaya ve kılıcım çekmeye zorlayan kapitalist yağmanın çıkarları, kitleler arasında herhangi bir ilgi u-yandıramaz. Bu yüzden burjuvazi ulusal savaşlar açamaz veya veremez, ya da açmaz veya vermez. Modern anti-ulusol savaşların neye yol açtığı son zamanlarda, Güney Afrika ve Uzak Doğu'da iki deneyle görülmüştür.

İngiltere'deki emperyalist Muhafazakarlığın uğradığı acı yenilgi, Boer savaşının en şiddetli dersi değildir; emperyalist politikanın çok daha önemli ve daha kapsamlı diğer bir sonucu, Ingiliz proletaryasının, bir kere başladığında hızla ilerleyecek olan, politik kaderini kendi tayin edişidir. Rus-Japon savaşının Rus hükümeti için sonuçları öylesine iyi biliniyordu ki, bunların üzerinde tartışılmadı bile. Bu iki deney hiç olmasa bile, Avrupa hükümetleri, proletaryanın ayakları üzerine kalktığı andan itibaren, savaş veya devrim arasında bir tercih zorunluluğu ile karşılaşma korkusu içinde olmuşlardır, Burjuva partilerini, devasa askeri harcamaları onaylarken bile, gösterişli barış nutukları atmaya, Uluslararası Uzlaştırma Mahkemeleri ve hatta Avrupa Birleşik Devlet rüyaları görmeye zorlayan, proletarya ayaklanmasından duydukları bu korkudur. Bu acıklı nutuklar, elbette devletler arasındaki ontagonizmaları yokedemez, ne de silahlı çatışmaları.

Fransa-Prusya savaşından sonra Avrupa'da hakim olan silahlı barış, Avrupa'daki güçler dengesi üzerine kurulmuştu: yalnızca Türkiye'ye müdahale edilmemesini, Polonya'nın bölüşülmesini ve Avusturya'nın, şu etnogra-fik palyaço kostümünün, muhafaza edilmesini değil, fakat aynı

zamanda, Rus despotizminin dişten tırnağa silahlı bir şekilde Avrupa gericiliğinin jandarması olarak kalmasını da öngören bir dengeydi bu. Ama Rus-Jopon savaşı, otokrasinin başını çektiği bu suni teneffüsle □> yakta tutulan sisteme öldürücü bir darbe indirdi. Rusya bir süre için, güçler ittifakı denen şeyin dışına düştü. Güç dengesi bozulmuştu. Öte yandan, Japonya'nın başarısı kapitalist burjuvazinin, özellikle, çağdaş politikada cok büyük bir yer işgal eden borsada, saldırganlık duygularım ayaklandırdı. Avrupa bölgesinde bir savaş olasılığı çok büyük çapta arttı, Bugün çatışmalar heryerde olgunlaşmaktadır, ve bunlar şimdiye kadar diplomatik çabalarla yatıştırılmışsa da, bu çabaların çok uzun bir süre daha başarılı olacağına dair hiçbir garanti bulunmamaktadır.

Rus-Japon savaşı sırasında Fransız Sosyalist Partisi, Fransız Hükümetinin savaşa otokrasinin yanında müdahale etmesi halinde, proletaryayı en kararlı tedbirleri almaya, hatta isyan etmeye çağırabileceğim açıkladı. Mart 1906'da, Fas üzerindeki Fransız-Alman anlaşmazlığı en yüksek noktaya ulaşmakta olduğu bir sırada Uluslararası Sosyalist Büro, bir savaş tehlikesi anında, «bütün uluslararası sosyalist partilerin ve tüm örgütlü işçi sınıfının savaşı önlemek ya da durdurmak için en elverişli eylem yöntemlerini kullanmalarım» kararlaştırdı. Tabii bu yalnızca bir karardır, Gerçek gücünü ancak bir savaş anında sınayabilir, burjuvazi ise böyle bir sınamadan kaçınmak için yeterince nedene sahiptir. Ama burjuvazinin

talihsizliğine bakın ki, uluslararası İlişkilerin mantığı diplomasinin mantığından daha güçiüdür.

Rus Devletinin İflası, bu iflas İster işlerin yönetiminin bürokrasinin elinde kalmasının sonucu olsun, ister eski rejimin günahlarının kefaretini ödemeyi reddeten bir dev-t rimci hükümet tarafından ilan edilsin, Fransa üzerinde çok kötü bir etki yapacaktır Fransanın politik kaderini şimdi ellerinde bulunduran Radikaller, iktidarı almakla sermayenin tüm çıkarlarını korumak görevini de üstlendiler. Bu yüzden Rusya'nın iflasının doğuracağı mali bunalımın, Fransa'ya, ancak iktidarın proletaryanın eline geçmesiyle sonuçlanabilecek bir politik bunalım şeklinde yansıyacağını düşünebiliriz.

İster Polonya’da bir devrim Avrupa’da bir savaş aracılığı ile olsun, isterse Rus Devletinin iflası sonucunda olsun, devrim şu veya bu şekilde yaşlı kapitalist Avrupa’ya yayılacaktır.

Savaş veya iflas gibi dış etkenler olmasa bile, Avrupa’da yakın bir gelecekte, sınıf mücadelesinin aşırı derecede keskinleşmesi sonucunda bir devrim patlak verebilir. Hangi Avrupa ülkesinin devrim yoluna daha önce gireceği yolunda tahminlerde bulunmaya girişmeyeceğiz; ama birşey den şüphe edilemez ki bu da, tüm Avrupa ülkelerinde sınıf çelişkilerinin son sıralarda çok büyük bir yoğunluk kazanmış olduğudur.

Almanya’da Sosyal-Demokrasinin, yarı-mutlaklyetçi anayasanın sınırlan içindeki dev gelişimi, kaçınılmaz olarak proletaryanın feodal-burjuva monarşisi ile açık bir çatışmaya girmesine yol açacaktır. Politik bir darbeye genel grev ile karşı konulması sorunu son yıllarda Alman proletaryasının politik hayatının temel sorunu haline gelmiştir. Fransa’da ise iktidarın Radikallerin eline geçmesi, uzun bir süreden beri milliyetçiliğe ve dinci gericiliğe karşı mücadelede burjuva partileri ile işbirliği içinde olan proletaryanın ayak bağlarını kesinlikle koparıp atmaktadır. Dört devrimin ölümsüz gelenekleriyle zengin Sosyalist Parti ile, kendisini Radikalizm maskesi arkasında gizleyen tutucu burjuvazi karşı karşıya gelmişlerdir. Bir yüzyıldır iki burjuva partisinin göstermelik parlemanta-rizm işlerliğini ortak olarak yürütmekte olduğu İngiltere’de, proletarya bir dizi etkenlerin sonucunda ancak son sıralarda politik bağımsızlaşma yoluna girmiştir. Almanya’da bu süreç kırk yıl almıştır, oysa güçlü sendikalara ve zengin bir ekonomik mücadele deneyimine sahip olan İngiliz işçi sınıfı birkaç sıçrama ile kıtanın sosyalizm ordusunun öncülüğünü üzerine alabilir.

Rus devriminin Avrupa proletaryası üzerindeki etkisi cok büyüktür, Rus mutlakıyetini, Avrupa gericiliğinin temel gücünü kırmanın yamsıra, Avrupa işçi sınıfının bilincinde ve ruhunda devrim İçin gerekli ön-şartları yaratacaktır.

Sosyalist partilerin görevi işçi sınıfı bilincini devrim-ciieştirmektir, tıpkı kapitalizmin gelişiminin toplumsal ilişkileri devrimciieştirdlğl gibi. Ancak, proletaryanın içinde ajitasyon ve örgütleme çalışmalarının bir İç dinamiği vardır. Avrupa Sosyalist Partileri, özellikle bunların en büyüğü olan Alman Sosyal-Demokrat Partisi, geniş kitleler sosyalizm saflarına geçtiği, örgütlendiği ve disiplin kazandığı oranda tu t uçulasın ıştır. Bunun sonucunda proletaryanın politik deneylerini cisimlendiren bii örgüt olarak Sosyal Demokrasi, belirli bir anda, işçiler ile burjuva gericilğinin açık bir çatışmaya girişmesindeki ana engel haline gelebilir. Başka bir deyişle, proleter partilerinin propogandist-sosyalist tutuculuğu belirli bir anda proletaryanın iktidar mücadelesini önleyebilir. Rus devriminin büyük etkisi, parti rutinini ve tutuculuğunu kıracağa ve kapitalist gericilik arasında açık bir güç gösterisine girilmesi sorununu gündeme getireceğe benzemektedir. A-vusturyo, Soksonyo ve Prusyo'da genel oy hakkı için mücadele. Rusya'daki Ekim grevlerinin doğrudan etkisi ile ciddi bir görünüm kazanmıştır. Doğudaki devrim Batı proletaryasını devrimci idealizm ile dolduracak ve düşmanlarına karşı «Rusça» konuşma arzusu uyandıracaktır. Burjuva devrimimizdeki şartların gecicl konjonktürünün sonucunda bile olsa Rus proletaryasının İktidara gelişi, dünya gericiliğinin örgütlü düşmanlığı ile karşılaşacak ve öte yandan, dünya proletaryasının örgütlü destek sunma kararlılığını yanında bulacaktır.

Kendi kaynakları ile başbaşa bırakıldığında Rus işçi sınıfı, köylülük kendisine sırtını döndüğü anda, karşı -devrim tarafından kaçınılmaz olarak ezilecektir. Politik yönetiminin kaderini, dolayısıyla Rus devriminin tüm kaderini, Avrupa'daki sosyalist devrimin kaderine bağlamaktan başka bir seçeneği olmayacaktır. Rus bur|uva devriminin şartlarının geçici konjonktürü ile eline geçireceği o devasa devlet ve siyaset gücünü, tüm kapitalist dünyadaki sınıf mücadelesi terazisine oturtacaktır. Elinde devlet gücü, arkasında karşı devrim ve Önünde Avrupa gericiliği ile, bütün dünyadaki yoldaşlarına o bildiğimiz eski çağrıyı bu kez son saldırı için tekrarlayacaktır. Bütün ülkelerin işçileri, birleşin!

Önümüzde, program ve taktiklerimizle ilgili bir broşür var: «Rus Proletaryasının Önündeki Görevler-Rus-ya'daki Yoldaşlara Bir Mektup» Broşürün kapağında P. Axelrod. Astrov. A. Martinov, L. Martov ve Semkovski'-nin imzaları okunuyor.

Bu «mektupsda devrim sorunu çok genel bir tarzda özetlenmiş; yazarlar savaşın ortaya çıkardığı durumun tasvirinden politik olasılıklar ve taktik çıkarımlara doğru yöneldikçe açıklık ve kesinlik de kayboluyor, terminoloji bulanıklaşıyor ve toplumsal tanımlar belirsizleşiyor.

Dışardan görüldüğü kadarıyla bugün Rusya'da İki ruh hali hakim: birincisi - Romanovlar'dan Plekhanov'a kadar- ulusal savunmaya duyulan ilgi, İkincisi de, genel hoşnutsuzluk- bürokratik Fronde muhalefetinden sokak çatışma ve ayaklanmalarına kadar. Bu iki yaygın ruh hali. ulusal savunma kavgasının ilerde halkın özgürlüğünü sağlayacağı yolunda bir hayalin doğmasına da yol açmaktadır. Ama bu iki psikoloji, «halk devrimi» meselesinin for-müliendirilişindeki belirsizlikten de büyük ölçüde sorumludur ve üstelik, «halk devrimisnin biçimse) olarak «ulusal savunma»ya karşı ileri sürülmesi bile hiçbir şeyi değiştirmemektedir burda. (4)

Devrim sorununu ya da onun çözümü için gerekil olan devrimci güçleri yaratan, yenilikleriyle birlikte savaşm kendisi olmamıştır. Bizim için tarih, Varşova'nın Bavyera Prensine teslim olmasıyla başlamış değildir. Hem devrimci çelişkiler, hem de toplumsal güçler, aradan geçen on yılın getirdiği bazı önemli değişiklikler bir yana 1905'te karşılaşmış olduğumuzun aynısıdır, Savaş, rejimin nesnel iflasını birdenbire büyük bir açıklıkta ortaya çıkarmıştır, o kadar. Ama aynı zamanda toplumsal bilinçte bir bulanıklığa da yol açmıştır, öyie ki «herkes» 3 Haziran rejimine nefret beslediği kadar Hindenburg'a karşı direnme tutkusuyla da doludur. Ama nasıl bir «halk savaşı» örgütü ilk ortaya çıktığı andan itibaren Çarın polisiyle burun buruna gelir ve böyiece 3 Haziran Rusya'sının katı bir gerçek, ve «halk savaşmamsa bir masal olduğunu gösterirse, bir «halk devrimisne doğru

yöneliş de daha ilk adımda Plek-hanov'un sosyalist polisi ile karşılaşacaktır, o Plekhanov ki. eğer arkasında Kerenskl. Milyukov, Guçkov ve genel olarak bütün devrimci olmayan ve karşı devrimci ulusal -demokratlar ve ulusal - liberaller durmasaydr, bütün şürekasıyla birlikte kendisini de bir masal sayabilirdik…

Tabii, «Mektup», ulus içindeki sınıf ayrılıklarını, veya ulusun kendisini sonuçlarından ve mevcut rejimden devrim aracılığı ile kurtarmak zorunda olduğunu görmezden gelemiyor. «Milliyetçiler ve Oktobristler, ilericiler. Kaderler. sanayiciler ve hatta radikal enteticensiyanın bir kısmı (!), bir ağızdan bürokrasinin ülkeyi savunamadığından yakınıyorlar ve toplumsal güçlerin savunma davası doğrultusunda seferber edilmesini istiyorlar…» Mektup, «Rusya'nın bugünkü yöneticileri, bürokratlar asiller ve generaller ile, Devlet'in savunması davasında bir birliğin kurulmasını» isteyen bu tavrın devrim aleyhtarı niteliğini de doğru bir şekilde ortaya koymakta. «Her türden burjuva yurtseverinin (ve biz ekleyelim, mektubun değinmeden geçtiği sosyal-yurtseverlerin) devrim aleyhtarı tavırlarını iyi sergilemekte.

Buradan çıkaracağımız sonuç şu olmalıdır: Sosyal-De-mokratlar yalnızca en mantıklı devrimci parti değil, fakat aynı zamanda ülkedeki tek devrimci partidir; ve Sosyal Demokratların yan ısı ra, yalnızca devrimci metodları uygulamakta daha kararsız olan gruplar değil, fakat aynı zamanda devrimci olmayan partiler de bulunmaktadır. Başka bir deyişle, sorunları koyuşundaki devrimci tarz ile Sosyal-Demokrat Parti, «genel hoşnutsuzluksa rağmen, açık politik arenada oldukça yalnız kalmıştır. Dikkatle hesaba katılması gereken ilk sonuç budur.

Elbette partiler sınıf değildirler. Bir partinin politikaları İle üzerinde yükseldiği toplumsal kesimin çıkarları arasında. daha sonraları köklü bir çelişkiye dönüşebilecek belirli bir uyumsuzluk olabilir. Bir partinin politikası ve hareket tarzı, kitlelerin ruhsal durumlarının etkisi ile değişebilir. Bu tartışmasız böyledir. İşte bu, hesaplarımızda, bir partinin sloganları ve taktikleri gibi daha istikrarsız ve daha az güvenilir unsurlara dayanmayı bırakıp, ulusun toplumsal yapısı, sınıf güçlerinin ilişkisi ve

gelişme eğilimleri gibi daha dengeli tarihsel etkenlere başvurmamız için daha da büyük bir nedendir.

«Ama «mektubsun yazarları bu sorunlardan iyice u-zak durmaktadırlar. 1915 Rusya'sındaki bu «halk devrimi» ne demektir? Yazarlanmız bize bu devrimin proletarya ve demokrasi tarafından yapılması «gerektiğini» söylüyorlar sadece. Proletaryanın ne olduğunu biliyoruz, ama «demokrasi» nedir? Bir politik parti midir, bu? Yukarda söylenenlerden, bunun bir parti olmadığı belli olmaktadır. O halde, kitleler midir? Hangi kitlelerdir bunlar? Öyle görünüyor ki, bunlar küçük sanayi ve ticaret burjuvazisi, aydınlar ve köylülüktür; sözettikleri ancak bunlar olabilir.

«Savaş Bunalımı ve Politik Perspektifler» başlığı altında topladığımız bir dizi makalede, bu toplumsal güçlerin kazanabilecekleri devrimci önem üzerinde genel bir değerlendirme yapmıştık. Önceki devrimin derslerine dayanarak, son on yılın, 1905 yılında geçerli olan güçler ilişkisinde ne tür değişiklikler yapmış olduğunu incelemiştik: bu değişiklikler demokrasinin (burjuvazinin) lehinde mi, yoksa aleyhinde miydi? Devrimin gelecekte gösterebileceği gelişme olasılıklarını ve proletaryanın taktiklerini belirlemek için cevaplandırılması gereken ana tarihsel soru budur. Rusya'da burjuva demokrasisi 1905'den bu yana güçlenm'ş midir, yoksa tersine daha bir düşüş mü göstermiştir? Bütün önceki tartışmalarımız, burjuva demokrasisinin kaderi sorunu çevresinde dönmüştür, buna rağmen hâlâ bu soruya bir cevap veremeyenlere, karanlıkta çırpınanlara ras-lanabilmektedir, Bu soruya biz, Rusya'da **bir** ulusal burjuva devriminin imkânsız olduğu, zira gerçekten devrimci bir burjuva demokrasisinin bulunmadığı cevabını vermekteyiz. Ulusal devrimler çağı geçmiştir -en azından Avrupa için-, tıpkı ulusal savaşlar çağının geçmiş olduğu gibi. Bunların arasında bir iç bağıntı vardır. Emperyalizm çağında yaşamaktayız; bu sadece bir sömürge fetihleri sistemini değil, ama ülke içinde de belirli rejimi ifade eder. Bu çağda esas mücadele burjuva ulusları ile eski rejimler a-rostnda değil, fakat proletarya ile burjuva uluslar arasındadır.

Küçük-burjuva zanaatçıları ve tüccarları 1905 devriminde bile önemsiz bir rol oynamışlardı. Bu sınıfın toplumsal Öneminin son on yıl içinde daha da azalmış olduğu tartışmasız doğrudur. Rusya'da kapitalizm orta sınıfları, daha eski ekonomik gelişmelere sahip ülkelere göre daha radikal ve acımasız bir şekilde ezmektedir. Aydın kesimi ise, hiç şüphesiz sayıca büyümüş ve aynı zamanda ekonomik rolü artmıştır. Buna karşılık, önceki hayali «bağımsızlığı» bile artık tamamen kaybolmuştıur. Entelicensiyanın bütün toplumsal önemi, kapitalist endüstriyi ve burjuva kamu o-yunu örgütleme fonksiyonları tarafından belirlenmektedir. Kapitalizmle maddi bağları ona emperyalist eğilimler kazandırmıştır. Yukarda da aktarıldığı gibi, «mektup»ta, «radikal entelicensiyanın bir kısmı bile., toplumsal güçlerin savunma davası için seferber edilmesini istemektedir,» deniliyor. Bu tamamlyle yanlıştır; radikal entelicensiyanın bir kısmı değil ama tümü demek gerekir; ve yine eklemek gerekir ki. yalnızca tüm radikal kesim değil, ama sosyalist entelicensiyanın, çoğunluğu olmasa bile oldukça geniş bir kısmı da aynı şeyi istemektedir. Entelicensiyanın niteliklerini abartarak «demokrasi» saflarını genişletmek mümkün değildir.

Böyiece, entelicensiya devrimci tavrından uzaklaşırken, sanayi ve ticaret burjuvazisi de iyiden iyiye gerileyecektir, Kentsel küçük burjuva demokrasisine gelince, devrimci bir etken olarak sözü bile edilmeye değmez. Geriye yalnız köylülük kaJmoktadır, ama bildiğimjz kadarıyla ne Axelrod, ne Martov, köylülüğün bağımsız devrimci rolüne büyük umut bağlamışlardır. Acaba bu yoldaşlar, son ou yıl boyunca köylülük içinde hiç durmadan ilerleyen sınıf ayrışımının bu rolü genişletmiş olduğu sonucuna mı ulaştılar? Böyle bir varsayım, bütün teorik sonuçlara ve bütün tarihsel deneylere ters düşecektir.

Öyleyse, mektubun kasdettiği «demokrasi», nasıl bir demokrasidir? Sonra, «halk devrimi»İnden hangi anlamda sözed ¡yarlar?

Kurucu Meclis sloganı, bir devrimci durumun varlığını gerektirir. Böyle bir durum var mıdır bugün? Vardır, vardır ama, artık Çarlıkla hesaplaşabileceği iddia edilen bir burjuva demokrasisinin nihayet ortaya çıkmasında ifadesini

buluyor değildir bu. Tam tersine, bu savaşın açığa çıkarmış olduğu bir şey varsa, o da ülkede herhangi bir devrimci demokrasinin bulunmadığıdır.

3 Haziran rejiminin Rusya içindeki devrimci sorunları emperyalist politika yoluna girerek çözme girişimi, apaçık bir fiyasko ile sonuçlanmıştır. Bu, 3 Haziran rejiminin sorumlu ya da yarı-sorumlu partilerinin devrim yolunu seçecekleri anlamına gelmez, ama askeri yenilginin devrimci sorunu iyiden İyiye açığa çıkarmış olduğu ve bunun da yönetici sınıfı emperyalizm yolunda daha da ileriye iteceği ve ülkedeki tek devrimci sınıfın önemini iki katma çıkaracağı anlamına gelir.

3 Haziran bloku, iç sürtüşme ve çatışmalarla sarsılmış ve çatlamıştır. Bu, Oktobrlstlerle Kadetlerin devrimci iktidarını devirmeye hazırlandıklarını göstermez. Ama devrimci baskıya karşı direnen hükümetin bir süre için zayıflamış olduğunu gösterir.

Monarşi ve bürokrasinin prestiji sarsılmıştır, ama bu onların hiç savaşmadan iktidardan ayrılacaklarını göstermez. Duma'nın dağıtılması ve son bakanlık değişiklikleri, böylesine bir tahminin ne kadar geçersiz olduğunu, görmesi gereken herkese göstermiştir. Ama, proletaryanın devrimci seferberliği için çalışan Sosyal Demokratlar, ileride daha da artacak olan bu bürokratik dengesizlik halinden faydalanmalıdırlar.

Şehir ve köylerin alt sınıfları giderek daha da güçten kesilecek, kendilerini aldatılmış hissedecekler, hoşnutsuz ve kızgın bir ruh hali içine gireceklerdir. Bu, bağımsız bir devrimci demokrasi gücünün, proletaryanın yanış ıra işlerlik göstereceği anlamına gelmez. Böylesine bir güç için ne bir toplumsal temel ne de öncü kadrolar vardır: ama hic şüphesiz alt sınıfların şiddetli hoşnutsuzlukları İşçi sınıfının devrimci baskısına yardımcı olacaktır.

ne kadar az bel bağlarsa, küçük burjuvazi ve köylülüğün sınırlamalarına ve pasifliğine o kadar az ayak uydurmuş olur, kavgası o kadar kararlı ve uzlaşmaz olur, «Sonuca», yani iktidarı eline geçirme hedefine ulaşma azmi

o kadar açığa çıkar, karar anında proleter olmayan kitleleri peşinden sürükleme şansı o kadar artar. Elbette, sadece «toprağın kamulaştırılması» vs. gibi sloganların atılmasıyla mesele halledilmiş olmaz. Bu, hükümeti ayakta tutan ya da deviren ordu için daha da geçerlidir. Ordu kitlesi devrimci sınıfa, bu sınıfın yalnızca homurdanmak ve gösteriler düzenlemekle kalmayıp iktidar için mücadele etmekte olduğuna ve bu açıdan kazanma şansının bulunduğuna inandığı zaman yaklaşır ancak. Ülkede, savaş ve yenilgiler ile iyice açığa çıkmış olan nesnel bir devrimci sorun vardır -politik iktidar sorunu. Yönetici sınıfın iç birliği giderek da-ğılmaktadr. Şehir ve kır kitleleri arasında hoşnutsuzluk giderek yaygınlaşmaktadır. Ama, bu durumdan yararlanabilecek tek devrimci unsur proletaryadır -ve bugün 1905'e göre çok daha hazırlıkiıdır buna.

«Mektup» sorunun bu can alıcı noktasına çok kısa bir şekilde değinmektedir, Rus Sosyal Demokrat işçilerinin, «3 Haziran monarşisinin devrilmesi için verilen bu ulusal mücadelenin önderliğini» ellerine geçirmeleri gerektiğini söylemektedir. Ne tür bir «ulusal» mücadele olduğunu yukarda göstermiştik. Ama eğer «önderliği ele geçirmek» ileri işçilerin işin amacını hiç sormadan çok büyük bir alicenaplıkla kanlarını akıtmaları demek değil de, İşçilerin, herşeyden önce bir proleter mücadelesi oton tüm mücadelenin politik öncülüğünü üstlenmeleri demekse, bu mü* cadelede ulaşılacak zafer sonucunda iktidarın, mücadeleye öncülük etmiş olan sınıfın, yani, Sosyal-Demokrat proletaryanın eline geçmek zorunda olduğu çok açıktır.

Bu yüzden sorun yalnızca bir «devrimci geçici hükümet» (tarihsel süreç tarafından içinin doldurulması gereken boş bir deyim) sorunu değil, fakat bir devrimci İşçi hükümeti sorunu, Rus proletaryasının iktidarı eline geçirmesi sorunudur. Ulusal kurucu meclis, cumhuriyet, sekiz saatlik işgünü, toprak sahibi soyluların arazilerinin kamulaştırılması talepleri ile birlikte, savaşın hemen sona erdirilmesi, ulusların kaderlerini tayin hakkı, ve Avrupa Birleşik Devletleri talepleri. Sosyal Demokratların ajitasyonları içinde cok büyük bir yer tutacaktır. Ama devrim herşeyden Önce bir İktidar sorunudur -devletin biçimi (kurucu meclis, cumhuriyet, birleşik devletler)

sorunu değil fakat hükümetin toplumsal içeriği sorunu. Eğer proletarya iktidar mücadelesi vermiyorsa kurucu meclis ve toprakların kamulaştırılması talepleri bugünkü şartlarda bütün doğrudan devrimci önemini kaybeder; çünkü eğer proletarya iktidarı monarşinin elinden koparıp alamazsa, bunu başka hiç kimse yapamaz.

Devrimci sürecin temposu, özel bir sorundur. Bu sorun bir dizi askeri ve politik, ulusal ve uluslararası şartlara bağlıdır. Bu etkenler gelişmeleri aksatabilir ya da hızlandırabilir, devrimci zaferi perçinleyebilir ya da yeni bir yenilgi yaratır. Ama şartlar ne olursa olsun, proletarya kendi yolunu açıkça görmeli ve bu yolda bilinçli bir şekilde ilerlemelidir. Herşeyln ötesinde, kuruntulara kapılmamalıdır. Ve tüm tarihi içinde proletaryaya bugüne kadar en çok acı çektirmiş olan kuruntu, başkalarına güvenmek olmuştur.

1

Auge ahırlan; Yunan mitolojisinde, otuz yıl pis kaldıktan sonra HerkûTün bir günde temizlediği ahırlar. — Çn.

2

John Bellers bir milletvekili değildi, tasarısını Parlamento'ya gönderilmiş bir konuşma biçiminde kalomo alan bir toprak salıibi Kuveykır'dı.

C*J G. Jaechk

3

Atlantlkus, Geleceğin Devleti. «Dyelo [3] yayınlan, St. Petersburg, 1006, s. 22, 23. - L.T.

4

Naşe Slovo'dan (Paris) 17 Kasım 1915. — L.T.